

[Erdélyi Magyar Adatbank]

A KÉKBARLANG

ELSŐ RÉSZ

1

Ha történetesen Egyedi Pált, a Meteor Művek kénsav- és vegyi termékek rt. ügyvezető igazgatóját sodorná felületesen ítélkező körünkbe a szeszélyes véletlen, néhány közömbös mondat kicserélése után hajlandók volnánk beskatulyázni őt a semmitmondók és a szürkék közé. Hiszen az első pillanatban lerí róla, hogy nem neki találták ki a parkettet. Még a külseje is. Bő, kockás ruhába bújtatott nagydarab ember, kamaszos, hosszú végtagokkal. Durván összeeszkabált fej, mélyen bennülő, savószínű szemekkel; minden finomabb öltés nélküli arc; mintha gyári úton állították volna elő. Vannak pillanatai, amikor a pampák unalma fészkel a tekintetében.

De látnátok őt a hivatalában, a párnázott ajtók mögött!

Reggel nyolc óra öt perc – kezét már ráhelyezi a vasrácsos gyárkapu kilincsére. A portás – kék sapka, dőlt arany betűk: Meteor – üveggel elkülönített fülkéjéből illedelmesen köszönti a főnököt; ujjait a sapka ellenzőjéhez emeli, és még akkor is ott tartja, amikor az már öntudatos léptekkel végigvonult a meggörnyedt hátú tisztviselők között, a sercegő toll és a kattogó billentyűk világában. Még néhány perc – Egyedi ott ül kissé előredült fejtartással, kormányozható amerikai karosszékében. Ó, az a karosszék! Minden áldott nap naiv életörömmel innen élvezi ki a rangot, a pozíciót, a hatalmat.

Nyolc óra tíz – a postát nézi át. Nyolc óra húsz – erélyesen a cégjegyzőt csengeti be. Dax úr, vékonypénzü emberke, kopott madárcarca csupa nekifohászkodás, hogy a feljebbvaló és az alárendelt közötti érintkezés ama – mondhatni katonás – formái iránt igazodjék, amelyet a hivatalos tekintélyére oly szomjas főnöke hol hidegzuhany-szerű modorával, hol az anyagi függő viszony gyakori kihangsúlyozásával rákényszerített; de a peckes riportstílust nem bírja sokáig, minden átmenet nélkül bizalmaskodásokat enged meg magának, és ahogyan jelentést tesz, ötlete-

ket szervíroz, leveleket mutat be, hadonászik a karjával, előre-hajlik, rákönyököl az asztalra, mintha – uram bocsáss – a cinkosa lenne a gazdájának. Egyedi angyali türelemmel kopogtat az írómappán; fel-felnéz írásaiból, motozó pillantásait lopva meghordozza az alkalmazotti lélekben, amelyet oly tökéletesen vél ismerni, mint a saját tenyerét. Végül nem mondva sem bűt, sem bát, elbocsátja Daxot.

Most kitelefonál az üzembe. Negyedóráig lármázik, hangját a szó végén felkapja, mint ahogyan az örmesterek szokták gyakorlatozás közben, egyszerre elcsendesedik, ismét biccent a fejével, és természetes magától értetődéssel rakja vissza a hallgatót a helyére. Végeredményben: megy minden, mint a karikacsapás. Hát mehetne-e másként? Ha van valaki, aki mindent lát, mindent hall, és akinek magának is minden érverése a munkáé, csak a munkáé, hát az ő.

A levelezés, pénztár, kereskedelmi osztály, műszaki osztály, személyzeti osztály az óramű pontosságával követik egymást. Szobájába hangfogós kopogással surrannak be elnyűtt, borostás arcú tisztviselők, hirtelen megkomolyodó gépirőhölgyek. Egyedi Pál az összes induló vonatokat a szemafor biztosságával állítja be a megfelelő sínpályára.

Kilenc óra ötven perc...

Végre egy kis pauza. Kíváncsi pillantásunkat most körüljárathatjuk a falak között, ahol a tiszteletre méltó üzletember ernyedetlen szorgalommal irányítja az erdélyi és a bánági kémiai ipari termelést.

Sima, minden cicoma nélküli fehér falak. Téglaszínű posztóval párnázott ajtók, fényesre dörzsölt rézgombokkal. Ventilátor, forgatható és összerakható könyvesállványok. Keményfából készült kartotékszekrények. Lehúzható redőnnel ellátott óriási íróasztal. A falakon, vékony aranykeretben, megörökített üzemi epizódok: talicskahúzás, olvasztókemencék munka közben, sőt éjjeli világításban. Az íróasztal felett a gyár húszéves fennállása alkalmából készült impozáns csoportkép. Hűvös, tiszta amerikanizmus árad ki a szoba minden pórusából. Azonos azzal az érzéssel, mintha valaki óriási mentolos cukrot szopogatna. A hűvös tisztaság érzése, akár a patikában. És végül a villanycsengők egész rendszere, fiolák, ásványdarabok, széles szájú, különböző színű porokkal teli üvegek teszik teljessé a vezérigazgatói szentélyt.

Ha e pillanatban meglessük Egyedit: kimért lépteivel fel és alá járkal a futószőnyegen, és átengedi magát felsőbbrendűsége kiváltságának – a gondolkozásnak. Homlokán két ér v betű formájában kiduzzad, és sejtetni engedi a mind komplikáltabbá váló agyműveletet. Ezúttal valóban sorsdöntő üzleti tervek foglalkoztatják De rendhez szokott ember lévén, cipője orrával mindig

megigazítja a félrehúzott szőnyeget. Sőt az ablakhoz is odamegy... A villanyóra mutatói ijesztő gyorsasággal szaladtak a tízre. Legfőbb ideje, hogy végre komoly munkához lásson.

Megigazította az öblös tintatartótól jobbra megtámasztott fényképrámát, amelyből egy fiatal hölgy üdítő fogsora fehéren csillogott elő. Az arcképet felvette a kezébe és nézegette. Azután egy lapot tépett le a naptárról. A bronz levélnehezéket egy körömfeketényivel közelebb húzta az írómappához. – Ó, ez a személyzet – sóhajtott reménytelenül, mint aki már hitét is elveszítette az emberi fejlődésben. – Tíz éve mutatom nekik, hogy minden hol áll, és még ma sem tanulták meg!

A szilaj márciusi szél ismét zsörtölődik a szárnyas ablakon. Az idelátszó pufók dombocskák már kivetkőztek bundáikból, és most felöltő nélkül, szegényes, kopott kiskabátban ólálkodnak be a városba. Egyedi megnézi a hőmérőt az ablaknál, és csak úgy gépiesen végigsimítja a hideg fűtőtestet. De íme kopogtatnak. A harcsabajúszú szolga – kék sapka, dült arany betűk: Meteor – bejelentési lapot nyújt át.

Az első ügyfél.

– Engedje be! – mondotta Egyedi pattogó hangon, és megint csak úgy megrögzött szokásból, egyszerre beletemetkezett aktái közé.

Minden ügyfelet, legyen az új vagy régi, jelleméből következő óvatossággal fogad. Mit tudjuk mi, laikusok, hogy mennyi csínjabinja van az üzleti életnek, mennyire kell vigyázni az elejtett szóra?

Példának okáért itt van ez a zsíros, csimbókos hajú, mindig kihívóan somolygó hórihorgas figura, vaskos aktatáskájával, amelyet egy világért sem engedne el a hóna alól: az Áruforgalmi Rt. igazgatója, Segesváry Lukács. Körmönfont ember, ügyes ember, de hősünk csak a legteljesebb gyanakodással tud ránézni. Talán becsapta volna őt egyszer is hosszú kereskedelmi összeköttetésük tartama alatt? Aligha. Nem megy az olyan könnyen. Jó jó, vannak neki is gyengéi, ő sem csalhatatlan. Mégis azt lehet mondani, hogy a mai nehéz viszonyok szküllái és kharübdiszzei között csalhatatlan iránytű vezette őt: megingathatatlan érzék a magántulajdon iránt, a jól felfogott és szem előtt sohasem tévesztett egyéni érdek, az a biztos szimat, hogy mi jó neki és mi rossz.

Segesváry karbidrendelésekről, fizetési feltételekről és más efféléiről hadar neki. Egyedi hosszasan tűnődik, hogy vajon üzletfele méltán rászolgált-e az ösztönös ellenszenvre, amelyet iránta kifogyhatatlanul táplál. Iszákos, lump ember; szemrebbenés nélkül tízezreket kártyázik el a Kereskedő-klubban, családos ember léteire megbotránkoztató módon veri el a pénzét nők társaságában. Egy ember, akit közömbösen érint, hogy mi lesz holnap. De meg

kell adni: minden reggel nyolc óraker, elmaradhatatlan akatás-kájával künn lohol az utcán... – Ez az érdekes – állapította meg magában –, hogy Segesváry mégis felszínen tudja magát tartani, sőt bejáratos a legjobb társaságba. Népszerű ember, tagadhatatlanul népszerű ember...

Élénkebben csak akkor figyelt oda, amikor Segesváry zökkent egyet, és kijelentette, hogy most nem egyenlítheti ki a lejárt váltókat. – Egymás után döglenek be a vállalatok – mondta. – Cudar világot élünk. Mindenki ül a kis pénzén. Hát mi vagyok én, Isten vagyok én, hogy éppen én dolgozzak készpénzzel? Az őszig nem tudok fizetni. A muszáj ellen nincs apelláta. Hát így állunk – és káromkodások egész zuhatagával öntötte el a bankokat.

– Meg vagy szorulva, hé – pislantott rá Egyedi, és nem vette le többé tekintetét a szurkoló emberről, aki azonban erőszakolt kedélyességgel tovább állotta a nézését. Egyedi savószinű tekintete lényegében véve nem gonosz indulatot fejezett ki, inkább csak incselkedett, és az a gondolat, hogy a másik bajjal küzd, ő pedig nem, jóleső enyhüléssel töltötte el egész lényét.

– Nana. – Csak ennyit mondott, ám eltökélt szándékkal, hogy egy kicsit megkínozza Segesváryt. De egy váratlan ötlet kitérítette elhatározásából. Szivaros-skatulyát tolt vendége elé, ő maga is rágyújtott. Segesváry nem kis meglepetésére a küszöbön álló iparkamarai választásokat érintette, s csak úgy könnyedén hozzátette, hogy őt is kombinációba vették az egyik alelnökségre. De nem hiszi, hogy elvállalhatja. Az igazi üzletembernek íróasztalánál a helye. Igazán nem lehet ráfogni, hogy ő közéleti viszketegségben szenved, és ha mégis engedné kapacitáltatni magát, csak azért tenné, mert régi princípiuma, hogy szakembereknek kell átvenni a gazdasági élet irányítását. – A szószátyár politikusokból elég volt – tüzelt fel a hangja, de megfontoltan, nehogy ez a mondat elsikkadjon a többi között, azonnal hozzátette –, magától értetődően, ha egyhangú a bizalom, azaz a kisiparosok is éppúgy a zászlónk alá tömörülnek, mint a gyáriparosok. De ugyan ki tudná ezt nekem garantálni? – és most ismét ösztönző figyelmességgel tekintett a Segesváry arcába.

– Én – fogta fel Segesváry a pillantását, aki kevés szóból is megértette, hogy Egyedi kortesnek akarja felhasználni, s ezért hajlandó engedményeket is tenni a lejárt váltók prolongálása körül. – Én – ismételte meg még egyszer –, de tüstént kell mozgolódnunk. Bizza rám, vezérigazgató úr! Az ön részéről csak azt vélelmezném kívánatosnak, hogy tartson a választások előtt a Kereskedő-körben előadásfélét, és bánom is én, mutasson rá azokra a szálakra, amelyek a nagyipart a kereskedelemmel összekötik. Ez már így szokás – és nevetett. Egyedinek tetszett a dolog, de

annál a tulajdonságánál fogva, hogy szerette magát túlbecsülni, elkezdett fontoskodni:

– Szent igaz, nagyok az ellentétek e két ág között. Ott: szabadkereskedelem, cobdenizmus, itt: védővám, nemzeti iparpártolás. De én azt hiszem, kérem – arca e pillanatban a rátalálás gyönyörétől sugárzott –, megvannak a közös érintkezési pontjaink. Közös érintkezési pontjaink – hangoztatta még egyszer, mert a szónoki „sliff” elmaradhatatlan kellékének a beszéd megszakítás nélküli folytonosságát tekintette, és ezért gyakran a mondatokat megismételte. – Nekünk kereskedőknek és nagyiparosoknak adva van a közös front: küzdeni a bolsevizmus ellen. Ez a kapitalizmus egyszeregyje. Ám nem tagadhatjuk, kérem, hogy kvázi új világrend küszöbére kerültünk. Felvilágosodott századunkban csak a szociálisan gondolkozó nagytőkés állhatja meg a helyét. Munkáslakásokat kell építenünk, munkáslakásokat veteményeskerttel, sportteleppel, mozival, fürdővel, gőzmosóval, kérem, amint ezt Angliában csinálják. Rendben van: harcolnunk kell a munkásság túlköveteléseiivel szemben is. Az én magánvéleményem, hogy sztrájk törvényt kell hozatnunk a kormánnyal, de kérdem önt, kedves barátom, mi, a termelő felek, munkaadó és munkás, miért ne legyünk udvariasak és előzékenyek egymáshoz, hogy úgy mondjam, miért ne csomagoljuk be sztaniolpapirosba, igen, ez a helyes kifejezés, sztaniolpapirosba fegyvereinket. Ne értsen félre... Valóban atyja akarok lenni a vállalatnak.

– Kissé eltértünk a tárgytól – emelkedett meg Segesváry, és nyugtalanul nézett szét, hogyan terelhetné vissza a beszélgetést a régi mederbe.

– Nem, kérem, ezt a gondolatot meg kell érteniük – folytatta Egyedi, aki mindig szívesen időzött elméleti kérdéseknél – kereskedőinknek is, akiknek, hogy úgy mondjam, dunsztjuk sincs, hogy mi a termelés, annak folyamata, belső berendezése, sajátos törvényszerűsége... Legyünk már egyszer tisztában: ma nem lehet a termelést a régi recipe szerint folytatni. Az üzemi költségek oly óriásiak, hogy egészen új termelési módokat kell bevezetnünk. Mit gondol ön, bírnám-e én ebben az árban adni a kénsavat, ha még mindig piritből gyártanók, mint a kémiai termelés őskorában? Hogy miből csináljuk? Mit szól hozzá? ... Gipszből – vágta ki diadalmasan, majd közelebb hajolt Segesváryhoz, s szinte arcába lehelte meleg leheletét. – Megsúgom magának, most is tárgyalásokat folytatunk egy német céggel a bihari bauxit belterjes kihasználása céljából, sőt más terveim is vannak – s egyszerre elhallgatott.

– Jelentős újítás – hagyta rá Segesváry minden meggyőződés nélkül, és tovább feszengett székén.

Egyedi tenyerébe fogta állát: egy pillanatig oldalra nézett, és hogy még nagyobb kedvre animálja üzletfelét, értésére adta: megpróbálja kedvezően elintéztetni az igazgatósággal, hogy hosszabb lejáratú hitelt nyújtson neki, igen előnyös fizetési feltételek mellett, – ha... nos játsszunk nyílt kártyával – pattant fel –, alelnök akarok lenni, Segesváry uram!

E kijelentésre Segesváry szélesen elmosolyodott, a combjára ütött, és jelentőségteljesen kacsintott. Szó szót követett. Alig egy negyedóra alatt kialakult a kész csataterv, amelyet Segesvárynak oly meggyőzően sikerült tolmácsolnia, hogy Enyedi úgy érezte, mintha hájjal kegyetkék volna.

Amikor Segesváry eltávozott, megint elővette valami régi, tompa nyugtalanság, mintha nem volna megelégedve mégsem magával, vagy mintha nem lenne egészen biztos, hogy minden úgy fog menni, ahogyan szeretné. Mít lehet azt tudni? Nyugtalanító közérzése azonban már a rákövetkező percben felélénkült. Egyik üzletfél a másiknak adta a kilincset. Egyszerre annyi dolga kerekedett, hogy még lélegzeni is alig volt ideje. Deltájban ellenben megritkultak látogatói, és magára maradt.

– Csodálatos – fordult pillantásával az ablakon keresztül a hegyek felé, mintha nekik magyarázta volna –, ameddig tárgyalok, teszkek-veszek, teljesen összpontosítani tudom a figyelmet. De ha magamban vagyok, ha kiteszem a lábamat az irodából halálosan fáradtan, azzal az elhatározással, hogy most pihenni fogok – már vágyódom vissza ide, a gondjaim közé. És mégis, ez nem a hajdani munkakedv... Talán hosszabb szabadságra kellene mennem...

E gondolat azonban, éppen most, amikor a tervek egész dandárja lepte meg, annyira határozatlannak és idegenszerűnek látszott, hogy bosszankodva, mint aki valami meg nem engedett dolgon kapja magát, visszautasította azt.

2

A főtéren még a világháborút megelőző években cikornyás négyemeletes bérkaszárnát építettek. Ez volt a legelső négyemeletes ház Aranyosváron. Egyedi Pál a harmadik emeleten vett ki minden kényelemmel berendezett lakást. A gyárból hazajövet gyakran kiállott a balkonra, és sokáig elnézte a főtér zsvajjos életét.

Ismert minden házat. Meg tudta mondani, hogy ki a jelenlegi tulajdonosa, ki volt az azelőtti, sőt még arról is beszámolhatott volna, hogy az egyes telkek mennyiért cseréltek gazdát. Valahányszor zsebre tett kézzel az erkély ajtójának vetette há-

tát, vágy motoszkált agyában: hát én mikor kerülök el a magam portájára?

Még csak egypár hónap – és testet ölt Egyedi büszke álma. Máris tárgyalt az ügynökökkel; pompás lakóházzal kínálták meg a villanegyedben. Szó se róla, meg is felelne, csak egy bökkenője van: szigorúan „családi ház”, neki pedig olyan házra van szüksége, amely az évi amortizációt busásan behozza. A józan ész is azt diktálja, hogy a főterre pályázzék. Ahol a Tauffer cukrászda van, azt az egyemeletes sarokházat kínálták neki megvételre. Hatalmas telek, hátul is beépíthető széles udvarral. Majd csak kialakul...

Egyelőre közvetlenül a feljárónál, csinos fekete üvegtáblán aranyozott felírás jelzi: Egyedi Pál. A szalon, valamint a többi három szoba ízlése azt árulja el, hogy az egész lakás lassan találta meg jelenlegi formáját, s egységes stílus összhangolására még nem nyílt alkalom.

A szépérzékű szemlélő sokáig merenghetett volna, hogy minő szeszély kapcsolta össze a zöld ripszgarnitúrát a modern faragványos állóórával: hogy az aranyos konzultükör mellett mi keresnivalója van egy Wiener Werkstätte modorában megoldott kanapénak; hogy minő érzelmi szálak hangolták egybe a sima zöld falon csüngő nagybányai mesterek képeit, az ablakok közelében a méregzöld bádogtartályokba dugdosott művirágok szélesvetésű vegetációjával.

A perzsa- és torontáli szőnyegek, a barokk és angol bútorok, az élő palma és a színes művirágok, a fekete ébenfa zongora és a His Masters Voice gyártmányú gramofon környezetében éli a ház úrnője. Egyedi Pálné, született Verzár Gabriella a jómódúnak mondott polgári élet kis örömeivel és kis unalmaival váltakozó napjait. Itt aludt, lélegzett, merengett az arany középút temperált hangulatában. Kényelemszerető, házra hajlamos férje-urával sokáig békében megférve használták a négy tágas szobát. Gabynak sohasem jutott eszébe, hogy éppen ő mutasson rá az ellentétekre: a kemény tölgyfa íróasztal, a tolóajtóval ellátott könyvesállványok, német gazdasági és technikai könyvekkel, a zöld ellenzős, a szoba bármelyik sarkába elhelyezhető villanylámpa egy fantázia nélküli, darabos férfi egyénisége természetes hátterének felel meg, ellenben mindaz, ami keresi a puhaságot, díványpárna, Kruse-baba, csecsebecse, paradicsommadaras filéfűggöny, csipketerítő, üvegbe, porcelánba fújtatott intimitás – az övé. Így kapták, így adódott. A tárgyak összekerülése és egymással való társulása nem előzetes elhatározásokon, de a szülei háztól idehozottakon kívül az „alkalmi vételek” véletlenjein múlt.

A lakás kevert és felelőtlen tónusának nyilvánvalóan ellentmondott az az elomló asszonyiség, amely kirajzolódott Gabriella nyugtalan homlokán, száján és szeme szögletében. Cseppet sem ártott szépségének, hogy nem talált magának regényesebb környezetet. Sőt, éppen e légkörben virult ki, mint ahogy a cserép ibolya is hatásosabban árasztja szét kellemes illatát egy orvosi rendelő áporodott levegőjében, mint a sokvirágú, szellőjárta kerti ágyban. Arca nem szabályos, de vonzó, megragadó arc. Vékonyan metszett ajkai sohasem ismerték a mozdulatlan közömbösséget. Mély tűzű, kissé cigányos szemei állandóan fűrkészve pillantottak körül, de fel-felvillantak eltérő áramú töltéssel anélkül, hogy az első látásra meg lehetett volna állapítani: a zavartalan életöröm-e a lényeges bennük, vagy úrrá lesz rajtuk a fátyolos elzárkózás, visszavonulás.

Hajának színe matt-fekete, és rövidre nyírott haja mögül plasztikus játékú nyak villant elő, álla dacos, kissé előreugró. E dúrba hangszerelt vonal az ajaknál megenyhült, hogy új erőre kapva a vörösén lobogó száj vonalán keresztül merész ívelésű orrban – amelynek merészségét az orrcimpák gyakori, inkább rátaláló, mint az érzékiséget tudatosan kereső remegései ellensúlyozták – nyerjen befejezést. Kreol arcát állandó lassú belső izzás hevítette. Szemöldökének hullámvonala némi szenvedélyességre mutat, de hosszú, finom szempillái a hamar bekövetkező bágyadt elalélásra figyelmeztettek. Érett szépsége arányosan tartotta össze filigrán testét, formás végtagjait, birtokba vette kékes csuklóit, vékony, inkább borostyánsárga, mint rózsaszínű ujjait, és hogy már harmincon túl van, külseje nem árulta el.

Gabriella hanyatt feküdt a kereveten, és hol közömbös tekintettel a mennyezetet nézte, hol pedig – az arc híven követte a merengés szeszélyes játékát – durcás kifejezést öltött magára. Hát csoda? Pali éppen az imént izente, hogy nem jön haza ebédelni, és kilenc óra előtt ne is várják a vacsorával. Pedig hogy megígérte, hogy ma okvetlenül kikocsiznak a környékre, és megtékitik a kiszemelt nyaralót. Tárgyal! Ó, azok az örökös tárgyalások! A férfiak egyebet sem tudnak, csak tárgyalni. De hogy ő itt besavanyodik, megecetesedik, senkinek sem okoz fejtörést. Ha jól meggondolja, véget ért az idei téli szezon is, és összesen háromszor voltak a magyar színházban, egyszer a román operában, néhányszor Vicáéknál vacsorán, egy ízben pedig ők adtak házi estélyt... Bálon egyetlenegyszer sem voltak. Nem mintha különös vágyat érzett volna a bál után. Pali nagyon téved, ha azt hiszi – Gaby most ismét mereven a mennyezetet nézte, mintha a falon túl Pali ülne a karosszékekben, és ismert szórakozott arccal hallgatná őt –, hogy neki eleme a hangos multság, a dínomdánom... Másnak érzi a hiányát.

Bajos volna körülírni. Nincs is neve. Valami olyasmi, ami megnyugtatja idegeit, és megszabadítja attól az összevissza gyötrelemtől, amely miatt egy csöndes, meghitt perce sincs.

Alkonyodott. A szemközti ablakokban előbb az első, végül a harmadik emeleten is meggyújtották a villanyt.

Gaby a nedves ablaküveghez nyomta homlokát, és kibámult az utcára. Ahogyan megszokta csitri lánykorában, az ablakhoz odahúzta a zongoraszéket, és rátérdelt.

A zenés kávéház előtti sarkon csapatokba verődve álldogáltak az emberek. Az égen, a telefondrótok fölött sötét darvak kószáltak, mintha egy óriási serpenyő pernyéjét a szél a levegőbe kapta volna. Gaby egy pillanatra legalább a főutcák lár-máját akarta hallani. Kinyitotta az ablakot. A nyitott ablakon keresztül egyszerre felkerekedtek a harmadik emeletre a hangok: motorzúgás, konfliskocsik erősödő és elhalkuló zöreje, a vasrudak tompa csengése és a terhet emelő férfiak rekedtes hórukkja a vasbolt előtt.

Jólestek neki a külvilág tompán beszivárgó hangjai, amelyeket azelőtt is oly gyakran érzékelt, csak éppen nem vett tudomást róluk. Mostanság azonban szívszorongva lesett hangokra, hogy meglepjék, nyugtalanítsák és elhallgattassák saját lelkének belső hangjait. Füle sajátos tudatossággal ma éppen úgy készen állott, mint valaha régen, szép leánykora kibontakozásának évadján. Hogy, hogy nem, eszébe jut, hogy tavaszi estén, amikor a pályaudvar irányából elnyújtott mozdonyfütty szántott a levegőbe, felült az ágyában és hallgatódzott. Néha egy vékonyan szóló hegedűszót is megneszelt a szomszédból. Az iskolaetüd visszajáró ütemeibe belekapcsolta merengéseit. Egyszerre visszaemlékezett, hogy mennyire szerette hallgatni az esőcseppek ritmikus kopogását, a vízvezeték csepegését, a frissen megrakott tűz pattogását és azt a lankadó hangváltozást, amikor a leégett fatuskó beleszédült a hamuba.

Becsukta az ablakot. Nőtt az este, és az autóbuszok felhajították éles fénycsóvjukat a magasba. Gabyt egyszeriben szívdobogás fogta el. Valaki bejött a szobába. Zavartan fordult hátra, de azonnal kipirosította az öröm. A félhomályban a puha szónyegen Vica állott.

A két asszonyt leánykori barátság tartotta össze. Amikor mind a ketten férjhez mentek, útjuk visszavonhatatlanul elvált, mondhatni kőkerítés került közéjük. A két külön családi életbe beleágyazva közös gyökérelétük már nem fogódzott össze, de lassan-lassan ismét megkeresve egymást, a kőfal fölött összehajtott a koronájuk.

Vica négy-öt évvel volt idősebb Gabriellánál. A már delelőre került asszony, aki felérkezett a hegycsúcsra, ahonnan fő-

lényes bölcsességgel élvezi a kilátást. De mit ér mindez, ha innen nincs feljebb?

Gaby összecsapta a kezeit:

– Vica, hiszen neked új kosztümöd van! Be cukor! – áradozott széles, rajongó modorában.

– Örvendek neki.

– Gyönyörű vagy, Vicám! A kalapod is pompásan illik a kosztüm színéhez.

– A kalapom? – szólott Vica, hogy mondjon valamit, és fáradtan ejtette le hangját.

– Esküszöm, fiam, hogy pompás – vonszolta Gaby az állótükhöz.

Ismeritek a mozdulatot, amikor egy asszony megnézi magát az állótükhöz? Mintha most először pillantaná meg benne a világot, amelyet meg kell hódítania. A jól ismert arc egy új ruha keretében ismét az újdonság frissítő ingerével hat, és úgy tapad oda a tükhöz, mintha egyedül ott találná meg a reális létezés formáját.

– Lacit – így hívták a Vica férjét – csak a Lacit irigylem! Ő tudja igazán élvezni rajtad ezt a ragyogó öltözetet.

Vica előbbre hajolt kissé idegesen:

– A Laci? Igen.

– Bezzeg az én uram nem veszi rajtam észre az új ruhát. Ha tizedszer van rajtam: de Gabykám, mikor csináltattad ezt a szép ruhát? Ha pedig a varrónő ma küldi haza és még meleg a vasalástól: de Gabykám unom már rajtad ezt a ruhát, miért nem csináltatsz egy másikat? Pedig kiért öltözködik egy asszony, ha nem az ura kedvéért?

Mindketten elhallgattak. Vica ölébe ejtette kezét, és úgy ült sokáig a félhomályban. Érdektelen dolgokról beszélgettek. Vica rövid, szórakozott feleleteket adott. Nem sikerült oly közvetlenül elcsevegniük, mint máskor. A nyomasztó csend hatása alatt Vica felemelkedett. – Na, most megyek – mondotta.

– Ne menj el, Vica! Maradj velem. Olyan egyedül vagyok!... Vica meglepődve nézett bele Gaby tágra nyílt szeméibe.

– Ugyan, már te is panaszkodsz?

– Pali nagyon el van foglalva mostanában. Mindennap holtra csigázva jön haza, és én beszélhetek neki, oda se hallgat. Úgy élünk, mintha két különböző bolygón élnénk – tette hozzá mentegetőzve, de ugyanakkor nem kerülte el a figyelmét, hogy Vica is szenved.

Vicán finom remegés vett erőt, hogy netán elárul valami olyasmit magából, amit nem akar közölni és talán maga előtt is titkol. Hogy elterelje a figyelmet magáról, hirtelen kisiklott arca a Gaby rátapadó pillantása elől, és úgy mondta:

– Gabykám, többet kellene mozognod. Miért kapcsolódtál ki teljesen a társasági életből?

– Hát most mondd meg: kivel érintkezzem? Ó, az én állítólagos barátóim!... Te ismered őket a legjobban! A lármás Szepessynével, aki azt hiszi, hogy érette van egész Aranyosvár? Sohasem „jön”, hanem „megjelenik”. Vagy Hunwaldnéval? Aki állandóan „nagybeteg”, mert jó dolgában már nem tudja, hogy a fején járjon-e vagy a lábán. Meg kéne verni az ilyen asszonyt! Vagy besavanyítsam magam Jusztina nénivel?...

Gaby sorra szedte összes nőismerőseit, és kifakadásainak adata mögött megéreződött a szemrehányás: látod, senkivel sem tudok érintkezni. Csak veled. És te is begubózól előttem!

– Aztán ki van még? Kelemenné... – folytatta. – A „jukker” asszony. Nem vetted még észre? Ha egy férfi megjelenik a látóhatáron, térden felül mutogatja a harisnyáját. Költséget és fáradságot nem kímél... És igaza van. A férfiak olyan buták. Rögtön beugranak, ha valaki a démont játssza meg előttük.

– Kelemenné? – Vica észrevehetően összerezzent és elfordult.

Gaby csodálkozóan nézett, barátónőjére.

– Nem – mondta Vica –, én sem érzem jól magamat mostanában. Ne gondoldj semmi különösré. Öregszem – kacagott, de hangja érdes volt és erőltetett.

– Ugyan, Vicám. Magad sem gondold komolyan.

– Nekem beszélhetsz.

Gaby összehúzott szemöldökkel figyelte, azzal az átható, végére járnai akaró érdeklődéssel, amely egyéniségének annyira sajátja volt.

– Ha én olyan szép lehetnék, mint amilyen te tudsz lenni. Fejedelmi szépség ...

– Harmincnégy vagyok – válaszolta Vica kesernyésen, és odaállott a konzultükörhöz, hogy megigazítsa a kalapját. – De most már igazán sietnem kell! Miután így kibeszéltük magunkat...

Megint olyan pillantás, amely napvilágra hozta, hogy Vicának egyéb gondjai is vannak, mint az öregedés. De Gaby szubtilis tapintatérzéke nem engedte meg, hogy megnyilatkozásra kényszerítsen valakit, aki magától nem nyilatkozik meg.

– Valamelyik nap fel fogok jönni hozzád – búcsúzott Vica, és szenvedélyesen mind a két orcáján megcsókolta barátónőjét.

Mintha e csókkal behozni igyekezett volna mindazt, amit hallgatásával elmulasztott.

Gaby tünődve nézett Vica után... Vicát nem ilyennek ismerte. Minden mozdulata nyugodt volt, befejezett, és most egész

beszélgetésük alatt felizzott benne valami szokatlan lázadás, amely a fegyelmezett mozdulatot oly durván törte össze, mint aki szántszándékkal éppen a finom porcelánon akarja kitölteni bosszúját.

Csalódást is érzett. Ó, nem kellenek hetek, hogy az ember rájöjjön: nem láttam tisztán! Elég egy-két szó, a szavakat kísérő hanglejtés, hogy kísérteties fényük bevilágítson a dolgok mögé. Gaby szemében eddig Vica volt a legtökéletesebb. Vica a legintelligensebb. Vicában van a legtöbb ízlés. Vica tele van szívjósággal. Vica olyan előkelőséget sugároz ki magából, amelyet nem lehet megtanulni. Vicánál egy uzsonnát végigenni külön élvezet. Vicánál úgy dekorálnak asztalt, hogy költeményt lehetne róla írni. És hogy mosnak fehérneműt Vicánál! Csak Vicának lehetnek olyan édes gyermekei. Házassága is ideális: soha hangos szó nincs közöttük. Tizennyolc éve élnek együtt, de még nem történt meg, hogy a férje ne csókolt volna kezét, amikor hazajött. Ez is Vica érdeme.

Ha jól utánagondol, már a múltkor is feltűnt neki, hogy Vica már nem közlékeny vele szemben. Mindig tisztában volt, hogy kettőjük között Vica a tartózkodóbb. Vicában sok a férfias vonás. De éppen ezt a tulajdonságot szerette benne! Hiszen ha Vicában nem lenne egy és más a hegycsúcs rejtelmességéből, nem is lehetne felnézni rá. Az alázatos odasimulás gyönyörűsége! Valósággal szerencsésnek érezte magát, hogy önkénytelenül odasodródhatott egy nálánál erősebb akarat mágneses területére.

Vagy talán benne mentek végbe változások? Ő ne volna a régi? És megbántotta Vicát anélkül, hogy tudna róla és ezzel elidegenítette magától? Az, hogy a Vica szíve sohasem nyíltott úgy meg, hogy olvasszon maga körül, nem pusztá fantazmagória csupán? Vica titkolózik. Hátha megfordítva van? Hátha ő nem vall be mindent? A gyanakodók mindig azt hiszik, hogy mások gyanakszanak.

Akárhogy is van, Gaby ismét átengedte magát a céltalan, a folyton egy pont körüli merengésnek, amely mint a pókháló rejtelmes szövete, lassanként leple alá vonja a gyakori magányosságra kárhóztatott nőket. Vicával kapcsolatos tépelődései apránként elhalványultak, de visszamaradt: önmaga, szűkre szabott világa, amelyben valaha a napi élet parányi történései, egy új ruha, zsúr, évszak-változások, napfény, eső oly jelentőségesek voltak, de ma már nem. Valóságérzése megkopott. Nem úgy gondolt magára, mint a valóság forrására, amelyhez minduntalan vissza lehetne térnie. Csupán ábrándképeket szövögetett, és fizikai életét föloldotta homályos ködanyaggá.

Most, hogy Vica magára hagyta, nem megy ki a fejéből, hogy egy szép napon ő is megöregszik. Vajon máris nem veszítette el

formái rugalmasságát? Mindenáron kivetnivalót keresett önmagában, de csak azért, hogy később megcáfolhassa. Harminchárom éves, szép, fiatal – e jeles tulajdonságok mellett hogy is jut eszébe a vénülés?

Igaz, mostanában nem érzi magát oly veszekedettül frissnek, mint lánykorában. De mitől legyen jókedve az embernek ebben az unalmas kisvárosban, ahol szenzációk nemigen akadnak, egyik nap olyan, mint a másik? Ha foglalkozása volna... Olyan ő, mint egy kirakatba kitett bábu: nézik, megcsodálják, közben a nap kiszívja színét. Vicánál más; lefoglalja a nőegylet, a napközi otthon, és a tennivalók izalmában kiszéplül az arca. Vajon ha majd ő is olyan idős lesz, mint Vica, fogja-e magát úgy tartani tudni?

Ignotus egy mondása járt az eszében: az öregség – hanyagság. Résen lesz, vigyázni fog magára.

Finom mozdulattal végigsimogatta térdeit: alakja határozottan formásabb, mint leánykorában. Hajdani gyerekesen vékony vállai megteltek. És a lába? A legblazírtaabb hozzáértő sem tudna kivetnivalót találni benne. Elmosolyogta magát: egy régi udvarlóját vetette fel az emlékezés. Ütött-kopott filozopter volt. Együtt jártak az egyetemre. Mintha nem is vele történt volna: álmokat szőtt tanárnői diplomáról, önálló akart lenni szabad pályán, és antik nagyságok gipszfigurái közé temetkezett a szertár meghitt levegőjében. Hogy kihullott emlékezetéből e kép! De mint amikor limlom között kedves apróságot, kotillont, arcképet talál az ember, e pillanatban a filozopter ájult és egzaltált szavai jutottak az eszébe:

– Ahogyan maga jár, Verzár kollegina, kissé lomhán az utcán, ahogyan mímeli a fáradtságot, majd hirtelen nekilendül, mert valamire ráeszmélt, és ez lebizsereg a lábujjáig... ahogyan ül, s a két lábfej egymásra talál, ahogyan a bokahajlás, a vonalak, minden tisztában van a maga rendeltetésével és valami mélyebb értelmességet fejez ki... Ez az a láb, amelyről azt mondom én: kifejező intelligenciája van. Valami imaginárius művészet sugárzik ki a lábából, és ezért fordul egy sereg ember állandóan maga után.

Szép szavak, lovagi ajkakra illők, nem pedig egy csúnya, szeplős, nedves kézszorítású, hórihorgas tanárjelölt ajkaira.

A mennyezet egy fix pontjára szegezte tekintetét, és azután fáradtan ejtette le szempilláit. Hallja az óra tiktakkolását, zengő negyedóráit, csak azt nem tudja, hogy ébren van-e vagy álmodik; hogy hol kezdődik el az egyik és hol a másik állapot. Már napok óta zsongítják el nyugtalanító érzések, amelyek azután ólmos kimerültségbe mennek át. Vagy talán a lopva jött fűszeres márciusi levegő feküdt meg az idegeit?

A valóságba oly könnyedén átrezgő álmoképei között sokszor gondol Palira, a férjére. Anélkül, hogy a legcsekélyebb oka lett volna rá. megrémült: csak nem történt valami baja? Talán egy kocsi ütötte el? Szívszélhűdés érte az irodában? Látományai villámgyorsan cikáztak. Már felismerte a fehérsapkás mentőket, amint hordágyon hozzák Palit, és merev, fontoskodó arccal letezik az előszobában. Ostobaság foglalkozni az ilyen agyrémekkel. Pali érthetően közölte, hogy későbben jön haza.

Harsány hangon megszólalt a telefon. Gaby riadt arccal ugrott fel a pamlagról. Pali beszél. Milyen furcsa a véletlen, hogy éppen most gondolt reá. Pali bejelenti, hogy estére két vendéget hoz magával. Az egyik az innsbrucki gyáros, akivel már napok óta életbe vágóan fontos tárgyalásokat folytat, és még mindig nem tudott zöld ágra vergődni vele. A másikat, aki szerfelett originális figura, „egyenesen Gabynak szánja”. Gaby még szeretne megtudni egyet-mást, de Pali elsiet a telefontól, mert „majd megvész a sok munkától”.

Gaby vegyes érzelmekkel készül a vendéglátásra. Hetek óta szántsándékkal kerüli az embereket, mert máris torkig van a kicsinyes pletykákkal. De hátha ezek mások? Újak, idegenek...

Kiment a konyhába, hogy megbeszélje a szakácsnéval a vacsora dolgát. A konyha üres volt. A szakácsné elkőricált a szomszédba. Gaby kinézett a folyosóra. Meztelen lábú cselédleány rázta-lengette szikrázó vasalóját, és melléje együgyű népdalnak ugyanazt a két sorát zümmögte anélkül, hogy meguntá volna... Gaby megfedkezett, hogy a szakácsnét keresi. A nótára figyelt, hogy kivegye az értelmét. A szolgáló észrevette, hogy figyelik, és elhallgatott.

Végre előkerült a szakácsné. Várjon csak... Két személlyel többre kell készíteni a vacsorát. Hogy mi legyen a vacsora? Bánja is ő; unja már, hogy mindig ő találja ki az étlapot.

Szórakozottan megfordít néhány fényesre sikált lábast. Kihűz egy evőeszközzel telt fiókot is. Mellesleg: jó háziasszony volt, és megkövetelte, hogy minden ragyogjon a házban.

Ez a „mellesleg” egy időben lekötötte java érdeklődését. Ma már a háztartás is a könyökén nő ki. A legimproduktívabb foglalkozás... Valaha nagy buzgalommal látott ehhez is hozzá... Egy tortarecept kipróbálására éppen annyi lelkesedést fogyasztott, mint amikor a katedrara készült. Mi mindenbe belekapott már világéletében! Énekelni is tanult, hogy világhírű énekesnő legyen belőle. Egyszer elővette a francia szótárt, és betűrendben kezdte bemagolni a szavakat. Óriási buzgalommal végigcsinált egy önkéntes ápolónői tanfolyamot. Mennyi-mennyi hiábavaló munka! Akármirehöz fogott, hatalmas vágyak lángoltak fel benne,

és a lelke mélyén meg volt győződve, hogy bármit mesterkedjen ki, különbül csinálja meg, mint akárki más. De akaratereje csak addig tartott, ameddig a kérész él. Szunnyadó gubó-életéből kirózsásodott a vágy tarka pillangója, és azután alétan hanyatlott alá.

Gyöngén ásított, és tenyerével eltakarta a száját. Behúzódott szobájába, díványpárnákkal bátyázta magát körül. Villanyt nem gyűjtött. Valószínűtlenségben maradt körülötte a külső világ. A szoba bútorai a ködös alkonyatban úgy olvadtak össze, hogy nemcsak megváltoztatták színüket, de elferdültek, megnagyobodtak. Gaby most ismét hangokra várt, szeráfikus üzenetre, de csak a sötétség duplázta egyre pókhálós sűrűjét.

Jó puhán megülni a csendben! Ide aztán be nem süvölt a szélvihar. Bélelt fészek, kedvére tolláskodhatik a madár. Valóban olyan jó? Gaby tenyerébe fekteti arcát. A fecskék kirepülnek az eresz alól, és meg sem állanak Kairóig. A virágba borult fát hogy ébredteteti a paskoló tavaszi zápor!...

Valóban olyan jó?!

...Közben Gaby azon vette észre magát, hogy már ott ül fehérre lakkozott toalettasztalkája előtt, és az arcát hozza rendbe. Gépiesen felcsavarta a kis villanyt, és hogy megtette egyáltalában ezt a mozdulatot, teljesen figyelmén kívül maradt. Sokáig öltözködött, motozott. Ha csak tőle függött volna, sohasem készült volna el.

Az előszobából behallatszott a csengetés. Idegen férfihangok között felismerte az apró köhécselést, amely mindig elfogja urát, valahányszor felmászik a harmadik emeletre.

3

Egyedi hangos szóval két urat tessékelt maga előtt. Az egyik pókhasú, rövid lábszárú, negyvenöt-ötvenéves lehetett, egyenletesen vörös arccal. (Gaby abban a pillanatban elnevezte magában pulykakakasnak.) Nyomában bizonytalan korú, nyúlánk növésű, hanyag eleganciával öltözködött férfiú következett, aki szerényen állott meg a küszöbön, mintha nem tartoznék a társasághoz.

– Bitte um Entschuldigung¹ – ropogtatta a szót az alacsonyabbik, és vastag mutatóujjával Egyedi felé bökött, jelezve, hogy a késedelem felelősségét ezennel a házigazdára hárítja át –, Schrödel vagyok – hajtotta meg magát, már amennyire dereka megengedte. Félszegen az asszony keze után kapott, hangosat

¹ elnézést kérek

cuppantott rá, és sietett kijelenteni, hogy örökös lovagja volt és marad a szépasszonyoknak. E művelet után szerényebb háztartásban törülközőnek is beillő kockás zsebkendőjével megtörölte verejtékező homlokát.

– Edmund Zobeltitz – mondotta a másik, és megvárta, amíg a ház úrnője feléje nyújtotta a kezét.

Gabriella jól beszélt németül, de az idegen nyelvre való áttérés mindig elfogódottá tette. Leült egy plüssfotelbe, és helyet mutatott vendégeinek a nagy palma alatt. Egyedi vidáman dörzsölgette a kezét.

Közömbös dolgokról beszélgettek. Zobeltitz néhány hete tartózkodik Aranyosváron. Tulajdonképpen azért jött, hogy meglátogassa a Kárpátokban elesett öccse sírját, és most ittragadt.

– Ön is gyáros? – fordult érdeklődéssel Gabriella vendége felé. – Nem, vegyész mérnök vagyok. Schrödel úr az unokabátyám. Felfedezett a szállóban, magával hurcolt, hogy én is részt vegyek a tárgyalásain. Hiszen vegyész mérnök vagyok... – tette hozzá csendesen, befelé mosolyogva, anélkül, hogy tudni lehetne, minek szólott a mosolygás tulajdonképpen. – Volt már Aranyosváron? – folytatta Gaby azokat a kérdéseket, amelyeket örök idők óta feltesznek az aranyosvári asszonyok az idegeneknek. – Ó, hogyne! magam is megfordultam Erdélyben a világháború alatt. – Talán egy ezredben szolgált az öccsével? – Nem, ő tüzérsírt volt, huszonhárom éves, és fejlődés következtében pusztult el.

Gaby tekintetét Schrödelre fordította. A vörös képű ember szélesen vigyorgott, és laposakat pislantott az asszony felé. Most különösebb átmenet nélkül elővette disznóbőr tárcáját, közel vonva szeméhez, széthányta írásait, és neje, valamint ötéves leánygyermeké arcképeit mutogatta. A teljes hatás kedvéért lekapcsolta arany óraláncán lecsüngő medalionját is, körme hegyével felpattintotta, hogy bemutassa neje öngyászának szalmaszöke hajfűrtjeit is, de ez az ügybuzgó tevékenység legfeljebb Egyediből váltott ki érdeklődést.

Zobeltitz arca felfedte a nervózus embert. Közbevágott, és a várost dicsérte. – Határozott karaktere van a városnak – mondotta. – A gótikus templom a főtérrel egyenesen felséges. A minap este, egy lélek sem volt az utcán, a hold sütött, felejtethetlen megvilágításba kerültek a házak. Csodálatos, hogy az itteniek mennyire nem tudják megbecsülni azt, amijük van!

Egyedi gyárigazgató kollégájával ezalatt gyakorlatibb természetű beszélgetésbe mélyedt.

– Nálam minden levél skontróba kerül. Ha nyolc napon belül nem jön válasz, rögtön kimegy a sürgetés. Ha erre sem jön válasz, újabb sürgetés. Higgycs el, kolléga úr, egy gyári

üzemben az adminisztráció majdnem olyan fontos, mint a termelés maga. Mi volna az én üzemből, ha nem tudnám minden szegnek a helyét? Ha álmomban felkeltenének: vezérigazgató úr, hol van ez vagy az az ügydarab, én abban a minutumban megmondom. Ha csak valaki balról jobbra teszi az itatóst, már észrevettem. – Ezért alle Respekt maguknak, uram! Tudnak adminisztrálni.

– De kedvesem, hadd már a csudába azt az adminisztrációt! Mit szól hozzá? – fordult Gabriella fürkésző pillantással Zobeltitz felé, mint akiben máris a szövetségest fedezte fel – az én uram még itt sem tudja lomtárba hajítani üzleti dolgait.

Nevettek. Egyedi a vacsorát sürgette.

– Olyan éhesek vagyunk, mint a farkas.

– Öt percen belül tálalnak. Szerény vacsorát kapnak, uraim, legyenek elkészülve.

– Kérem, kérem – mondotta Schrödel, és megragadta azt az öt percet is, hogy üzleti dolgokról beszélgessen.

Azonnal átültek egy külön sarokba. Egyedi mellényzsebéből elővette ezüsfoglatatú ceruzáját, ütemezett vele a levegőben, nagyban magyarázott, Schrödel pedig helyeslőleg bólintott. Minden fejbiccenését óralánca ékességeinek, a medalionnak, a Szentgyörgy tallérnak, a vaddisznóagyarnak rezzenése követte.

– Azt hiszem, asszonyom – szólalt meg Zobeltitz –, ma estére egymásra leszünk utalva.

– Sajnálja? – mosolyogott Gaby, és összes fogai nedves fehérséggel csillogtak.

Zobeltitz kissé zavartan tovább nézte az asszonyt. Ez a hallgatás, félszeg zavar megerősítette Gaby biztonságérzését.

A ragyogó, fehér virágokkal ékesített asztal hívogatólag szikrázott a vendégek felé. Leültek köréje: s a sok-karú villanylámpa fénye egyszerre élesebb világításba helyezte Gaby arcát.

Erőleves, sajtos omlett, rántott csirke francia kompóttal, torta, törökkávét. Az evésben jó példával Egyedi járt elől, aki rápillantva kedvenc ételére, a rántott csirkére, csapot-papot felejtett, s valósággal megmámorosodva, dülledt szemmel rágta a húst, és arra sem volt ideje, hogy az általa annyira forszírozott „Kérem a csontokat” felírású porcelántányérokat használatba vegye.

Az evésben is egymásra talált a két gyárigazgató. Valósággal versengtek, hogy ki eszik többet. Schrödel „a háziasszony szíves engedelmével” újabb étkeket vett birtokába, és Egyedi, bár jólakott, mindenáron utol akarta érni szomszédját. Aztán fáradtan tolták el maguk előtt a tányért. Mintha összebeszéltek volna, egyszerre tették keresztbe a kést és villát, és egyszerre hagyta

el szájukat a szó: slussz! Egymásra néztek, mosolyogtak. A torta, zsardinett őket, az öreg hűsevőket már nem is érdekelte.

Gaby felállt, és asztalt bontott. Schrödel még pirosabb arccal emelkedett meg, és heveset cuppantott a háziasszony kezére.

Leültek ismét a pálma alatt. Gaby likórt töltött a törökkávé mellé. Pali és Schrödel megitták kávéjukat, félrevonultak, és maguk körül leengedték a szivarfüst függőnyeit.

*

Zobeltitz képekről és könyvekről beszélt. Kiderült, hogy mindkettőjüknek Knut Hamsun a kedvenc írója. Utazásokról is szó esett. – Isten tudja, hogy miért: mindig Sztambulba vágytam – mondotta Gaby, és rózsás nyelvét belemártotta a metszett kristálypohárba. – Tavaly ott voltam – jelentette ki Zobeltitz. – Hát akkor beszéljen róla...

Zobeltitz telt mondatai formásan következtek egymásból. Gaby csillogó tekintettel hallgatta. Talán a férfi bőzengésű baritonja ragadta magával, vagy hogy könyvekről beszélgettek, Sztambullról, a csodaszép Prinkipó-szigetről, a Közel-Kelet annyi csodájáról? Végre egy férfi, aki más légkörben él, mint a többiek... Mióta hajszol már valakit, aki megértse az ő romantikus elvágyódásait, aki előnyt biztosít a szépségnek a mindig csak a hasznos és gyakorlatival szemben.

Gaby is elmond egyet-mást az életéből. Egyszer már majdnem úgy volt, hogy az egyetem tanulmányi kirándulást rendez Görögországba, és ő is elmegy. Akropolisz... Nem ismeri-e véletlenül Renan Akropoliszi imáját?

Zobeltitz elmosolyodik, és azonnal idéz is belőle. Dicséri Athént. Hát ott is járt? Zobeltitz int a fejével. Gaby tisztelettel pillant reá: minő boldogság, hogy saját szemével látta mindazt, amit ő csak szegényes képzelettel száguldozott be. – Ne irigyeljen túlságosan! A boldogság és a boldogtalanság tisztán velünk született tulajdonságok – jelenti ki a férfi. – Magyarázza ezt meg világosan – kéri az asszony.

A férfi tanakodik magában, hogy mondja vagy ne mondja. De Gaby tekintete annyi nyíltságot, annyi mohó érdeklődést tükröz vissza, hogy habozás nélkül elkezdi:

– Hát hogy is van csak? Ehhez kezdek, ahhoz kezdek. Oroszlánketrecnek érzem a világot. Hiába minden. Nem találok meg magamat. Ez az egyik oka, hogy miért kószálok oly sokat, meghatározott cél nélkül külföldön. Innsbruck a szülővárosom. Családi házunkkal szemben volt egy kis irodalmi kávéház. Ott jöttek össze ismerőseim. Műgyetemre adtak, de én a zenei pályára éreztem elhivatottságot. Egy kis suite-met be is mutatták a bécsi filharmonikusok. Sikerem volt. A kávéházban a tulajdo-

nostól kezdve az utolsó törzsvendégig mindenki gratulált. Csak egy vad tekintetű, bozontos fiatal ember, lezüllött osztálytársam, Kurt, Blumenfeld Kurt vigyorgott rám a sarokban. Szúrós, fekete szemével cinikus pillantást vetett felém, és amikor elmentem mellette, hangosan felnevetett. Sápadt arca, rossz fogai – a felső fogsora hiányzott, csak két foga volt elől, és ezek még fokozottabban éreztették a megnyíló sötétséget – ördögi falánsággal meredtek felém. Elutaztam Weimarba. Beleszerettem Goethébe. Goethén keresztül a klasszikus világba. Sikerral tettem a filozófiai doktorátust. Egyik pályamunkámat megtalálta a porosz akadémia. Hazajöttem, hogy néhány jó napot töltsék szüleim egyszerű környezetében. Bemegyek a kávéházba. Hát ki hahotázik felém a sarokból? Kurt, az átkozott Kurt! Szüleim gazdagok. Van egy vegyészeti gyárunk. Szüleim rávettek, hogy folytassam tanulmányaimat a műegyetemen. Megtettem az édesanyám kedvéért. Egy félévet beszámítottak, és négy év múlva mérnöki diplomát adtak a kezembe. E négy év alatt karácsonykor, húsvétkor otthon voltam, de gondosan elkerültem a kávéházat, hogy ne találkozzam Kurt diabolikus tekintetével. Mint kész mérnök azonban nem tudtam ellenállani a vágnak, hogy ne menjek be a kávéházba, hogy lásson Kurt, hogy pukkadjon meg Kurt; íme, én ehhez értek: praktikus pályán komoly, számba vehető sikereket elérni. Arra azonban nem is kerülhetett sor, hogy odalépjek hozzá, mert Kurt már megszűröl elkezdett vigyorgni, és megvetően legyintett a kezével. Most beláttam, hogy Kurt – elpusztíthatatlan. Erősebb, mint én! Nemcsak modora, gesztusai nem változtak, de az arca sem. Olyan volt az arca, hogy lehetett harminc- és lehetett ötvenéves. Már személytelen valami lett Kurtból, és azóta, bármihez kezdek, mindig látom torz mosolyát, felemelt ujjait, amelyekkel mintha nyomorúságos sorsomat írná a levegőbe.

Gabriella néma odafigyeléssel megvárta, hogy a férfit elöntse a közlés édes-keserű öröme. Zobeltitz hosszú ujjait nézte, amelyek mintha görcsbe feszültek volna, hogy felvegyék Kurttal a harcot. A férfi mutatóján címeres aranygyűrű villogott, amely el-eltűnt, majd újra megjelent.

– Lehetséges? – suttozta Gaby halkan maga elé. Megtöltötte a likőröspoharakat. Koccintott, és a sűrű, édes italt kábult mohósággal egyszerre hajtotta ki.

Az ital megoldotta mindkettőjük nyelvét.

– Alapjában véve – szólott a férfi, és egy pillanatra sem vette le tekintetét Gabyról – szokatlan, hogy így egyszerre kitalalok magának mindent. De ellenállhatatlan ösztön késztet, hogy néhanapján feladjam, hogy is mondjam csak... a szeméremet. Pedig ostobaság... Két soha nem látott ember megeszi

a vacsoráját, és odább áll. Az élet tovább megy a maga útján és maga elfelejt bennünket.

– Bocsásson meg, de erre nem tudok válaszolni...

– Sokért nem adnám, ha bepillanthatnék a homloka mögé. Bizonyára viharoktól mentes, indulattól védett a lelke. Úgy képzelem el a lelkét, mint a sima tükrű tengerszemet. Minden kő leszáll a mélybe, és örökre ott felejtődik.

– Gondolja? – szavakat keresett, hogy az ellenkezőjét bizonyítsa, de nem talált.

– Ó, én sokkal kíméletlenebb vagyok másokhoz, mint magamhoz. És sokkal önzőbb, semhogy másokat is hagyjak beszélni, amikor én beszélek. Engedje meg nekem, hogy gyönyörködjek a hangomban... Nos, itt vagyok: tegyen valahová. Látom, keresi a szavakat... Azt akarja mondani: rokonszenves ember. Vagy ezt gondolja: kiállhatatlan, öntelt ember. De ezt egy fegyelmezett, társaságbeli hölgy csak nem hozhatja vendége tudomására? Hiszen úgymint elmegy... Jó ember. Hossz ember. Csúnya ember. Fecsegő és egy kicsit bolond. Ez mind az ajkán van. De éreznie kell, hogy akármit is gondol rólam, néhány sablonos szóval nem tud összefoglalni. Ha így ítél, már egy bebalzsamozott hulla felett tért napirendre. Ám próbáljon ítélőszéket tartani az élő felett.

Új gát szakadt fel a férfiban. Elmondja, hogy Kung Fu-céval tart, a kínai bölccsel, aki magyarázgatta tanítványainak: állítások vissza a szavak értelmét. De hogyan? A szavak általánosítanak. Az élmény mindig egyedülálló.

Gaby eleinte félénken, de később növekvő élenkséggel ad fel kérdéseket, amelyek létezését önmagában sohasem tétélezte fel. Zobeltitz ormokra vitte magával. Egy hegymászó biztonságával segített neki, megfogta a kezét, hogy simábban lépjen át akadályokat, támasztékot ad neki, nem hagy időt számára, hogy hátrapillantson... Szavak, szavak, amelyektől már kifáradt, s amelyeknek értelmét már nem tudta követni, s csak a férfi szájmozgását nézte, mintha onnan megkapna mindent. Szavaktól és italtól megpendülve, könyökére támaszkodott. E mozdulat következtében a testéhez tapadó selyemruha kissé elvált és sejtetni engedte formáit. Zobeltitz odapillantott, és elfelejtette, hogy mit akart mondani.

Gabriella zavartan megigazította ruháját. E pillanatban nyomasztó tehernek érezte szépségét, és a szívébe nyilallott, hogy Zobeltitzből nem az ikerlélek megsejtése váltotta ki a hímes szavakat, hanem a teste. – Csak azért szédít... – gyanakodott magában – a hím-madár a legszebb tollát hullajtotta el – és elkomorodott.

A másik szobában Enyedi és Schrödel összeszedték aktacso-mójukat, és átmentek Gabyhoz. – Bitte um Entschuldigung – dörögte ismét Schrödel, és véraláfutásos birkaszeme fennakadt Gabriella indulatoktól fátyolos tekintetén. Egyedi biztatta őket, hogy csak folytassák ott, ahol abbahagyták.

– Miről diskuráltatok? – állott Egyedi ostoba arccal a tü-kör előtt, élvezte a feleségének szóló bókákat, gyönyörködött benne, mint egy versenylóban, amely az övé, és pompásan be-tölti rendeltetését.

Gaby és Zobeltitz Schrödelre néztek, aki más téma híján családjáról fecsegett kifogyhatatlanul.

– Ha kegyedéket így együtt látom, férj, feleség, meleg szoba, kitűnő szivar, mindig haza kell gondolnom édes Annamarie-mra és a gyermekre. Mit szólnak hozzá? Minden áldott nap írok haza levelet, vagy legalábbis egy levelezőlapot.

Teljes hatástalanság fogadta a közlést.

Zobeltitz, hogy megtörje a csendet, kissé gúnyos arccal ma-gyarázgatta Gabynak:

– Igen, ő a mintaférj! Innsbruck polgári krónikáiban arany betűkkel jegyzik majd fel a nevét.

Schrödel boldogan tiltakozott. Egyedi azonban rejtett gúnyt érzett ki a „mintaférj”-ből, és megjegyzést tett, amelyből pa-rázs vita kerekedett a modern házasság problémája körül.

– Az egész kérdés akörül fordul meg – ragadta ki Pali a téma egyik részletét –, hogy kinek van több joga a házasa-ságban: a nőnek-e vagy a férfinak? A férj keresi a pénzt. Ő az ész, az irányítás, az energia. Viszont itt az élő tanú: tagadtam már meg valamit a feleségemtől? Nem minden gondolatom az otthon? Mondd, fiacskám, hát most mondd, hogy ez nem így van?...

Gaby válasz nélkül hagyta megjegyzését, amelyet Pali hall-gatólagos beleegyezésnek könyvelt el. Zavartalanul tovább foly-tatta:

– Feleségemnek bérlete van a színházban. Feleségem csak annyit mond a segédnek: vágja le kérem ezt a selymet – és már az övé. Igyekszünk társadalmi állásunkhoz mértén élni, de nem nyújtózkodunk tovább, mint ameddig a takarónk ér. Sohasem veszekszünk, egyikünknek száját sem hagyja el hangos szó. És miért van ez, kérem? A dolog egyszerű. Mert tisztelet-ben tartjuk egymás jogait.

Most Schrödel tolakodott elő:

– Mi is pont így élünk. Mint a galambok. Kitaláljuk egy-más gondolatát is.

Zobeltitz erőltetett nyugalommal hallgatta őket.

– Ez mind rendben van – nyomta meg a szót Zobeltitz –, de hova akar kilyukadni voltaképpen, igazgató úr?

Egyedi kérdő tekintettel nézett Zobeltitz arcába:

– Hogy mit akartam mondani?... Igen. A házasságról beszélgettünk, mint olyanról. Ha úgy tetszik önnek, mint intézményről; hogy milyennek kell lennie egy ideális házasságnak.

Zobeltitz még mindig nem vette le szemét Gabyról. Az aszszony arca azonban merev volt és mozdulatlan.

– Mi tagadás, én bevallom, esküdt ellensége vagyok a házasságnak. A jó házasságokat csak a színdarabírók találták ki, hogy kiszolgálják a filiszter-ízlést. Philemon és Baucis...

Egyedi nem hagyta szóhoz jutni Zobeltitzet, és ingerülten közbevágott:

– De ezt így, ilyen apodiktikusan mégsem lehet állítani. Ön, kérem, megrögzött agglegény, tehát fogalma sincs, hogy minő alapokon, úgy van, minő alapokon lehet megteremteni a jó házasság előfeltételeit. Higgye el, vannak még sikerült házasságok.

– Philemon és Baucis. Ők szépen egymáshoz öregedtek. Átvették egymás szavait, mozdulatait, megkoptak, betörtek, a közös járom terhében annyira elfásultak, hogy Jupiternek már valóban nem került nagy fáradságába fákká változtatni őket.

– Én nem nevezném elfásulásnak. Azt, hogy két ilyen egyszerű ember belső harmóniát teremtett meg magának, a józan ész diadalának tekintem.

Egyedi meggyőződésében rendíthetetlen volt. Oly biztosan jelentette ki véleményét, mint a kúria az elvi jelentőségű határozatát. Schrödel rosszállólag hadonászott Zobeltitz felé:

– Most is elveted a sulykot! A házasság a legszentebb polgári intézmény volt és marad.

A társaság türelmetlenül nézett egymásra. Áldatlan vita ez, éjfél után, amikor a rendes ember már kialudta magát. Schrödel nyakkendőjét igazgatta, és nyakkendőtüjével beleszúrt az ujjába. Ujja hegyének puha zsírbélése felfogta a szúrást, de azért mégis elkedvetlenedett:

– Menjünk haza, tegyük el magunkat holnapra – mondta.

A házigazda nem túlságosan unszolta vendégeit. Sőt a búcsúzkodás pillanata felvillanyozólag hatott rá. Schrödel sablonos hangon megköszönte a vacsorát.

– Tehát holnap – emelte fel Egyedi Schrödel felé mutatóujját, és egészen a folyosóra kísérte ki vendégeit. Mint jó házigazda megvárta, amíg a rosszul kivilágított lépcsőn leérnek az udvarra, azután gondosan kétszer is megfordította a kulcsot, még a kilincset is lenyomta, hogy meggyőződjék: elég jól van-e bezárva az ajtó?

Végre magukra maradtak. De semmi sem mutatta, hogy túlságosan örülnek az egyedüllétnek. Pali komótosan vetkőzni kezdett. Nadrágját mint a kártyát összehajtotta, s letette a szék támlájára. Hosszú évek szokásához híven óvatosan felhúzta arany zsebóráját, kinyitotta hátlapját, megfújta a portól az óra szerkezetét, elgyönyörködve a pompás időmérő szerszámban, amely változatlan kitartással ütött minden negyedórát, mutatta a holdtöltét, évszakokat.

Vetkőzés közben még szükségesnek tartotta megjegyezni, hogy meg volt elégedve a vacsorával, és hogy ez a Zobeltitz sok számárságot beszélt össze. A mély lesajnálás árnyalata is érződött a hangján. Gaby kissé ingerülten felelte: – Határozottan jól érzem magamat annak társaságában, aki okosabb nálam. – Nana. A jól megfésült szavak benned mindig szerencsés médiumra találnak. – De hidd el nekem, hogy akármennyire is lekicsinyled, véletlenül Zobeltitz rendkívül képzett és kellemes ember. Miért ne ismerjem el, hogy jól érzem magamat annak az embernek környezetében, aki másról is tud beszélni, nemcsak az üzletről?

Mind a ketten ismerték egymás természetét, és nem vitatkoztak. Egyedi találomra kihúzott az éjjeliszekrényből néhány utazási prospektust, s tanulmányozni kezdte őket. Öt perc múlva Gabyra pislantott, hogy alszik-e már:

– Javulnak – mondotta –, határozottan javulnak a közlekedési állapotok. Harriman négyhetes kirándulást rendez New Yorkba, és a harmadik osztály nem kerül többé, mint százhetvenöt dollárba. Mondhatom neked, kifogástalan az étlap és a kabin is. Nézd meg a Deutschland harmadosztályú hölgyszalonját – és élvezettel mutatott rá egy illusztrációra.

Gaby azonban kép helyett Egyedi arcát nézte. – Ez vagy te – mondotta. – Eszed ágában sincs kimozdulni Aranyosvárról. De ha már rászánod magadat arra, hogy itt, az ágyban végezz nagyobb szabású kéjutazást, azzal a költséggel az első osztályon is utazhatnál. Miért éppen a harmadikon?...

Pali lecsavarta a villanyt, nem válaszolt, csak dűnyögött az orra alatt, falnak fordult, és már behunyt szemmel mondta, hogy: majd holnap.

Pali, ahogy lehajtotta a fejét a párnára, pár perc múlva már aludt is, mint a tej. Előbb kikereste magának a helyet, ahova fejét befúrja. Addig gyúrta maga körül a párnát, amíg megtalálta a legkényelmesebb fekvést. Jobb oldalára fordult,

bal oldalára nem feküdt a szíve miatt, hanyatt nem mert feküdni a fulladástól való félelmében, a hasán pedig neheze ésett. Rendszerint hét óráig aludt egyhuzamban anélkül, hogy helyét megváltoztatta volna.

Annál zaklatottabban hánykolódott Gabriella. Hiába mondotta el saját maga szerkesztette esti imáját – amelyet a szükséghez képest újabb kívánságokkal vagy fogadalmakkal bővített –, hiába kezdett igeragozásba: számolt ezerig magyarul és németül – hiába, nem jött szemére álom. Betűjátékba fogott, bizonyos betűkből nagy emberek nevét találgatta. Nagy nehezen elszenderedett, de egyszerre csak felébredt, azzal az ijedt mozdulattal, ahogyan vasúti kocsikban szoktak felrezzenni az utasok, amikor a vonat zakatolva érkezik meg egy állomásra.

Gaby felült, kinézett az ablak irányában. Megijedt a hold alattomosan pislogó arcától. Fölkelt, összehúzta az ablakfüggönnyt. Nemcsak a félvilágosság zavarta, de a félsötétség is, amelyből a súlyosabb anyagú bútorok, a tükör és az ablakhoz közelebb eső tárgyak körül árnyékok léptek elő. Úgy tetszett neki, mintha furcsa nesz, idegen világból való mozgás suhanna végig a szobában. Most a Pali arca fölé könyökölt. Pali arca mint egy kosár fenekéről felbukkanó párás és groteszk gyümölcs ült meg a párnák között – és ez a duzzadt, sima arc, amelyből már kiserkent a friss szakáll, a félig nyitott száj, amely részt vett a mély lélegzés munkájában, megnyugtatta: Pali él, csak alszik, és ha egyet paskol a hátára, durcás gyermek módjára azonnal összerántja a lábait. Elmélkedett rajta, hogy mennyivel kellemesebb Pali éjjel, mint nappal, álomban, mint éberen; tücsköt-bogarat ismét összegondolt, azután ő is elaludt.

A nap, jóllehet fénysugarai bátortalanul ütköztek meg a nedves, barna, havat ígérő köddel, új és megnyugtató jelek között vette át meggyötört, lázadó koboldok kezére került birodalmát. Az éjszaka rejtélyes, száz szerszámú orkesztere, amelynek hangja hosszú órákon át kiszabadult szelek módjára zsihongott, sípolt és süvöltött, most mintha földöntúli penge met-szette volna át torkát, egyszerre mukkanás nélkül elnémult. Régi profilját ismét felöltötte a világ. Nyitogatták a szárnyas ajtókat. A cselédek parazsot hoztak a kályhákba. A fürdőszobában vörösrre izzott már a kazán.

Egyedi a szőnyegen szaladgált, és lázasan kereste a borotvakészülékét. Az ablakokon kívüli élet patakjai, mint egy homályos tócsába, úgy ömlöttek be a hálószobába. Egyedi felhúzta a rolót, hogy jobban lásson.

A recsegő lármára Gaby is felrezzent. Megdörzsölte a szemét, és pillantása az ágya előtt Pali kipihent, de zsörtölődő tekinteté-

vel találkozott. Lám – fejezte ki a tekintet –, nem mennek rendben a dolgok. Tiszta inget elfelejtettél előkészíteni, nem vetted ki az inggombokat sem, és a zsilettet sem találom.

Behozták az újságot és a reggelit. Pali abbahagyta a borotvakészülék keresését. Citromos teát ivott, két tojást pohárban és egy szelet vajas pirítós kenyeret. Egyik kezében a teáscsészét tartotta, a másik kezével a közgazdasági rovatra lapozott át. Végigböngészte az újságot a vezércikktől az apróhirdetésig. Ha már annyiba kerül az előfizetési díj, legalább alapos munkát végezzon. Egyedül a regényrovat nem érdekelte.

– Buta álmaim voltak – ugrott ki az ágyból Gaby, és a ruhásszekrény belső tükörlapján rejtett szomjúságtól kicserepezett ajkát és a szeme alatt meggyúlt karikákat nézegette.

Egyszerű ruhába öltözött, ahogyan piacra szoktak. – Szervusz! – kiáltott be a fürdőszobába. – Szervusz! – hangzott vissza onnan loccsanások között. Pali úgy fürdött, mint egy víziló: szuszogott, fröcskölt, csapkodta a vizet. – Hová mész? – A piacra. – Okosan – hangzott ki ismét a kádból.

Valóban buta idő. Már nyolc óra is elmúlt, de a köd a legcsekélyebb hajlandóságot sem mutatta az elpárolgásra. Az ég alacsonyan feküdt, és ólmosan fehér volt, mint a rosszul mosott dunna.

A csütörtöki hetivásár Aranyosvár reggeli arculatát mozgalmasabb színekkel öntötte el. A nagyobb üzleteket épp akkor nyitogatták, és a boltiszolgák szederjes kézzel sepergettek a kirakatok előtt. A vashídnál cigány favágók álldogáltak zsebre tett kezekkel, hónuk alatt szekerce. Kapkodták, emelgették lábukat, hol az egyiket, hol a másikat, és egészséges fogsoruk rávillant a hivatalba igyekvő urakra. Tejeskendérokat vittek fejükön a hóstáti asszonyok. Gyöngén táplált, szurokszínű bivalyok fatöngöket cipeltek, és elállták az omnibuszok útját. Hátral, az egyhangú postaépület mögött a cselédpiac tarka színfoltja. Itt állottak egy csomóban az izmos, apró növésű, szegődő szándékú vihogó székely cselédek, fújták a kezüket, de amikor egyik-másik harisnyás siheder „dumé”-t adott a hátukba, csattanva felnevettek. Így a favágók, kofák, bivalyokat nógató mócok, a beszállingózott pozsgás fiatal-ság az erdők és falvak illatát hozták a városba.

Csakhogy háta mögött tudja már Gabriella az éjszakát! A lélekbe befurakodott szű sercegését most túlkiabálja a piac zsi-bongó lármája. Trézsi néni, a közismert dupla tokájú kofa, aki évek alatt emeletes házat spórolt össze magának a Kétvízközt, kotlós tojásait tukmálja rá. Ez a kis nekiindult vesződés a kofa-asszonnyal jobban megnyihíti idegeit, mint a négy fal párnázott nyugalma. Derűsen járkál a kosarak sora előtt, és örömmel látja, hogy minden, ami körülveszi, él, él és tele van a mozgalmas élet

fiatalságával. E nagy összevisszaságban ráragad a köznép kacarászó kedve.

Eszébe jutott, hogy ha már itt van, egy füst alatt elintézi a varrónót is. A szakácsnét hazaküldte a kosárral, ő maga a külváros felé tartott. Szűk sikátorokon sietett végig, elaggott, dűledező földszintes házak mentén. Ahogy belépett a házivarrónó odújába, savanyú szegényszag ütötte meg az orrát.

Az utcára kijövet kedve ismét elborult. Embertelenül szűkeknek találta az utcákat. Nem mert lélegzeni sem bennük, tikkasztó szomjúság kínozta levegő, ismeretlen szabadság után.

A főtéren ért, ahol a kirakatok a fényűzés ezer ingerével szédítenek. A sikátorok szennyét most jótékonyan eltakarják a hatalmas kőpaloták.

A főtéren a királyszebtor előtt katonazene játszik. Itt már a nap is felenged, bátrabban süt, mintha külön első osztályú nap állana rendelkezésére a jómódú közönségnek. O, hogy miért nincsenek üzletek, ahol palackba dugaszolva napfényt árulnának! Összevásárolna egy kocsideréknyire valót, és úgy öntené el őket, mint a pezsgőt, minden földre nyomott ajtóküszöbön.

Gabynak nem szokása a korzózás, flangírozás. Sétálni, az más. Végigmenni Vicával a másfél kilométeres Múzeum úton a Sétatér felé, megetetni kiflibéllal a hatttyúkat; a Németek Pallóján túl visszatérni a városba. De körbe járni, ketrecet taposni, unt arcokkal találkozni, ehhez nincs gusztusa.

Keresztülvágott a főtéren.

A nagy kávéház ablakában egyszerre csak Zobeltitzet pillantotta meg. Zobeltitz figyelmesen egy füzet fölé hajolt, és egyik cigarettáról rágyújtott a másikra.

A férfi lecsüngő vállát nézte, hosszú karjait, gyér, diósínú haját, amely a halántékán ezüstbe hervadt. A haj a feje búbján már megritkult. Máris úgy festett, mint egy vénülő ferencrendi terciárius. Zengő, vontatott hangját visszaidézte, és most, hogy bizánci templomképre emlékeztető nyúlt arcélét meglátta, tudta, hogy mi emlékeztette őt a szentképek merevségére.

Gaby meglassította lépését. Amint közelebb ért hozzá, az újratalálkozás konkrétabbá tette Zobeltitz arcát és vonzóbbá az egész embert.

– Vajon mi érdekel rajta? – és nem vette le tekintetét róla. – ... Különös tekintete van, amely ezer embertől is megkülönbözteti. Vannak emberek, akik minden ok nélkül érdeklődést, sőt vonzalmat árasztanak maguk körül. Ő ilyen.

Zobeltitz felpillantott és megemelkedett. Gaby biccentett a fejével. Pár lépés után megállott a kávéházzal szemben levő csemegekereskedés előtt, a kirakatra bámult, és bement az üzletbe.

Körütekintett, hogy mit is vásárolhatna. Végül különböző konzerveket csomagoltatott és mandarint. Csomagjával kilépett az utcára és Zobeltitz-cel találta magát szembe.

– Már azt hittem, hogy el is pályázott szerény körünkől. Láttam, nagyban írt a kávéházban.

– Ó, semmi... Néhány jegyzetet készítettem.

– Csak nem regényt ír?

– Erre nem is gondolok – egy pillanatnyi csend után folytatta –, naplót.

– Ugyan! És mit ír a naplójába?

– Mindent, ami velem történik... Ha úgy tetszik, naiv együgyű dolgokat... Éjszakánként az elmúlt huszonnégy óra történetet...

– És kielégíti ez magát?

– Kell nekem a napló, hogy szabadnak érezzem magamat. A naplóban a meztelenségnek áldozunk. Annak az ős ösztönnek, hogy megmutathassuk magunkat. Fel-sza-ba-du-lás... Ismeri maga ezt a bűvös szót?

Gaby könnyedén elpirult.

Szó nélkül mentek egymás mellett percekig. Aki történetesen megáll az utcasarkon, és nézi őket, házastársaknak tartotta volna. A nő két lépéssel ment előbb; a férfi imbolygó nagy léptekkel az asszony aprózó, de mégis markáns lépéseinek a nyomát követte.

Céltalanul járkáltak Aranyosvár utcáin, és egyik utca puszta létezésével beinvitálta őket a másikba. Már rég elhagyták a középületekkel arányosan megosztott teret, amelynek minden köve szürke hivatalnoki előkelőséget árasztott magából. A keskeny oldalutcán letértek a folyó mellé, nem törődve azzal, hogy a rövidebb utat válasszák. Minden kiszámítottság nélkül, ahogyan a magukra maradt fagallyak sodródnak a víz színén, barangoltak az egyre csöndesebb városnegyedben.

Zobeltitz ismét beszélni kezdett naplójáról, az egyedültről, szabadságról. Szeretett volna egy névtelen, gazdátlan, szubtilis hangot életre hívni énje legmélyéről. Mintha a lélek egy különös dalművét recitálná, most meglassította a szót, szünetet tartott, maga elé meredt. Azután az érzelmes férfiak folyton áradó lendületével a nőkről beszélt – mert Gaby ezt a témát érintette, de csak úgy, mintha egészen másodrendű dolgokról lett volna szó. Elárulta, hogy sok nővel volt már dolga, nem, nem jó ez a szó, hogy dolga volt, kiszámíthatatlan és végzetszerű kapcsolatok sok nővel hozták össze, de utánuk mindig dermesztő kielégületlenséget érzett. Egyetlen nő volt csak, aki megértette őt, ő, ujjahegyének érzékeny rezgésével kísérte fölvilágításait: az édesanyja. Gaby kijelenti, hogy őt egyáltalán nem érdeklik a Zobel-

titz nőügyei, a szerelmek. – Nem szerelem – vetette közbe Zobeltitz–, hanem rejtelmes kaland. – Hát legyen kaland – hagyta rá Gaby –, de beszéljen az édesanyjáról.

– Az én anyám... Halk szavú, szerény asszony, fejére engedte nőni az egész házat. Minél inkább eltávolodom gyerekkorom napjaitól, annál élesebben marad vissza bennem a családi kép. Húgom még szopós csecsemő volt; amikor az anyám a szobába lépett, kiszámíthatatlan önzésből azonnal elkezdett bógni. Öcsém, ötéves fiúcska, ugyanakkor elordította magát: éhes vagyok! Apámat egy időben reumatikus fájdalmak gyötörték, és valahányszor csak feltételezte maga közelében anyámat, már nyöszörgött az ágyban: aszpirint! Aszpirint! Anyatej, aszpirin, szilvaízes kenyér: az olesó vágyak és éhes ingerek formát öltött szimbólumává zsugorodott össze az én anyám, de hogy egyben feleség, anya, ember, létező valaki, akinek szintén szüksége lehet, egyre és másra, ez a gondolat sohasem jutott az eszünkbe.

– Élnek a szülei?

– Csak az apám él. Anyámat a világháború alatt temették el. Szegényt az vitte a sírba, hogy mind a két fia a harctérre került. Amikor egyazon menetszázaddal elmentünk, élénken emlékszem minden részletére, ott állott a peronon, és a kezünket szorongatta. Majd elengedte, hogy még erősebb szorítással ragadja magához. Sohasem hittem volna, hogy ilyen cingár asszonynak ekkora testi ereje legyen. Valaki megjegyezte mellettünk: igazi német anya! Édesanyám erre megrándult, és áthatóan belefúrta tekintetét a hang irányába. Öcsém elesett. A hadtestparancsnokság hosszabb időre szabadságot. A szabadságomat természetesen ott-hon töltöttem, és így közvetlenül tanúja voltam a rejtelmes átalakulásnak, amely mássá formálta az anyámat. Elesett öcsémet egyetlen szóval sem emlegette. Úgy tett és vett, mintha mi sem történt volna. Ez idő tájt jobb anyagi helyzetbe jutottunk, már saját házukba költözködtünk, és három cselédet is tartottunk. Két szobalányt és egy szakácsnét. Apám ügyesen kihasználta a konjunktúrát, és ebben a párnázott kényelemben csakhamar reumájából is kigyógyult. De azért rajta is, fél-feltörő nyugtalanságain megérződött a világháború. Hát kinek ne szédült volna a feje a világegés perzselő szagától? Édesanyámon azonban nem mutatkoztak hangos és észrevehető jelei a belsejében végbenemő válságnak. Most is úgy kelt fel hajnalban, mint régen, azzal a különbséggel, hogy ezúttal három cselédet hajszolt ki az ágyból. Én azonban észrevettem a lelkét, elméjét marcangoló kínlódást. Ebédnél, vacsoránál csak mímelte az evést. Néha szórakozottan egy darab kenyérbelet tett maga elé, kenyérgalacsinokat gyúrt belőle, de hogy micsoda erőlködéssel, azt csak én láttam.

Anyám ezer morzsát szórt szét a kredencen, ágyszélen, zongorán, és három hónap múlva öcsém halála után öt is eltemettük.

Zobeltitz nem folytatta. Hosszú, lecsüngő karjait felemelte és széles mozdulatot tett a levegőben, mintha hívna vagy tán kergetne valakit.

Gaby éppen idejében érkezett haza.

Pali a lábát törölgette az ajtó előtt. Szuszogott, fújt, mint egy nyomtató ló.

– Sétáltam egy keveset – jegyezte meg Gaby, és hozzátette, hogy Zobeltitzel találkozott, kísértáltak majdnem a Meteorig, de nem mentek fel hozzá, mert nem akarták megzavarni a munkájában.

Pali helyeslőleg bólintott.

– Okos dolog a higiénikus séta. Én, sajnos, már napok óta elmulasztom ezt a megfizethetetlen félórát. Így nem is csoda, ha kijövök a légzési gyakorlatokból. De hát édes Istenem... – és most mosolygott, s apró borsó-szemével jelentősen kacsintott Gabyra.

Leültek ebédelni. Pali nyakába kötötte az asztalkendőt. Öklével a velőscsontot ütögette, belebámult, mint egy távcsőbe. A csont belső rekeszébe szorult maradékot a villa hegyével szedegette ki. A velőscsont kedvenc ételei között szerepelt, és a világ minden kincséért sem osztotta volna meg senkivel.

Gaby egykedvűen kanalazgatta a levest. Az esze máson járt.

– Szívecském, óriási újság. Ma délben aláírtam a németekkel a szerződést.

– Úgy?

– Tudom... már megszoktam, hogy nem nagyon foglalkoztatnak az én üzleti dolgaim – mormolta szemrehányóan a tányérjába. – De ha azt mondom, hogy végre igazán a magam ura vagyok... Hogy akkorát löktem a karrieremen, amihez fogható a mai áldatlan gazdasági viszonyok között kvázi elképzelhetetlen... Hát ez csak érdekel?!

– Hogyne, hogyne, nagyon örvendek – törte be magát Gaby az odafigyelésbe, és ő maga is megütődött, hogy milyen távol állanak tőle azok a dolgok, amelyek pedig anyagi jólétét jelentik. De feltette magában, hogy azért is érdeklődik. Pali, észrevéve Gaby hajlandóságát, a legnagyobb lelkesedés hangján számolt be a szerződés részleteiről. Gyors egymásutánban hadart, olyan detailokra támaszkodó utalásokkal, amelyek összefüggését – nem tudni mely okból – feltételezte a Gaby részéről.

– A német tőke negyvennyolc százalék erejéig participál – mondotta. – Béla bácsi persze fintorítani fogja az orrát... De

hiszen ismerjük már az öreget. Szerénytelenül mondván, az egész tranzakció az utolsó betűig az én érdemem – és azután megint kezdte előlről, időközönként diadalmasan szétnézett, félbeszakította mondókáját, mintha ezzel is fokozni akarná a hatást.

Az előszobában csengettek. A szobaleány csomagot hozott be.

– Igen, el is felejtettem mondani. Vencelnél néhány új lemezt vásároltam. A jó bolt öröme – és az iménti sokatmondó mosoly ismét felvillant a szája körül. – Hozza be, kérem, a gramofont – fordult a szobaleány felé.

Gaby a könyökére támaszkodott, és egész idő alatt nem vette le tekintetét a Pali arcáról. Vajon honnan szivattyúzza elő ezt a sok lelkesedést, amikor terveiről, számairól, megannyi unalmas száraz tényről beszél? És miért olyan bántó mértékben éرتektelen a lélek dolgaiban? Különben rendes ember, bálványozza is őt a maga módján, csak éppen az a természetű lelkesedés hiányzik belőle, amit ő szeretne.

Ujjaival dobolt az asztalon. Alig észrevehetően megrázkódott, és figyelmét ismét Palira összpontosította. – Lám, lám – mondotta magában –, neki is megvan a maga passziója, és tovább figyelte, mintha e jól ismert szívben valami olyasmit fedezett volna fel, amit még eddig nem látott.

Pali nagy hozzáértéssel felhúzta a gramofont, kicserélte a tüt, és maga felé fordította a tölcserét. Divatos foxtrott kattogott ki a készülékből. Az angolba ojtott kannibál muzsika kaotikus hangszereléssel indult, és visszatérő dallamában három-négy rekedtes férfiganggal duzzasztotta fel magát. És amikor a vezetősólam könnyű népszerű taktusai megismétlődtek, Egyedi nyakán a darabos kamaszfej bólogatni kezdett, és fölényes pillantásokat vetett Gaby felé, mintha kérkedett volna, hogy a dallamot kicsalogatta a rejtekhelyéről.

Végigjátszott öt vagy hat lemezt. Amikor készen volt velük, rendezgetni kezdte őket. – Ezt megtartom, azt visszaküldöm. Nos. Gabykám, hát jól választottam?

Gaby unottan vállat vont, de egy kicsit megmozdult az ajka, amikor Pali eltolta a lemezeket, és anélkül, hogy intimebb beszélgetést kezdene vele, hogy megtudakolná, nem hiányzik-e valamije, hogy vele, övele is foglalkozna, helyet foglalt a karosszékből, és rendíthetetlen biztonsága tudatában már a délutáni szundikálásra készülődött.

A szemhéjak, mint valami rosszul záródó ajtók, nem fedték le teljesen a szemét Parányi, ferde rést hagytak rajta. Valami zavart mosoly is átszűrődött az össze nem érő pillák mögül – de már a magafeledt, önmaga világába visszatérő, a szabályosan elpihent test terpeszkedett Gaby előtt, álomba süppedve fokozottabban érvényesítve minden lomha bálványszerűségét. Így, fényes

nappal, egyszerűen elvonulni előle akkor, amikor valósággal kínálgatja érzéseit, amikor néhány viszonzott őszinte és emberi szóval mindent helyre lehetne hozni – a kiszolgáltatottság keserűnyés tudatát csepegtette belé. Most már bevallotta magának, amit eddig titkolt önmaga előtt is: Pali szemében ő már nem számít asszonynak. Hitves, házastárs – megszokott bútordarab –, minden, csak az a nő nem, akinek egyetlen mozdulata a szerelmi láng villanyos szikráit csalná ki a férje ujjából.

Sóhajtott és zajtalanul becsukta maga után az ajtót. Leült egy megkezdett horgolás mellé, és míg az ujjai mechanikusan adtak új formát a selyemszálaknak, gondolatai sem maradtak tétlenek, és minden egyes öltésbe az ábránd játékos szálai szövődtek.

Visszagondolt Zobeltitzre, és irigyelte magát a tegnap estéért, amikor a távoli világ, a ritka szavak, az architektonikusan felépített mondatok varázsa alatt állott. Zobeltitz édesanyját képzelte maga elé. Ő is olyan, hajszálpontosan olyan. Mint gyöngébb fél, észrevétlenül engedte át az erősebbnek a helyét, amelyet Pali az önző ember természetes elbizakodottságával foglalt el. Számot azonban e helyzetről egyikük sem tudott volna adni – tudatlanul alakult ki közöttük e viszony. Zobeltitz anyja öreg asszony. De mit akarnak tőle? Még csak harminchárom éves. Alig élt jóformán, és már azt akarják, hogy befejezze életét a szerelem számára.

Már nem bántódott, hogy Zobeltitzet a férfi mohó vágyán kapta rajta. – Ha csúnya volnék – mondotta magában –, akkor nem foglalkozna velem. De mert szép vagyok, joggal kívánhatom, hogy csodálatos üvegburában elrejtőzködve élhessem napjaimat.

Tizenhárom év óta vannak együtt. Vajon elég idő, hogy megbarátkozzon Pali gyengéivel, rigolyáival? Ó, ebbe beletörödni még a legkevesebb.

Mintha a világ teremtése óta így lett volna, természetesnek találta Pali rövid lábszárait, amint reggelenként mezítláb szaladgál a szobában, gesztusait, hanghordozását, ahogyan tárgyal, örül, bosszankodik, meglepődik, tervez és feléje közeledik. Megszokta, hogy Palinak visszatérő jelzői vannak, hogy tizenhárom év alatt mind több haja marad a fésűben, hogy romlanak a fogai, de gyarapodnak a perzsaszőnyegeg, hogy még ma sem tudja úriember módjára fejére tenni a kalapot, de állandóan csárén áll neki, mint a vidéki kupeceknek, hogy megfeledkezik az ő születésnapjáról, de viszont elvárja, hogy mindenki észben tartsa Pál napját; mindent megszokott, mindenbe beletörődött, ami Palival összefüggésben van, mint ahogy magába idegezte a lakás összes tárgyait is, amelyeknek lassanként rabszolgájává vált.

Csak egyet nem – és ezt e pillanatban oly határozottan érezte, hogy egyszeriben elviselhetetlennek tűnt neki, amit még nemrégiben könnyűnek és természetesnek gondolt – a közömböséget.

– Valami foglalkozást – mondotta félhangosan; sutba dobta a kötést, könyvet vett elő.

Ebéd után rendszerint Tauchnitzot böngészte, szótárral kezében. Most szívesen tolta el ezt is magától, mert megszokott életbeosztására emlékeztette. Fiókokat húzgált ki, leveleket, orvos-ságos dobozokat, számlákat rázogatót meg. Pali éjjeliszekrény-fiókjából kihányta az inggombokat, gyári mintákat és azt a sok névtelen szemetet, amely hozzáragad az elmuló perchez, és együtt pusztul el vele.

Az egyik fiókban megkezdett jegyzetömbre bukkant, amelynek első oldalára Pali jegyezte fel apró gömbölyű betűivel a nap tennivalóit. A blokk első lapját letépte, egy porlepett töltőtollat kotorászott elő. – Pali szerette a töltőtollakat, s mint egy mexikói a töltényeit, ott viselte sorban belecsíptetve kabátja külső szivarzsebében. – Eleinte krikzkrakszokat rajzolt, emlékezetből a Zobeltitz fejét is felskiccelte, de azt a lapot is kitepte, és így ingadozott szándékok és elhatározások között, és szinte megkönynyebbült, amikor eszébe jutott, hogy már napok óta el akart menni a beteg Jusztina nénihez, akit ugyan szíve mélyéből gyűlölt, de most kapóra jön, hogy létezik és meglátogathatja.

Jusztina néni sokat betegeskedett. Ilyenkor a szoba áporodott levegőjébe a rendetlenül megvetett ágy külön nyomasztó illatot kevert. De a néni már unhatta a fekvést, mert amikor Gaby belépett, ott üldögélt az asztalnál. A kis kövér asszony, épp olyan széles, mint amilyen magas, olcsó kékhuzatú dunnát tett maga alá, lábai nem érték a földet. Befőttet majszolt. Ijedten takarta le a tányért szalvétával. Megrémült a gondolattól, hogy esetleg meg kell kínálnia Gabyt.

– Nyavalyás vagyok – szaporázta a szót –, minden csontom ropog a fájástól. A doktor kevéske befőttet rendelt. A szomszéd-asszonytól kaptam – hazudott a vénség, és még görcsösebben vonta maga felé a tányért.

Gaby a nénje kezeit nézte. – Vajon én is ilyen leszek?

Jusztina néni híres szépség volt lánykorában. Gaby ráncos, tömpe ujjait vette szemügyre, amelyek mindegyike az elmúlt élet sivárságára mutatott rá. Gaby szentül meg volt győződve, hogy Jusztina néni megint füllent. Hiszen tíz évre visszamenőleg vannak befőttjei, de nem mert hozzájuk nyúlni, mert attól tartott, hogy elfogynak.

– Majd küldök estére egy üveg ringlót. Paradicsomra nincs szüksége Jusztna néninek?

– Isten is megáld – hunyorított –, de nagy üveggel küldj, hogy a hét végéig tartson. Ül le már, no!... Szép, hogy egyszer hozzánk is leereszkedel. Hej, hej, ha az ember megöregszik, a kutya sem törődik vele.

– Hát mi a baj, Jusztna néni? – helyezkedett el óvatosan Gaby az ütött-kopott, letöredezett faragású széken. – Béla bácsi még nincs itthon?

– Künn van a bányában. Hja, fiam, mi dolgozunk, nem urizálunk! Bizony.

Gaby fel sem vette Jusztna néni apró epéskedéseit. Ha igaz van, ha nincs, Jusztna néni csak zakatol.

– Hát nálatok mi az újság? Bezzeg élitok világotokat, Anna – kiáltott hangosan, nekipirosodva. – Mi itt kuksolunk a sarokban. Anna, Anna! Ez az átkozott csengő is felmondta a szolgálatot, csak két hónapja, hogy tétettem bele elemet.

Gaby félénken nézett szét maga körül.

– Anna, Anna! – dohogott Jusztna néni. – Nézz ki már szépecském a konyhába.

Gaby kinyitja a konyhába vezető ajtót. Mintha lobot vetne, a nyíláson csak úgy gomolyog a hónapszámra összesűrűsödött mosogatószag. A konyha üres.

– Gyalázatos! Biztosan ott lebzsel a kapu alatt. Tíz perccel ezelőtt elküldtem csak ide a szomszédba, szegért. Sirba viszik az embert a rossz cselédek.

Gaby elmosolyodott. A Jusztna néni cselédei! Két hétnél egyik sem bírja tovább. Híre van a Jusztna néni házának. Aki csak teheti, nem szegődik ide. Ezek itt eszik a cselédet.

– De Jusztna néni... Ha szüksége van valamire, hát itt vagyok én.

– Víz kellene feltenni a kamillateának.

– Megfőzöm én – ajánlkozott Gaby –, hol a tea?

– A spájzban. De inkább én. Nem fogod megtalálni. Csak összehánysz mindent – bukdácsolt Jusztna néni a konyhába.

Még hogy ő beengedjen valakit a spájzba! Hogy „kinyomozák”, mi mindenféle van. Soha! Amíg ő él, oda senkit be nem enged.

Gaby vállat vont, és tovább ült a helyén. Az ajtó felől megjelenik a szolgáló. Bátoratlanul lép vagy kettőt, megy az ajtó felé. Na, most kezdődik el a haddelhadd! Az utcára is elhallatszik Jusztna néni köhögős hangja. Fúria módjára veti rá magát a cselédre és hajtja. Még szerencse, hogy betoppan Béla bácsi. Jusztna néni kimerülten rogy a padkára a kemence mellé, s hápogva levegő után kapkod.

Béla bácsi szájában ott az elmaradhatatlan pipa. Most is, miközben flegmával nézi az egész ügyet, sárga, nikotinos ujjjaival orrcsavaróan büdös dohányt nyomkod a pipájába. Otromba cúgos cipő a lábán. Lötyögős nadrágzsebei szétállanak a mindenféle piszkos, elnyűtt nyomtatványtól, levéltől, cédulától. Vérbő, bulldog-arcából vörös, csepegős szemek kandikálnak elő. Gyanakodó pillantással Gaby felé fordul, ugyanazzal a pillantással, ahogyan Jusztna néni nézi az embereket. Az öreg pár az idők folyamán eltanulta egymástól még a nézést is.

– Mi újság? – kérdezi Béla bácsi, rá sem hederítve a konyhában lezajlott civakodásra. Mellényére esik a hamu, bosszúsán továbbfricskázza a padlóra.

Mi újság? Mi újság? Mindig csak ezt kérdezik tőle. Hát mi újság lehet? Pali, Béla bácsi, Jusztna néni, tél, tavasz, nyár, ősz, január, február, március, hétfő, kedd, szerda, mosókonyha, fűszerszámla. Ez az újság. Semmi sem történik vele. Az idő szép, csöndesen múlik. Könnyedén vállat vonva, hogy mégis mondjon valamit, megjegyzi:

– Semmi különös. Élünk. Tegnap este két német úr volt nálunk vacsorán.

Béla bácsi a széktámlára hányja bekecsét. Jusztna néni is feltápáskodik a padka mellől, és még egy fenyegető pillantást vet a szolgálóra, aki sietve iszkol el minél messzebb.

– A német urak! – Béla bácsi előveszi a pipaszurkálót, és körülményesen mesterkedik a dohány körül. – A te szépséges urad megint kifőzött valamit; csakhogy vigyázzon, oda ne kozmássa a rántást.

Gaby ezen sem lepődik meg. Mostanság Béla bácsi is állandóan pikkkel Palira. Tulajdonképpen mikor kezdődött el a szüntelen tánc körülötte? Nem tud számot adni, nem is érdeklődik túlságosan. Megadó arcot mutat, úgy hallgatja végig őket, mint ahogyan a páciens végigcsinál egy fogkezelést, amely idegesíti ugyan, de túl kell esnie rajta.

Jusztna néni éles hangon rikácsol Gaby felé:

– Azt üzenem neki, vigyázzon magára – és itt felemelte vénségtől kicserezett, gémberedett mutatóujját. – Férjen a bőrébe, mert meg találja ütni a bokáját.

Béla bácsi még mindig azzal a flegmával, amellyel végigpipálta Jusztna néni tomboló dühének végjelését, az asszony felé fordult:

– Te pedig fogd be már a kerepelődöt. Ki kérdezett?

– Figyelmeztettek már akkor – pattogott most már Béla bácsi felé Jusztna néni –, Béla, nézz a körmére, mert egy szép napon: fogadd be a tótot, kiver a házadból.

Béla bácsi csöndesen, foghegyről vágta oda:

– Azt én mondtam. Te mást mondtál.

– Nem igaz, nem igaz. Én már régóta belátok a kártyájába. Mindenki észrevehette, akinek szeme van. De te olyan ostoba vagy sokszor, hogy csak döfni tudsz.

– De hát mi történt? – kísérelte meg Gaby megteremteni a békét kettőjük között. – Miért veszekednek? Hát mit követett el az én uram?

Béla bácsi nehezen jön ki a sodrából. Hűvösen lázong, s amíg lehet, türtőzteti magát. Jusztna néninek azonban eleme a civódás. Addig nincs nyughatnékja, amíg félholtra ki nem dühöngi magát. A veszekedés üdítően hat rá, mint egy íbrik kamillatea. Még annál is jobban! Mert lám, a szolgáló behozza a gőzölgő meleg italt, és Jusztna néni észre sem veszi. A legnagyobb mérge, hogy Béla bácsi legyint a kezével, és nem áll oda vele vitázni. Béla bácsi valóban szokatlanul csendes, és minél jobban toporzékol Jusztna néni, még a füle botját se mozdítja. Az öregasszonyt megdöbbeníti e szokatlan taktika. Olyan fegyverrel áll szembe, amely erősebb, mint ő. Elkezd köhögni, a derekát fájlalja, és amikor látja, hogy így sem kelt részvétet, az almárium fiókjához topog, egy csomó, a szamosújvári fegyházban foglyok által kötött harisnyát húz elő, s lázasan serénykedik a stoppolással a sarokban.

Gaby csak nagy nehezen hámozza ki, hogy mi hát a baj valtképpen.

– Csordultig tele a pohár – ütött Béla bácsi az asztalra. – A taknyos már engem néz ki az irodából. Engem! Azt meri állítani, hogy nem értek az üzlethez! Már hogy én nem értek, aki kenyeret adtam a szájába, hogy éhen ne haljon. Na, majd változtatok rajta! Megvannak hozzá az eszközeim – de ezt olyan fokozódó dührohammal mondta, hogy szinte látni lehetett, mint suhogtatja „eszközeit” a levegőben.

Gaby tanácstalanul bámult Jusztna néniire. De emez felállott, csípőjére rakta a kezét, szabadjára engedte ordináréságát. Szitkokat szórt a Pali fejére. Béla bácsi, miután zavartalanul kiadhatta mérgét, csodálatosképpen kontrázott neki. Gaby körül forogott a világ, ijedten kereste az ajtót.

– Majd hazajön János – vágta ki Jusztna néni fogcsikorgató elégtétellel.

– A János! – kiabálta túl Jusztinát Béla bácsi – igenis, az én fiam. Eleget intrikáltak ellene. Azt hiszed, hogy nem tudom. Itt a levél – ütött a zsebére, és a sok koszos írás közül kihúzott egy levelet. – Hazajön. Hát jöjjön haza! Semmi kifogásunk nincs ellene. Hacsak a te drágalátos uradnak nincs – tette hozzá gúnyosan.

– Nézze, Béla bácsi – szólalt meg remegő hangon Gabriella –, nagyon boldog vagyok, hogy hazajön János. Bár itt maradhatna örökre. Neki itt a helye. De én nem jövök magukhoz többé. Igaztalanul bántják Palit. Gorombák hozzá, mint a pokróc. És hozzám is...

Gaby belefogódzott az asztalba, hogy el ne essék. Behunyta a szemét, s úgy állott egy darabig, majd összeszedte magát, és elrohant.

Béla bácsi sápadtan kísérelte meg a Gaby útját elállani, de Gaby félretolta.

5

Gabriella a sétatéren keresztül ment haza. A fák között már motoszkált a tavasz. Gabytól nem tágitott a makacs érzés, hogy változtatni kell életén, mert torkig van vele. De az ingerült szívének mi sem nyújt nagyobb enyhülést, mint a hűvös levegő.

Kit okoljon a mai délutánért? Béla bácsiékat? Ők nem tehetnek róla. Így vannak megteremtve... Önnönmagát? Amiért a korpa közé keveredett? Vagy Palit?

Pali a ludas. Neki gondoskodnia kellett volna, hogy függetleníse magát Béla bácsiéktól, hogy ne jusson kényszerhelyzetbe: gyűlölt rokonoknak gazsuláljon, csupán azért, mert így kívánja az önos érdek.

Ha akkor nem kötötte volna az életét Palihoz... Tizenhárom évvel ezelőtt... Tulajdonképpen csak két udvarló közt választhatott. Az egyik Ladányi, a filozopter, aki mazochista rajongással a királynő pazar hímeibe öltöztette, a másik pedig Maksay Loránd, az ősjogász. De Maksay? Az örökös cigányvajda? Jó. Ismerte az összes magyar népdalokat. És aztán? Egyéb kvalifikációja igazán nem volt.

Késő most már, hogy változtasson életén? Az együtt átélt hosszú esztendőket mégsem tekintheti meg nem történtnek. Házasságuk nem jobb és nem rosszabb, mint a többieké. Palit ugyan elviselhetetlenül rossz tulajdonságokkal verte meg a teremtő. S ha mindenkinek joga van ezért vagy azért követ dobni Palira, csak neki nem, mert a felesége.

De hát a sok kisebb-nagyobb gyengeség, rossz tulajdonság között mi bőszíti fel a leginkább? Ismét rájön arra, hogy Pali példátlan közömbössége hozza ki főképpen a sodrából.

Pár hónappal ezelőtt is mi történt? Házassági évfordulóra voltak hivatalosak Béla bácsiéknál. A vacsoránál szokásuk szerint a házaspár összerúgta a patkót. Oly veszekedettül dühösek voltak egymásra, hogy Jusztina néni felkapta a virágvázat, az ő aznap

hozott ajándékát, és toporzékolva a földhöz vágta. Családi ünnepeken!

Ó, csömörletes volt. És Pali? Pali, mintha semmi sem történt volna, tovább szeletelte a húst, és a világ legbárgyúbb arcával bort öntött a pohárba. Csak hazamenet volt egy megjegyzése: ezek ma felülmúlták önmagukat. Eddig még megnézték, hogy mit vagdosnak egymás fejéhez. Most már törekeny dolgokkal is kísérleteznek.

Hát csak ennyi? A közömbös ember hogy le tudja egyszerűsíteni a dolgokat! Milyen egykedvűen túlteszi magát azon, ami neki arcába kergeti a vért.

Némán mentek hazafele a néptelen utcán. Gaby visszaemlékezik, hogy ugyanaz a hangtalan rossz érzés gyötri most is, mint akkor. Mintha tisztátalan dologhoz ért volna a keze, és nincs hol lemosnia. Pali hazamenet ujján pörgette a kapukulcsot, majd homályosan megsejtve, hogy Gaby azért olyan szófukar, mert elégedetlen a viselkedésével, szükségesnek tartotta még pótlólag megjegyezni: hiszen ismered őket! Ne törődj velük, ki fognak békülni, punctum.

Persze hogy ki fognak békülni... Ehhez nem fér szó. Hiszen máris megenyhültek a tésztaánál.

Bárhogy is alakuljon az élete, hiánytalanul megőrzi utolsó napjáig az „ünnepi vacsora” minden mozzanatát. Nagy nehezen visszaültek az asztalhoz. Az étkezés további menetében legyöngült a indulat, mint a mindinkább távolodó mennydörgés. A tészta odaégett. A két öreg, mintha összebeszélt volna, keresztűz közé szorította a cselédet, szapulni kezdték, felhánytorgatták összes vélt bűneit. Sohasem volt közöttük akkora az egyetértés, mint amikor közösen szidhattak – egy harmadikat. Bólogattak egymásnak, valósággal versenyeztek, hogy megkönnyítsék egymás munkáját, és szinte megértő szeretettel néztek egymásra.

Semmi kétség, az olyan fajtájú emberek, mint Béla bácsiék, nem tulajdonítanak fontosságot az összekoccanásnak. De most más van soron. A Pali nagy közönyössége, amely lépten-nyomon kiütöközik. Egyszer, a politikai zűrzavar átmeneti idején arról beszélgettek, hogy egy nagy családú ismerősüknek elrekriválták a lakását. Pali a foppiszkálóval játszott, és odavetette, hogy tulajdonképpen nagyobb sérelem nem történt, mert a külvárosban kaptak egy szobát. De az istenért, három szobájuk volt eddig, és nyolcan vannak! – Hát aztán? Sokakat kibokszoltak a lakásukból, anélkül, hogy egy másikat utaltak volna ki számukra. Medgyesi, a régi textilkereskedő fizetésképtelenséget jelentett be. És ha bezárták volna? Örüljön, hogy nem zárták be – hangzott ridegen a Pali felelete. Gaby egy ízben tanúja volt a jelenetnek, amikor Pali egyik hivatalnok a folyton növekvő drágaság miatt pa-

naszkodott. Pali azonnal kész volt a vigasztalással: – Hol van az előírva, hogy mindennap húst kell enni? Nincs egészségesebb, mint a növényi koszt, én, én mondom magának. A kommün alatt a milliomosok is csak tökkáposztát ettek meg gerslit.

De ha neki csak a kisujja fájt, már odavolt.

Mégsem lehet komolyan haragudni rá. Hiszen önzéséből fakadnak úgynevezett üzleti erényei, és tőle nem von el semmit. Csak ne hasonlítana úgy Béla bácsiékhöz! Sokszor oly élesen jelentkezik Gabyban a hajlandóság – különösen ha valamennyien egy szobában vannak –, hogy egy kalap alá vegye mind a hármat, mintha Juszтина néni és Béla bácsi tulajdonképpen Palinak volnának vérszerinti rokonai és nem neki. Mi hát az, ami annyira közös vonás bennük? Alighanem az a mindent birtokba venni kész, türelmetlen és kapzsi mozdulat. Nem is jó gondolni erre. Különben minden más érdeklődés azonnal kiesik belőle Pali iránt. És ami visszamarad: csak nyugtalanító aggodalom.

Mire elhagyja a Sétateret, s kiér a színház előtti köröndre, szerencsére már nem foglalkoztatják többé Palival kapcsolatos gondolatai. Pali megbúvik valahol emlékképeinek redői között, és képzelete Jánosnak, legkedvesebb gyerekkori pajtásának arcát fodrozza ki csöndesen.

Béla bácsi, azaz Gajzágó Béla nagyvállalkozó jeles erénnyel ékeskedett: gazdag volt, aranyosvárosi fogalmak szerint rém gazdag. Negyven évvel ezelőtt vette el feleségül Gaby édesanyjának nővérét, Juszтинát. A fiatal Gajzágó apósa birtokán gazdálkodott, de a már akkor agyonterhelt birtokot közös erővel is csak pár évig tudták megtartani. Az ingatlant ellicitálták, az öregek elköltöztek a Dunántúlra. Az após ott gazdatisztnak állott. Dunántúlon adta férjhez fiatalabbik leányát, Gaby édesanyját Verzár Miklós kaposvári joggyakornokhoz, akit kineveztek járásbírónak, és jóval később áthelyeztek Székelyudvarhelyre.

Béláék, akik visszamaradtak Erdélyben, reménytelenül a rokonságtól várták sorsuk jobbra fordulását. Pénzzé tették megmaradt ingóságait, de rövidesen a nyakára hágtak. Juszтина néni szülei is összekapott, merthogy nem kaptak támogatást tőlük. Ellenben az igazsághoz hozzátartozik, hogy nem volt miből. A férfi apja, Gajzágó Dávid, erzsébetvárosi örmény marhakereskedő pedig csak „nem evett meszet”, hogy épkézláb, munkabíró embernek egy fityinget is adjon.

Korgó gyomorral feküdtek le. Ócska katonaköpenyeggel takaróztak. Juszтина néni átkozódva, fenyegető ököllel, arcán megfagyó könnyekkel, Béla bácsi hangtalan daccal evezett ki a mindennap kínlódásainak hullámaira. Mégis: pár nyomorúságos év

után már félretettek néhány százuktól elvont piculát a harisnyába. Amikor már kétszáz forintot összespóroltak, házhelyet vettek. Akkortájt potom pénz volt az üres telek ára. Pár hónap múlva haszonnal adtak túl rajta. Új telket vásároltak – minden vásárt ketten sütöttek ki, gyakorta hajcibáló verekedés után –, azt is továbbadták. A hajdani székelyföldi kis birtokot is visszavásárolták. Béla bácsi kapálás közben gipszre bukkant. Addig járt a bankok nyakára, amíg segítségükkel nyélbe ütötte a dolgot: megnyitotta a bányát. De míg a jómódba csöppent Béla bácsi nagy kegyesen közböcsánatot hirdetett a rokonságnak, Jusztina néni tovább gyűlölte az embereket, és a viharos években természetévé vált zsugoriság akkor is megmaradt benne, amikor már felvetette őket a pénz. Jusztina néni oly hosszú ideig vádolta az embereket gonoszsággal, hogy a végén ő maga is azzá lett, kárörvendő és kegyetlen.

Egyetlen gyermekük a János. Tőle remélték, hogy előkelő házassággal fényt kölcsönöz a pórias családnak, és elfelejteti a szegénység szagát, amely holtuk napjáig kiáradt belőlük. Jánost gimnáziumba járatják, hegedülni és táncolni, francia nyelvre taníttatták, korcsolyázni, úszni, vívni; közben mindent elkövettek, hogy a fiút a maguk primitív képére formálják. Pénzt sohasem adtak a kezéhez. Amikor már megbékültek Verzár járásbíróval, hónapokra elküldték a fiút hozzájuk, hogy ezzel is takarékoskodjanak.

János jóképű fiúvá nőtte ki magát, a kamasz kedves darabosságával. Szeretett gavallérosan öltözködni, könyveket vásárolni, világias életet folytatni. Szülei minden ilyen felkívánczó vágyat visszafojtottak benne, s így, ellentétben a többi jómódú szülők gyermekeivel, kénytelen-kelletlen magával cipelte napsugártalan szobájuk nyomott, fülledt hangulatát, azt a levegőt, amely felcseperedése és ifjú kibontakozása idejében oly sűrűn nehezedett rá, hogy sokszor fuldoklott benne.

Jusztina néni nem sejtette meg leérettségizett Jani fiában a végbemenő indulatok forrongását. Az elkövetkezendő nagy vagyonszerző kifantáziált alakja a háttérbe szorította a valóság tejfőlesszájú nebulóját, aki zabolátlanul ficánkol erre is, amarra is. – Majd csak be fog törni – mondotta az anyja. Nézeteit Béla bácsi is osztotta. Fiának nevelését – ha lehetett egyáltalán nevelésről beszélni – úgy engedte át Jusztina néninek, mint ahogyan megőrzés végett a kezére adta értékpapírjait, Jószív-sorsjegyeit, a súlyra vásárolt tört aranyat és az árveréseken a hiénák orra elől elhappolt ingóságokat. Rohant tovább új pénzeket keresni, rövid bekecsében, bulldog arcával, ki a gipszbányába, a talicskák és poros buckák közé, vörösre durvult kezével, gyászkörmös ujjjával, a falánkrok különleges, mindent feltűró szimatjával.

Később mind nagyobb vállalkozásokba bocsátkozott. Esze, érzéke a seftelésre egyre csiszolódott az összetettebb üzleteken. Ösztönös emberismeretével belelátott üzletfeleinek még a veséjébe is. Nem akadt Aranyosváron hitelintézet, vállalat, ahol a Gajzágó nevet ne ismerték volna. Az ő alapítása a Meteor is. Még jóval a háború előtt odahozta a szorgalmas Egyedit könyvelőnek, unokahúga későbbi férjét, akiben – ha mindjárt gyatra formában is – a maga emberét vélte felismerni.

Modorán, parlagiasságán törvényhatósági bizottsági tagsága, a négy munkás évtized, egy mákszem nem sok, de még annyit sem változtatott. Sajtát megmáshíthatatlan egyéniségébe vetett hite anynyira elszédítette, még gondolni sem mert arra, hogy János, az ő fia, más lehessen, mint ő. Nem így történt. Jánosból kisistergett az egész gyermekkor megfékezett temperamentuma. Szilajon, átmenetek nélkül esett egyik végletből a másikba.

János metaforfőzisének utolsó, korszakot berekesztő lökését egy orfeumi éjszaka adta meg. A sétatéri kioszk nyári varieté-helyiségében egyik újságíró barátja révén megismerkedett egy dán nővel, Elna Jörgensennel. Nagy, szőke, amazontípus volt, a dán nők pozsgás kerek arcával. Tejszínű bőrén sok ékszer csillogott. Arcképe még ma is ott hányódik a Gabyék padlásán.

Jörgensen megkívánta a cigányképű gyereket. Pénzkérdés nem játszhatott szerepet. Ha valakinél csak annyi pénz van a zsebben, hogy egy üveg ásványvizet vagy feketét gubázzon ki, akkor már jobb, ha semmije sincs. A kisvárosi pocakos, kopasz ügyvédek, a gyomorsavtúltengésben szenvedő divatárukereskedők után a kölyökember féktelen szerelemvágya az ifjúság könnyelmű és üde ízét lopta vissza Jörgensen szívébe. A Központi Szálló szobájában három álló hétig falták egymást délben, délután, éjjel, ahogy jött.

De semmi sem tart örökké. A színházi szezon megnyílt, a könnyűműzsa becsukta hajlékát. Jörgensent szerződése Danzigba szólította. A búcsúestén Jánosnak könnyek hullottak ki a szeméből. Ha elmegy a nő, vége mindennek közöttük; az első nagy, diákos szerelme széjjelfoszlik, mint a hab. Jörgensen hívta magával. János ügyetlen pironkodással forgatta ki üres zsebeit. Jörgensen erre átkarolta fehér, púderes karjaival, és úgy ölelte magához, hogy a huszonnégy éves kamasz önfeledt boldogsággal veszett el az északi asszony hatalmas arányaiban.

János aznap éjszaka nagy izgalmában nyakkendő nélkül szaladt haza. Reggel kilenckor indult a vonat. Becsomagolta két ruháját, érettségire kapott szmokingját, a Társadalomtudományi Könyvtár néhány kékvásznu kötetét, hóna alá csapta viaszkosvásznonba burkolt hegedűjét, és még az éj folyamán összespárgázott csomagjával meglógott hazulról. Másnap óriási felfordulás.

János nem tért haza estig. Harmadnapra a rendőrség nyomozást indított, és megállapította, hogy János Jörgensen artistanővel ismeretlen helyre távozott. – Nem volna-e helyes – fordult tanácsért Béla bácsi Jusztina nénihez –, ha rendőri asszisztenciával hozatnók vissza a fiút? – Hát még mit nem – szisszent fel az anya. – Ha a nyelvét kilógatja, még akkor sem!

Nyolc nap múlva képes levelezőlap érkezett Danzigból. János szerencsésen megérkezett. Egyelőre esze ágában sincs visszatérni, mert most már bevallhatja: nem bírja el az otthoni állapotokat. – Mit? Állapotokat? – pattantak fel mind a ketten, mintha puskából lőtték volna ki őket. – Ilyet még csak mondani is! Most már azért sem!

Néhány hét alatt a szülők tajtékozó indulatait jeges közöny váltotta fel. János levelet intézett hozzájuk. Szerelmes, Jörgensent feleségül veszi, a szülői áldást kéri – ó, a nyomorult! –, de ennek hiányában feltétlenül a gyámhatósági beleegyezést, születési bizonyítványt és egyéb szükséges okmányokat. Jusztina néni elájult, Béla bácsi rásürgönyözött: „Ha azonnal ott nem hagyod azt a feslett életű nőszemélyt, kitagadlak. Punktum. Apád.”

János nem is válaszolt a sürgönyre.

Mindez tizenhárom évvel ezelőtt történt. És most, tizenhárom év múltával János ismét hazaérkezik.

Gabriella a János fura esetét, amelyet oly megrökönyödéssel emlegettek a családban, sohasem tudta tragikusan felfogni. János akkor szökött meg hazulról, amikor ő Egyedivel jegyben járt. De a fiút kiskora óta ismerte. Ahogy Jánosra gondolt, mindinkább körülfogta egész ifjúkora. A japán piktorok egyetlen esetmozdulattal odavarázsolják az egész cseresznyevirágos tavaszt. A János neve, ahogy Gaby megtisztította a hozzátapadó szennytilt, egyszerre felelevenítette gyermeksege szép napjait.

Ötéves lehetett. Akkortájt még oly könnyen tudott aludni, hogy behunyta a szemét és mire ismét felnyitotta, már piros reggel volt. János minden esztendőben náluk töltötte a nyarat. Nagyobbik nővére, ő, János, hárman aludtak a gyermekszobában. Gaby mihelyt kidörzsölte az álmat, összegyúrta a párnát, és azonomód a János fejéhez vágta. János felugrott és visszadobta. Most egyszeriben mind a hárman az összes párnákat mozgósították. Sőt a paplant is. Ki az ágyból! Le a földre! A szőnyegen hemperegtek. Jani a Gaby haját húzta, Gaby a Jani fülét cibálta. Isteni verekedés!

Kitaláltak egy madárnyelvet, amelyet csak ők értettek. Összekacagtak, hogy kifogtak a felnőtteken, és lesajnálták apát és anyát, hogy milyen műveletlenek, még madárnyelven sem tudnak!

Jani, amikor gimnáziumba került, hosszú ideig nem járt hozzájuk vakációra. Egy ízben ők voltak Béla bácsiéknál, János

akkor kapta az első hosszúnadrágot. Nyúlánk fiú lett belőle, és amikor megcsókolta a Gaby arcát, belepirult, és elfordult tőle. Nem volt már olyan szeleburdi, mint régen, és szüleivel úgy beszélt, mint ahogy felnőtt fiúk szoktak. Gabyval mind kevesebbet törődött. Reggel vette a horgát, és ment halászni. Hát ez volt az a vadóc – néztek rá lopva az asztalnál –, aki midőn Jusztina néni felszólította, hogy csókoljon kezét, a vendégek karjába harapott... Gaby megkérte, hogy vigye ki őt is horgászni. János ránézett, és végül azt mondotta: jó. Horgászás közben János akadozva elmesélte, hogy szerelmes. Attól a pillanattól kezdve János nagyon imponált neki. János bevatta valamennyi titkába, tanácsokat kért tőle, és kijelentette, hogy Gaby az egyetlen nő, aki megérti őt. Évente egyszer találkoztak. János minden évben más szerelem meggyónásával jött hozzá. Megmutatta első verseit is, amelyekről később kiderült, hogy az aranykötésű Költők Lugasából másolta ki.

És azután néhány esztendő, amikor semmit sem tudnak egymásról. A gyermekkor elmerül az időben... János megszökött a táncosnővel. Mindenki szidta, csepülte. Egyedül Gaby tette el emlékei közé olyan kegyeletesen, mint egy szabadsághóst.

6

Egyedi jó kedvében van, verebet lehet fogatni vele. Ebéd utáni szundikálása után elhagyja otthonát, leballag a lépcsőn, kedvenc gramofonlemezének melódiáját füttyörészi. Még a felöltőjét is kigombolja. Terepszemlét tart a bérkocsistandon, kiválasztja a legjobb bérkocsit, fölényesen odaint a kocsisnak, hogy hajtson vele az Astoriába. A gyalogjáróról aranyosvárosi ismerősök tiszteletteljesen köszöntik. Egyedi széles, egyenletes ívben emeli meg kalapját, anélkül, hogy kényelmesen megtámasztott hátát, egy centiméterrel is előbbre hajtáná. A bérkocsiból rugalmas léptekkel ugrik ki, és mintha megerőltette volna magát, a hallban bele-süpped egy bőrfotelbe, majd magához inti a portást.

– Üzentessen fel, kérem, Schrödel vezérigazgató úrnak, és jelentsék neki, hogy Egyedi Pál vezérigazgató várja őt a hallban. Jelezzék, hogy siessen, mert húsz perc múlva indul a vonatja.

Schrödel vastag szivarral a szájában, amelyet egyik fogárról a másikra tol át, kockás sapkában, pléddel a hóna alatt megjelenik a lépcsőn. Most csontkeretbe foglalt szemüveget visel. Egyedi messziről konstatálja, hogy az erős törésű szemüveg komoly, mondhatni tudományos külsőt kölcsönöz arcának. Legfőbb ideje, hogy ő is beszerezzen hasonló szemüveget magának. De vajon nem rontja-e vele a szemét? Majd a legenyhébb dioptriás

üvegből rendeli, és csak reprezentációs alkalmakkor fogja felvenni.

Schrödel bömbölő hangon köszöni meg a ritka figyelmet. Egyedi mosolyog. Ő ezt már így szokta, benne van a vérében. – De gyerünk, gyerünk – nógatja, s ő maga intézkedik a poggyászok dolgában. – Kocsit – kiáltja el magát Schrödel. – Ugyan, én már gondoskodtam – feleli Egyedi.

Amikor az ajtóhoz érnek, kölcsönösen udvariaskodnak, hogy ki lépjen ki előbb. Schrödel előre engedi Egyedit. Egyedi hevesen tiltakozik:

– Ez a vendég joga. – De nem! – De igen! – A végén egyszerre lépnek ki, miközben hatalmas testükkel súrolják egymást.

Az állomáson Egyedi csupa körültekintés. Figyelmezteti jövendőbeli üzlettársát, hogy gondosan gombolja be zakóját, mert könnyen lekapcsolhatják a tárcáját; hogy a vonat a második vágányon van; hogy a vasúti jegyet tegye a mellényzsebébe, ő is oda szokta tenni; az aprókulcsokat ellenben a nadrágzsebébe, hátul: a vámvizsgálat miatt ne aggódjon, mert kifelé nem veszik szigorúan. Mindenütt szokatlan fürgeséggel a Schrödel nyomában, intézkedik, felkapaszkodik a vagonba, kihajol az ablakon, hogy hol késik a hordár, lefoglalja a helyet, és dühös, mintha legalább is ő utazna, hogy nem az ablaknál kapott ülést. – Nagyon sokan csak menetirányban tudnak utazni – magyarázgatta –, a feleségem is... – Most Schrödel kap a fejéhez. Persze hogy elfelejtette! Valami apró-cseprő ajándékot akart hazavinni, „különleges balkáni” dolgokat. Egyedi megvizsgálja, hogy ő is mindig így jár. – Úgy látszik – mondotta komikus önelégültséggel –, hogy ez már az üzletemberek végzete. Schrödel szorongatja a kezét, és kéri, hogy okvetlenül látogassa meg őt a nyár folyamán, egyrészt mert meg kell beszélniük néhány részletkérdést, másrészt mert „baráti érzésekkel viseltetem ön iránt”.

A vonat füttyentett, és a kiforduló szerelvénynek Egyedi mélyen, méltóságosan megemelte kalapját. A peront a vasúti étkezőn keresztül hagyta el, nem is a peronjegy miatt – az a pár lej igazán nem számít –, de gyerekes öröme telt abban, ha takarékoskodhatott.

Az állomástól gyalog sétált le a gyárba. Visszavonult a párnázott ajtók mögé, elővette a szerződést, hosszasan nézegette. – Nagy dolgok lesznek, nagy dolgok – nyújtotta el magában a szót –, és amint végigolvasta, újra meg újra átélte az üzleti frigykötés minden kellemes, bizsergető izgalmát.

Percekig maga elé nézett, mélyen elgondolkozott, és néha olyan mozdulatot tett a kezével, mintha egy legyet kapott volna el a

levegőben. Aztán fel és alá járkált, bensőséges, de természeténél fogva darabos mozdulattal végigsimított egy-egy aktacsomót, prospektust, üzleti levelet. Húsz és egynéhány éve ismétli ezt a mozdulatot. Ennyi idő alatt valósággal szerves egy lett ezekkel a halkán zizegő papírlapokkal, amelyeknek rejtelmes beszédét csak ő értette igazán.

Hirtelen elhatározással sált kötött a nyakába, és a levelezési osztályon keresztül kiment a folyosóra.

A folyosó végét tömör vasajtó rekesztette be. A vasajtó a raktárba nyílt, amely szomszédos volt az irattárral. A fűtetlen helyiségben Egyedi azonnal megérezte azt a jellegzetes levegőt, amelyet a sok-sok ezer málló papírlap észrevétlenül végbemenő bomlási folyamata tett oly sajátságossá. Egyedi a munkaidejének legkellemesebb negyedóráit élte itt át, és önmagába visszavonulva mintegy korlátlan szabadságban engedhette át magát a tervezetések gyönyöreinek.

Magas vasállványokon, ábécérendben, néma alázattal várta Egyedit a múlt. Napóleon nem nézhetett oly szent áhítattal az egyiptomi pusztában ötezer év felséges piramisaira, mint Egyedi Pál a vaspalcokon elhelyezett dossziéira. A főkönyvek hallgatag fóliánsait közéjük illesztett hajlékony kartonlapok szakították meg, amelyen világiak számára ki nem elemezhető titkos jelekkel isten tudja minő rejtélyes ügykezelés hieroglifái szerepeltek. A különben egyforma méretű pénztári könyveket csupán az egymást követő évjáratok avatták fokozatosabban testesebbé. Kemény, díznóbőr kötésben, erős rézsarkokkal a főkönyvek vezettek, mint egy kiváltságos kaszt gyermekei. Alattuk a kisebb könyvek, postai kézbesítők és egyebek, különböző rendeltetéssel, beleillesztve valamilyen hierarchikus rendszerbe. Masszív tölgyfaszekrény fiókjában tíz év összegyűjtött postautalványai, ajánlott levelek, vévények. Egy másik fiókban hajszálpontosan egymás mellé rendezve, mintha nem is emberi kéz rakta volna össze, különböző színű kiutalási és bevételezési lapok, emez szintartó elevenpiros, amaz halványkék kartonból. Külön dosszié-osztagok mélyén szunnyadtak az igazgatósági ülésekre vonatkozó jelentések, elaborátumok, a többi hasonló termékeket előállító gyárról beszerzett információk, a vegyi termeléssel kapcsolatos kémjelentések. Sok minden rejtett e titkoszatos temetőben, amelyet ha majd egyszer kikerül Egyedi féltékeny és senkivel sem osztozó örködése alól, gizzgaz, szemét módjára fognak kisépenni.

Átmenni az irattárból a dúsán megrakott raktárhelyiségbe, bizonyára szemgyönyörködtetőbb látvány lett volna. De Egyedi csak kényszerűségből pillantott be ide. Jobban érezte magát az „archivum”-ban, amelyet szinte szenvedélyesen szeretett, és ahol

merész koncepciók felidézésére lelt tápanyagot. Féltő gonddal törölte le a könyvekről a porréteget munkaköpenye ujjával. Színes, üzleti víziókra agya itt, a betonfalú, tűzálló helyiségben reagált a leghevesebben. Vaskos dróttal átszőtt ablakú építményeket látott maga előtt, a kátrányos lemezek hekatombája mögött szédületes arányú tartályokat, emelődarukat, szerteágazó ipari vasút, fülsiketítő lármaú gyárnegyedek, hogy aztán minden egybefolyjon egyetlen hatalmas látványba: széles ablakokon s üreges téglákon átlövellő bíboros fénybe, amely végignyaldossa a horizontot...

– Igen... Én majd meg fogom mutatni – nézett maga körül mint egy hadvezér –, de ahhoz szükséges, hogy kikerüljek a szabad tengerre. A nagy hajók nem tudnak megmozdulni, ha nem adnak vizet alájuk – morfondírozott magában, és gondolatban ismét visszatért a szerződéshez, amelytől álmai megvalósulását várta.

Még egy pillantást vetett az állványokra, és amint behúzta maga után a vasajtót, kiegyenesedett. A vasajtó visszahozta őt a hétköznapi megszokott szürkeségébe. A szerződésre vonatkozó paksamétát gondosan elzárta az íróasztal fiókjába. Becsengette Daxot, pöffeszkedő arckifejezést öltött magára. Daxtól a munka menete iránt érdeklődött. Mialatt Daxot hallgatta, szemét félig behunyta, úgyhogy csak egy kis nyílás látszott ki belőle. Tekintete közömbösen siklott végig a cégvezető kitérdesedett nadrágján. Dax elhallgatott, majd egészen más hangon, mint ahogyan referált, megszólalt:

– Vezérigazgató úr, hűsvét első napján lesz az esküvőm – és kis szünetet tartott. – Vezérigazgató úr, én nem fizetésemelést kérek. Én csak nagyobb előleget kérek, néhány hónapi részlet-törlesztésre.

Egyedi nem az előlegek embere. Elsején mindenki megkapja rendesen a fizetését. Mi az, hogy előleg? Ha csak egyszer tenne kivételt, azonnal sorban jönnének a többiek.

Lelkében harc megy végbe. Arra az állásontra akart helyezkedni, hogy nem ad. Egy nő tisztviselővel mindig több baj van, mint egy nőtlennel. A nő tisztviselő nemcsak a saját személyét mozgósítja a vállalat ellen, hanem hivatkozik a síró porontyokra is. Igaz ugyan, az érem másik fele azt mutatja, hogy egy nő tisztviselő több közösséget érez a munkahelyével, és kiszolgáltatottsága révén nagyobb ambíciót fejt ki. E másik megfontolás lehiggasztotta, és miután újabb pillanatokig élesen figyelte Daxot, annyit mondott, hogy – hm!

Dax úr ezt a „hm”-ot friss előtörésre használta fel.

– A vezérigazgató úr mindig azt szokta mondani, hogy apja a vállalatnak. Az igazgató úr kedvenc szavajárása, hogy olyan állapotokat akar teremteni nálunk, mint amilyenek Angliában vannak. Tegye lehetővé, hogy családot teremtve magamnak, sokszorozott erővel dolgozzam a vállalat érdekeiért.

– Rémes emberek maguk! Hallatlan idealisták! Nem mondom, én is megnősültem, de akkor más világ volt. De a mai nehéz körülmények között még én sem mernék nősülni. Jó, jó, hát nem mondom egy szóval sem, hogy nem kapja meg az előleget, ám ki kell jelentenem, hogy ennek nem szabad többször előfordulnia.

Dax, akit egy lépés szokott elválasztani az alázattól a szemtelenségig, humorizálni kezdett.

– Nem fog előfordulni, vezérigazgató úr. Csak egyszer szándékozom megházasodni.

Egyedi felnézett. Mi volt ez, zümmög a légy?

A légy azonban alázatosan rátelepedett egy piros kiutalási lap szögletére, és kis csápjával izgatottan figyelte a vezérigazgatói kéz markáns aláírását.

Dax kiment. Egyedin holmi elérzékenyedés vett erőt. – Nem tudok elég kemény szívű lenni – járkál fel és alá szobájában. – Nem tudok, nem tudok. Már rég célhoz értem volna, ha következetes vagyok önmagamhoz.

Nagy árkuspapírra felvázolt terveket húzott elő a fiókjából. A szerződést egyelőre pihenteti, inkább a mérnöki rajzok szeszélyes ábráit szemléli. Amint forgatja a papírokat, feldönti a naptárt és feleségének képét. – Te kis csacsi – beszél most a képhez –, mégcsak nem is sejtjed, hogy elérkezett a fordulópont.

Fordulópont. Maga is meghökkent tőle. Ilyen konkrétan, jelentőségteljesen, mint egy határkö, még sohasem állott előtte elhatározás. Valósággal megtorpant. Valójában eddig nem is voltak elhatározásai abban az értelemben, amely közel jár a házárdhoz, és amely élére állít bizonyos problémákat. Sima életpályán mozgott, inkább nézője, óvatos egyengetője volt sorsának; még sohasem vette a bátorságot, hogy olyan lépést tegyen, amellyel egyszerre nagyot zuhanhat és nagyot emelkedhet.

Mint egy sötétségben kigyulladó szemafor, úgy világított e szó: fordulópont. Egyszerre váratlan aggodalmi támadtak. Hátha mégsem jó a szerződés? Hátha valahol rejtett hézaga van, amely eddig elkerülte a figyelmét? Csodálatos, hogy ő, a körültekintő üzletember erre még nem is gondolt. Pillanatról pillanatra erősödött rajta az izgalom, gondosan összehajtogatta az egész aktacsomót, bezárta az aktatáskába, és mintha kergetnék, elrohant az irodából.

Útja kebelbarátjához, Sükösdy László ügyvédhez vezette. Sükösdy szerencsére még nem ment el hazulról, hogy a Magyar Kaszinóban alsós-szenvedélyének áldozzon. Egy állólámpa barátságos fénye alatt éppen könyvet olvasott a vizslaidomításról. Joviális, rózsaszínű arca széles mosolyra derült, amikor Egyedi belépett. Karosszékkal kínálta, behajtott a könyvet, odavetette a díványra.

– Nem zavarlak? – kérdi Egyedi, de meg sem várja a feleletet, már nyitja az aktatáskát. – Nincs szándékom felmenni a kaszinóba?

– A te kedvedért mindenről szívesen lemondok. Nos, miben lehetek szolgálatodra?

– Szerződést kötöttem az innsbrucki Schrödel Művekkel. Szeretném, ha átfutnád, hogy jogilag nem emelhető-e kifogás ellene? Tudod, manapság nem lehet eléggé körültekintő az ember.

– Ó, ó, nem féltetek téged – jegyezte meg finom mosollyal. – Hát miről van szó?

– Parancsolnád talán végigolvasni. Két-három oldal az egész.

– Kérlek – Sükösdy már felemelkedett, és elegáns mozdulattal kiteregette az aktákat. Monoklit szorított egyik szemébe, és hosszú, manikűrözött ujjaival lapozgatni kezdett.

Egyedi nem volt különösen jó véleménnyel barátja felől. Túlságosan kényelmeskedőnek tartotta, külsőségesnek, pontatlannak, felületesnek, rátartinak. Ilyen volt már az iskolában is. De biztos fellépése, simulékony modora, izléses ruházkodása az a gondosság, amellyel a testét ápolja, hogy egy grammal se vegyen fel többet magára, mint amennyi feltétlenül szükséges, határozottan imponált neki.

Sükösdy olvasás közben meg-megállott. Szemét behunyta, és ujjával kopogott az asztalon. Majd összeráncolta sima, rózsaszínű homlokát – miközben egészen idegen dolgokra gondolhatott, talán éppen a vizslaidomításra –, végül ünnepélyesen felállott, és erősen megszorította Egyedi kezét:

– Fogadjad őszinte szerencsekívánataimat! Ha az üzletet sikerül nyélbe ütnöd, csak lóhátról lehet majd beszélni veletek.

Egyedi sunyi mosollyal válaszolt:

– Ez az üzlet egyelőre az enyém. Kizárólagosan az én magánüzletem.

Sükösdy letette monokliját, és tágra nyílt szemmel nézett a barátjára:

– Őszintén szólva nem értelek. Te mint a Meteor igazgatója külön üzleteket kötsz, anélkül, hogy a saját vállalatodat bevonnád. Amellett még az új alakulat kimondott konkurenciája is a Meteornak...

– És jogi szempontból milyen a szerződés? – türelmetlenkedett Egyedi, mert őt e pillanatban más nem érdekeltte.

– Jogi szempontból? Mestermű, szavamra mondom. Nagyon ravasz, túlságosan is fortélyos...

Egyedi megkönnyebbülten vette magához az aktákat.

– Az utolsó pillanatban kételyeim támadtak... Gondolod, hogy összetűzésem lesz majd Béla bácsival?

– Mi az, hogy gondolom? Az öreg a falra mászik tőle, olyan dühös lesz.

– De hiszen ebben semmi sincs, ami az igazgatóságnak ne tetszhetne – felelte tettetett ártatlansággal.

Sükösdý elkezdett hahotázni.

– Ne add, kérlek, a naivat! Megvallom, a szerződés kész rejtély előttem. Nem volnál szíves bővebb felvilágosításokkal szolgálni?

Egyedi gúnyosan a füléig húzta a száját.

– Kérlek, csodálom, hogy nem látsz át azonnal a szítán. Hiszen fiskális vagy, vagy mi a szösz! Íme, itt van egy tranzakció. Az öreg visszautasította: neki nem kell. Én azonban rájöttem, hogy nagyon előnyös az ajánlat, és minden körülmények között keresni tudok rajta. Azt mondtam Schrödelnek: Uram, csinálja meg, én belépek önhöz társnak. Erre megcsináltuk. Mármost vagy az lesz a vége, hogy az öreg megijed, és már nem fog húzódozni az együttes vállalkozástól, akkor én megkeresem a magam néhány millióját és rendben van – vagy azt mondja, hogy nem, és akkor én mondom: ágyó... De nekem minden okom megvan azt hinni, hogy Béla bácsi engedni fog. Mert mi történik? Ha visszautasítja a Schrödel ajánlatát, úgy elveszít engem is. Egy hónap múlva pont a Meteorral szemben készen áll a konkurens vállalat, arra esküszöm... Béla bácsi csak addig nagy fiú, ameddig egyedül áll a piacon. Én azonban mindent magammal viszek az új vállalatba. Kezemben vannak az állami szállítások is. A vállalat minden csínját-bínját ismerem, és Béla bácsi aztán fújhat a plattenbe... Béla bácsi öreg már ahhoz, hogy megbirkózzék velem. Még ha volna valaki mellette. De ha én egyszer kiteszem a lábamat...

Sükösdý felhúzta a vállát. Nem ment fejébe a dolog.

– Én csak azt tudom mondani, hogy elment a szép eszed. Vajon ki adta neked azt a bődületes tanácsot, hogy ujjat húzz Gajzágó Bélával? Végző eredményben is... a Meteor mégiscsak az ő vállalata.

Egyedinek egy pillanatra barázda szökött a homlokára. Majd fölényesen legyintett a kezével:

– Bánom is én! Elérkezettnek látom az időt, hogy befejezett tények elé állítsam az egész társaságot. Most nyeregben vagyok.

Sükösdy vállat vont.

– Kérlek – mondotta Egyedi csendesen, hogy azáltal is nagyobb figyelmet ébresszen maga iránt. Az ügy egészen világos. Ha Béla bácsinak nem tetszik a képem, kifizet. Két évre kell kifizessen, gondold el, ennyi jár nekem szerződés szerint. Ismered az öreget. Feltételezed, hogy kiszurkol ennyi pénzt? No, látod... Engedni fog, mert muszáj engednie, mert nem lehet másképp, mert ez a legjobb megoldás a számára is ...

– Nem ismerek rád, Pali. Te voltál a megtestesült tárgyilagosság... Lássuk csak! A Meteor előbb-utóbb úgyis a tiéd. Igaz, hogy Gajzágónak ott a fia, de amint mondják, kitagadta. Csak a te türelmeden múlik, hogy kibőjtöd.

Egyedi szeméből szokatlan indulat ugrott elő.

– Ugyan, ugyan, ugyan! Nekem már nincs több türelmem várni. Húsz esztendő elég volt. Húsz esztendő, mit értem el? S míg én egy lejt megkeresek, ő százat keres. Munkám, energiám, egész férfikorom benne fekszik ebben a nyomorult vállalatban. Most már első ember akarok lenni.

– Csak ne ragadtasd el magadat...

– Mióta forr, érik már bennem a vágy, hogy egyszer én is gazdag ember legyek. Igenis bevallom neked, a pénz! Most egy szerencsés alkalom kínálkozik, hát elszalasszam?!

Egyedi gondolataiba mélyedt. Pénz! Pénz! E szó pusztá említése úgy hatott rá, mint a ló vékonyában a sarkantyú. – Pénz, értékpapír, ingatlan, önmagától fiadzó, ezer friss rügyű pénz. Mennyi nagy pénz van a világon... A Béla bácsié! Minő bűvös szerrel kente be magát ez az utálatos ember, hogy úgy ragad rajta a pénz, mint a mézen a légy? Hogy utálok a szerencséjéért. Kizárólagosan csak azért. Meg tudnám fojtani egy kanál vízben. Csakugyan szerencse? Nem akaraterő-e, komizság, bátor elhatározás: átlépni holttesteken is? Ez az. Meg kellett nekem is kísérnem e lépést, ha mindjárt rosszul üt is ki a dolog. De nem üthet ki rosszul – patakozott fel benne az elpusztíthatatlan optimizmus. Mindazonáltal tépelődve csomagolta össze az aktákat és csúsztatta be a táskába.

– Ébredj, hazám nagy fia! Meg fogsz gazdagodni – ütött a vállára kedélyesen Sükösdy.

– Úgy van – rezzent fel Egyedi – meg fogok gazdagodni – és kívánságát oly egyszerűnek tartotta, hogy nem is kételkedett annak megvalósulásában.

– A dolognak csak egy bibije van. Meggazdagszol, de közben elfelejtesz élni.

Egyedi kényszeredetten mosolygott.

– Na, ez is egy Sükösdy-féle szabadalmazott mondás! Nem élek talán rendesen?

– Chacun à son goût. Enyhén szólva, túlságosan egysíkú az életed. Felől a munka, már látom rajtad. Számodra a Meteoron kívül megszűnt a világ.

– Tagadom. Grand-seigneurri szenvedélyeim, mint nektek, nincsenek. Nem élek hangos társasági életet. Reggeltől estig az íróasztalnál ülök, ez igaz.

– Kapzsi vagy, megrontott a pénz.

– Lárifári, hát ha én kapzsi vagyok, akkor mit szölsz a Béláék életmódjához? Olyan smucigok, mint ezek, még nem termettek a föld hátán. Képzeld csak, leült az öregasszony kártyázni a kis unokájával. Hát nem elnyerte tőle a pénzt? Azt a pár garast, amit Gaby néhanapján juttat neki. És tudod, miért nyeri el? Mert hamisan játszik. Csal. Ilyen emberek ezek! Arra még nem volt eset, hogy egy elhordott cipőt vagy egy tányér meleg ételt adtak volna a szegénynek. Én, ha mindjárt szerényen is, de le-rovom a jótékony-ság adóját. Nekem ugyan az az álláspontom, hogy a jótékony-ság nem segít a szociális nyomorúságon, de adok, mert nem tudom nézni a nyomorúságot – és ismét Béla bácsit szidta, folyton visszatért hozzá, mintha egy láthatatlan fantom-mal vesződnék, a végén kifáradt, és szórakozottan kezébe vette a pamlagra dobott könyvet. – A vizsla idomítása. Minek ez neked?

– Sokat vadászom. Hidd el, óriási öröm! Látod, ez az, amire céloztam. Nem szabad mindig ugyanazt az életformát élni. Az ember idő előtt megöregszik. Maradj ifjú! Tudod, mi az ifjúság? Harc az élet elmerevedése, elmechanizálása ellen.

Egyedi értetlenül nézett barátjára.

– Minden vasárnap reggel négy óraker talpon vagyok. Aztán ki az állomásra. Cánáig – rendszerint egy kisebb társaság – vonaton megyünk. Onnan neki az erdőnek. Érdekel?

– Csak folytasd. – Pali ellenállhatatlan vágyat érzett, hogy más tέρre vye át a beszélgetést.

– Most vasárnap is négy nyulat terítettem le egy óra alatt.

– Sükösdy mindjokban belemelegedett. – Meghívtam a rókát is, de nem jelentkezett. Megugrott a beste a síp elől. Hej, hiába, ezer furfangja van a sípnak!

– Mire nem telik az időből!...

– Saját kárán tanul az okos. Persze rossz fiúkat vettem magam mellé, és állandóan attól kellett tartanom, hogy eltévednek a vágásban.

– Valóságos Nimród vagy – jegyezte meg Egyedi, és azon filozofált, hogy milyen furcsa is az ember! Megnyomnak egy gombot, azonnal előugrik valaki más, külön étellel, külön szavakkal, mintha kicserélték volna. Csak egy gombot kell megnyomni.

– Kelemen beszélt rá, hogy váltsam ki a vadászigazolványt.

– Hát nagy vadász vagy, annyi szent... – csóválta a fejét.
– Aprópó, mit csinál az asszony? Össze kell jöjünk valamelyik este.

– Vica most néhány hétre elutazik. A Riviérára – tette hozzá bizonytalanul.

– Ugyan. És te nem mész?

– Nem. Be vagyok fogva a munkába.

– Hogy lehet elengedni egy asszonyt egyedül a Riviérára? Bezzeg az én feleségem – ezt olyan hangon mondta, mintha külön érdemeket óhajtana elkönyvelni – nem vállalkoznék ilyen útra. Gaby? Ha hetenként egyszer később jövök haza – ámbátor az én kimenőim elég ritkák –, hát nem égve hagyja a villányt? Félt a sötétségtől. Nem tud elaludni, amíg haza nem jövök. Milyen gyerek, nemcsak a külső szobát zárja magára, de a hálószobát is. És ha hazajövök, le kell hajolnom az ágy alá, hátha odabújt valaki. Azután kijelenti, hogy soha többet nem enged el. Ez Gaby – kacagott hangosan Pali, és mosolygásra készítette barátját is. Sükösdy szórakozottan játszott a papírvágókéssel.

– Lehet. Gaby bizonyára azért nem enged el szívesen hazulról, mert attól tart, hogy a tilosban találsz mászkálni. Nem féltékeny a feleséged? – mondotta Sükösdy, és évődő arckifejezést erőltetett magára.

– Muszáj nevetni. Nem, barátocskám, mi ezt az érzést nem ismerjük. Még csak az kéne, hogy buta féltékenységgel kínozzuk egymást.

– Na. De... úgysem hiszem el neked, hogy annyi év alatt nem csaltad meg a feleségedet. Tizenkét évi házasság után – és tekintete, nem tudni milyen okból, ismét fürkészővé vált.

– Tizenhárom. Nos, bármennyire hihetetlennek is hangzik, nem csaltam meg. De miért is csaltam volna meg?

– Mert ez a természet rendje. A nő egy évben csak egy gyereket hoz a világra. A férfi pedig annyit nemz, amennyit éppen akar – állapította meg némi durvasággal, s felnevetett. – Így rendezte be a jó Isten. Vagy hogy precízebb legyek: a nő monogám, a férfi pedig poligám. De ez mind buta elmélet. A végén még meggyanúsítasz, hogy okom van erről beszélni... Igazán cseveghetünk másról is. Mikor is lesz az a díszvacsora, milliomos uram?

– Meglesz minden körülmények között, meglesz – köszönt el Egyedi.

Odalenn az utcán felelevenítette a lefolyt beszélgetés minden részletét. Végigcikázott az agyán barátja véleménye a nőkről is. Ez úgy történt, hogy az esti tumultusban egy imbolygó járású, feltűnő öltözködésű, kissé molett nő közvetlen közelről az arcába nevetett, és könnyedén hozzá súrlódott a ruhájához.

Egyedi hosszú idő óta először fordult meg nő után. Az ismeretlen megérezte, hogy nézik, és meglassította lépteit. A férfi önkénytelenül is gyorsabban lépett, hogy még egyszer lássa. Úgy tetszett neki, már látta valahol. Néhány percig követte, amíg a sarokra nem ért, és azután keresztülvágott az úttesten, hogy minél gyorsabban érjen haza.

Egyedi annak idején, a mézeshetek obligát izgalmi között sem hagyta számításán kívül, hogy házassága csak úgy lesz rendes és komoly házasság, ha biztos anyagi alapokra fekteti. Béla bácsi, akinek jóvoltából házassága napján cégjegyzővé emelkedett, húzott hozzá, és családi intimitásába is beavatta.

Egyedi duzzadt az önbizalomtól. Veleszületett tájékozódó hajlamánál fogva azonnal mérlegre tette a körülötte kialakult új helyzetet. Adva van egy bogaras, de dúsgazdag nagybácsi. Az a bizonyos egyetlen fiú, János pedig messze van. Ha ki is békülne egyszer – ő a maga részéről résen lesz, hogy minél később – neki már rendben a szénája.

Béla bácsi nemtörődősége megtévedt fia iránt azonban nem nyugodott oly biztos fundamentumon, mint a Jusztina néni minduntalan kifakadó gyűlölete ismeretlen menyé iránt. – Egyebe sincs, mint a mezítelen teste – szokta mondani Jusztina néni, és tehetetlen dühében tépte kopott hajfürtjeit. Béla bácsi csak ümgetett; fiáról lévén szó, fel-felcsillant benne valamelyes bátortalan érdeklődés, sőt félénken meg is jegyezte: – Ha van gondviselés, a vér nem fog vízzé válni. – Várjuk meg az utolsó vonatot – vetette oda Egyedi célzatosan. – Én ismerem ezt a népséget. Pár hét múlva ismét visszahajtja vére az erkölcstelen életre. A vér nem tagadja meg önmagát – de most már az idegen asszonyra értelmezte, és ezzel újabb tápot adott Jusztina néni ingerültségének.

Pali kipuhította János pesti címét, és nem mulasztotta el nyomatókusan figyelmeztetni a fiút, hogy ne is kísérletezzon: a szülők engesztelhetetlenek. Egyik budapesti magánnyomozó iroda révén azt is megtudta, hogy János bejár a munkáspénztárba, ahol a táppénz osztálynál kapott alkalmazást. Kiegészítésképpen újabb hír, amelyet gondosan elhelyezett dossziéjában: az asszony állapotos. Különböző adalékokkal nőtt, dagadt az aktacsomó, a következő sokat jelentő felírással: Gajzágó János bűnügye. Azután fontoskodva teregette ki maga előtt e jelentéseket, amelyek hol „tervei” apályát, hol pedig dagályát jelentettek. Dacára, hogy a polgári világrend tántoríthatatlan hívének vallotta magát, a nagy családi összhang – mármint a Jánosé – nem tetszett neki, mert attól tartott, hogy ha Béla bácsi tudatára ébred, hogy fia a „bű-

nös” környezetben sem romlott el, de egy „elvetemült” nőt, „kvázi” megtérített, be fogja adni a derekát, és hazahozatja az egész szentcsaládot, asszonyostól, gyerekestől együtt.

– Erre pedig nincs szükség – érvelt komoran Gaby előtt. – Nem lehet ma mirniksz-dirniksz összeveszni és holnap kibékülni. Végtére is családunk presztízse is kockán forog, és ha az öregek nem tudják, hogy mivel tartozunk a társadalomnak, hát tudom én.

Az általános mozgósítás megtörtént, és János hadba vonult. De Palit a világháború, mint közvetlenül ható személyes ügy, nem túlságosan érdekelte. A sorozáson segédszolgálatosnak vették be – állítólagos szervi szívbaja miatt –, és mint egy hadianyagot gyártó kémiai üzem főtisztviselőjét „nélkülözhetetlen” minősítéssel felmentették.

Pali esténként születésnapjára kapott háziköntösében böngészte a Pesti Hírlapot. A Höfer-jelentés nem elégitette ki, a sorok között igyekezett olvasni, mint oly sokan a felmentettek és alkalmazatlanok között. A térképen kis zászlókkal jelölte meg a győzelmet és a visszavonulást. Egy este legnagyobb meglepetésére a Pesti Hírlap hadszínterre kiküldött tudósítójától öles cikket olvasott bizonyos nyolc kiténtetéses Gajzágó János főhadnagyról, aki a volhyniai harcokban úgy küzdött, mint egy tigris. Pali élénk megfontolás tárgyává tette, hogy e hírt beleillessze-e a dossziéjába, vagy egyszerűen ne vegyen tudomást róla. Mi sem természetesebb, hogy Béla bácsiék előtt elhallgatta a hírt, mert minek izgatni őket? Csak a szívük fog fájni, hogy egyetlen fiúk odakünn a harctéren könnyelműen tigris-ambícióknak hódol. Gaby azonban, akinek szintén járt kezében az újság, másnap reggel leszaladt Jusztina nénihez. Felolvasta neki a jelentést, de a néni nem volt tisztában, hogy ismét lármáznia kell-e, vagy büszke legyen-e a fiára, és úgy oldotta meg a dilemmát, hogy elpityeregte magát, ám gyorsan elkente könnyeit, és influenzájára hivatkozott. Gaby külön felolvasta a nagy újságot Béla bácsi előtt is, aki elégtétellel rázta meg Jusztina nénit a blúzánál:

– No látod?

Az újságot különben zsebre vágta, széltében-hosszában mutogatta a tisztviselőknek és a cingár, kicsi Daxnak, aki gratulált neki, mire egy kurtaszivart kotort ki a zsebéből, megkínálta. Palit pedig négy szemközt elővette: miért rejti suba alá a fiára vonatkozó híreket? Pali lesütötte szemét és dadogott: így, amúgy, annyi Gajzágó János van a monarchia területén, azt hitte, hogy arról a Gajzágóról van szó, aki neki osztálytársa volt, majd ügyvéd Nagykanizsán.

Attól a pillanattól kezdve Egyedi észrevette, hogy szavait immár nem veszik olyan komolyan Béla bácsiék, mint eddig.

De avanszált. Szabályszerűen, mint ahogyan tavaszra nyár

következik. A háború második évében már részvénytársasági igazgató. Béla bácsi üzleteit felduzzasztotta a hadikonjunktúra, nem végezhet mindent személyesen. – Felesleges is – nyugtatta meg Egyedi –, amíg én a helyemen vagyok, mérget lehet venni, hogy amit én csinállok, az jól van megcsinálva.

Egyelőre haladtak a dolgok a maguk rendje és módja szerint. A nyolc kitüntetéses főhadnagy hadifogságba esett, a Vöröskereszt semmit sem tud róla. Jörgensen, a dán táncosnő, egy csapatkórházban – ezt is az újságok írták meg – mint ápolónő tevékenykedik. Jusztina néni meginog: mégiscsak igazságtalanságot követett el azzal az asszonnyal szemben. Egyedi cselszövő bőbeszédűséggel magyarázza: ez most divat! Minden hisztérika elme egy betegápolónőnek... – Lehet, nem mondom, lehet, hogy Jörgensen kivétel, de tudott dolog, hogy a legtöbb asszonyt szerelmes kalandok ingere kergeti a hadikórházba.

A háború vége felé Pali értesítést kap, hogy Elna Jörgensen spanyolnáthában meghalt.

Szegény Jörgensen, kár érte! Szíve mélyéből sajnálja. De hiába, háborús időkét élünk. Mindenkit érhet baleset. Hogy Gaby szívtelennek tartja őt, mert oly könnyen veszi a szerencsétlenséget? ... Hogy lássa Gaby, mennyire hiányzik belőle a szívtelenség, ő maga ajánlja fel: lehozza a kis árvát Aranyosvárra. Gaby ujjongva tapsol a kezével. – Pali fiam, ez kedves volt tőled! Mit szólnál, ha örökbe fogadnók szegénykét? Nekünk úgyszincs gyermekünk. – Pali elfintorodott: – Ilyen gondolat! Úri házhoz egy fattyú gyermeket venni.

Összeült a családi tanács, Pali felutazott Budapestre a gyermekért. A csöppségről ideiglenesen egy öreg bejárónő gondoskodott, aki maga is beköltözött a szerény szoba-konyhás budai lakásba. Pali szemügre veszi a gyermeket. Angol kóros szegényke, nemigen fog sokáig élni.

Pali felelősségének teljes tudatában a budai lakást alapos vizsgálat tárgyává tette. Tüzetesen kifaggatta a bejárónőt a család életének részletei felől. Meglepte a lakás tisztasága: ezek „majdnem” úgy éltek, mint a rendes emberek. Nem sajnálta az időt, hogy pontos leltárt vegyen fel. Megfogamzott benne az elhatározás, hogy néhány emléktárgyat visz haza magának. Benne van kegyeletes érzés! S még a szemére vetik, hogy nem gondolkozik emberségesen! Kézen fogja Ibolykát, és villamoson kimegy vele a temetőbe. Visszajövet beállít egy sírkőraktárba, kialakszik egy igénytelen sírkövet az elhunyt számára.

A világháború a végét járja. A frontról hazaszökösnek az emberek. Hovatovább a Meteort is át kell állítani a békebeli termelésre. Erdélybe bevonulnak a román csapatok, Magyarországon kitör a kommün, Budapesttel minden összeköttetés megsza-

kad. Mi történt Gajzágó Jánossal? Él, nem él? Talán odakünn Omszokban elvett egy orosz nőt, és vele tölt most aranjujezi szép napokat? Ilyen és hasonló gondolatok motoszkáltak Egyedi fejében, amelyek mindvégig a következő mondatba torkollottak: – Nem, nem vagyok rossz ember. Én örülnék a legjobban, ha Jánosnak sikerülne odakünn zöld ágra vergődni. Csak haza ne jöjjön! Aki saját elhatározásából szakított, számoljon hát tette következményeivel! Egyedi lezárta a Jánosra vonatkozó dossziét, és elraktározta páncélszekrényébe.

Ami a kommünt illeti, eleinte csipetnyit rokonszenvezett vele, de egyszerre megszűnt jó ügy lenni számára, mivel hogy valamelyik bécsi ismerősen keresztül becsempészett budapesti lapokból azt olvasta, hogy Gajzágó János, az Omszkból visszatért hadifogoly hangadó tényezője lett a pesti forradalomnak. Nagy fájdalomra fel kellett nyitnia a porosodó dossziét, és be kellett vezetnie ezt az új adatot, amely tervei alakulása tekintetében csak annyiban nyújtott kevéske vigasztalást, hogy amennyiben János kommunista, Aranyosvárra nem teheti be a lábát. Nem kis lelki vesződésébe került, amíg rászánta magát, hogy az öregekkel közölje a hírt:

– Képzeljétek, az elveszett fiú Pestre érkezett, de bőrkabátos terroristának csapott fel, és egyre-másra akasztja az embereket.

Jusztina néni ezúttal másodszor tagadta meg a fiát. Ám Béla bácsival nem lehetett bírní. Bolsevizmus ide, bolsevizmus oda, fő az, hogy János él, megkerült. Béla bácsi zavaros fogalmait a bolsevizmusról Egyedi hosszas és akadékos magyarázatok után tisztázta ki, és rémképeket festett, mondván, hogy a Vörös Hadsereg egy napon esetleg bevonul Erdélybe, és a rossz fiú el fogja kommunizálni saját apjának véres verejtékkel szerzett vagyonkáját. Ez hatott, ha nem is tartósan, de felszínesen.

A kommün utáni ellenforradalom ismét elmosta Jánost az útból. Azóta évek teltek el, s már nem is törte a fejét rajta: önkézüleg vetett-e vége életének, visszaszökött-e Oroszországba, avagy a különítményi tiszték végeztek vele? Nincs semmi hír róla. Akár pontot is tehet utána. És most minden energiáját egyetlenegy célra gyűjtötte össze: hogyan lophatná be magát Béla bácsi kegyeibe? Hízelt, kedveskedett, udvarolt, alázkodott, csalafintáskodott. Hiába. Az öreg kalmár kategorikusan kijelentette neki: – Tisztességes fizetést kapsz, a vállalat jövedelméből osztalékot. Ha kedvezőbb év végi eredményt érsz el, te is többet keresel.

– Micsoda ember a te nagybátyád – kornyikált Pali odahaza –, ott kotal a pénzén. Pedig előbb-utóbb úgyis tiéd lesz minden... Micsoda egy ember – és számolgatta, hogy meddig élhet még a két vénség, és vajon a csenevész unoka életben marad-e. De gondolt egyet megint – újból munkába vette Béla bácsit, kö-

zös vállalkozásokba akarta bevonni, ám minden akciója visszapattant róla, mintha hullámtörő verte volna vissza őket. Erre taktikát változtatott, ebben kifogyhatatlan volt. Hogy nélkülözhetlenné tegye magát, a hivatalnokokat szépszerével megfosztotta az önállóságtól. Személyesen intézett mindent, úgyannyira, hogy ha kitette a lábát az irodából, senki sem tudott kiigazodni, és egész nap fullajtárokkal kerestették. Sokszor feltette magában, hogy a saját számlájára fog hazárdírozni. De tisztában volt képességeivel. Hamar felismerte, hogy neki ehhez sem képzelete, sem vállalkozási hajlama nincs. Az egyetlen, amit mesterien csinál, a pontosság, a körültekintés, a lehetőségek megragadása. Szorgalom és kitartás kettős jelszavai irányították minden cselekedetét. És az eredmények azt mutatták, hogy máris többet ért el, mint amennyi képességei után tulajdonképpen megillette volna. De ezt sohasem ismerte el, még önmaga előtt sem, vagy talán tényleg meg volt győződve arról, hogy dolgozni reggeltől estig valami rendkívüli teljesítmény.

Voltak más problémái is, melyek nemegyszer kergették türelmetlen tépelődésbe. Sohasem mutatta – felesége előtt legkevésbé, mert egészen érthetetlen okokból a tekintélyét féltette, tekintélyét, amelyet valójában megszerezni képtelen volt –, hogy érzékenyen reagál társadalmi mellőzésekre, és fáj neki, hogy Aranyosvár vezető családjai nem érezték megtisztelve magukat az ő barátságától. Ha egyik-másik ismerősét kitüntették, nevét valamelyes alkalomból kiírták az újságban, irigykedett és azonnal elborult a kedve. – Hát én nem vagyok olyan jelentős ember, mint ők? – lázongott magában, de érzékenységét legyűrte. Ebből az érzékenységből megint hetekig táplálkozott ambíciója. Hangyaszorgalma újra nekilendült, és olykor egy latin verssort mormogott maga elé, amely úgy rajta ragadt a gyerekkorból, mint az a vékonyka sebhely az orrán, amelyet erősebb diáktársaival folytatott verekedés közben szerzett. *Gutta cavat lapidem¹; consumitur anulus usu.* Ezt a két szólásmondást szó szerint nem is tudta volna lefordítani, csak az utóbbi értelmét sejtette némileg. Pedig ha vérebe vitte volna, hogy „a gyűrű kopik a használattól...” Nem, erre ő nem is gondolt. Csak továbbra is berágta magát a moly csendes kitartásával a munkába, és a gépies tevékenység folytonosságában elszibbadtak érzékeny sebei ennek az embernek, akit mindenki a világ legközömbösebb lényének tartott volna. Ezer és ezer kis érzékenységgel mesteri módon egyensúlyban tartotta magát.

De az utóbbi időben úgy tetszett neki, hogy túl van a dolgok nehezebbjén, és nincs az a földrengés, amely kimozdítsa őt a

¹ a vízcsepp kivájja a követ

helyéből. Mint akinek nincs vesztenivalója – hiszen nála nélkül akár be is csukhatják az üzemet –, már nem viselkedett oly meghunyászkodva Béla bácsi szeszélyeivel szemben; odamondogatott neki, és bár burkolt formában, hüvelyező okoskodással, de úgy, hogy az öreg is értsen belőle, minduntalan hangoztatta, hogy a régi nemzedéknek át kell engednie a helyét a feltörekvő újabbnak. Sőt egy ízben nyíltan Béla bácsi szemébe vágta, hogy rút hálátlanságokat tapasztal a részéről, és azt is megállapítja, hogy szántszándékkal gáncsolja egyik-másik intézkedését, csupán azért, hogy ellentmondjon neki, akár van igaza, akár nincs.

Fölényeskedő érintkezési módot vett fel, és a szüntelen veszedkedő, ellentmondó tónus állandósult közöttük.

Egyedi megbokrosodott, amikor észrevette, hogy nem kell tartania a sarokba szorítástól. Biztonságérzése újra megnőtt. Lám, csak akarnia kell, a politikai érvényesülés is megnyílik előtte. Hízelt a hiúságának, hogy az üzleti világban kezdik őt észrevenni. A nagy hírű Schrödel-csoport a fényes ajánlatot neki tette és nem a cégnek. Külső sikereinek valóban a zenitjén állott, amikor nyélbe ütötte ezt a tranzakciót, amelyben a várt anyagi eredményeken kívül volt valami mámorító is, az, hogy megmutatja erejét, és keresztülviszi akaratát.

Gabriella érdes nehezteléssel csak ennyit mondott Palinak:

– Szépen megkérlek, kímélj meg a jövőben olyan inzultustól, mint amilyenben ma délután volt részem miattad.

– Hogy? Hogyan? – hüledezett Pali.

Gaby kipakolt a Jusztina néninél történetekkel.

– Ezek után belátod, hogy sohasem teszem be hozzájuk a lábamat.

Pali fel és alá járkált a szobában.

– Nézd, fiam, én igazat adok neked. Te magad sem gyűlölheted úgy őket, mint ahogy én gyűlölöm. De... érdekeim megkívánják, hogy egyelőre tartogassam őket. Egyelőre, hangsúlyozom.

Gaby arca lángba borult.

– Micsoda érdekeid lehetnek akkor, ha a feleségedet sértegetik? Neked úgy látszik minden fontosabb, mint a saját feleséged.

Palit váratlanul érte e fordulat. Úgy látszott, elevenére tapintottak e válasszal.

– Ugyan kérlek... álomvilágban élsz! Halvány fogalmad sincs a valóságos életről... Mondhatom, sokra vittem volna a te ne-bántásvirág természetteddel... Egy kis kompromisszum, amely éppen úgy szolgálja a te érdekeidet, mint az enyémet... Tudtommal érdekeink közösek – tette hozzá nyomatékosan. – Nos, némi

áldozatot hoz az ember... Miért keritesz akkora feneket a dolognak? Elismerem, hogy kínos dolog elviselni ezt a lókötőt... De hogy véget vessék az egésznek – és most tekintélyének teljes súlyával próbált fellépni –, kérlek, amúgy is harcban állok az öreggel... Nem akarom komplikálni az ügyet ezzel is. Azt kívánod, hogy fejfel menjek neki a falnak?

Gaby türelmetlenül vágott közbe:

– Gyűlölöm a hazugságot!

– No tessék! Most már a hazugságot gyűlöli. Kérlek alázatosan – felfortyanását mind udvariasabb formák mögé takarja –, kérlek a legalázatosabbban, parancsolj kifejtetni, megmagyarázni, okadatolni, nyilvánvalóvá tenni, hogy mit utálsz... Szabad kérnem némi felvilágosítást az általad hazugságnak deklarált tényállás természetéről...

– Nem veszekszem. Amint látod, uralkodom magamon.

– Engem csak az háborít fel, hogy beleütöd az orrododat olyasmibe, amihez nem értesz.

– Ó, én mindent tudok...

– Bravó, bravisszimó... Erre igazán kíváncsi vagyok. Parancsolj kérlek, itt ülök a vádlottak padján – megfordította az íróasztal előtti széket, felfuvalkodottan beleült, és keresztbe rakta a két lábát.

– Tulajdonképpen nincs sok értelme, hogy egymás között vitatkozzunk. Csupán azt vagyok bátor kijelenteni – most már Gaby is a Pali fontoskodó modorában válaszolt –, hogy alaposan elspekuláltad magad, te nagy taktikus.

– Úgy? – szól Pali gúnyosan, és felhúzta a szemöldökét.

– Akárhogy is: egy fedél alatt élek veled, és észreveszek egyet-mást... Te most azzal áztatod magad, hogy az öreget a markodban tartod. Honnan veszed ezt? Mert öregek? Mert máris sokat engedett utánad? Mert azt képzelted el, hogy te vagy a vállalat és pótolhatatlan vagy? Hogy az öreg egyedül áll, és nincs más gyámola, csak te? – Gaby egy pillanatnyi szünetet tartott, és azután nem is metsző, hanem halálos gúnnyal folytatta: – Kimarjult a gondolkodásod, fiam! Ezek az obszkurus hátmögötti tervek... Egy lényeges pontot kihagytál számításaidból ... Azt, hogy az öregnek fia van, ép, egészséges ember, és füttyöl rád, ha hazajön.

– Kolosszális! – hahotázott Egyedi, és vidáman ütögette a térdét. – Deus ex machina... Hol van már a tavalyi hó? János és a Meteor? Kolosszális!... Hát száz szónak is egy a vége: János nincs, nem létezik, eltűnt, és nem hiszem, hogy valaha is előkerüljön.

Gaby kivágta:

– Itt a tévedés. János a napokban megérkezik.

Pali elsápadt, és öklendeztető szorítást érzett a torkában.

– Mit beszélsz? – hebegett elképedésében.

– Béla bácsi levelet kapott tőle.

Pali úgy nézett reá, mint egy vizsgálóbíró.

– Láttad a levelet?

– Mutatták.

– Olvastad te is?

– Nem.

Pali megnyugodott.

– Akkor nem is kapott levelet. Mese.

– Viszont nem tudom megérteni, hogy miért titkolódnának?

– Mert ez a természetük. Nem ismered saját rokonaidat. Eh!

Komolytalan az egész...

Pali felállott, dült arccal átment a másik szobába.

Pali kavargó érzésekkel eltelve támolygott a szobájába. Gaby híre mint valami idegen test hullott a szíve kellős közepébe, belekerült a vérkeringésébe, megfertőzte kételkedéssel és aggodalommal. Ha e hír igaz, akkor terve csúnyán a kátyúban rekedt. Az örökség? ... Nem, ez most egészen távoli dolog. E pillanatban az a legfontosabb, hogy haladéktalanul akcióba lépjen, és ne engedje elhatalmasodni az öreg ingerültségét, mert akkor tényleg megbicsakolja magát.

Ami még sohasem történt meg vele, perceként szán János fizikai alakjának elképzelésére. Jánost nem ismeri csak gyerekkori képe után. Mint egyszerű hivatalnok, sohasem fordult meg Gajzágóéknál, különben sem vett volna észre egy iskolás gyereket. De szinte érdekes, hogy sohasem találkoztak. Még vőlegény korában sem, pedig János akkor már jogászkodott. Milyen lehet vajon? Magas, alacsony? Juszina néni hegyes, előreugró állát kaján tekintetét örökölte-e, vagy Béla bácsi rövid nyakát, kidudorodó, állati homlokát? Vajon lehet-e egyáltalában tisztességes emberi külsője a szülői akarattal szembehelyezkedő renitens kölyöknek, éjszakai bohémnak, bőrkabátos kommunistának? Nem volna-e kötelessége, hogy megvédje Béla bácsiékat a készülő veszedelem ellen? E pillanatban elviselhetetlennek tartotta ezt a kéznél tartott frázist, ezt a kijátszott, elkopott gramofonlemezt, amelyet évek alatt annyiszor vett elő, hogy saját rendeltetésében maga is hinni kezdett. Csak a pusztá válóság állott előtte: személye megszűnt gát lenni apa és fiú között. A hullámok öszezsapnak a feje fölött.

Tessék, most itt ez a számárság!... Már mindegy – harcolni kell. Egy ember helyett esetleg kettővel! Csak volna valaki, aki melléje állana, akivel megbeszélhetné az új hadmozdulatokat.

Gaby?... Számíthat-e rá? A történetek után? Hogy is nem vette észre azt az ellenséges indulatot, amellyel az orrához dörzsölte a hirt? Felületesen, meggondolatlanul cselekszik minden asszony!

Mintha tarantellapók csípte volna meg a lábát, amelytől szüntelen ugrálhatnékja támadt, visszarohant a Gaby szobájába, és komisz megjegyzéseket tett. Gaby már ágyban volt, és e helyzetében még tehetetlenebbnek érezte magát.

– Alighanem azt hitted el magaddal – állott meg tájékozva az ágy fölött –, hogy engem ezzel a Jánossal való ostobaság dühösít. Hát nem! Te ugratsz ki a jó béketűrésemből. A legkönyebb elhatározások perceiben nem állasz az oldalom mellé. Micsoda asszony az, aki az urára simfel, ha az a nyelvét is lógatja ki miatta.

Gaby élesen közbevágott. Pali tehetetlen dühében, hogy nincs ki ellen fordulnia, villámokat szórt.

– Konstatálnom kell, hogy lenézel; nem ma, már régóta, nem is ebből az esetből. Másodrendű személynek tartasz a saját házamban. Regények, vagy nem tudom ki, teletömte a fejedet olyan gondolatokkal, amelyek nem is a tied... Tán nem gondoskodom eléggé a kényelmedről, hogy görbe szemmel nézz reám? Nohát! Az a lócsiszár és az a vén satrafa tőlem lehetnek a világ legutolsó népsége, de vedd tudomásul, hogy Jusztina néni akármilyen gonosz is, de honorálja az ura minden tettét, és egyetért vele.

Szót szó követ. Gaby ijedten ismer fel Pali mögött egy másik embert, akinek még a hangja is idegen. – Hát ez már mindig így lesz? – gondolta. – Délután az egyik verekszik, este a másik! – De anélkül, hogy ura lett volna önmagának, belőle is kikíváncozott az ellentmondás ördöge. Kegyetlen örömet érzett, hogy túl a néma szenvedésen – amelyet most fokozottabbnak látott –, megtalálta a gyilkos szavakat, hogy véresre sebezze azt, aki neki a szenvedést okozta. Valósággal korbácsolta a vágy, hogy állja és visszaverje a válogatás nélkül kiborbanó szemrehányások özönét. A végén a nők egyetlen biztos fegyveréhez nyúlt: elsírta magát. – Csak most látom, hogy kivel van dolgom – zokogta.

Gaby könnye egyszerre megnémította Palit. Szégyenkezve, mint a megvert kutya, somfordált ki a szobából.

A sírás könnyített az asszonyon. Gyűlölte magát, hogy odaállt veszekedni. Bárcsak tudott volna erőt venni magán. Micsoda fürtelem egy ilyen összekoccanás. De ugyanakkor furcsa, szokatlan elégtétel nyugalma öntötte el: végre kimozdíthatta Palit abból a jeges, áthághatatlan közönyből, amellyel az ura évek hosszú során elbarikádozta magát.

Látszólagos rendbe jött minden. Pali másnap bocsánatot kért Gabytól heveskedéséért. Az asszony odanyújtotta száraz, szórakozott ajkát. Örültek mindketten, hogy letehetők a terhüket.

Megpróbálták folytatni ott, ahol abba hagyták. A civódásról nem esett többé szó közöttük. Pali gondosan elkerülte, hogy még csak célzást is tegyen üzleti ügyeire. Amennyire telt tőle, igyekezett figyelmes lenni. Kérdést intézett Gabyhoz, hogy mihez volna kedve: a ligeti nyaralóhoz, vagy pedig menjenek el néhány hétre pihenni? Tessék, rábízza a választást...

Valamelyik nap azzal lepte meg Gabyt, hogy frakkot csináltat. Mi jut az eszébe? Az iparügyi miniszter készül lejönni Aranyosvárra. Ebből estély lesz. Az estélyen neki is ott kell lennie. Régi frakkját teljesen kihízta. Különben is élénkebben fog részt venni a közeleti munkában. Úgy fest a dolog, hogy a kamarai választásokon bekerül alelnöknek. – Jó, hát vétess mértéket – hagyta rá Gaby.

Talán kapóra is jött az a kis vihar. Legalább tisztult a levegő utána. De Pali rövid idő múlva ismét beásta magát kalkulációi közé. Gaby figyelte: hát semmi változás? Hacsak az nem, hogy többet ad magára, mint eddig. Mintha valamelyes okból többnek akarna látszani, mint amennyi. De hátha a lelkébe mégiscsak befészkelődött egy kis nyugtalanság? Semmi nyoma.

Hogyan is volna lehetséges? Bezzeg ő, az említett este óta mind világosabban állapítja meg, hogy egész élete zsákutcába került.

Ó, hogy az ember ilyenkor mennyire tanácstalan! Vágyik kipanaszzkodni magát úgy istenigazában. Fel kellene menni Vica-hoz, de nincs ereje hozzá. Különben is Vica már nem a régi. Zobeltitz minden biztonnyal megértené őt, de neki mégsem vallhatja be, amit magának sem mer bevallani. Hogy boldogtalan.

De azért jólesik neki harmadnaponként összekerülni Zobeltitz-cel. És ha gyakori találkozásukból kombinálnának az embe-
rek? Sűgnak-bűgnak, hírbe fogják? Mit törődik vele? Az ő lelkiismerete tiszta.

Zobeltitz nem udvarló, csak jó barát. Az aranyosvári férfiak már régóta visszaéltek volna a helyzettel. Cinikus gyárosok, bankdirektorok, akik sportot űznek abból, hogy a legelső találkozásnál megnyissák a nő kesztyűjét, és belecsókoljanak a tenyerébe. Ellenállhatatlanoknak képzelik magukat, sóváran tapogatják végig a szemükkel a női lábszárakat, és miközben a hölgy szépségét dicsérik, nem restellenek kétértelmű ajánlatokat tenni. Az aranyosvárosi mondain élet! Mit tehet ilyenkor egy jó ízlésű

asszony? Ha kikéri magának a kelleténél jobban elnyújtott kézszorítást vagy a szemérmetlen pillantást, vadnak, bártortalannak, falusi libának kürtölik ki. Már gyakran gondolt arra, hogy szól az urának. Pali azonban sokszor megalkuvóbb annál, sőt nem is nehezményezi nála a flörtöt sem, mert túl esik képzelete határán, hogy az ő feleségét elvehessék tőle. Így hát minduntalan neki kell distanciát teremtenie.

Zobeltitz más. Vele szemben semmi oka sincs a védekezésre. Akár egy magányos kunyhóba is bezárkózhat vele. Szinte érthetetlen, hogy valaki ennyire visszafojtsa magában a szenvedélyt. Pedig van benne: Ó, hánszor fogja el a férfi óvatlan nézését, mely neki, a testének szól. De aki úriember, az uralkodik magán. Ő sem volna képes a becsületét feláldozni a szenvedélyért, ha mégoly szerelmes is. A szerelem futó kaland. Erőt lehet venni rajta.

Ahogy a Gaby lelke nap nap után megtelik, akként dagad, hatalmasodik el a tavasz Aranyosváron. A fűvek már kinőttek, és szemmel láthatóan több zöld foglalta el a tereket. De nincs szeszélyesebb, mint az aranyosvári tavasz! A napsugár családok, a kék ég kulissza, amelyet egy szeszélyes kéz csak megmutat, és azután nyomban el is ránt a szem elől. Még az aranyosvári nyári napok is megbízhatatlanok. Délután hat óráig rekkenő forróság. Este egyszerre lehül a levegő, és csak a csúnya meghülés veszélyével lehet kabát nélkül járni.

Egy ilyen kezdő-májusból januárba züllött alkonyatkor Gaby és Zobeltitz a város végén sétáltak, és kijutottak a vasúti állomás közelébe. Gaby megállott a postaépület előtt, és a kopott, zöld rács mögött megvillant acélpályát bámulta. Kilátott az elhagyott peronra is.

– Átfáztam – didergett Gaby. – Mit szól a csúnya szélhez?

Előttük az aranyosvári állomásépület, az összekötő híd alatt unt szuszogással bukdácsol egy elkésett, műhelybe visszatérő mozdony.

– Menjünk le a pályaudvarra. Öt percre – határozta el magát Gaby, és megérintette a Zobeltitz vállát, aki szótlánul követte őt.

Nincs bánatosabb, mint egy üres állomás. Az előcsarnokban a szeméthulladékok – itt járt és távozott emberek nyomai – elkeveredtek egymással. Jelzőtáblákon érkezések és indulások, de a megbabonázott idő mégiscsak egy helyben áll. A mázsálók mellett a homályos ablak mögött fel és alá járó alak. kezében kulcsokkal. Az első és második osztályú váróterem olcsó börgarnitúráira és a befűvött tükrökre fekete kőszénpor szállingózott, amelyet a szél kergetett be a nyitva hagyott ajtón.

– Itt éppen olyan hideg van. mint az utcán.

– Talán a vasúti vendéglőben – kockáztatta meg bátortalanul Zobeltitz. – Igyék meg egy csésze teát.

Gaby fürkésző pillantást vetett a férfire. Mégiscsak furcsa ötlet volt, hogy idejöttek. Mi történt vele? Nem emlékszik az idejére, hogy egy idegen férfinak ennyit engedett volna meg. Könnyen félremagyarázhatják, esetleg maga Zobeltitz is. Isten őrizz, hogy itt találkozzék a pletykára éhes ismerőseivel... Még ma este elterjesztik, hogy szökni akart. Nyomasztó érzés fogta el, menni, menni kellene, akármilyen fáradtan is – de már ott ült a néma vendéglőben a cserépkálya mellett.

A pincér nehezen került elő. Gaby forró rumos teát kért, Zobeltitz pedig egy pohár szilvóriumot.

– Valahányszor állomáson járok – szólalt meg Gaby nem véve le szemét az étterem ajtójáról – olyan összevissza érzéseknek leszek rabja, amelyekről nem tudnék számot adni magamnak. Mennék is meg nem is.

– Mert fél – vetette oda Zobeltitz olyan határozottsággal, mint aki sokat gondolkozott a kérdésről.

– Ugyan, Zobeltitz – mosolyogta el magát Gaby –, már mi történhetne?

– Pedig mégis fél. Lássá, én sokat csavargok a világban. Már-már a vasúti kocsi, a hajófedélzet az én igazi otthonom. A földkerekség minden táján vannak barátaim. És mégis, valahányszor rászánom magamat, hogy felüljek a vonatra, a hágsón szorongás fog el, hideg verejték gyöngyözik ki a testemen. Ez: a változásoktól való félelem.

– Tíz év alatt három ízben ha kimozdultam a városból, már sok – mondotta Gaby rezignáltan. – Hova is mehettem volna? Debrecenbe a nővéremet meglátogatni? Egyszer Szovátn nyaraltunk. Ez az egész. Inkább mihozzánk jöttek a rokonok, az uram hozzátartozói... Régente, nem mondom, Palival ki-kijöttünk a pályaudvarra. A világháború alatt izgalmas volt a pályaudvar, és Pali szerette nézni, hogyan mennek el a katonák, jókedvűek, borúsak, milyen a felszerelésük és más efféléket. De legtöbbször csak akkor voltunk kinn, ha vártunk vagy ha kikísértünk valakit. Ám mit tagadjam, az utasok, a zakatoló vonat, a bőröndökkel megrakott hordárok izgalma mindig mély hatást gyakorolt reám, és fájni kezdett a szívem, mintha megrázták volna.

– Ó, tudom.

– Mit tud?

– Hogy maga szeretett az állomásokra járni...

– Hát ezt honnan tudja?

– El sem hinné... Én ismerem magát régóta. Kilenc éve, hogy láttam az aranyosvári pályaudvaron. Még beszéltem is magával.

Gaby hitetlenül nézett Zobeltitzre.

– Könnyen ellenőrizhet. Tüzes, perzselő nyár volt, a maga homlokán összegyűlt a napfény. Fehér ruhát viselt, valami rózsaszínűt a dereka körül, már nem emlékszem, szalag volt-e vagy virág. Három karcsú hölgygel beszélgetett, és kíváncsian nézték a katonakocsikat. Minden ember ájuldozott a hőségtől. Le kellett szállnom, hogy egy üveg sört megigyak. Egész idő alatt magát néztem. Nem is tudtam, hogy mit jegyezsek meg inkább, magát vagy az állomás nevét? Megkérdeztem egy vasutastól, hogy hol vagyunk, a vasutas nem tudott németül. Maga azt mondta akkor: Aranyosvár, és figyelmeztetett, hogy ne álljak közel a sínhez, mert tolatnak.

– Igazat mond, Zobeltitz?

– Ha magának fogalma van arról, hogyan tettem el a szívembe ezt a kedves, kedves szuvenírt! Szalutáltam, köszöntem. Maga összenézett az egyik fiatal hölgygel és mosolygott. Igaz?

– Lehet. Még mire emlékszik?

– Sütött a nap... Elöntötte magát tetőtől talpig.

– De hát ez mégsem lényeges – és elpirult Gaby.

– Szóval nem hiszi.

– Istenem! A háborúban annyian köszöntik az embert ismeretlenül és...

Zobeltitz elmosolyogta magát.

– Még mindig nem hisz nekem... Indulás előtt maga a vasúti vendéglő teraszára ment, leült egy asztalhoz, ahol két úr sörözött, peracet, sóskiflit majszolt. Ez sem igaz?

– Ez igaz. És maga azóta sem felejtett el... – nézett Gaby a férfi arcába, mint aki minden áron teljes bizonyosságot akar.

– Nem felejtettem el.

Elhallgattak mind a ketten. Gabyt meleg áramok villanyozták. Íme, akad egy férfi, aki kilenc éve őrzi emlékét. Képe megragadt benne, mint a borostyánkőbe, és ott maradt. Végére akart járni, hogy vajon kilenc év múltán megismerkedésük véletlen volt-e vagy szándékos, de annyira szentnek és egyedülállónak érezte e peracet, hogy egy szót sem szólt.

Zobeltitznek megsúgta egy belső hang, hogy ne aknázza ki a peracet. Mintha mindaz, amit eddig közölt, egy cseppet sem volna sorsszerű, más témába kezdett. Cigaretára gyújtott, és hunyorított a szemével.

– Csúnya, lompos estéken, rosszul világított balkáni várótermekben két vonat csatlakozását böjtöltem ki, és csak ültem a csomagjaim mellett. Vagy amikor valószínűtlen, mondhatnám álombeli tájakon szaladt velem a vonat, és képzeletem kis kitalálásai beleolvadtak a kerekek egyhangú ritmusába, szünet nélkül éreztem egy rejtélyes kalauz alattomos suttogását: menj

csak, eredj csak, sohasem fogsz megérkezni! Később kiszállottam valahol, végignyújtóztam a szállodai ágyon, és hanyattfekve, szinte tetszhalottként is folytattam megszakíthatatlan utazásomat. Hiába szoritottam oda lábaimat az ágy támlájához, hiába csavartam le az éjjeliszekevényen a lámpámat, hiába öleltem át a hűvös párnákat, szaharai szomjúságok üldöztek, és én keringtem tovább, mint az útszélről felkapott bojtortján, amelyet egyre megszébb kerget a szél. Ami e pillanatban valóság, a rákövetkezőben emlék. Ám amit elhagytam, abból már nem lesz valóság soha. Utazás: már nem is értem alatta a menetrend szerinti kimozdulást a megszokott környezetből. Életem egész formáját értem, mert a vasútijegy, kalauz, Baedeker csak külső keretek, az igazi utazás egészen más. Még tartom a kezét, de már nem is vagyok itt, még közeledek valakihez, de már az ég tudja, hol járok. Folytonosan csak búcsúzkodom, és mielőtt a testem mozdulna, a lelkem már kimozdult. De nem untatom-e magát ezekkel az egész csodálatos ellentmondásokkal?

Zobeltitz arcán sivár vergődés mutatkozott. A kínlódó ember erőlködése rítt le az arcáról, aki mind mélyebb szakadékok felé kúszik, nem is tudva, hogy mit keres, de összes idegsejtjei hajtják, hogy valamit meg kell találnia a szakadékok mélyén.

Gaby csak nézte Zobeltitz vonagló, keskeny ajkait, és Kurtra, Blumenfeld Kurtra gondolt.

– Hol is hagytam el?... Ha az ember ügyetlen kézzel elhajtja maga előtt a kusza gallyakat, és aztán átvergődik néhány cserjén, belekerül egy különös világítású erdőbe, ahol könnyen eltévedhet, mert annyi ösvénye, kitérője van. Arról már beszélünk, hogy maga is, aki nem szokta meg a vándorlásokat, megreszket, ha a véletlenek peronokra sodorják. A zakatoló, sóhajtozó gőzmozdony besistereg a toxinok gyilkos világába. Tudatossá teszi magában mindazt, ami eddig csak tudattalanul csírázott gomba módjára belső létezése ablaktalan pincéiben: a létezést, a megújuló formákat. Nézte-e magát a tükörben? Egy másodperc diabolikus felvillanása alatt nem eszmélt-e arra, hogy egy más arc vonaglik le a foncsoros lapról, amely még csak nem is hasonlít magához, sőt úgy tetszik, mintha énjének merőben ellentéte volna? Az időt nem mérik órával. Vannak pillanatok, amikor egy egész emberöltő szorul egyetlen percbe. Mindjárt befejezem. Maga ott áll a peronon. A befűtött vonat toporzékolva várja, hogy száguldhasson. Abban a pillanatban minden porcikáját megremegetti az elhamvasztott vágyaknak emlékezete. De ugyanakkor azt súgja egy hang: hiába minden! Más ő, és más vagyok én, és sohasem fogom utolérni a változást, mert magam változom meg; és még azt is mondja: jól nézd meg, mert többet nem fogod látni, oda többet nem mehetsz,

de vissza sem mehetsz. Ezt a megrázó felismerést én tudatossá tettem magamban, kielemeztem, kipreparáltam, és hogy mégis utazom, csak azért történik, mert a kattogó kerekkel, az érzékszervekre ráható zszibongó lármával, a más természetű szavak és hangok orgiájával igyekszem elnémitani a hangot: én, én, visszavonhatatlanul én!

Zobeltitz megállott. Mint amikor az explodáló bomba után még porzik a felcsapott föld, de utána csend következik, csend, amely egyenesen fülsiketítő: Zobeltitz arca megváltozott, hideg nyugalomba merevedett, és eltűnt róla a fényfolt, a megcsillanó frénézis, és olyan volt a tekintete, mint a kiégett rakéta.

Gaby hipnotikus meredségben, mint az édes mérget szívta magába e különös férfít.

– És ezt csak magának mondtam még el – szólalt meg Zobeltitz. – Ne értsen félre – tette hozzá csaknem ijedten. – A szeméből azt olvasom ki, hogy belém látott. Maga épp olyan, mint az ezüstnyárfa: egyetlen érintésre valamennyi levelének megremegésével felel.

– Ó, csak egy szót kellene most szólnod – mondta Gaby magában – egyetlen szót, hogy veled menjek, hogy felüljünk a vonatra, és bebarangoljuk a te valószínűtlen tájaidat, csak egyetlen, parányi jelentéktelen szót, amit ilyenkor szokás – de ahelyett Gaby így válaszolt:

– Sajnálom magát, szegény barátom. Nagyon tragikusan fogja fel az életet.

– Sajnál? Nincs különösebb oka, hogy sajnáljon... Higgye meg nekem – hangjának iménti fényét felszívta a tompa kábulás –, nincs is oly rossz dolgom. Az önkínzásnak is megvan a maga gyönyörűsége...

– Most aztán – riadt fel Gaby – gyorsan, gyorsan haza! Hát nem látja? Egészen besötétedett! Nem bánám... ha magamra hagyna. Sietnem kell... Kocsira ülök.

Zobeltitz szótlannal meghajtotta magát. Gaby kezét nyújtotta, és kocsiba ült. Egypárszor meg akarta állítani a kocsit.

– Ő jobbra megy, én balra. Megyünk külön útjainkon, a semmi utasai, és nem fogunk megérkezni sehova.

Gabyt a sirás fojtogatta.

Egyedi mindennap azzal a szilárd bizonyosságérzéssel ment fel az üzembe, hogy ma okvetlenül eldől: széna-e vagy szalma. Megfordult agyában, hogy elmegy Béla bácsihoz, és annak rendje és módja szerint megkéri, hogy vessen fátyolt a múltra. De visszariasztotta az a gyanúja – amelyben az előzetes puhatólódzásra felkért barátja, Sükösdy is megerősítette –, hogy az öreg egyszerűen ajtót mutat majd neki.

Az elkerülhetetlen összecsapásnak az üzemben kell hát végbemennie. Béla bácsi hetenként kétszer-háromszor szokott felnézni az irodába. Ha most egy álló hétig adja a sértettet, a másik héten csak be fog állítani, mintha mi sem történt volna. Egyedi ebben reménykedett.

Igy telvén a napok, nemegyszer kerekítette ki magában azokat a diadalmas mondatokat, amelyeket oda fog vágni, ha Béla bácsi netán kutyaszorítóba kényszeríti. A legkülönbözőbb párbeszédet pergette le képzeletben, sőt a megfelelő arckifejezést is hozzápróbálta. Béla bácsi azonban állhatatosan hagyta epedni, és nem mutatkozott a Meteornál. Most már nyilvánvalóvá vált, hogy vére megy a játék.

De vajon mit főzhetett ki a háta mögött? Üzletember életben nincs pusztítóbb, idegrontóbb valami, mint az állandó bizonytalanság. Súlyos természetű vis maiorokat kihever az ember; megbirkózik a rossz konjunktúrával is; csupán a bizonytalanságra nem lehet építeni.

Azt fogja tán mondani neki: nem reflektál további tevékenységére. Mert mondhatja. Megtörténhetik. Semmi sem lehetetlen. Józan ész ellen való cselekedet, de hányszor fordul elő, hogy a pillanat szenvedélye elhomályosítja a legtárgyilagosabb agy tisztánlátását is. Akárhogy is lesz, ha beállít János, ha nem, ha megbolondul az öreg, ha nem – neki fel kell készülnie minden új eshetőségre.

Keserves órái voltak a határozatlan helyzet miatt, amelyet még álmaiban is megsínylett. De győzött optimizmusa, és munka közben ezt az aggodalmát is legyűrte. – Csak nem hagyom a filozófia rágógumijával leszoktatni magamat a cselekvés szenvedélyéről – kényszerítette magát a cselekvésbe vissza, de hogy minő kinnal! Félórával hamarabb ment a gyárba, körültekintőbben foglalkozott a klienseivel is, mintha messzemenő tervei lettek volna velük is, térden aluli hosszú porköpenyegében hol itt, hol ott tűnt fel, hősiezen túrta az eszeveszett forróságot a kazánok mellett, az olvasztókemencék közelében, szakértelemmel forgatta a kezében a különböző nyersanyagot, adta a hozzáértőt, úgy tett, mintha tanítana, pedig csak tanult, okult, fiatalos hévvel több ismeretre akart szert tenni, mindezt csak azért, hogy majd ha a körülmények úgy alakulnak, semmi se érje őt váratlanul.

Hívek, törhetetlen munkatársi gárda összetoborzásának is érezte a szükségét. Borzasztó, hogy mennyire egyedül van! Lélekvesztővel egyedül nekivágni a tengernek!

Seregszemlét tartott maga körül. Meg fogja kísérelni, hogy lelkileg is intimebb kapcsolatokat teremtsen Daxszal, akinek kis-

ujjában van az egész üzem. Amikor Dax ferde papagály-arca feléje hajol, hosszasan el-elnézegeti.

Milyen groteszk alak – sovány, beesett vállak, mintha csupán a ruhái tartanák össze.

– Kedves Dax – szólalt meg Pali hanyag kedvességgel –, már sokszor megfordult az agyamban, hogy ön – az ég a megmondhatója, hogy miért – nem viseltetik kellő bizalommal irántam. Miért e begombolkozás?... Várjon csak! Gondolom, hogy mit akar mondani... Ön engemet ridegnek tart és zárkózottnak... Hohó kérem... Ne felejtse el, hogy egy vállalat élén vagyok... És ez a körülmény meghatározza helyzetemet. De abszolúte félreismer, ha feltételezi, hogy belőlem hiányzik a jóindulat... Ó, az ember sokkal komplikáltabb, mint amilyennek látszik...

Egyedi belemelegedett és folytatta:

– No nézze, már ugyanis letesszük a munkakabátot. Üljön le, kérem... Oda a karosszékbe... Szivaros ember? Valóban, jól esik egy kicsit elbeszélgetni másról is, mint ezekről a buta hivatalos dolgokról. Gondolt már arra, hogy önállósítani fogja magát? Higgye el, kérem, minden embernek erre kellene törekednie. A százszázalékos önállóságra. Sajnos, még én sem rendelkezhetem a szó szerinti önállósággal... E tekintetben szolidárisnak, ha nem veszi rossz néven, kollégának érzem magamat önnel. Mondom, félreismernek. Ön is meg más is. Nem is sejti hát, hogy akkor is, amikor üzemi dolgokban kell döntenem, hányszor gondolom el magamban: vajon mi lehet Daxnak a véleménye e kérdésben?

– Nagyon megtisztelő rám nézve, igazgató úr – pirult el Dax, és rászánta magát, hogy mégiscsak vesz az elébe tolt szivarból.

– Parancsoljon, a szivarvágó... Úgy ítélem meg, nem követek el indiszkréciót magammal szemben, ha elárulom, hogy a látszat ellenére is valóságos versenyfutást rendeztem, hogy tisztviselőim szeretetét megnyerjem. Vezető állásban levő embernek, akit az üzem arra kényszerít, hogy szolgálati fegyelmet tartson, elismerem, ez felette nehéz. De másképpen tenne, ha ön volna az igazgató?

Dax nyújtogatta a nyakát, mintha e mozdulatával is közelebb akart volna jutni a kérdés értelméhez:

– Nem értem egész pontosan, hogy hova céloz, igazgató úr.

– Hogy hova? Ha történetesen véleményt, esetleg kritikát kellene gyakorolnia felettem... – most elnézően mosolygott – jó, hát hagyjon ki a játékból! De ön gondolkodó ember, az istenért! Csak megfordult már az eszében, hogyan kell egy vál-

lalatot vezetni! Milyen módszereket kell alkalmaznia, hogy megnyerje magának az embereket!

– Valóban nem sokat törtem rajta még a fejemet. Gondolom, ráérek, majd ha időszerű lesz... Még nem időszerű... – tette hozzá fanyarul.

– Nem is úgy gondolom... – vetette közbe elodázóan. – De az ember alaptermészetében van, hogy szereti magát a másik helyébe képzelni. A szegény ember kíváncsi, hogy mit tenne, ha gazdag ember volna. A gazdag, hogy mit, ha még vagyonosabb. Lássam én több őszinteséggel vagyok, mint maga. Bevallom, engem állandóan foglalkoztat a nagy vagyonok eredete. Akármilyen furcsának tetszik is, én szinte erkölcstelennek tartom a szegénységet. Maga persze a nagy vagyonszerzőket becüli le...

Dax, aki meggyőződött, hogy e társalgásnak nincs semmi a háttérében, legalábbis az ő személyét illetőleg, csak egy kis „szpícselés” étvágygerjesztőnek, ebéd előtt, bizalmaskodva mondotta ki a szót:

– Magam szabású ember bizonyos elfogultságot táplál a gazdag emberrel szemben.

– Gazdag ember és gazdag ember... Ó, széles skálája van ennek. Vagy maga nem disztिंगvál?

Dax különösen érezte magát. Mit felelhet erre a kérdésre? Egyedi legyintett a kezével.

– Látom már, nincs inyére ez a téma. Pedig amennyire ártalmatlan, olyan hasznos is. Mert semmi sem fontosabb, mint a nézetek tisztázása. Ha tőlem függene, minden szabad órámban ezt a faggatási játékot játszanám. Higgye el, a legtöbb félreértés onnan származik, hogy az emberek nem ülnek le beszélgetni egymással...

– Ó, hiszen én nagyon jól tudom, hogy igazgató úr csak diskurálni óhajt velem. És én magam is végtelenül szeretem az eszmecseréket. Ebben tökéletesen egyetértünk...

– No lássa, lássa... Már meg kell önt hívnom magamhoz egy vacsora utáni feketére. Ír még a Jövő Rendjébe?

Daxnak felvillant a tekintete:

– Ugyan, igazgató úr olvassa a cikkeimet?

– Fiatalember, én mindenről informálva vagyok. Azt is tudom, hogy ön eszmei anarchista. Hm... vannak pillanatok, amikor igazat adok önnek.

Dax hirtelen elkezdte:

– Miről is beszélgettünk? A vagyongyűjtőkről... A vagyongyűjtők szerintem mesterségüknél fogva ragadozók. Csak meg kell nézni az ujjaikat, ahogy besöprik a pénzt, ahogyan sóváran begörbülnek, ahogyan keselyű módjára rávetik magukat az oszló

anyagra, ahogyan... bocsánatot kérek, a pénz közelében a legjobb ember is megromlik.

Pali behunyta a szemét, azon gondolkozott, hogy ezt az utóbbi mondatot hol is hallotta, mert kellett hallania. Nem jutott az eszébe, folytatta:

– Szeretem a nyílt beszédet, kedves barátom. De nem gondolja, hogy különbséget kell tennünk produktív és improduktív vagyon között? ...

Vitatkozásuk hevében megjelenik egy fekete aktatáska, egy széles Borzalino-kalap és egy hatalmasan füstölgő szivar az ajtóban. Segesváry Lukács lohol be nagy sebbel-lobbal. Pusztai megjelenése már elfelejteti Egyedivel, hogy Dax is benn van a szobában, és egy érdekes beszélgetés éppen a közepén akadt meg. Dax, aki pont tizenkettőkor már az utcán szokott lenni, megfordul gumisarkán, boldogan hagyja magukra őket, és vezérigazgatói szivarral a szájában álmodni komponál az elkövetkezendő vezérigazgatói feketekávéhoz.

Segesváry az utóbbi hetekben mindinkább kenyérbe került Egyedinél.

Amire vállalkozott, megcsinálta. Anélkül, hogy Egyedinek egy lépést is kellett volna tennie – még a beígért programbeszéd elmondására sem volt szükség –, remekül, a legbiztosabb eredmény jegyében készítette elő a kamarai választásokat.

Főkortesi minőségében a leghabzóbb bejárást élvezte. Hol vannak már azok az idők, amikor félóráig kellett szorongania aktatáskájával és türelmetlenül lesnie, amíg a szolga kegyeskedik őt bejelenteni.

– Kedves direktorom – fűjt teljes gözzel, mintha trappban jött volna valamelyik kortestanyáról –, képzelje csak, az utóbbi napokban érthetetlen ellenhadjárat indult meg maga ellen. Na, semmi baj! Segesváry Lukács egykettőre leszerelte. De mindenestre jellemző! Mondhatnám pikáns. Találja el, ki dolgozott ön ellen a háttérben?

Egyedi egyszerre összpontosította egész figyelmét:

– Gajzágó Béla?!

– Ördöge van! Gajzágó! De hát mi történt maguk között? Egyedi úgy találja, hogy felette bizalmas a kérdés. Végére is a belső konfliktus – ha egyáltalában van ilyen közöttük – csupán kettőjükre tartozik.

– Pardon! Ezer bocsánat! De Gajzágó úr nem olyan szemérmes, mint maga. Úton-útfélen azt hangoztatja, hogy maga nem alkalmas e polcra.

Egyedi arca cinóbervörös színt öltött.

– Ó az a vén uzsorás! Sejtettem volna, hogy ezt fogja csinálni. Most már kérem – valósággal könyörgött a hangja –, kövessen el mindent, hogy el ne bukjunk.

– Nem fogunk elbukni – lármázott rekedt hangon Segesváry –, olyan nincs a sifonérban. De engedje meg direktorkám, úgy fúrja az oldalamat, hogy Gajzágó Béla és maga, maga és ő...

Egyedinek jólesik, hogy könnyíthet magán. Egész vádiratot szerkeszt meg ellene hirtelenjében, és mint ahogyan a kőművesek, befejezván az épületet, kis zászlócskát tűznek a tetejére, így koronázta meg filippikáját:

– Maga, Segesváry nem ismeri azt az embert! Ragadozó, határozottan ragadozó! Megnézte már az ujjait? Ahogyan besöpri a pénzt, ahogyan keselyű módjára rágörbed... A nagy vagyonszerzők mind egy húron pendülnek – fakadt ki, és felháborodásában eszébe sem jutott, hogy szegény Daxtól elorozta azt a keveset is, amivel rendelkezett: a szavait.

Segesváry vállat vont.

– Ez már így van. Vagyonokért holttesteken gázol keresztül az ember.

Ha kevésbé drasztikus formában is, de nem volt idegen tőle ez a felfogás. Most ellenben kényelmesebbnek tartotta nem egytérteni vele.

– De valamelyes magasabb rendű cél érdekében – vetette közbe. Hogy azonban mit értett magasabb rendű célon, azt e pillanatban maga sem tudta.

Sok értelme nem volt e megjegyzésnek. Sejtették mind a ketten. Kifelé igyekeztek. Pali jónak látta másra terelni a beszélgetést. Őt percig még álldogáltak az utcán, és a mindinkább nyomasztó gazdasági válságról beszélgettek.

Pali egy délelőtt a telepen éppen mély beszélgetésbe merült a munkavezetővel, amikor a portás egy gyereket küldött le hozzá azzal az üzenettel, hogy Gajzágó úr várja odafenn az irodában.

– Na végre – megremegett, és félbeszakítva a beszélgetést, nyugtalanul irodája felé indult.

A városzobában ismeretlen urat talált. Robusztus, középtermetű, napbarnított, borotvált arcú fiatal embert, széles vállakkal. A fiatal ember mosolyogva sietett elébe, és széles kezével a tenyerébe csapott. Fájt Egyedinek az erős kézszorítás.

Az első pillanatban kérdően pillantott rá. De a rákövetkezőjén elkomorodott, és csak zavartan annyit mondott: Gajzágó János?

A férfi bólintott.

Pali összeszorította ajkát, elnémult. Hát lehetséges, ilyen könnyen lehetséges, hogy most betoppanjon az a fiatal ember, akire annyit gondolt, aki ellen annyiszor hadakozott, intrikált? A láthatatlan ellenfél, teljes életnagyságban?

– Igen, én vagyok. Hadd nézzelek csak meg! Hát te vagy a Gaby férje?

Egyedi fölényeskedni próbált, és a vállára ütött.

– No, ez derék! Érdekes, másnak képzeltelek. Nagyon megváltoztál.

– Honnan gondolod? Hiszen mi nem ismertük egymást!

– Egy párszor kezem ügyébe került gyerekkori fényképed.

– Nálunk? Hát az öreg nem rakta a tűzre?

Ez a „nálunk” Palit ismét kibillentette fensőbbiségre való igyekezetéből. Nálunk – ők külön és ő külön. Erőltetetten nevetgélt, mosolygott és túlzó udvariassággal előre engedte szobájába.

– Mikor érkezted?

– Tegnap reggel.

– És honnan?

– Budapestről.

– Budapestről? És nem volt semmi kellemetlenség?... Már úgy értem... a kommün miatt.

– Az én kommunizmusom?...

– De úgy hallottam, hogy emigrálnod kellett. Elfogatási paracsot adtak ki ellened.

– Tisztáztam magam. Az ügyészség minden eljárást beszüntetett ellenem.

– Hát nem mentél vissza Oroszországba?

– Honnan veszed? A kommün bukása után jó darabig hányódtam egyik országból a másikba, azután kivándoroltam Dél-Amerikába. Dolgoztam, kerestem, most hazajöttem.

Palinak sehogy sem megy a fejébe, hogy János olyan könnyen megúszta a kommünt. El kellett Jánosnak mesélnie, hogy kommunista volt ugyan, de vér nem tapadt a kezéhez, nem exponálta magát stb. stb.

– Csupán azért kérdelem – magyarázta Pali –, hogy azután ne legyenek bajaid a tartózkodási engedéllyel.

– Kérlek, én román állampolgár vagyok.

Egyedi ismét ingerült volt, hogy a János dolgai ilyen egyszerűek.

– Akkor meg miért nem jöttél régebben haza?

– Dolgozni akartam. Pénzt akartam hozni.

– És sikerült? – faggatta Pali hitetlenül.

– Néhány ezer dollárt összeszedtem – felelte könnyedén.

Pali indulatosan dobta el egy vízzel telt hamutálba a cigarettáját. – Rosszak ezek a cigaretták mostanság! Egyet szippant az ember, és máris elalszik.

Bambán, értetlen arccal került a János tekintetét, és csak félhangon dünnyögte:

– Képzelem, hogy örültek Béla bácsiék, hogy hazajöttél. De hát hogy is jöttél haza? – meredt reá hirtelen – ők hívtak?

– Magamtól jöttem, illetve... előbb levelet írtam nekik. Megírtam benne, hogy utóvégre eleget haragudtunk egymásra, éppen eleget, hogy megmutassuk, hogy mi így is tudunk. Nohát az öreg válaszolt, hogy tőle ugyan jöhetek, de ne számítsak a támogatására. Azt válaszoltam: legyetek nyugodtak! Két-három-ezer dollárom csak akad, hogy pillanatnyi szükségét ne szenvedjek. Majd kiugrott a bőréből. De ezek olyan jelentéktelen, szóra sem érdemes dolgok. Beállítottam és kész – fejezte be, és nem méltatta Palit annyira, hogy bővebben számoljon be a találkozásról.

Pali megfeszítette a figyelmét és úgy nézte Jánost, mint a bokszbajnok, akinek nincs sok ideje, hogy tanulmányozza ellenfelét, s akinek egy szempillantás alatt tisztába kell jönnie, milyen ponton támadhat, hogy ellenfelét a földre teperje. Nem ilyennek képzelte el. Inkább megalázkodó, letört csavargónak, aki fájdalmasan áll meg a küszöbön, bűnének teljes tudatában, ajkán dadogó szavakkal. Mert csak dadognia lehet annak, aki ebbe is belekapott, abba is, sziszifuszi sikertelenséggel, szégyenszemre visszakergetve a sors ecetbe mártott ostorának csapásai alatt... Vagy talán kalandornak: sötét, rejtelmes, jéghideg tekintet, kiszámított arcjáték, édeskés hang, könyörtelen elszántság a mozdulatokban. Kereste ezeket a vonásokat, a kalandos élet jeleit, azt a beesett foltot az arcán, amely ott van minden éhező napidíjas képén, kereste a vér eksztázisába szédült frontkatona keskenyre húzott, kemény ajkait, a hadifogoly megtépzottságának reflexét a homlokán, roncsoló szerelmeket, állati elszántságot, a kergető vadászt és menekülő vadat, háborút, komünt, Amerikát, sebeket és varokat, a kiteszített ember biográfiját nyomozta, mindezt egy pillanat alatt, gyűlöletes tudni vágyással, a fölbolygatott lelkiismeret távoli hangjaival, föllángoló rossz sejtésekkel, saját életének megkövesedett fensőségével – és semmit sem talált, csak egy mosoly vibrált előtte, János megátalkodott, örökös, felelőtlen mosolya, amely úgy tűnt neki, mintha gúnyt űzne belőle; félelmetesen nyugodt mosoly, aggasztó, gyermeki, székepszis nélküli mosoly.

– És odakünn... Amerikában... Ha szabad tudnom, mivel foglalkoztál? – szedte össze minden hidegvérét, abban a hi-szemben, hogy majd a szavak keresztülsegítik zavarán.

– Megtanultam a géplakatosságot.

– A géplakatosságot – ismételte utána.

– Van egy kis jelentéktelen találmányom. Biztonsági lakat... Nagyon praktikus... Amerikában sok pénz lehet szerezni az ilyesmivel.

– Találmány? A te saját találmányod? – Találmány... Pílanatnyi ötlet... ő egy egész élet munkájával kereste meg azt a pénzt, amit ez az ember egy haszontalan lakattal összeszedett. – Úgy, hát lakatokat gyártottál? – és ismét János mosolyával találkozott.

János leült, keresztbe rakta a lábát.

– Majd egyszer erről is fogok mesélni. Amerikáról... Kalandokról...

Pali az órára nézett.

– Nem akarsz megtekinteni az üzemet?

– Ó, lesz rá időnk elég... Az öreg fejébe vette, hogy itt maradnak nálatok.

– Ej, a te nyugtalan véred... A te kalandos véred... – és a hang árjában némi lebeszélést is hömpölyögtetett. – Nem neked találták ki a hivatalt. Körmölni reggeltől estig. Micsoda ötlet... Már akkor inkább az a találmány... Én majd segítek neked a szabadalom körül – udvariaskodott.

– Ó, köszönöm – válaszolt János elhárítóan. – Egyelőre megpróbálom ezt a vegyi micsodát. Az öreg is azt akarja. De hát miért kerüljessük, mint a forró kását? Az öreg folyton azzal kínoz, hogy tanuljak bele a dolgokba, és garantálja nekem, hogy egy éven belül már vezetni tudom a vállalatot.

Egyedi a zűrös érzések attackja elől durva, nyers kitöréshez menekült:

– Erről ráismerek az apádra. Az apád... Úgy rendelkezik, mintha nekem már semmi szavam sem volna a vállalatnál. Mintha... Mintha – és itt megakadt, nyelt egyet. Majd hirtelen eszébe jutott valami, ő maga is mosolyogni próbált. – De ha a bácsi jönnek látja, hogy a Meteorhoz kerülj, hát nem bánom...

– Lesütötte a szemét és lágy, érzékeny hangon, meglepő hangszerezéssel folytatta. – Kérlek, János, mindent lehet... Csak jóakarattal kell hozzá. Reám számíthatsz. Foglalkozni fogok veled, mintha édes fiam volnál. Csakhogy... Bizonyára hallottal róla... Sajnálatos félreértések vannak köztem és a bácsi között. Máról holnapra elmérgesedett a jó viszony... Bevallom neked: én is hibás vagyok. – Még mindig a földre nézett, János otromba amerikai cipőjét bámulta: ezzel akarsz eltaposni, gondolta. – Hát ha szívességet akarnál tenni, volnál kegyes a bácsi tudomására hozni, engedje meg, hogy felmenjek hozzá és kimagyarázokodjam – és most megint könnyögött a hangja, és újra elkezdte:

– Elég nagy a vállalat, hogy mindnyájan megtaláljuk a számításunkat. Ugyebár, te is ezen a véleményen vagy?

– Kérlek, a dolog nem olyan egyszerű – nyomott meg János kegyetlenül minden egyes szót. – Apa azt állítja, hogy kijátzottad, és a háta mögött becsaptad.

– Ha mindent tudni akarsz – vágott közbe inkább siránkozó, mint tiltakozó hangon –, hát ő csapott be engem. Én legfeljebb vissza akartam adni a kölcsönt. Borítsunk fátyolt a múltra – kapacitálta kedvesen, szinte émelygösen. – Hogy ez az apa miket ki nem talál...

János felállott, és száraz hangon kitért a békülő szándék elől.

– Azok után, amik történtek, én magam is úgy gondolom, legjobb, ha békésen elváltok egymástól. Most már az én személyem is éket vert közibétek. Mit teketóriázzunk? Nekem valóban az a szándékom, hogy belátható időn belül vezető helyet töltsék be a vállalatnál. Meguntam már a csavargást a világban. Gyermeke van, együtt szeretnék élni vele. Később hogy lesz, nem tudom... De mi jó barátságban maradhatunk.

Egyedi tompa zúgást érzett a fülében. Sikerült türtöztetnie magát.

– Úgy is jó – szólalt meg tehetetlen gyűlölettől tikkadt szájjal. – Én mindenesetre élni fogok a jogaimmal. – Ellenséges tekintete János arcára tapadt, de haragos nézése úgy pergett le róla, mint az árnyék. – Majd meglátjuk, hogy ki az erősebb. Majd meglátjuk. – Ismét fékezett, lebiggyesztette ajkát, és a szavakon gondolkodott. – Egyelőre bízzuk az időre. Én várok. Nekem van időm várni. Talán kiveszem a szabadságomat... Eddig még sohasem vettem ki. Majd meglátjuk, hogy mihez kezdtek nélkülem. Még egyszer azt mondom: becsületes megoldást keresek. Remélem, hogy jobb belátásra bírjak benneteket...

János felhúzta a vállát.

– Lehetséges, hogy igazad van. Mindenesetre az volna a legokosabb, ha folytatnád a munkát, és megvárnád az igazgatósági ülés döntését.

Pali gyanakodva forgatta a szemeit.

– Szeretnétek – gondolta magában –, hogy most itt maradjak, elhanyagoljam terveim megvalósítását, biztosítsam az üzem zavartalan menetét... Ohó, ti ebből nem esztek...

– Ne vedd rosszszéven, de várnak az üzemben – jelentette ki szenvtelen hangon, az indulatoknak legcsekélyebb árnyalata nélkül –, cselekedjetek legjobb belátásotok szerint.

János szünetlenül ontotta magából a mosolyt. Egyedi elfordult tőle, s csak az ujjait nyújtotta a köszönésnél. A hátában is érezte a János perzselő mosolyát.

Pali még visszament a gyárba, a rakodáshoz. Nem találta a helyét. Hazajött. Pénzt hozott. Dolgozik. Amerika megtanította dolgozni... A munka, az ő Amerikája! Ahová mindig vágyott.

Ó, hogy gyűlöli, utálja e pillanatban Amerikát!

Pali mindent el tudott viselni, csak a gúnyt nem.

Kora ifjúságától kezdve arra törekedett, nehogy az istenért neveltségessé váljék. A neveltségességtől való félelmében érintkezési modora sem volt biztos. Ha neki volt valamire szüksége, ha olyan emberekkel beszélt, akiktől személy szerint függött, habozott, ingadozóvá vált, eltúlozta az udvariasságot. Valaha sokat pirult, de idők folyamán leszokott róla, ám a pirulást követő félszége megmaradt. Ellenben ha alantasaival érintkezett, akkor vagy túlságosan kenetes volt vagy túlságosan kemény és zárkózott, úgyannyira, hogy az emberek, ha nem volt feltétlen szükséges, inkább elkerülték a vele való találkozást. E hibája nem volt rejtett előtte. Megkísérelte, hogy leszokjon róla. Így vett fel egy olyan merev, túl fölényes habitust, amely kétségtelenül sokakat visszatartott a bizalmaskodástól, és azt a látszatot keltette, hogy alapszabán véve közömbös ember.

Nem volt közömbös, csak önző.

Erre is talált volna mentséget. Bizonyos társadalmi érvényesülést elősegítő tulajdonságok eredendő hiányánál fogva túl sokat kellett foglalkoznia önmagával. Miután a neveltségestől való félelme tudatos volt, így védekezett, és nem maradt érkező, hogy mások érzéseivel foglalkozzék. Annyira igénybe vette személyét a hogy lesz, a mint lesz, hogy nem is jutott eszébe részvétellel lenni mások iránt. Ha egy időre elaludt benne ez az aggodalom, akkor kiderült, hogy lappanganak benne nemes vágyak is, és nem érzéketlen szociális eszmék, a család vagy az emberiség iránt. De a legcsekélyebb kudarc aránytalanul izgalomba hozta, és a rettegés, hogy le talál törni, elemi erővel marcangolta.

A gúny keresztülhatol a legerősebb páncélon is, hogyne hatolt volna keresztül Pali lelkén, aki minden elszigetelődése ellenére sem önmagában találta meg az összhang zálogát. Jánossal történt találkozása óta – úgy érzi – mindenfelől gúnyos tekintetek veszik körül. Gúnyt sejt még a hivatalnokok köszönésében is, gúnyt olvas ki a falakból, és ha belopódzik az irattárba, a zizegő papírlapok, melyek eddig testvéri megértéssel fogták fel az érintését, most mintha gúnyos kárörömmel sutognának a háta mögött.

A káröröm e szakadatlan forgószeleiben úgy próbált védekezni, hogy még hermetikusan zárta magát be közönyössége barlangjába. Otthonába is behurcolta a már-már sztereotip részvét-

lenséget, és hogy Gabyval megbeszéléseket folytasson, még kevésbé tartotta szükségesnek, mint eddig. Ellenben az a sok idegesség, tépelődés, gond, amelyet odakünt eltitkolt, most türelmetlen idegesség alakjában mind odahaza szabadult fel. Gaby kedveskedő mozdulatait fáradtan toltta el magától, mert be nem vallotta rosszakaróját látta benne; mint a legtöbb ember, azt okolja hibáiért, akit a legkönnyebben lehet okolni.

Gabynak még azt sem mondotta el, hogy János hazaérkezett. Megint félt, hogy gunyoros pillantás lövell felé, hiszen Gaby előtt nemrégiben éppen ő erősítette, hogy János nem is jöhet haza, annál az egyszerű oknál fogva, hogy nincs is életben. Az asszony kérdezősködéseire kurta-furcsa válaszokat adott, és elérte azt – ha egyáltalában az volt a célja –, hogy Gaby teljesen visszavonult, és most megint érezte Pali, hogy vele senki sem törődik.

Napok teltek el. Pali tárgyalásokat kezdett az igazgatóság tagjaival, és puhította őket maga mellett. De a legtöbb azt válaszolta, hogy hajlandó ugyan támogatást nyújtani a kibéküléshez, de hát neki kell tudnia a legjobban, hogy az beszél, akinek a kezében van a részvénytöbbség. Sükösdyhez is szándékozott felmenni, de félfüllel hallotta, hogy náluk baj van, az asszony válni akar, éppen most utazott el, és Pali éppen annyi időt szentelt annak a meglepő ténynek, hogy válnak, mint amennyit azon aggodalmának, hogy neki most fel kell mennie, részvétet kell mutatnia, esetleg véleményt kell nyilvánítania, szóval olyasmit kell vállalnia, ami nem neki való, és azért képes volt lemondani arról, hogy a saját dolgában tanácsot kérjen.

– Bízunk csak az időre – nyugtatta meg magát, de egy percig sem tudott szabadulni nyomasztó, rossz közérzetétől.

Azután arról értesült, hogy János a kislányával néhány hétre kiköltözik a birtokra, amelyet az öreg a fia kedvéért rendbe hozatott. Dax – ő volt az összekötő tiszt Béla bácsi és a vállalat között – közölte vele a hírt, hogy az öreg egyelőre nem szándékozik igazgatósági ülés elé vinni a dolgot. Mind e körülmények megnyugtatólag hatottak rá, abban az értelemben, hogy a változás, amelyet már az egész városban emlegetnek, nem fog máról-holnapra bekövetkezni.

Gaby egy hétre rá, hogy Zobeltitz-cel utoljára találkozott, a következő levelet kapta:

„Asszonyom, búcsúzom magától! Legjobban szerettem volna lábujjhegyen kilépni az életéből. Valahogyan hamisan hagyja el ajkamat a szó, hogy: Isten önnel. Talán azért, mert megkopott annak számára e szólam, akinek egész élete folytonos búcsúzkodás.

De legyőzöm gyengémet. Egy óvatlan percben mégis azon veszem észre magamat, hogy levelet írok.

Ha érdeklő: külső okaim nem voltak, hogy oly hirtelen elutazzam. Külső okokból maradhattam volna. De megéreztem, hogy máris tovább mentem, mint ameddig szabad lett volna. Oly nyugtalanra tett, hogy megfogom a maga kezét, és gyöngéden megérintem az ujjait... Belenézek a tükörbe, és megcsóválom a fejemet. Ebből baj lesz, vén fiú, hát nem szégyelled magadat... De nem erről akarok beszélni. Magában őszinte jó barátomat kerestem. Hogy nőtt, érett, színesedett a mi barátságunk! De éppen ezért kellett távoznom magától. Újra nyomomba szegődik a kételkedés árnyéka, és nem tudok túllépni rajta. Féltem profanizálni szellemi közösségünket. Ne vádoljon meg következetlenséggel, ebben az egyben mindig következetes vagyok. Ha nem csalódom, elbeszéltem már magának, hogy a barátság és szerelem csak illúziók, és nem szabad egyiket sem kiélnünk, nehogy elveszítsük őket. Hitem szerint – és ez megmagyarázza kétségeimet – teljesen úgysem adhatjuk oda magunkat. Az életérték abban csúcsosodik ki, amiben különbözünk egymástól, nem pedig abban, amiben megegyezünk. Ha maga nem csinálta végig az én zűrös múltamat, ha nem szötte meg élményeinek ugyanazt a szövődését, hát akkor éppen a legmélyebb dolgokban nem érthetünk egyet. Nem követhetjük egymást. Magunkra maradunk. Egyedül állunk, mint a feltartott ujj.

Milyen szépen indult a mi barátságunk! – minduntalan vizsgálom térdem hozzá. De gondolom magamban: tán úgy szép. tökéletes a milói Vénusz, befejezetlenül. A hiányzó végtagot kiformalja a fantázia. Egy életen keresztül ott az isteni torzó; faraghat, tökéletesíthet rajta az alkotó képzelet. A hiányzó márvány kar helyébe tízezer új kart illeszthet, imaginárius voltában felülmúlhatatlan marad. Tehát: azután a felejthetetlen pályaudvari este után, amikor meghallgatott – térden állva köszönöm a jóságát –, még egyszer számot vettem magammal: ne kísértsd az istenit a földiben, a megmérhető a végtelenben. Utazz el, menekülj! Vágtass el, ha tudsz! De hiába menekülsz, önmagad elől úgysem tudsz elbújni...

Hogy egészen sablonosan fejezzem ki magamat: szerelmes vagyok-e vagy sem, mennyire eltöpredek mellett, hogy én le akarok mondani magáról. Milyen önző vagyok; azért hagyom itt a múltot, hogy megmenthessem az örököt. (És milyen esztelen vagyok, hogy egy pillanatig is azt hiszem: átléphetem körömet. Feltartott ujj én – és feltartott ujj maga is.)

Konstancába utaztam. Innen Sztambulba, amelyet a maga vágyai aranyoznak. A Földközi-tengerre is utazom, de a maga emléke perzselőbben fog sütni a délszaki napnál.

Égesse el a levelet, ha már nekem nem volt kellő bátorságom hozzá.”

...Volt Zobeltitz, nincs Zobeltitz. Vége a színházi előadásnak. Most ismét a napi élet kezdődik, az unalom.

Gaby maga is csodálkozik, hogy mennyire nem érzi át a veszteségét. Hát annyira semmi sem fontos már az ő számára?! Micsoda unalom, micsoda sivár, mindent maga alá temető unalom! Ez az unalom már egy külön égtáj, egy külön forró égöv, amelyben egyformán kókad le minden fűszál, szárad ki minden élet. A nagy szürkeségtől már nem látszik semmi szín. Mindenüvé a szahara pora tapad. Ő, nem tudja mikor, mióta, de úgy hordozza magában ezt az unalmat, mintha megtermékenyült volna tőle, és egy szép napon életre hoz majd egy rettenetes csodaszörnyet.

Gaby ugyanazt a szenttelen unalmat látja minden arcon, a lárvá mögött. Még a Pali arcán is, aki noha viaskodik a spleen ellen, de az unalomnak titkos ákombákomai ott vannak a bőréen. Legalábbis Gaby felismerni, elsuhanni és ismét megjelenni véli azokat.

És azután, amikor a forróság elviselhetetlen üvegharangját egyszerre viharok törik össze, Gaby is észreveszi hogy vergődik, szenved. Viszont voltak percei, amikor egyedül csak azt találta érdekesnek maga körül, hogy lám, még nem fásult el annyira, hogy ne férközhetne hozzája a fájdalom. Ilyenkor valósággal megkönnyebbült. De a rákövetkező pillanatban erőltettnek látta a szenvedést, és ismét csak az a nagy, lompos köd vette körül, amelybe bele lehet ásítani anélkül, hogy annak a legcsekélyebb jelentősége is lenne.

Tulajdonképpen semmi különösebb betegség nem gyötörte, csak elgyöngültnek és megviseltnek érezte magát. Belenézett a tükörbe, visszahőkölt. Szarkalábak telepedtek karikás szeme alá, pupillája pedig korcs, egzaltált fényektől csillogott. Akárhogy is törte volna a fejét, fáradtságának okát nem találta volna meg, és ezért hiábavalóságnak tetszett előtte, hogy a pusztá gondolattal is vesződjék. Minek? Kiért? A dolgok rendjén mit sem változtathat.

Egyszerre felfedezte, hogy tulajdonképpen felesleges e világon. Mintha azt mondták volna neki, hogy te is menthetetlen vagy, és befejezted rendeltetésedet.

Pedig hogy szeretne élni... Ha meg lehetne ismételni a régi iffjúság szép emlékeit... Mai élete... Mintha folyton-folyvást egyetlen fényképet másolna, és e kép folytonosan haloványabb és haloványabb, s holnap már nem is lehet ráismerni.

Ami kevés életosztón megmaradt benne, az mind éjszakáiba szorult. Csak hajnaltájban tudott elaludni, és felébredve össze-

szedte álmoképeit. Visszaemlékezett, hogy repült, pehelykönnyű testtel, mintha sízett volna a levegőben. Nem is érintette a földet. Oly biztonsággal siklott rétek, mezők felett, mintha világlétében ezt csinálta volna. Álmaiban állandóan ott látta Palit is, aki nem tudott szóhoz jutni a bámulattól, hogy ő repül, majd utána diadalmas kommentárokat tartott: – De hiszen ez pompás dolog! Tudod-e, Gabykám, hogy ezzel pénz is lehetne keresni? Add el nekem a titkodat, és majd szabadalmaztatom. – Gaby csak mosolygott, kitérte karjait, és az ágy felé szállott.

Ezek a repülő-jelenetek máskor is megismétlődtek. Pali felült az ágyban, és bejelentette, hogy most ő repül. Erőlködött, izzadt, olyan mozdulatokat tett, mintha úszni akarna. A lábaival is tempózott, de folytonosan visszaesett az ágyba, és a hátát fájlalta. – Most én – mondotta Gaby, és már szállott. Nem is érezte, hogy anyagból van a teste. Ki akart repülni a szűk szobából, ujjaival ütögette az ablakot, könyörgött Palinak, hogy nyissa ki, de Pali félrehúzta száját, és gúnyosan felnevetett. Gaby egyszer Zobeltitz alakját is felvillanni látta, amint kissé oldalra dőlt fejtartással, méltóságosan elúszott, akár egy léghajó, és akkor Pali odaállt az ablakhoz, megfenyegette Zobeltitzet, s lehúzta a rolót. – Miért repülsz, hát nincs jobb dolgod? Egy háziasszonynak a konyhában a helye. – És erre bejöttek a szobába Béla bácsi, Jusztina néni, mind az öklüket rázták, de arcukat nem lehetett látni, csak foltok mutatkoztak, és megfogták őt csúszós karjaikkal, és visszanyomták az ágyba. Gabynak didergett a bőre, hideg verejték ütött ki a testén, és amikor ismét repülni akart, nem bírta megmozdítani sem a kezét, sem a lábát.

És mindig meg kell ismételni előlről, hogy nem voltak rosszak egymáshoz. A családi béke fenntartására elkövetek mindent, ami csak módjukban volt. De tudatosan arra törekedni, hogy össze ne dőljön a kártyavár – ó, akkor már nagy bajok vannak! Olyan ez, mint amikor a szívbeteg érzi, hogy neki szíve van, a tüdőbeteg, hogy tüdeje. Az emberi szervezet addig egészséges, amíg öntudatlanul végzi életfunkcióját.

A hangos tavasz zubogott. A fények mint valami madarak cikáztak végig a léghen. Gabyt azonban heves szédülések környékezték. Napközben meg-meg kellett állania, amit annak tudott be, hogy voltak éjszakái, hogy egy szemhunyaszt sem aludt. Észrevehetően lesoványodott. Ujjai még finomabbak lettek, még átlátszóbbak. Megfigyelései azonban élesebbek és állásfoglalása a világgal szemben egyre kritikusabb.

Fájt neki a tavasz. Fatálisan hatott rá, hogy éppen akkor gyűjtja meg körüle izgága szikráit, amikor ő még a telet kívánja

vissza, dermesztő jégköpenyegét, azt a jégcsapos, kristálycipellős mozdulatlanságot. – Ha nem tudnám, ha nem látnám saját szememmel, hogy tavasz van, könnyebben viselném el a sorsomat – mondotta magában, és most egyszerre felsajgott a szívéig, hogy Zobeltitz, a távoli vándor virágos fát rázott meg előtte, de mire lehajolt, hogy ezt a sok habos semmiséget összeszedje, eltűnt a fa, és eltűnt a virág is. De alapjában véve nem is ez volt az, amit sajnált. Még titkos örömet is érzett, hogy olyan simán, váratlanul, regényesen tűnt el Zobeltitz a horizontjáról. Inkább azt siratta, hogy felzavartak benne egy mélyen szunnyadó világot, amelynek létezését az egyhangú évek folytonosságában már-már elfelejtette, vagy legalábbis nem vette komolyan.

Vértelen ajkai, révedező pillantása, kihűlő érdeklődése, megadó szomorúsága, mosolyának hiánya, amely úgy hatott, mintha egy jól ismert bútordarabot kivinnének a szobából, már azért is feltűntek Palinak, mert ha lehet e szóval élni, bántották a pedantériáját... Miért is legyen rendetlen az az arc, amelyet már egyszer összhangba hozott a természet? – Mi a bajod? – kérdezte inkább rosszállólag, mint nyugtalanul. Gaby a fejét rázta: – Nem tudom. – A gyomrod fáj? A fejed? Minden ember tudja, hogy mije fáj. – Gaby elnéző mosolyt erőltetett az arcára. – Nagyon jó dolgod van, az a te bajod. – De azért másnap – anélkül, hogy Gabynak tudomására hozta volna – elhívatta az orvost.

Pisztray bácsi, a ház régi barátja csoszogó léptekkel jökor délelőtt be is állított. Gaby tiltakozón háritotta el magától, hogy megvizsgálják. – Hiszen nekem semmi bajom sincs – mondotta. Pisztray darabosan szólott rá: – Hát nézzen a tükörbe, Gabyka! Olyan az arca már, mint a madárijesztőnek!

Talán ez, a szép asszonyok elpusztíthatatlan hiúsága hatott, vagy a minden-mindegy passzivitása tette annyira közömbössé, szó nélkül tűrte, hogy Pisztray fontoskodva hallgatódzon sztetoszkópjával a szíve felett, azzal a csupán az ő számára jelentős mozdulattal, mint ahogyan az indiánok, megneszelendő távoli, igen távoli lovasok lépteit, fülüket odahajtják a föld fölé. Gaby elgondolta magában, mialatt Pisztray a szokott módján elvégezte a vizsgálatot – felültette, megforgatta, dögönyözte, gyomrát nyomogatta –, bárcsak találnál valami betegséget, hogy tudjam végre, azért vagyok olyan szomorú... – Pisztray szuszogott, ráncolta a homlokát, és ráförmedt, hogy vetközzön le.

Pisztray Gaby édesapjának iskolatársa volt; anyagi doktor, aki minden kíméletlensége ellenére is bizalmat gerjesztett maga körül. Gaby eleinte azért húzódozott a vizsgálattól, mert ismerte az öreg Pisztray bácsi szokását, aki minden betegre ráparancsol, hogy vetközzön le, akár van szükség erre, akár nincs. Talán hatalomérzésből kívánta meg, hogy fokozza a betegben a kiszol-

gálatottság érzését – nagyon sok orvos gondolkodik így –, vagy tán alaposágból, nem tudni. – Pisztray bácsival szemben úgyszemint tehetetlen vagyok – engedett Gaby, de lehetetlen volt végleg elnyomnia azt az érzését, hogy idegen ember előtt mutogatja magát.

– Nincs semmi veszedelem – állapította meg az orvos jókedvűen. – Néhány szénsavas fürdő, azután rendben van. Sok mozgás. Szórakozás? Nem bánom. Tudja mi a baja magának? – élesen a Gaby szemébe nézett. – Hogy nincs gyermekük. Nézze meg azokat az asszonyokat, akiknek gyermekük van. Annyit kibírnak, hogy no! Talpalnak, dolgoznak estétől reggelig. A gyermektelen asszony tele van boldogtalansággal. Folytonosan nyavalyászkodik, hol a feje fáj, hol a nőorvoshoz szalad. A mai asszonyok vérszegények, eskórosak, a vakbelükre panaszkodnak meg a hátukra. Mint maga. Szenteltvíz, ha én most felírok magának orvosságokat. Egyetlen orvosság a gyerek. Mondja, hát miért nincs gyerekük?

– Ó, csak azt ne kérdezze tőlem, drága Pisztray bácsi! Maga is jól tudja: amikor férjhez mentem Palihoz, lelkem legmélyén nem tartottam véglegesnek a házasságunkat. Nem mintha komolyan gondoltam volna arra, hogy másképp is lehet majd, mint ahogyan van, de jólesett elképzelnem, hogy ha történetesen mégis úgy alakulna, hogy el fogunk válni, hát a gyerek ne legyen akadály... Aztán Pali sem akart gyermeket.

– Pali? Hiszen úgy fest, mint egy született családapa.

– Csak látszat – sóhajtott. – Eleinte kis fizetése volt az uramnak. Minek vegyen magára még nagyobb gondot? Azután jött a világháború. Allandóan attól tartottunk, hogy Palit is kiráncigálják a harctérre. Régi dolgok! Hát így vélekedtem: azért szüljek gyermeket, hogy majd elvigyék a harctérre és megöljék? Fel tudja fogni ezt a lelkiállapotot? Inkább sohase legyen gyermekem, mintsem jöjjön egy háború, és elvigyék, elszakítsák tőlem... Meg aztán hallottam sok gyermekbetegségről. Folyton az motoszkált az agyamban, ha nekem gyermekem lesz és meghal, hát én azt az órát nem fogom túlélni.

– Lárifári! Maga, kedves Gaby, hiúságból nem akart gyermeket. Ó, ó, vallja be, attól tartott, hogy elveszíti karsú alakját. Félt a szüléstől... Hiúság, asszony a neved! Nem így van? Talán még most sem késő. Még jöhet a baba. Hát én mondom, ez a legjobb orvosság! Fogadjon szépen szót. Tegye félre azt az utálatos elővigyázatosságot. Br... Ezek a mai asszonyok... Isten vele.

Gaby hangtalanul nyújtotta oda a kezét.

Azután kicsordult a könny a szeméből. Ha neki gyermeke volna... De hiszen ha a sors nagyon akarta volna, lett volna, akárhogy is kapálódzik ellene. Volt eset, hogy nem is ügyeltek

eléggé... És mégis: meddő maradt az ölekezésük. Úgy látszik, a gondviselés se leli nagy kedvét ebben a házasságban. Gyermeket, gyermeket! Gaby fájdalmasan megremegett a gondolattól, hogy éppen most legyen gyermeke...

Lezajlott a kamarai választás is. Pali nehéz küzdelem után öt szavazattal győzött az ellenjelölttel szemben.

A győzelem visszaadta fölényét. Diadalérzése annál nagyobb volt, mert közvetve Béla bácsit teperte le a földre. – Most már látnia kell az öregnek – sugárzott egész nap az arca –, hogy én nem vagyok olyan dibdáb ember. Nekem presztizsem, erkölcsi alapítókém van ebben a városban – és megválasztásában olyan fegyvert fedezett fel, amely a Gajzágókkal való harc további folyamán csak erősíteni fogja sáncait.

Pár napig minden kétely, minden aggodalom nélkül egyenesen rózsásnak látta a helyzetet. A kamarai tisztikar installálása véletlenül egybeesett a régóta kilátásba helyezett miniszteri látogatással. Pali egész nap autózott a miniszterrel, gyárakban kalauzolta. Este a banketten a bal oldalán ült. Frakk volt rajta, az új frakk, És nem tudott jobbra vagy balra fordulni anélkül, hogy ne érezte volna át a perc rendkívüli ünnepélyességét.

A miniszter a bankett alatt beszédet mondott. Őszes, meggyötört ember volt, vontatottan beszélt, színtelenül, minden belemelegedés nélkül. Egyedinek odasúgta a szomszédja: – Fehérvérűségben szenved. Nem fog sokáig élni. – Pali ijedten nézte a minisztert. – Vajon sejti már, hogy milyen nagy beteg? – Biztosan – felelte asztaltársa, miközben válogatott a tálak között. Pali csak nézte a minisztert, és csodálkozott: hogy lehet így élni? Előérzése megsúgja, hogy elpatkol és mégis nekiáll beszédeket mondani. – Vajon minő betegség a fehérvérűség? – faggatta szomszédját. – Lassan kivesznek, elpusztulnak a vörös vértescskék. Ez a betegség gyógyíthatatlan. Az orvostudomány tehetetlenül áll vele szemben. – Isten őrizz – suttozta magában –, hogy fehérvérűséget kapjak. Otthon megnézem a lexikonban. Pali állandóan attól tartott, hogy éppen azt a betegséget kapja meg, amelyiket emlegetik előtte, és sietve kezdte tanulmányozni tüneteit. Most is így volt. Felhő borult a szeme elé, és motyogta: – Végtére én is negyvenhat éves vagyok, és ez a kor fokozottabb óvatosságra int.

Elkomorodott, a halálra nem szívesen gondolt. A halálnak már a pusztá elképzelése is visszaretentette, mint a leragasztott sürgöny, amelyet annyi kézhez vett sürgöny dacára is alig-alig mert felbontani. – Ideje volna már szabadságra mennem – eszmélt az egészségére, és percekig tartott, amíg ismét visszatalált a régi kerékvágásba.

A miniszter még mindig beszélt. – Ha majd megtalálsz halni – furcsábbnál furcsább ötletek kergetődtek a Pali agyában –, mit lehet tudni, a kamara nevében esetleg én, az alelnök parentállak el a nyitott sírnál. – Ez a lehetőség oly tartósan foglalkoztatta, hogy már gyászbeszédet is rögtönzött magában, az elhunyt érdemeit méltányolta, hasonlatokat talált ki, párhuzamokat vont, stílárís fordulattal az eszmei halhatatlanságot hirdette... – Hihetetlen, hogy mik nem jutnak az ember eszébe – térítette észre magát, nem tudva, hogy minden felbukkant ötletnek valahol gyökere van és hogy ösztönélete rejtett cellájában valakinek a halálát kívánta meg, és valakinek porai zengett szárnyaló ékecsszóval...

– Most kell elmennem szabadságra, igenis, most – kelt fel szilárd elhatározással, és még egyszer meghányta-vetette a felfordulásnak azt az összevissza képét, amelyet majd hirtelen elutazása okozni fog az üzemben. Még az éj folyamán közölte elhatározását Gabyval. Le akarta magát kötni előtte, nehogy másnap könnyelmű elhatározással megmásítsa szándékát.

– Érett megfontolás után rájöttem – mondotta –, hogy neked levegőváltásra van szükséged. Nem kutatom az okát, miért vagy ideges, nekem mindenesetre több okom volna rá. Végteére is sorsdöntő órák előtt állok... Kérlek, csak semmi ellenvetés... Elhatároztam, hogy haladéktalanul három-négy heti szabadságot veszek ki magamnak. Elutazunk Innsbruckba, és egyben dűlőre juttatom a Schrödel-csoporttal a dolgokat... Megint arcokat vágysz! Csak a hasznost igyekszem összekötni a kellemessel. Innsbruckból le fogunk menni Olaszországba... Remélem, megnyeri magas tetszésedet.

Gaby egészségi állapota annyira leromlott, már annyira hitetlenül nézett jövője elé, hogy az érdeklődés legparányibb szikráját is csak nagy nehezen csiholta ki magából. Pali megismételte ajánlatát, és nagylelkűen kijelentette, hogy Gaby tetszésére bízta, hogy Olaszország melyik részét látogassák meg; de nincs kifogása az ellen sem, ha máshova is mennek. Gaby félénken megszólalt:

– Sztambulba nem volna kedved?

– Hát hogy képzeled? Innsbruckból Konstantinápolyba? Az egész világot vegyem a nyakamba?

– Igaz... Akkor menjünk le délre, a tengerre – kockáztatta meg, és fellángolt benne valami a régi érdeklődésből, amit az unalom még nem tudott egészen kiölni.

Az elutazás reménye úgy hatott mind a kettőjükre, mint a pezsgő: élesztette, mámorosította őket.

A készülődés ismét egybeterelte őket. Pali mindjárt melegében hosszú listát állított össze, és abból olvasta fel, hogy mi mindent kell magukkal vinniük az útra. Mint praktikus ember, még kézi-

gyógyszertár összeállítását is tervebe vette. Holnap az első dolga lesz, hogy csináltat egy fehér vászonzakót, két, esetleg három tenisz nadrággal.

Az úti készülődés izgalmában csak nagy későn tértek nyugovóra.

Gaby csak egyetlen helyre ment el búcsúzkodni. Vicához. Vicát nem találta otthon, Sükösdy zavart arccal fogadta, és kénytelen volt megvallani, hogy Vica néhány hétre elutazott.

– Csak nem történt maguk között valami?

– Egy kicsit összekülönböztünk. De én meg fogom kísérelni, hogy rendbe jöjjünk – és hangja a mindent palástolni tudó társasági ember és egyben a nyomorult, szenvedő férfi hangja között ingadozott.

– Hát miért nem meséli el nekem részletesen a dolgokat? Miért gombolkozik be maga is, mint Vica? Tudja-e, hogy amikor pár héttel ezelőtt Vica nálam volt, már akkor észrevettem rajta, hogy szenved?

– Szerved? Fáj Vicának? – és egyszerre meglepő érdeklődést mutatott. – Maga ismeri Vicát. Ugye észrevette rajta, hogy nehezen szánta rá magát erre az ostoba lépésre?

– Micsoda lépésre? – kérdezte Gaby egyszerűen.

– Hát tényleg nem tud semmit? Pali sem említette?

– Nem.

– Majd úgyis megtudja egyszer... De Gaby, esküszöm magának, hogy jóvá fogok tenni mindent... Hát Vica válni akar – és hosszasan magyarázgatta, hogy milyen üres a ház, mennyire kiközöklent a rendes életből.

– Az okát még mindig nem mondta el, Sükösdy. Az okát kérdem.

– Nem akarom, hogy tőlem tudja meg – tért ki megátalkodottan minden magyarázkodás elől. – Hát úgy volt – most megint elhallgatott, és halkán, mentegetődzve jegyezte meg: – Harapófogóval sem fogja kivenni belőlem.

– Rosszul esik nekem ez a bizalmatlanság – szólott Gaby hidegen. – De bizonyára van oka rá, hogy ne nyilatkozzon.

– Bizonyára, bizonyára – hajtogatta folyton Sükösdy, és anyyira izgatott volt, hogy monokliját is a földre ejtette, amely összetört.

Vicára gondolt és Sükösdyre. Mi van ezekkel az emberekkel? Hát ha náluk – akik látszólag a világ legideálisabb házasetétét éltek – sincs rendben, mit szóljon akkor ő? Megcsalta Vica az

urát? Vagy Sükösdy csalta meg Vicát? Most kezdenek el hazudni neki mind a ketten, vagy pedig egy egész életen keresztül hazudtak, és ezúttal először mondják ki az igaz szót?

Feneketlen a rejtély. Áthághatatlan a kőfal. Pedig hogy szeretne a vesékbe látni: mi az, ami két embert visszavonhatatlanul elszakít egymástól? Mert hogy mi hozza össze, már sejti. A legtöbb esetben: a véletlen. Vajon ugyanaz a vakeset tépi is szét őket? Vagy tán sorsszerűségben fogant misztikus hatalmak bogozzák és ugyanakkor a misztikus hatalmak oldják is ki a csomót? Vagy lassan, észrevétlenül, mint amikor egy betonboltozat láthatatlan rése tágulni kezd, omlik össze egy szép napon minden, minden?

Ismét a Sétatéren keresztül ment haza. Amióta utoljára járt itt, mennyi változás! Az almafák virágba borultak, a gyepek dús nedveket szívott fel magába, lüktető smaragdzöldjét sárga béka- virágok szakították meg. Amerre lépdelt, a gyermekláncfű bóbítái viharzottak a levegőben. A tó színén hattyúk úszkáltak, a padokat, székeket mindenütt újrafestették. Már a strandfürdő kabinjait is tatarozták.

Egyik köröndnél egy kislány toppant elébe. Alig ismerte meg. Ibolyka volt. Ibolyka, a János leánykája. A gyerek lelkendezve kiáltotta:

– Gaby néni, itt van apa!

Gaby már látja is a férfit. Ezer arc közül is megismerte volna. János nevető szemmel megy eléje, de nem tud neki kezét sem nyújtani, mert tele van perccel, karikával, luftballonnal.

– János! – kiáltott fel Gaby lelkendezve, és egy szempillantás alatt érdeklődésének forgószínpadán megváltozott a kulissza.

János a padra hajítja a játékokat. Milyen hatalmas tenyere van! Meg lehetne bújni benne, mint egy fészekben.

– Nem változtál, semmit sem változtál! Meglett, komoly férfi lett belőled! Mikor jöttél?

– Olyan rég, hogy már el is felejtettem.

– Palival nem találkoztál?

– Dehogyanisnem. Máris összerúgtuk a patkót.

– Pali egy szóval sem említette előttem – szólott Gaby méltatlankodó tekintettel, de most nem sokat törődött az urával, ezt későbbre hagyja.

– Annyi év alatt igazán írhattál volna egypár sort...

– Ez igaz. De ismerted a helyzetet. Teljesen kikapcsolódtam az itthoni életből. Ám hidd el nekem, hogy rád sokszor gondoltam, a legnagyobb szeretettel, és nem felejttem el, hogy milyen jó voltál a kislányomhoz.

– Úgy kerültél haza, mint egy halottnak hitt ember.

– Valóban, az is vagyok. Eltemettem magamban egy embert. Nem egyet. Százat. Cudar napokat éltem át, más ember talán ki sem bírta volna.

– Pedig egyedül tőled függött, hogy változtass a sorsodon. Csak egy jó szót kellett volna írnod apádnak, és másképpen alakul ki az egész életed. Már rég itthon volnál. Nyugodt, zavartalan tűzhelyet tudtál volna biztosítani magadnak.

János jóízűen elnevette magát.

– Mit gondolsz, olyan jó dolog lett volna itt maradni?

Gaby nem válaszolt. János folytatta:

– Ma már én is lehetnék valami nagyvállalkozó, kedves, potrohos ember. Volna rendes háztájam, és hasznos tagja lehetnék a ti előkelő társadalmatoknak. De sohasem ismertem volna meg az igazi világot. Sohasem mondhattam volna Elnát is az enyémnek. Ha te ismerted volna őt... Nem volt megértőbb lélek nálnál. A kisujja többet ért, mint az én egész atyafiságom. Egy nő, aki egész szívével tudott szeretni, és a szerelméért feláldozta az életét. Sokat tudnék mesélni róla. Pedig nem volt „úriasszony”... Közönséges táncosnő volt, lebujokban, éjjeli mulatóhelyeken lépett fel, és a teste sem volt érintetlen, amikor megismertem... Mégis rajta keresztül ismertem meg a küzdésnek édes-keserű mámorát. Az ő közelében tanultam ki az élet értelmét. Van nektek fogalmatok, hogy mi az élet?

– Szóval a kalandot még ma is többre tartod a rendes életnél?

– Brr... hogy gyűlölöm a kisvárost. Nyakig lubickolni benne, mint valami langyos fürdőben... Ez a csúnya sárfészek csak úgy árasztja magából a tunyaságot. Mit tudja ez a népség, hogy milyen fejedelmi érzés: rohanni a bizonytalanság elé, szabad farkas módjára nekivágni a világnak, ma itt, holnap ott, cigányélet, kitárt mellel a szél sodrásának, nem törődve senkivel, nem függeni senkitől, hazugságok nélkül, a magam uraként. Mintha halott avarban járnék, úgy taposok ebben a megvénhedt, totyogós, lélek nélküli városban. Kaland? Hát bevallom neked, csak az az élet van ínyemre, amelyben a kalandnak legalább egy szikrája csillog.

Gaby sodródva, tágra nyílt szemmel bámulta, de azután kétkedve megjegyezte: – Ha ez így van, akkor miért jöttél haza?

– Mert már látni vágytam ezt a csöppséget – és szelíden megsimogatta Ibolyka haját. – De meglehet, hogy pár hónap múlva újra nyakamba veszem a világot... Apám ígér füt-fát, minden rábeszélő képességét előveszi, hogy itt marasztaljon. Megpróbálom. De ha meg is próbálom, nem azért, hogy én is belezápuljak ebbe a posványba. Kalandvágyból. Kíváncsiságból. Változatosságból. Meg tudod ezt érteni?

Gaby csökönnyösen rázta a fejét.

– Nem tudlak megérteni. Azt az egyet, hogy elvágol innen, és szívesebben élsz ott, ahol nem ismernek, ahol nem pillantanak bele már a tányérba is, amelyből eszel, hogy boldognak érzed magadat vadidegenek között, azt meg tudom érteni. De hát ez mind nem cél... Valami célod mégiscsak van az életben?

– Az életnek célja önmaga. De... nekem vannak más céljaim is. Hogy magyarázzam meg neked? Hozzá szeretném juttatni az embereket a szabad élethez. Egy-két embert, már az is elég. Te azt hiszed, hogy én olyan esztéta-féle vagyok, aki megnyugszik, hogy kicirkalmazta, „műremeket” csinált az életéből. Én nem vagyok az az önző ember, aki nagy szavakba szublimálja a maga rideg egoizmusát. Én hiszek magamban, s erős vagyok, hogy hinni tudjak az emberiségben is.

Gaby töprengett. E szavak hallatára Zobeltitzet vetette fel emlékezése.

– Szóval te is tele vagy megoldatlan problémákkal?

– Az én problémáim? – meglegedetten nevetett, kevés fölénnyel is egyben, mint aki valójában lenézi ezt a fogalmat – egyáltalában nincsenek problémáim. Céloom van. Ha elérem jó, ha nem érem el, úgy is jó – fejezte be keményen.

Így érkeztek el egészen hazáig.

Gaby összevissza csókolta Ibolykát. Jánosnak a kezét nyújtotta.

– Elutazunk néhány hétre. Tudsz róla?

– Hallottam, hogy szabadságra készültök – válaszolt félvállról. – Hát jó mulatást kívánok neked. Hova is mentek?

– Valószínűleg Olaszországba.

– Nagyon jót fog nektek tenni. A forradalom bukása után csavarogtam Olaszországban is néhány hétig. Isten veled, Gabykám – és utána nézett, amíg el nem tűnt a kapualjban.

Végre háromnapi útiláz után Pali elkészült az útleveél beszerzéssel, vízumozással, deviza átutalással, a menetrend tanulmányozásával. A legsürgősebb aktákat átadta Daxnak, és igen kedvesen elbúcsúzott tőle. Még az utolsó órában sem hitte el, hogy utazni fog. Utazási gondjait még akkor is komplikálta, és nem bánta volna, ha valamelyes okból elmarad útja – de nem maradt el. A megrendelt fiáker délelőtt tizenegyre megállott a kapu előtt, felrakták a bőröndöket, és a déli expressz indulása előtt egy fél órával már künn voltak.

Az útiláz izgalma észrevétlenül ráragadt Gabyra is. Amikor a repülőhíd alatt keresztülhaladt vonatjuk, amikor eltűntek az épületek, és már a Meteor sárga telepe sem látszott, mintha kicserélték volna mind a kettőjüket. Pali szorongásfélét érzett. Csozáldkozott magában, hogy ez is lehetséges, de már felnyitotta az

ablakot, és érdeklődéssel kísérte a tavaszi mezőt.

Gaby a Pali kezét szorongatta, és csöndes boldogság reflexe hintázott az arcán. Újra reménykedni kezdett egy szebb jövőben.

Pali megfordult, leült és így szólott:

– Most azután három hétig még csak ne is ejtsd ki ezt a szót, hogy Meteor. Tudni sem akarok róla. Innsbruckban is csak visszafelé szállunk ki. Pihenni akarok... Pihenni akarok.

Gaby szeme hamiskás fénnel csillant meg.

– Nemcsak a Meteort hallgatjuk el, de letagadjuk magunkban egész Aranyosvárt, a múltat, mindent, mindent. Úgy fogunk élni, szabadon, mint valami nagy gyermekek.

A vonat zakatolva szaladt le a völgybe, nyiladozó virágos rétek közé.

MÁSODIK RÉSZ

1

Pali fehér flanel nadrágjában, hóna alatt összehajtható panamakalappal, nem minden ellentmondás nélkül egyenlítette ki a hotelszámlát, és a bérszolgának, aki alázatos, egyben várakozással teljes pillantással tette fel a bőröndöket a kocsis mellé, két líra borrralót nyomott a markába.

A nápolyi pályaudvar közeléből, ahol szállást vettek, kihajtottak a hajóállomásra. A pályaudvar villanyórája pont tizenegyet mutatott. Már alig volt annyi idejük, hogy bekapják az ebédet. A megszokott délutáni félórás szundikálás, amely megint szervesen illeszkedett be Pali pontosan kicirkalmazott életrendjébe, ezúttal el is maradt.

Minden valószínűség szerint emiatt öltött Pali arca duzzogó, gyermekes kifejezést. Különbözik igazán nem volt oka panaszra. Amióta átlépték a határt, minden úgy ment, mint a karikacsapás. A tavaszi nap Nápoly kék egéről azzal a szabályos izzással ömlött alá, amelyet minden jóra való útikönyv előír. Egész úton egy szikra eső sem esett. És most Capriba szándékoznak, Capriba, az isteni szigetre.

– Tulajdonképpen – szólalt meg Gabriella, akinek törekeny testét a férfi majdhogy ki nem szorította az ülésből –, tulajdonképpen mért nem utaztunk el a reggeli hajóval?

Pali szórakozottan engedte el füle mellett a kérdést. E pillanatban fontosabbnak tartotta, hogy még egyszer emlékezetébe rögzítse: ez itt a Garibaldi szobra, az egyetem, a börze... Vajon csakugyan az-e, nem kellene-e megnézni a Baedekerben? – de lustasága győzött kíváncsisága felett, és a zsebébe kívánczoló kézmozdulatát még menet közben megállította.

– Ha reggel mentünk volna – folytatta Gaby csöndesen, és tekintete szomjas kíváncsisággal válogatás nélkül tapadt mindegyikre –, most már ott volnánk.

Pali csak nagy nehezen adta meg a feleletet:

– A reggeli hajó luxushajó. Személyenként harminckét líraba

kerül. A postahajó, amely éppen olyan kényelmes, csak felesnyiba.

Már ott vannak a hajóállomáson.

A tenger. A híres nápolyi golf. Nápolyt látni és meghalni – citálta Pali azonnal. Macskaugrásnyira innen a tengerészeti kikötő. Háromkéményes hadihajók sötét bordázatából ágyúcsövek merednek ki. Nem messzire tőlük a víz ritmusára bólogató csónakok, kis zászlócskák tarka díszében, elhimbálózva a látóhatár vonaláig, mint megannyi könnyű virágszirom, mintha valami istenasszony csupa szeszélyből szórta volna ki őket kötényéből.

– Kedvesem – törülte meg zsebkeendőjével verejtékes homlokát a férj –, itt az isten sem tud eligazodni.

Pali tehetetlenül állott meg a sok indulásra kész hajó előtt. Teremtett lelket sem talált, aki útbaigazította volna. Komikusan hatott, amint fűhöz-fához kapkodott, anélkül, hogy értette volna a kikötő nyelvét, közben drukkolt, hogy lekésnek a hajóról; csomagjait nem merte otthagyni, hátha ellopják; izgatottan kapkodott pénztárcája után: megvan-e még? és végül verejtékezve viaskodott a hőséggel. Ezúttal minden erőfeszítése reménytelen vállalkozásnak tűnt.

Végül elindult, hogy megkeresse a hajót és megbízható hordárt szerezzen, aki felszállítsa a csomagokat.

Gabyt ezalatt a tenger foglalkoztatta. A friss és szokatlan élmények bősége orrcimpáiba is felkiváncozott. A sós ízű végtelenség! Szemtől szembe a tengerrel! Leckének tekintette a tengert, amelyet előbb meg kellett tanulnia, hogy beidegezhesse magába.

Futó sejtései támadtak, hogy íme, ez az, ami hiányzott neki. A szabadság! Talán nem is szabadság, csak elgondolása a függetlenségnek, gyönyöre a mindenkitől való elszakadásnak. Kihajolt a párkányon, fátyolát meglebegtette a szellő. Megfeledkezett még a rábizott bőröndökről is. Vacogott. Pupillái az ismeretlen távol újabb részleteit fürkészték.

– Halló. Gaby – rázta fel merengéséből a Pali hangja –, halló, megvan a hajónk! Vico Equense, Meta, Parano, Sorrento – betűzte ki a póznára tűzött jelzótáblát. – Ez az! most azonnal keríték egy hordárt – és szedte a lábát, nála szokatlan fürge-séggel.

Gaby álmokba ringatta magát, de mire belemelegedett volna, háta mögött ismét felhangzott Pali rekedtes vezényszava, amint egy szurtos olasz kölyköt dirigált az egymáshoz szíjazott bőröndök, viaszosvászonba csomagolt bot és esernyő meg a kalapskatulyák mellé.

Gaby bizonytalan, imbolygó léptekkel indult el a vígan füstölő kürtő irányába. Hunyorgatott a szemével, mintha kápráza-

tot dörzsölne ki belőle. Ó, hogy szeretett volna még eljátszani tűnő képeinek játékszereivel!

A bőröndöket levitték a hajó fenekébe. Gaby még sohasem ült hajón. A fedélzet himbálódzott a lába alatt, és ez különös zsongással töltötte el. Szédült. Pali ellenben teli tüdővel élvezte a nagy strapa utáni pihenőt. Panamakalapját maga mellé tette, fehér tengerézsapkát nyomott a fejébe.

– Hm – humorizált –, ha most az egyszer partot érünk, lefekszem, és hetekig a hasamon alszom, mint valami dromedár. Remélem jól érzed magad, drágám?

Gaby felhúzta sötét szemöldökeit.

– Az idegeid, a te rossz idegeid – dünnyögte Pali. – Most már megmondhatom – kissé előrehajolt, mintha bizalmas titkot árulna el –, aggódtam az egészséged miatt. Ó, nem komoly az ügy, egyáltalában nem. Segít majd a levegőváltozás.

– No nézd csak – szólalt meg Gaby –, hát mégis belátod, hogy van valami bajom? Már ez is eredmény.

– Ohó. Csak olyan úri betegség. Kis neuraszténia. Ma ez a divat. Nem lehet beleőrülni, ez az egy bizonyos.

– És ha mégis... – de Gaby elhallgatott, s mosolyt erőltetett az arcára.

– Mesebeszéd. Lássuk csak... – Pali kibáméskodott a partra, előhúzta a Baedekert, kitergette a térképet. – Oda nézz! Alighanem a Castello Nuovo. Gyönyörű portáléja van. Isten úgyse, ha sok pénzem volna, megcsináltatnám a másolatát. A másik meg – félszemével a térképbe sandított – a Castello Ovo. Látod, milyen tojásformája van. Azt írja róla a könyv, hogy most börtön. Hm.

– Magadra hagylak a térképeddel. – Gaby felállott, és a hajó orra felé tartott.

– Hová? Hová? – szólt Pali.

– Csak nézem a tengert...

– Jó.. Menetrend szerint egy negyed óra múlva elindulunk. Gabriella diószínű sportharisnyát viselt, hosszú sárga bagaria félcipőt. Spricelt angol kosztűmjéből kivillant a hófehér ingblúz, és alatta átárnyalódott a színes selyemkombiné sejtelmes vonala.

Most a távol egy fix pontjára szegezte tekintetét, és átengedte magát a merengésnek.

Hogy is volt csak? Trieszt közelében pillantotta meg a tengert először. A „direttissimo” vadul röpítette utasait. A hajnal beszűrődő kék derengésében valósággal repültek. A kocszi olajlámpásának éjszakai maradékfénye még pislákol a kupéban. Valaki váratlanul elkiáltotta magát: a tenger!

Felugráltak. Az ablakhoz rohantak. Még a bőrülésre is felkapaszkodtak. Egy budapesti középiskolai tanár nagy sietségében

alig tudta letekeríteni a látcsövéről a szíjakat. Pali kinyitotta félalomból a szemét, és ő is sietett Gaby értésére adni: a tenger!

Gabyt a tenger szó hallatára forró vérhullám öntötte el. De ülve maradt, összeszorított fogakkal. Úgy tetszett neki, hogy a lárma, kalaplegető idegenek, a négy lökdösődő müncheni diák, akik borizú hangon valószínűleg a Deutschland über alles melódiájára zendítettek rá, profanizálták a tengert. Az ő tengerét! Csodálkozva nézte az urát is, mintha csak azt mondta volna: nézz csak ki, fiam, az előszobába... Azt hiszem számlát hoztak. Nem vagyok itthon.

Akkor csak egy lépést kellett volna tennie, csak fel kellett volna állnia: ott hömpölyög képzeletének annyira áhított tárgya: a tenger. De csak ült, ült, és hajtogatta magában: – Most nem. Ha majd ti abbahagyjátok... Üljetek előbb vissza a helyetekre, majd akkor ...

És azután mi történt? A fülke utasai már elcsendesedve visszauültek helyükre, maguk mellé tették bőröndjeiket, hogy maradék elemózsiajukat elfogyasszák. Gaby már nem durcáskodott, mert megérezte, hogy most az ő pillanata következik. Elővette neszesszerét, kis tükröt tartott maga elé. Rúzzsal kifestette ajkát, a púderes pufnival serénykedett, végül végigsimította kigyózó szemöldökét. Kiment csendesesen a folyosóra, és a párával futtatott ablaküveghez nyomta forró homlokát.

Így várta, így fogadta a tengert. És azután... néhány képfoszlány ismét felvillant agyában... Túl Mestrén, az éjszakába rohanó vonat egyszerre csak megváltoztatta monoton zakatolásának ritmusát. Végtelen hosszúnak tetsző hídon kattogott át a koci. Gaby nem látott mást, csak a híd vastraverzeinek fel és alá hajló vonalait, amint hajbókolnak egymásnak a mozdonyfüst szikrázó esőjében... Kiszállanak. Ismét a tenger. A Canale Grande. Mindkét oldalán lefüggönyözött, vak szemű csipkés paloták, mintha századok óta koporsókat őriznének. A magára hagyott zöld lagúnák gyásza.

Mialatt Gaby a hajó orrában új emlékképei között kutat, e képek kergetődző zavarában a film el-elszakad, és a megnyíló réseken beözönlük, felcsillan, ott duruzsol a valóságos tenger. A hajó is elindul. Gaby a partot nézi. A forró aszfalton meztelen lábú munkások súlyos málhákat cipelnek a raktárak felé. Egy megnyíló utcasorban bérkocsisok új utasokat röpitének ki a kikötőbe. A hajó orra most balra fordul. Messze távolban, mint játék katonák, fehér ruhájú tengerésztisztek szalutálnak. A szárazföld tűnő csücskén egy kis kutya valami szörméssel teli csomagot szaglászott. Akárhogy is kergetik onnan, beleharap az állati bőrökbe, és apró hegyes fogaival viaskodik velük.

Mintha ő is rátalált volna egy elfelejtett világra.

– Hotel Blaué Grotte! Bellevue! Grand Hotel Quisisana! Pagano, Pagano! – röpködtek mint a legkülönbözőbb kottajegyek a levegőben a szállodák ajánlatai.

Az utasokkal megrakott csónak lassú evezőcsapással a debarcadere felé közeledett. A parton fecskefarkos uniformisban poros karabinierék ögyelegtek, és a vámalkalmazottak szakértő fogással a parasztasszonyok kosarai és bugyrai között kutattak. A Pagano portása egy motorcsónak közepéből hívogatta az utasokat. A Grand Hotel simára borotvált, tetőtől talpig fehér flanelle öltözött alkalmazottja fölényesen elkülönítette magát, és néhány előkelő külsejű bőrönd barikádja mögül ellentmondást nem tűrő hangon úgy rendelkezett, mint egy ellentengernagy.

Pali mellényzsebéből kartonlapot kotorászott elő. A kartonlapot még Nápolyban kapta a szálloda portásától, aki a Hotel Bellevue-t ajánlotta neki.

– Bellevue – szólott elhárító mozdulattal a feléje tartó londonernek –, Bellevue – ismételte meg még egyszer.

Két parasztasszony megragadta bőröndjeiket.

– Messze van-e még a szálloda? – türelmetlenkedett Gaby, s arcára egyszerre kiült a régi fáradtság.

– Három lépésnyire. Lenn, a Marina Grandén – hangzott a felelet.

Este volt. Mintha valami nagy, isteni gyermek pajzán kedvében megdörzsölte volna az égi matricát, innen is, onnan is halvány derengésű csillagok bújtak elő. A hegy oldalában elektromos sziporkázással éppen most szaladt fel a funikulár, a drótkötélen kigyózó felvonó.

Hotel Bellevue. Emeletes szállodácska a tengerparton. Az ajtóban Ruffini úr, a tulajdonos. Vastag, tömzsi emberke, széles mozdulattal dörzsölgeti kezeit, fehér fogai mosolyognak. Lényében sok a bizalomkeltő, ami nógatja az embert: jertek ide, itt jól fogjátok magatokat érezni!

– Huzamosabb ideig maradunk itt. Pihenni akarunk.

– Csend, az van itt – vigyorgott a tulajdonos. – Ez a legcsendesebb szálloda a szigeten. Itt lakott Gorkij Makszim is. Tetszik talán ismerni? Laurids Bruun is az egész nyáron a mi vendégünk volt...

Palit nem nagyon érdekelte, hogy ki lakott itt és ki nem. De Gaby ajkai suttogták:

– Van Zanten boldog évei...

Ott maradtak.

Szobájuk az első emeleten, óriási teraszra nyílt. A terasz alatt pár lépésnyire ott hőmpölygött a tenger. A tulajdonos fenéges mozdulattal, mintha a tengert is csak azért találták volna ki, hogy a Bellevue szállodának kilátását emelje, megnyitotta a

balkonajtót. És mint aki maga is először látja mindezt, merengve hajolt a párkányra, s vastag ujjával az estébe mutatott:

– Az ott szemben Nápoly! Még nincs egészen sötét, még látszik jól. Gyönyörű...

A szép látvány hatása alól Pali sem vonhatta ki magát, és tetszésének hangosan is kifejezést adott.

– A csillagok – mutatott fel a tulajdonos, mintha ezt is ő adná a napi penzióhoz, és közben előrehajolva lepillantott az útra, mert az sem hagyta közömbösen, hogy jöttek-e még új vendégek a szállodába vagy sem.

Gaby önféledten nézett ki a szípkázó messzeségbe.

– Mikor vacsorázunk? – kapott órája után Pali. – Édesem, ne csomagolj ki vacsora előtt!

Magukra maradtak. Gabynak könnyek csillogtak a szemében.

– Köszönöm, Pali, hogy idehoztál – és megcsókolta az urát. Pali küzdött a zavarral, hogy el ne érzékenyedjék.

A Bellevue-ben kevesen voltak. A harmadik csengetés is elhangzott, és az alsó teraszon a vacsoránál még mindig csak öten ültek. Egy átutazó, bizonyára tiroli házaspár, a teutonok ismert turistadresszében. Két ifjú hölgy. Az egyik elrettentően csúnya, kiugró fogakkal, a másik édes szláv arccskájával, nagy kék szemével, fázósan összegubbadva. Később Paliék megtudták, hogy valami varsói arisztokrata hölgy, a csúnya nő pedig a társalkodónője. Végül egy magányos úr, érdektelen arccal, senkivel sem törődve a Corriere della Sera olvasásában elmerülve.

Pali az étlapot komoly megfontolás tárgyává tette. – Parancsol bort? – Mi sem természetesebb, hogy a vino Capriból rendel. Nagy palackot hozatott, mégpedig a vörösből.

A vacsora kielégítette igényeit. A szoba is kiváló. Ha a jelek nem csalnak, itt rendes lesz a kiszolgálás. Ő már szemlét is tartott, megbízható szállodának ígérkezik. Nem is drága. Csak miért vannak itt olyan kevesen? Ha már eljöttek Capriba, hát legyenek többen. Végteére is nem töltheti az egész napot a tengerben.

Gaby ujjong. Nem tud betelni a változás gyönyöreivel.

– Tudod-e, mi a legérdekesebb az egészben? – koccintotta össze poharát Gabyval – az, hogy itt minden olasz. Persze te nevensz az ilyesmin. De mégis csak sajátságos érzés, hogy itt olasz az ég, a vendéglő, a bor, a szivar, a levegő, a felírások, s ami rajtunk, a mi személyünkön kívül esik, minden idegen. A környezetből nem lehet kiemelni semmit sem, összetartozik, akár pénzbe kerül, akár ingyen van.

Gaby kérdő pillantást vetett az urára.

– Csak azt akartam megmagyarázni neked – folytatta –, itt érzi az ember: mennyire egymáshoz tartozunk...

Gaby sóhajtott.

– Ha haza lehetne vinni Caprit, úgy ahogy van – szólott azután, és a csendes szél egyszerre átjárta a testét. – Fázom. Gyerünk fel a szobánkba.

Egyedi a töltőtollal ráírta a borosüvegre a nevét: Direttore Paolo Egyedi. Utána megnézte, hogy mennyit fogyasztottak el a borból, végül óvatosan bedugaszolta az üveget.

Még sokáig ültek künn a balkonon, és beszélgettek.

– Tudod-e, Pali – révedezett az asszony tekintete a le-hulló csillagok sziporkázásán –, hogy mikor egybekeltünk, nem is mentünk nászútra? Emlékszel még? Egész szimplán kerültünk össze. Megsimogattad a kezemet, és kijelentetted: oda viszem magát Gabykám, ahová akarja! Mondja, hová szeretne menni leginkább? Én azt feleltem, vágyom Sztambulba, ha már mese, hát legyen ezeregyéjszaka... Jó, elviszem magát, válaszoltál készségesen, de hozzátetted, hogy Sztambul poros, sok ott a kóbor eb, és nagy a piszok, nem kultúremleretnek való. De mit nem tennék meg magáért – ezt is mondottad. Eltelt egy év, eltelt két év, a mi nászutunk késett.

– Ami késik, nem múlik. Miért ne tekintsük ezt az utazást a mi nászutunknak?

– Miért ne? – meredt Gaby bágyadt mosolygással maga elé, és hitetlenül rázta meg a fejét. – Csacsi vagy, hát azért, mert ami elmúlt – elmúlt.

– Semmi sem múlt el.

– A fiatal szívek várakozó izgalma sem?... Próbáld meg! Meg tudnád-e csókolni a kezemet azzal az odaadó hévvel, mint akkor? ... Milyen furcsa... Kimentünk a Botanikus-kertbe, és olyan édes szavakat suttogtál a fülembe, mintha nem is te lettél volna... Ki mondta ezt az üvegházaknál, amikor kifelé siettünk, nehogy bezárják a kaput: „Mindig a tenyereken fogom hordani, és a szeméből lesem el a kívánságait. Órákig ülnék a lábainál, és csak magát bámulnám. És ha jön a nyár, nekivágunk a világnak.”

– Nem emlékszem – simogatta meg Pali a Gaby haját –, isten úgyse, nem is tudom elhinni, hogy így volt.

– Minden szavad az ajkamon van, oly mélyen vésődött belém – menyasszonyságom két-három hete. Ami azután jött: unalom, sablon, elszürkülés – Gaby gyöngén ásított, és szája elé tartotta ujjait.

Pali tanácstalanul nézett le a holdfényben megvilágított fehér, poros útra, mintha ott keresné egy elveszett élet nyomait.

– Gyermekekem! Az élet nem ismer megállást... Más a szere-

lem, és más a házasság. Pacsirtadalból és harmatcseppből nem tudom, hogyan vehettünk volna perzsaszőnyeget. Én otthont ígértem neked, és nem tagadhatod: be is váltottam a szavamat. Nem újság előtted: szeretlek, tisztellek. De kissé nevetséges volna... valóban... hogy a megélhetés annyi gondja között még mindig a léha szerelmemt játsszam. Ezt csak belátod?

– Mondd, Pali, de egészen őszintén... nagyon ostoba természetnek tartasz te engem?

Pali ügyetlenül kézzel magához próbálta ölelni.

– Ostobának? ... Semmi praktikus érzéked nincs, az egyszer nyilvánvaló. De hát édes istenem...

– Nagyon szeretném, ha egyszer elmondanád nekem, milyennek látsz..

Pali megfordította a kérdést:

– Te milyennek látsz?...

– Kilencven kiló vagy, és ez mindent megmagyaráz – szólott Gaby elnéző kedvességgel –, a nyakbőrséged pedig negyvenhárom.

– Annak örülj, hogy olyan jó húspan vagyok – kedvtelve pillantott végig magán.

– Talán túl sokat dohányzol. Te magad sem veszed észre, hogy tornyosodik a hamutálcán a sok félig elszívott cigaretta, szivarcsutak... Én azt hiszem, máris van egy kis kezdődő érelmeszesedés. Attól tartok, hogy tíz év, és máris olyan öreg leszel és szívbjajos, mint az apád volt...

Pali feszengetni kezdett.

– Csak ne fessd az ördögöt a falra. Tény, hogy mostanáig többet dohányoztam a kelleteménél. De most megpróbálom mérsékelni. Egyáltalában... fölfogadtam, hogy kikapcsolok mindent magamból, ami idegesít... Nem veszed észre, hogy mennyivel frissebb vagyok?

Gaby, hogy kedvét derítse, készségesen elismerte.

– Dehogyanem.

A violaszínű este egyre nőtt. Gaby felállott, felső testével kihajolt az erkélyről, megfordult, és vonakodva szólott:

– Évek óta nem éreztelek oly közel magamhoz, mint ma este... Meg kell már mondjam neked: olyan elhanyagolva éreztem magamat. Már arra gondoltam – fellobogott benne a szándék, hogy féltékennyé tegye az urát –, hogy meg foglak csalni valakivel.

– Zobeltitz-cel? – heherészett Pali.

Gabyt ez a gúnyos nevetés egyszerre lehűtötte.

– Csodálatos a természeted, valóban. Mi történt volna, ha viselkedésed előbb-utóbb megbosszúlja magát. Hiszen én is csak olyan asszony vagyok, mint a többi!

– Nem vagy te olyan asszony – jelentette ki Pali meggyőződéssel. – Az én feleségem megérti, hogy az ura egy elfoglalt ember, aki érvényesülésre tör, ambíciói vannak, és nem kuksolhat állandóan a felesége szoknyája mellett. Szent meggyőződésem, hogy te sohasem élnél vissza a bizalmammal.

Az a bosszantó a dologban, hogy Palinak tökéletesen igaza van: sohasem volna képes megcsalni az urát. Jó ízlése, a vele született előkelőség és büszkeség sem engedték volna meg. De miért visszaélni oly cudarul e kiváltságos helyzettel? Zobeltitz! Most ismét látja, visszaemlékezik rá, mint egy pontra, mint egy foszlányra a távolban, mint valami integető fehérségre, amelyen elmerenghetett, de már az is eltűnt.

– És ha egy szép napon mégis az ellenkezőjére jönnél rá?...

– Elképzelhetetlen! Olyan biztos vagyok a dologban, mint ahogyan ma szerda van.

Ha ez a fennhéjázó válasz otthon hangzik el, Gaby ingerülten, azonnal elvágta volna minden további beszélgetés fonalát. De ma, az új környezetben, tele enyhüléssel, megbocsátó hajlammal, eltelve a közeledés őszinte vágyával, mindenáron tartóztatni igyekezett ezt a ritka negyedórát, amikor Pali nem kezd azonnal üzleti ügyeibe, amikor – a maga módján – gyöngéd igyekszik lenni, megfogja a csuklóját, akadozva egy hajdani mozdulatot keres, hogy megakad a tekintete rajta... már ez is valami! Amikor kék ég és sötét tenger segítenek, hogy esett, tévelygő lelkek ismét egymásra találjanak. Szívének belső hévségével és igazmondásával jelentette ki:

– Még mindig szépek tartanak, és te jól tudod, hogy semmi céloom sincs a szépségemmel... Nem mondom, tetszeni akarok az embereknek. De melyik asszony nem? Neked akarok tetszeni, hogy ki ne hűlj egészen mellettem. A te buta Meteorod! Meteor! Kiegett, beszáradt csillag! Megaludt fény... Barátocskám, itt megfogtalak... Capriban vagyunk, és egy mukkanás nélkül kénytelen vagy végighallgatni...

– Hát csak ennyi baj van? – megint a régi önelégültség ült ki a Pali arcára – hát akkor szüret! Köszönöm neked, hogy mindezt elmondottad... Én is tartozom egy vallomással... Én se csaltalak meg sohasem, erre esküszöm.

– Még gondolatban sem? – kérdezte Gaby egyáltalán nem féltékenységből, mint inkább azért, hogy mélyebben pillantson be ura lelkének ama rekeszeibe, ahová már évek óta nem talált utat.

Pali elnevette magát.

– De hát Gabykám, csak nem vagy féltékeny reám? Hát úgy festek én, mint aki házon kívüli kalandok után mászkál?

Gaby figyelmesen vigyázza, a halász türelmességével a változottság nélküli arc legkisebb megrezzenését. Nem, egyáltalában nem úgy fest! De bánja is ő, ha megcsalja, legalább nem felejtí el a csóknak, a szenvedélynek az ízét végképpen...

– De azért buta intézmény a házaselet – mondotta.

– Minden házaselet alapja a rend és az összhang. Persze a regényes természetűek lázadoznak ellene. De hát ezek az egész világ ellen lázadoznak...

Gaby mosolygott.

– Ismerlek. Te gyűlölöd mindazt, aminek bizonyos forradalmi látszata van.

– Szociológiai kérdéseket adsz fel? – Pali ezekben erősnek hitte magát, és két kézzel ragadta meg a vitakozás lehetőségét. – Én mint öntudatos polgári lény a lassú fejlődésnek vagyok a híve.

Gaby csendesen közbeszólt:

– Lassú fejlődés... Vagy lassú leromlás... Nem mindegy?! – De csak nem azért jöttünk ide, hogy vitaestéket rendezzünk egymás között? A csillagos ég is kinevet bennünket...

– Ha már belekezdettél, ne bújj ki az eszmék tisztázása alól...

Gaby csúfolódó fintort öltött magára. – Javíthatatlan – gondolta –, ahelyett, hogy átkarolna, megölelné, szeretne egy kicsit, kiolvasná a levegőből mindazt, ami benne van, csak fűjja a maga nótáját.

A tenger felől puha olasz dalt sodort feléjük a szél.

– Hát tisztázzuk az eszméket – hangsúllyal karikírozta a Pali szavait. – Mit szólnál ahhoz, ha vég nélküli, monoton eső verdesné egész életeden át az ablakot, és egyebet sem hallanál, mint azt a riadt zajt, amikor leszalad a csatornán... Vagy bánom is én! Nevezd egyenletesen temperált verőfénynek a házasságot! De hol marad a szerelem? A villámlás, amely ismeretlenségből csap fel, és az ismeretlenség ölébe tér vissza... A szerelem nem üvegházi növény, amelyet te annak idején a Botanikus-kert fő díszének tartottál... A szerelem: vadvirág, amelyet mindig lebecsültél, megvetettél, legszívesebben kiirtottál volna a világból; vadvirág, gyom, egy tízperces záporosó kiharancsolja a földből, vadvirág, gyom, gyom...

Gaby elragadtatva, hangosan beszélt a teraszon, hogy észre lehetett venni: emberek állanak meg a ház előtt, és felfigyelnek az idegen szóra.

Pali elálmélkodott, és sutogni kezdett.

– Pszt. Nem muszáj kitrombitálni a világba, hogy te titkos költő vagy... Csak arra vagyok kíváncsi, hogy ki tanított ezekre a szép szavakra?!

Gaby kimutatott az ujjával a tenger felé.

– Nézz körül! Az éjszaka!

Pali elhallgatott, és e széles zsongásban, a tenger és az éj duruzsoló, kerítő danája közben lehorgasztotta a fejét. Titokban, be nem vallottan igazat adott az asszonynak. Néhány percig szótlanul nézett a távolba. Gaby átszellemülten, titokzatosan állott meg előtte, mint a szfinx.

– Valóban szép látvány – bólintott Pali –, és nem is csodálkozom, hogy megilletődöttél tőle. De már késő van... Vagy akarsz maradni? Szívesen maradok, ha akarsz.

Gaby a vállára tette a kezét.

– Nem, legjobb ha lefekszünk. Még el talállok rontani... Öreg napjaidra meg talállok téríteni a szerelemnek...

Pali zavartan nyitogatta-csukta az erkélyajtót. Előreengedte Gabyt, és a sötétben megcsókolta vállán az asszonyt. Azután a száját kereste meg. Gaby hagyta. Mind a ketten megkíséreltek mindent, hogy feltámasszák a lehetetlent: az elmaradt, a hamvába holt nászsjé parazsát. De akármilyen szilárd volt az elhatározásuk, megfeszített az akaraterjük, felcsigázott a képzeletük és erőszakolt a fellobogásuk – együttlétük mindenre inkább emlékeztetett, csak a szerelmes férfi s a szerelmes asszony összefonódására nem.

De jö a gyönyörű reggel, és felejteti az éjszakát.

Gaby fürdőcipőt húzott a lábára. Nagy sietségében felcserélte a jobbot a ballal. Feszés, fekete trikót húzott fel, magára borította fürdőköpenyét, és trillázva szaladt le a sziklalépcsőn. Leérve a partra, az a halk belső remegés, amely lappangó várakozásaiból fogant és beleölelkezett cselekedeteinek kísérő ritmusába, most ismét feszültséggel telítette.

Elhagyott helyet keresett, ahol fürkészhöz szemek nem leshetik ki mozdulatait és nyugodtan levetheti fürdőköpenyét.

Talált is, három, félig a partra húzott csónak mögött. Lábujjhegyen lépett a kövecses homokra. Különös örömet lelt abban, hogy a parthoz ütődő kőlyökhullámok mind magasabban mosogatták a lábait. Ujjjaival gömbölyű köveket, elmeszesedett csigahéjakat emelt fel, marokra kapta a homokot, motozott benne, és külön rakta a színes, üvegszerű kavicsokat maga elé. Játszadozott velük, szándékosan húzta az időt, hogy ezzel is fokozza a tengerbe ereszkedés ingerét.

Felállt és a hullámoktól üzetve ingó lépésekkel megindult a mélyebb víz felé. Még látja a víz fenekét, de már elveszíti lába alatt a földet. Édes félelemmel még egy lépést kísért meg. Egy hasas terméskő incselkedik felé, jó volna megpihenni rajta, de

a hullám pajzánul félrelöki, és belekényszeríti az úszásba. Gaby bűgő kacagással győzeti le magát a tengerrel. Hátára fekszik. Hintáztassa a víz, ahová akarja!

Most oldalra fordul. Célpontnak kiszemel egy zöldmohás sziklácskát, egész benn a tengerben. A szikla sokkal messzebb van, mint amennyire szemmértékkel becsüli. Nem fárad: a cél, hogy elérje a sziklapadot, mind hevesebben belelűtet az akarásába. Végre egy kalandozó hullám felsegíti rá. Leül, meg akar kapaszkodni a csúszós, nedves növényzetben, de íme, egy másik hullám keresztülbucskázik a sziklán. Erre lecsúszik, megragadja az iszalagot, és felerőlködik a sziklára.

A tenger teljes pompáját az ázott fű bársonyán élvezi ki először.

Ami eddig közötté és a tenger között történt, jelentéktelen flört csupán. De ez: szerelem, felkínálkozás, odaadás, egybefonódás. A tenger szemérmetlenül leplezi le titkait előtte. Ő sem vonakodik, meggondolások nélkül engedi át magát. Egybekelésük egyetlen tanúja a kora délelőtti nap, amely mind magasabbra kúszik az égen, és onnan szórja reá nászajándékát, aranypenzeit.

Gaby ellenzöt csinál a kezéből, és a partot szemléli. Minden fűszál tisztán ragyog, és szabályosan él rendeltetésének.

Távol a sziklák között a gyenge kaktuszok most engedik ki leveleiket. Mintha ez volna az első báli ruhájuk, hogy bemutatkozzanak az életnek.

Gaby minden idegrostjában érzi, hogy most ő is szebb, mint máskor. Szemei kitágulnak: egy világot akarnak magukba szívni. A fényből fogai csillámlóan ragyognak elő: most, most nem hozok szégyent az Adriára! – gondolja. – Egyértékű vagyok az elemekkel.

Már-már hajlandó volt azt képzelni magáról, hogy ő teszi egészzé hiánytalanul ezt a csodás panorámát.

Azután kifeküdt a napra, és szárította magát.

Végre megérkezett Pali is a csónakhoz. Elfintorítja az arcát, ő nem fürdik. Ráér holnap is. Bizonyára hideg a víz. Elég mára, ha a terepet veszi szemügyre. A nap vígan süt, sőt perzselően, és a napolyi luxushajó is beletülköl a ragyogásba. A hajó kirándulókat hozott magával, akik hangos lármával azonnal az uszoda felé indultak.

A közös ebédre szánt terasz zsúfolásig megtelt. A tulajdonos arca messziről elárulta, hogy Michel, a hotelfíú derekas munkát végzett odalent, és sikerült felcsalnia az utasokat a vendéglőbe. Michel a szálloda előtt még a Bellevue portáscsapkáját viselte, de pár pillanat alatt átvedlett borfiúvá, és fehér kötényben, ravasz arccal cipelte az italokat. Délután pedig bőrkötényt tett, meztelen

lábára papucsot húzott, és már ő a legtökéletesebb londoner, akire rábízni egy pár cipőt egymagában véve élvezet.

Ebéd után fél órát pihentek. Pali a szobában, Gaby függőágyban a kertben. Még Gabyt is elnyomta az álom. Uzsonna-időben a tengerpartra mentek le. Még huszonnégy órája sincs, hogy kikötöttek Capriban, Pali máris otthonosan érzi magát. Lesétálnak a rakodóhoz. Sorrente felől épp akkor fordul be a postahajó. Ők tegnap ezzel a hajóval jöttek, és ime, ma már ott állanak a várakozók között.

A Grand Hotel fehérbe öltözött ellentengernagya ismét teljes parádében vonul ki. A Pagane krémszínűre lakkozott trikolóros motorcsónakja is akcióra készen. Milyen mulatságosak ezek az idegen utasok, amint megállanak és tanácstalanul néznek szét, hogy melyik hotel portásának higgyenek a sok közül.

A ferde képű Michel is odakünt van. Okoskodó ábrázattal éppen munkába vett egy éltebb hölgyet. Gabynak is úgy tetszik, hogy ők már régóta vannak itt, szinte bennszülöttek.

A penzióba új vendég ezúttal sem érkezett, és este ismét csak ők öten ültek a teraszon. A fekete kárpitok mögött elhalványodtak az öböl menti dombok, és behódoltak a sötétnek. A Vezúv repedezett teste sem vált ki a sűrű homályból, de amint a sötétség előntötte a horizontot, foszforeszkálva gyulladtak ki Nápoly fényei és a Vezúvra vezető sikló csillámló szerpentinútja.

Vacsora után Pali felment a Gaby köpenyéért a szobába. Tíz-tizenkét percig sétáltak a szállodák előtt, ezúttal azonban semmi közölnivalójuk sem volt egymás számára. Capri csendes hely. A Marina Grande egyik kis vendéglője előtt néhány szelíd hajósemer csapkodta a kártyát. A Róma-penzió emeleti ablakából kihallatszott, amint zongorán a Valenciát játszik. A víz szüntelenül mormolt.

Gaby nem volt beszédes kedvében. Leült egy padra és ölbe tett kezekkel nézett maga elé. Pali ismét szivarozott. Árakról beszélt, meg azt fejtegette, hogy mennyit kereshet meg a vendéglős egy vendégen. – Őt vendégre – hangsúlyozta – nem lehet bázírozni egy üzemet. Azért mégsem sajnálom a tulajdonost. Számolnia kell azzal, hogy egyszer hopp, máskor kopp.

A második nap is éppen úgy indult, mint az előző. Alighogy pirkadt, Gaby papucsot sem húzva a lábára kinyitotta az erkélyajtót, hogy özönöljék, áramoljék be az áttetsző, reggeli levegő.

Az újjáéledő napsugár csipkésen dekorálta a vizeket. A horizont tejszínű színfoltokba olvadt. A Vezúvot és a távoli partokat könnyű lepel borította.

Gaby egy szál ingben szalad végig a teraszon, de azonnal vissza is hőkölt. Azt hitte, hogy még mindenki az igazak álmát alussza, de vacskaiból már kibújtak az áldott jó caprii emberek.

Egy meztelen lábú süvölvény-matróz már ott üldögélt a széles kőkerítésen. Meglátta Gabyt, vigyorgott, megemelte a sapkáját. Gaby sietve kapott magára egy pizsamát, izmos lábait papucsba kényszerítette, és csak azután tért vissza a teraszra.

Közvetlenül a terasszal szemben az uszoda áll. Tegnap is nézegette, de nem törődött vele. Gaby most ezt is alaposabban szemügyre vette. A fából hevenyészett kezdetleges alkotmány körül kabinok: férfiak és nők számára. A közepén magasabb deszkamelvény, napszitta nemzeti zászló a rúdján. A trikolórral egy vonalban tarka fürdőruhák, lepedők és sózott hering módjára összefonnyadt fürdőcipők száradtak. Az emelvényen egy piros képű ember, kitérdesedett vászonnadrágban, csíkos tornaingben, csípőjén az elmaradhatatlan, ríktó piros öv. Az úszómester, vagy tán egyben tulajdonos is? Mellette szétesett testű asszony rakosgatta az abroszokat és törülközőket egy székre.

Az uszoda előtt a kavicsos úton a halászok hosszú, kétszáz méternél is hosszabb hálót teregettek ki. Nyugodt, tempós embelek; óráig göngyöltették, javítottak, tákoltak rajta.

A fekete, enyhén himlőhelyes matrözgyerek most ismét meglóbálta a sapkáját. El sem mozdult az izzó kőkerítésről, mintha ott lenne hivatalos órája. Gaby nem sokat törődik a szemtelenkedésével. Olaszországban vagyunk!

Minden vágya, hogy ismét összeölelezzék a tengerrel. Pali ellenben prédikációt tart neki, hogy a maga részéről ma sem megy le fürödni a tengerbe – nem bolondult meg, hogy a rossz, kavicsos úton feltörje a lábát –, és mindaddig szó sincs a fürdésről, amíg nem vásárol egy szandált magának.

Bárki érkezzék meg Capriba, első és mulaszthatatlan kötelességének tekinti, hogy új szandállal öregbítse fürdőzői jó hírnevét. A fürdőközönség képe azt mutatja, hogy a szigeten a szandál a legfontosabb öltözék. Pali szívósan ragaszkodik ahhoz, hogy a fürdést junktimba¹ hozza a szandállal. Gaby immel-ámmal tesz csak eleget kívánságának.

Még a délelőtti órákban felmennek a funikuláron a városba.

Város? Alig pár száz ember lakja a szigetet. Mindenki más: idegen. Kedves városka. Nem is városka, hanem játékszer. Hegyoldalba vajt zegzugos utcácskák, parányi campanile, körülötte nyüzsgő, okvetetlenkedik a piac. A halasbódék messze előre küldik az állott szagot. Gyümölcsöskofák a gránátalma, paradicsom, zöltség, befőzni való füge s töméntelen virág színfoltjaiban. A drótkötélpálya felső állomása előtt kitáguló négyszögletes terasz. Innen nagyszerűen odalátni a tengerre.

¹ összefüggésbe, kapcsolta hoz

Gaby mámorosan bolyong a zezzugos utcákon. Fehér, szőlővel befuttatott sikátorból letéved a Quisisana szálloda elé. Kertjében, pálmafák alatt a legszeszélyesebb öltözetű angolok süttetik magukat a napon. Fiatal leányok mezítelen lábra húzott lapos sarkú szandálban, kalap nélkül, hónuk alatt piros kötésű könyvecske vagy teniszrakett. Kényelmes öreg urak a cukrászda teraszán aludtfejet szürcsölnek, és lepedő nagyságú újságba temetkeznek. És az üzletek? Borbélyarc a nádfüggöny mögött. A díszműáros kiáll az üzlet elé, és egykedvűen mustrálja a járókelőket. Könyvkereskedés, kölcsönkönyvtár, képes levelezőlapok, emléktárgyak. Homályos hátterű konfekciós üzlet, a kirakatban néhány megfakult selyemruhával. Nyugalmas dohánytőzsde: itt találkozik az intellektuel-világ. Ahá, ott a sarkon pedig bolt van, ahol a szandálokat árulják!

Gabyék megveszik a két pár szandált. Nyargalásznak egyik sátorból a másikba. Eltévedtek, újra a piacra kerülnek. A tenger meg hol előkukucskál, hol elbújik. Bújócskát játszik velük. Találkoznak a tegnap érkezett német házaspárral, akik már lábukra húzták a Capriban vásárolt szandált.

Most kijutnak egy elvadult parkba, egy kolostor festői romjai mögé, ahol egyszerre a legcsodálatosabb színháték kerül a szemük elé.

Pali előveszi Baedekerjét. Certosa! Amott az a két ikerszikla a tengerben: Fariglioni. A lapos födelű házak, néhány csónak, bizarr szépségű plein air részlet: a Marina Piccola. Erről a helyről mindkét oldalról egyformán láthatják a tengert. Hohó, hiszen az odalenn a Marina Grande! Még szállodájuk is ide látszik! Pali megismeri beékelve a sziklafalba a kis vegyeskereskedést is, ahol a cigarettát és gyufát szokta vásárolni. A Marina Grandetől jobbra, magányos sziklatömb tetején monumentális váromladék: Villa di Tiberio.

– Milyen elragadó – tapsol Gaby a kezével, szavakat keres, de nem talál több szót a gyönyörűségtől. Két kézzel kell kapaszkodnia a korlátba, hogy le ne essék. Neuraszténia vagy mi, de a magasban folytonosan attól tart, hogy kicsúszik lába alól a talaj. Pali képtelen versenyt tartani Gabyval áradó lelkesedésében. Nincs is rá módja a sok maszatos gyerek miatt, akik mind a tenyerüket nyújtogatják feléje. Állandóan a háta mögött settenkedik egy hasas bérkocsis is. Ugyan kinek ment el az esze kocsira ülni Capriban? A sok haszontalan népség elől ingerülten vonszolja maga után Gabyt, aki csak áll, áll és néz, és gyengének érzi magát, hogy a színváltozások ritka fénypompáját elrakja valahová. A bérkocsis mindenütt nyomukban és nem hagyja nyugton őket.

Végre eltűnhetnek egy márványomladék mögött.

Pali megtöröli verejtékező homlokát.

– Tulajdonképpen csak a Quisisanában érdemes lakni – mondja, amikor már nyugtot talál. – De ott, amint megtudtam – Pali, amíg Gaby egy ismeretlen világ szépségeit bújja, a legérdekte-
lenebb dolgokat tudta meg az emberektől –, százötven lírába kerül a penzió. Hát ezt mi nem bírónk! Meg kell állapítanom, hogy Capriban általában sokkal drágább az élet, mint ahogy gondoltam. Ezért üresek a szállodák! Itt mindenki nyúz. Mindenki egyszerre akar meggazdagodni. Csak annak szabad utaznia, aki-
nek számlálatlan a pénze. Annál igazán nem számít, hogy ez vagy az tíz lírával többbe kerül. Hja, a luxus, fiam! A luxus nagy dolog! Kitalálja az ember legrejtettebb gondolatát is. Az ember le akar ülni a tengerbe egy kopár sziklára, és ha pénze van, láthatatlan kéz már széket is tart alája. Ezek a pénzéhesek az embertől előbb elveszik a levegőt is, hogy azután mint luxus-
tárgyat adják vissza – fejezte be, és szavain áttetszett, hogy ismét a gazdagság vágya gyötörte.

2

Nap nap után, valahányszor Gaby kipillant az erkélyajtón, már ott vannak a kőpárkányon a matrözgyerek és lesik a vendégeket. Kettőt már ismer közülök. Az egyiket, az idősebbet, a zsiros arcbőrűt, Giuseppének, a másikat – két tüzes szeme különben megszépítette csúnya megpörkölt ábrázatát – Luiginek hívták. Luigi, ahogy végignyúlt a párkányon, s karjait belelógatta a levegőbe, ahogyan az ég világán semmit sem csinált, csak a felhők mögé búvó napfényel incselkedett, maga volt az élő dolce far niente. Sűrű, fekete hajába még tegnap beleragadt valami moszat-féle, és ma is ott van. A másik, Giuseppe már nem volt ilyen vadregényes példány. Félig-meddig merkantilizálódott. Mozgékonyabb az előbbinél, kínálgatja szolgálatait, felmegy a szállodai szobákba, és otthagyja primitív szedésű névjegyét: Giuseppe Cadroni, matröz. Kettőjük közül Luigi a rokonszenvesebb, talán azért, mert annyira lusta és élheterlen, és abban merül ki a tudománya, hogy tátott szájjal rámosolyog az idegenekre. Ezzel az édes mosollyal sok esetben meg is főzi az embereket. Csak olaszul beszél, Giuseppe ellenben valamicskét beszél más nyelveken is. – Szép – szokta mondani, és ujjával a tengerre mutat. Majd nagy lendületet ír le a kezével, mintegy jelezve, hogy ne mulasszátok el a kedvező alkalmat, soha többet nem fogtok ilyen szép kirándulást tenni. – *Molta bella* – erőlteti magát Luigi is, és ha látja, hogy nincs utasra kilátás, lustán hátrafordul, és egy másik társaság felé csillogtatja fogsorát.

Gabyban, noha még egyetlenegyszer sem vette igénybe őket, már a régi ismerőst látják. Gaby megígéri nekik, hogy a legközelebbi napokban átviteti magát a sziget másik oldalára, a Marina Piccolára. – És a grották – magyarázgatja Giuseppe – a Grotta verde, a Grotta maravigliosa, a di Matrimoni azzurra. Oda kell átmenni – rámutat az égre –, molta bella! – Mindenre rákerül a sor – nyugtatja meg Gaby őket, és ad nekik néhány lírát. Sőt megpróbál hosszabb beszélgetést szőni Luigivel, de ehhez már lusta a kölyök.

Giuseppe azonban hűséges kísérőnek szegődik; viszi Gaby után a holmiját, egészen a szárazra kitolt csónakig. Itt azután Gaby egy mozdulattal elparancsolja, de a selma útközben is hátra sandít.

Ma reggel a fürdésnél néhányan már megelőzték Gabyt. Mire leér, már zsvajtól hangos a tájék. Egy cseh muzsikus, fehér bőrén meglátszik, hogy évek óta most szabadul rá először a napfény, négykézláb vergődik fel a sziklára. Szemmelláthatólag meg van elégedve önmagával, elragadtatásának jeléül elkezdi dirigálni a sziklák, a habok polifonikus zenekarának.

Mi van ma, hogy már kora hajnalban uzsonnával, kézimunkával siet ki mindenki a tengerhez? A lengyel hölgy társalkodónője is itt van a penzióból; szegényke olyan, mint egy vízbe esett cigarettavég. Pali hosszas egészségügyi megfontolások után végre rászánja magát, hogy közelebbi ismeretséget kössön a tenger vízzel. Egy előretolt őrszem óvatosságával hatol előre, és mielőtt a víz a felsőtestét érné, meglocsolja a mellét, a hasát, nehogy hirtelen hüljön le. A víz a reggeli órában még nem éri el teljes melegét, de vígan lehet időzni benne, Gaby a hátán fekszik, és csalja Palit mind beljebb és beljebb, de bizony az nem áll kötélnek.

Gaby most elúszik messze a part mellett, a tiberiusi fürdők irányában. Kiköt a parton. A tengerpart e részlete, éppen mert kiesik a szállodák vonalából, nemigen látogatott. Most is csak két ember időzik rajta. Ütött-kopott csónakot tataroznak, ez az elfoglaltságuk. Az egyik, aki fürdőruhában is cvikkert hord. széles ecsetvonásokkal, vörösre mázolja a csónak oldalát. A másik sudár, gyönyörű gyerekifjú. Gaby végigfekszik a part homokos részén, és oldalról szemügyre veszi őket. – Ez már beszéd – mondja magában –, vajon ki lehet ez a csodálatos Adonisz?

A fiú jóformán teljesen levetkőzött, csak egy kis öv maradt az ágyékán és a fején horgolt háló, hogy felfelé fésült haját lesimítsa. Éppen úgy lehet úriember is, mint matróz. Egy második Giuseppe, aki abból él, hogy pénzért körülcsonakáztatja a vendégeket.

A fiatalember ránéz, azután rá sem hederítve végzi a maga dolgát. Tesz-vesz a csónakban, kopogtatja a fáját, diskurál az öreggel, kavicsok után nyúl, majd széles ívben a tengerbe hajítja. Fiatal arca komolyságot árul el. Izmai megfeszülnek. Nem olyan kemény izmok, mint a súlyemelőké, de hajlékonyak és mégis acélosak.

Gaby elmosolyogta magát. Tekintete összetalálkozott a fiúéval, aki hirtelen megállott, és összehúzott szemöldökkel megnézte őt. Valaki nagyon messze egy szikla tetejéről elkiáltotta magát, és idáig ringatózott a hang: halló! Ugyanakkor a cseh muzsikus is tölcéért csinált tenyeréből, és visszakiáltotta: halló! Minden olyan rendkívüli volt. Még ez is! Közben a cseh muzsikus addig hadonászott, amíg háttal beleesett a tengerbe. És ezen ők, akik mind a ketten a távolból nézték, gyerekes életkedvvel elcagagták magukat.

Gaby felállott, és míg visszasétált, megfélekedett a kis epizódról.

Ebéd után Gaby sétálni hívta az urát. Pali húzódozott. Inkább odahaza marad, nekigyürkőzik leveleket írni. – Mégiscsak hallatlan, hogy ennyire elhanyagolom az ügyeimet – lázongott, és máris izgatottan levélpapírt keresett. – Megígérted pedig – emlékeztette rá Gaby –, hogy a szabadságidőd alatt még csak gondolni sem fogsz a Meteorra... – Hogy képzeled? Hátam mögött a legborzasztóbb dolgok történhetnek, én meg itt ülök, ölbe tett kezekkel – és nagy dérrrel-dúrral leült, hogy legelsősorban Daxot szedi rendbe, mert semmiről sem értesíti.

Gaby vállat vont és észrevétlenül eltűnt a szobából.

Pali csak a megszólítást írta le, és máris összeráncolt homlokkal tolta el magától a papírt. Egyszerre egy sereg kérdőjel táncolt előtte: mi van otthon, mit csinálnak a Gajzágók, mi van a tranzakcióval? A nagy kérdőjelek alatt összegyűltek a kis kérdőjelek: az ügydarabok, rendelések, beruházások, nevek, számok, és úgy érezte, hogy ez a sok kérdőjel hurokként mind az ő nyaka köré kívánczik.

– Igaza van Gabynak – szorította össze vastag ajkait –, ha felemelem az üst fedelét, akkor nem is csodálkozhatom, ha látom, hogy mi fő, sistereg alatta... – Miközben saját szavai egy boszorkányüst vízióját ébresztették benne, sűrű füstfelhőt, spriccelő forróságot, nyugtalanító fortyogást, azon törte a fejét, hogyan lehetne megszabadulni ettől a tompa, gyötrő, nyugtalanító érzéstől – körülnézett, vette a kalapját, kiment; csak ógyelgett a mólónál, megszámlálta a csónakokat, az egyik pálinkás-butik ablakában az üvegeket, az embereket, akik a jegypénztárnál jegyet váltottak, saját lépéseit a hajóhídtól a szálloda

bejárójáig, és így eltelt céltalan, de figyelmet lekötő semmittevéseben az egész délután.

Gaby ezalatt teljesen egymagában elindult a szálloda mögött vezető fehér országúton, lapos fedelű házacskák és a csodálatos leggiák között. Az országút egyik emelkedésénél megállott, és mély lélegzetet véve lenézett a tenger felé: – Ha itt maradhatnék egy egész életen keresztül – sóváran kitarta a karjait, és egy pillanatig úgy hagyta a levegőben.

Köszalásai közben újra a piactérre került, és innen a már ismert keskeny utakon klematisz, masztix, babérfák árnyai alatt Certosáig ért, a középkori árkádok meghitt magányába, ahol mézes fényszalagon zsongott a nyugtalan szellő.

Valahol egy korlátot talált, amely a sziklapadhoz támaszkodott. Elnézett a tenger felé. Melankolikus vadságú sziklatömbök. Redves, vörösbe omló mészkőfalak. Hirtelen megnyíló hasadékok. Barlangok kék szádái, amelyekben örök alkonyat borong. Lenn a sziklák lábainál megtörő hullámok, szikrázó habok. Felszakadó oxigén, ijesztően türemlő apró örvénylések.

A tengernek oly varázslatos kékje volt, hogy szinte lecsalni látszott az ég sirályait. Gaby körül szállt, szállt a hangok zenéje és halványkék sugárzás ült meg egyik-másik szikla csonkján. Éteri túllőkön keresztül is lángolt, parázlott a messzeség.

Teli tüdővel szívta magába ezt a rengeteg csodálatosságot. Capri! A kétértelműség honal! Soha be ne fejezett formák iszalgja gyűrűzött, tekergőzött, és üzte a szeszélyes lét játékeit. A színek páratlan orgonáján megszólaltak az összes sípok, a gyöngédtől a fenségesig. Olybá tetszett, mintha kigyulladtak volna a hullámok, és a nap heveny tüze úgy lobogott le a sziklagerincen, mint a vízesés. A nap lángját mágikus varázsvessző vízzé formálta át, a vizet pedig tűzzé.

– Költő legyen, aki igazán leírja Caprit! – tört elő belőle egyszerre, mint titkos gejzír a vágy, hogy olyan szép szavú embert tudjon maga mellett, mint amilyen Zobeltitz volt odahaza, Aranyosváron. Most eltűnődött: hogy is eshetik meg, hogy oly ritkán gondol erre a különös barátra? Vonzalma elmúlt iránta, talán nem is volt igaz? Ma már nem több-e valóban, mint egy körmondat, szépen megfésült reflexió, könyv, amelynek egyik-másik lapja elragadtatta, és csak most jön a titkára, hogy miért?

Gondolkodott a dolgon: és magyarázatokat hajszolt. Kisütötte, hogy Zobeltitz csak egy könyvélmény volt számára, s a hozzá való kapcsolatai annyira elvontak, élettartalom nélküliek, hogy új érzéseket, friss szenzációkat nem is váltottak ki belőle, csak alászínezték azt, ami benne mély rétegződésben amúgy is élt. Barátságuk testi megerősítést nem talált; valósággá erősödését

az utolsó percben Zobeltitz maga tette lehetetlenné. Sajnálja, hogy így történt; de nem jobban, mint ahogyan egy kisgyermek halálát siratja az ember, aki jött, életre ébredt, szépséget ígért, elmúlt. De mi ez az árnyszerű, erőtlén szépség, itt Capriban, az elementáris szépségek földjén?

Capri szigete: valóság. És a legsajátságosabban valóság, hogy Capri: sziget. Körös-körül tenger övezi, de ő maga a szilárd talajon áll meg. A tenger látóhatárát is átöleli egy halvány, imaginárius gyűrű, de a sziget konkrét és örök létezése nyilvánvaló. Caprit úgy hívják a regényírók: boldogok szigete! Ha létezik boldogság, úgy az csak szigeten virulhat, másutt sehol.

Gaby elragadtatva le akart térdelni a fűbe, hogy hálát adjon az Istennek, hogy őt, a szenvedőt, legkisebb gyermekét idevezette. Sajátságos sziget-érzése mélyen szívódott fel a sejtjeiben, és a sziget formájának, perspektívájának megmagyarázhatatlan egyedi prizmáján keresztül szemlélte a világot. Kiokoskodta azt is, hogy ez az új érzés nem is pusztá elvonatkoztatása, kikekerekítése, összefoglalása változott környezetének. A külön sziget-érzés éppen úgy létezik, mint a külön magasságérzés, amelyet a hegymászó érez, aki mind feljebb és feljebb tör, nem lát egyebet maga előtt, mint a lelketlen kopár hegyhátat, amelyet le kell majd győznie. Végre odafenn van a csúcson: az elviselt fáradalmak, az izzadságos terep piciny vakondtúrássá zsugorodnak össze. Győzött.

Valahogyan a győzelem érzését adja a távolság is, amelyet az ismer csak, aki óceáni útra szánta rá magát. A hajó hetekig megy, éjjel és nappal. Viharban és szelekben, társtalanul. Végre föld-partot ér.

A sziget-érzés azonban más. Minden sziget: zárt. Ha a sziget megnőni, nagyobbodni, tágulni törekszik, már nem is sziget többé. A szigetlakó befelé él, önmagába vetíti vissza környezetét. A hajós, a hegylakó mind azt mondják: el, el, kifelé! Amazokban az elszakadás, az ellentmondás, a harc ördöge incselkedik, ösztökéli: a győzelmi akarat. A szigetlakó azonban nem lázad fel a természet ellen. Nem felette, hanem mellette, vele együtt él. Nem harcban, hanem békében. A hegy: ballada; a tenger, a végtelenbe szaladó út: eposz. Egyedül a szigeté a románc, a szigeté az idill, a szigeté az egyensúlyozott boldogság.

– Nahát – érintette meg Pali vállát a vacsoránál egy bricseszadrágos úr –, hát még mondja valaki, hogy nagy a világ!

Pali hunyorító szemmel, kérdően nézett az ismeretlenre. – Nem ismersz meg? – szólt szaporán az idegen, és Gabyra te-

kintett, mintha talán ötöle várt volna útbaigazítást. – Én vagyok a Jenő, Tussai Jenő!

– Isten ugyse – most már megismerte Pali is. – De ki-gömbölyödtél, öregem! Mióta, hogy nem láttalak?

– Ide s tova tizenöt éve. De bizony te is kinőtted a hajdani ruhádat, öcsém.

– Hát öregszünk, öregszünk – vetette oda minden meggyőződéssel. – De mutassalak be a feleségemnek...

Tussai Jenő, az új ismerős groteszkül hatott összevissza feldozott lovaglónadrágyájában, pörge kalapjában, kis kefe-szerű angol bajuszával, amely alatt ott látszott egy vékonyabb, egész ajka mentén végigszaladó, serkenő bajusz-féle. mintha az egyik rá lett volna kenve a másikra.

– Nagyságos asszonyom! Nézze meg ezt az embert! Ez volt az én legjobb komám az egyetem éveiben. Te, úgy tudom, végigcsináltad az egyetemet.

– Nem. Kereskedelmi akadémiára mentem.

– Hát én is kiugrottam – büszkén kacagott hozzá. – Nincs bolondabb mesterség, mint a tentanyalás. Paraszt vagyok, asszonyom, paraszt, de nem cserélnék a püspökkel sem!

Gaby már kezdett belejönni a társasélet nagy tudományába, hogy miként lehet minden odafigyelés nélkül mímelni az érdeklődést. Látszólag figyelmesen hallgatta meg ezt a mulatságos embert, aki a „püspökkel sem akar cserélni”. Fej bólogatással vette tudomásul azt is, hogy Tussai agglegény, hatszázötven holdon gazdálkodik, de a marhaszállítást sem veti meg, sokat utazgat, és most egy jól sikerült üzleti út után itt van, hogy pihenjen babérain.

– Tíz nappal ezelőtt érkeztem... De mit szóltok hozzá, már ismerem az egész Caprit, a tenyeremet sem különben. Fenn lakom a Quisisanában. Dzsessz, bár, elsőrendű kártyacsaták és finom nők... Gyönyörű olasz fehérnépek, tüzesek, mint a to-kaji. Hát mondom, kikísértem egy társaságot a hajóállomásra, és véletlenül elmentem a balkonotok alatt. Felnézek, meglátlak, gyanús lettél azonnal, öregem! A biztonság okából megnezem lenn a hotel vendéglistáját is. Hát nem te vagy? – újabb ölelgetések, lapogatók. Kölcsönösen mind a ketten megállapították, hogy a világ valóban kicsi, és magyarok mindenütt vannak, mint a rossz pénz...

Gaby rossz idegeinek mégiscsak használt a pihenés, mert máskor ilyen figura láttára kijött volna a sodrából, de most mulatott rajta. És ebben ő maga is a lassú gyógyulás első jeleit vélte felismerni.

– Muszáj velem jönnötök – hadonászott Tussai. – Ma az én vendégeim vagytok. Mi van ma? Csütörtök? Hát persze hogy

az – csapott óriásit a térdére. – A Quisisanában szerpentin- és virágcsata van. Ugye, nagyságos asszonyom, fel fog jönni egy kis nagyvilági életre?

Gaby az urára nézett, aki magától értetődően vágyott már emberek után.

– Bizony itt besavanyodunk. Nincs egyebünk, csak a tenger és még egyszer a tenger. Én nem bánnam, fiam – animálta Gabyt, aki hosszas rábeszélésre engedett, és felment a szobájába, hogy átöltözködjék.

A két régi cimpora magára maradt. Pali arca kiragyogott az örömtől, hogy végre akad valaki, akivel dumálni lehet.

– Szép asszony a feleséged – szólott Tussai tréfásan, s a Pali melle felé bökött. – Ravasz kujon vagy te, isten ugyse! De majd megmutatom neked az én nőmet. Mint a vas! Meglátod! Te, olyan szép nők vannak itt, hogy az embernek kiugrik a szeme tőle. Hidd el, csak érettük érdemes élni.

– Nem akar a fejed lágya benőni, már látom – fenyegette meg Pali elnézően ujjával, de korholásában volt némi megértés és érdeklődés jele is. Ott hagyták a vacsorázóhelyet, és Pali felvezette barátját a saját erkélyére.

Mialatt Gaby felöltözött – az asszonyok öltözködés tekintetében nem sajnálják az időt –, vidám hangulatban felelevenítették a múlt emlékeit. Végre Gaby megjelent. Hosszú idő óta nem volt estélyi ruha rajta. Testben még inkább lesóványodott, de karcúsága jól illett neki. Bois de rose színű selyemruhájában olyan volt, mintha szíromlevelek védenék testét, ezt a törekeny ágat.

– Asszonyom, engedje meg, hogy meghajtsam maga előtt elismerésem lobogóját. Szakértő jelenti ki ezt magának, akinek némi tapasztalatai vannak a nők körül.

– Haha – nevetett Pali –, Jenőnek nemcsak tapasztalatai, de úgy látszik szerencséje is van a nők körül. Minden nő tesz ki neki.

– Úr vagy, barátom vagy – kiáltott fel Tussai, és különösebb átmenet nélkül átölelte Palit, csókot nyomott az arcára. – De most öltözködjél át te is. Szmokingot kell felvenned az estélyre.

– Csak frakkot hoztam magammal – szólott Pali tanácsatosan.

– Frakk? Annál elegánsabb leszél. – De hát asszonyom, hogy jutott magának eszébe, hogy férjhez menjen ehhez itt ni? – fordult Gaby felé, és gyöngéden kifelé tuszkolta a férfit. Naiv kérdés. Mit felelhet erre? A vidéki gavallér tovább folytatta:

– Nagyságos asszonyom, szóhoz sem tudok jutni az öröm-

től. Pali nekem özönvíz előtti cimborám. Bizony isten – fecsegett összevissza, és mint a ventilátor, szüntelenül pörgette a szót, amíg vissza nem talált kedvenc témájához, a nőkhöz. – Nekem nem való a házasság, mert én született agglegény vagyok. Csélcsap ember, ahogy mondják. Mindent megteszek, de a hűségre képtelen vagyok. Pedig higgye el, asszonyom, nagyon nagy szívem van. Örökké szerelmes vagyok. És az az érdekes, hogy egyszerre két nőt is tudok szeretni. Bizony isten, egyforma szeretettel. Hát ilyen ember vagyok én!

Öreg este lett. Gaby szórakozottan a villanykörtét nézte, amint a szeszélyesen elkülönböző apró rovarok körüluruzsolták, és halkán odaütötték szárnyaikat az üveghez. A Vezúv gerincébe ékelt sikló, mint egy nagy elektromos szalag, eltűnt és visszaszíorkáztatta fényét. Gabyt puha levegő vette körül. A tenger mormolt, fekete halászbárkák evezőinek csobbanása hallatszott. Tíz óra tájban elindultak.

A Quisisana szerpentin-estjét részint a nagyteremben, részint a kertben tartották meg, a hűvös legyezőjú pálmafák alatt. Színes girlandok csillogtak elő a bokrok közül, és a dámák nádfonatú bő székekben kényelmesen szürcsölték a koktélt. Öttagú dzsesszzenekar divatos dalokat harsogott, benn is meg künn is Aki másfajta mulatságra vágyott, mehetett a bárba, ahol zongora mellett egy cserkesztáncos-pár szórakoztatott egy igen elit társaságot. Tulajdonképpen minden este van tánc itt, de csütörtökön idegenek, is helybeliek is feljönnek, és boldog-boldogtalan rúgja a port.

Gaby férje társaságában belépett a rácsozott pálmakert ajtaján. Mikor egy magas pínia alatt helyet foglaltak, minden szem kíváncsian feléjük fordult. Tussai még nem volt velük, ő is felszaladt a szobájába, hogy szmokingba vágja magát.

Egy asztalokkal körülkerített helyen táncolni kezdtek a párok. Koromfeketére sült fiúk hozzátapadtak az átlátszó ruhájú, izmos lábú lányokhoz. A szokásos kényelem, a természet, a luxus, a környezet kerítő hangulata látszólag megszüntetett minden társadalmi egyenlőtlenséget e helyen, mert akik itt voltak, bár idegenek egymásnak, egyformán pénzért vásárolták meg a gyönyört, és szándékuk is egyforma volt: kiélvezni a perc mámorát.

Pezsgők durrogtak, konfetti repült, rakéta cikázott, és a nagy természet is zsongott körülöttük. A magaslatok eltakarták a tengert, és ölbe vették a kis szigetet. Pali egy üveg bort rendelt.

Tussai kicsípte magát: virágot tűzött a gomblyukába, s első dolga volt, hogy a bor után pezsgőt rendeljen. Azzal az ottho-

nossággal, amely sajátja mindazoknak, akik a legjobb italokat fogyasztják, bizalmasodva intett a pincérnek. Egy negyed óra múlva már félrecsúszott a nyakkendője, és plasztroinját máris teleszórta szivarhamuval. Közelebb hajolt Gabyhoz, és magyarázatni kezdte:

– Ez itt egy amerikai filmvállalkozó. Mr. Goldstein. Ő lakja a legszebb appartement-t. Az a hirtelenszőke, vékony asszony, aki úgy viselkedik mellette, mint egy anyacsászárnő, a leánya. Amaz ott egy argentinai konzul felesége. Saját villájuk van Capriban, saját jachtjuk, amely állandóan ott horgonyoz a Piccolán. Ezek itt budapestiek. Ügyvéd a babájával. Kinyomoztam a hölgyet: gépirókisasszony – és így tovább. Tussai a legtöbb jelenlevőnek ismerte a nacionáléját.

Palinak mindez új volt. és úgy hallgatta, mint a kinyilatkoztatást. A szerpentin-est könnyelmű légkörében ismeretlen mámor fogta el őt is, és tekintete a repülő színes szalagok útján szaladt egyik nőtől a másikig.

Most egy karcsú, ezüstlaméba öltözött nő jött be cigarettázva, és leült egy magányos asztalhoz. Tussai bizalmasan köszöntötte. A nő fogadta, s ajkai közt a cigarettával, foghegyről végigmustrálta Gabyt.

– Ez pedig az én kis macskám – súgta oda Palinak.

Egyedi kidüllesztette szemét. Kezébe vette a poharat, és gyorsan kiitta.

– Gratulálok – s tovább nézte a nőt.

A parkettáncos a nőhöz lépett, és táncra kérte. A nő elta-
posta a cigarettát. Közömbösen ingatta vállait, és tánc közben odaérintette ruháját Palihoz. Bódító illat áradt ki belőle; Pali elkezdett nyugtalankodni.

Gaby pedig szorosabbra húzta össze maga körül a sálját. Fázott.

– Már éjfél van – mondotta.

– Még csak most kezdődik – szólt Tussai. – Ilyenkor jön hangulatba a társaság.

De Gaby mindenáron menni akart.

Egyszerre csak egy éltebb úr jött be, négy-öt gyerekember társaságában. Egy, a tánctól meglehetősen távol eső, fenntartott asztalnál foglaltak helyet.

Gaby tekintete fennakadt rajtuk. Azonnal megismerte közöttük azt a fiút, akit ma reggel a tenger partján Adonisznak nevezett. Az ifjú hajdonfőtt volt, fehér teniszruha rajta, és kihajtos fehér apacsingéből kilátszott leburnult formás, karcsú nyaka. Egy kis bambusznádat forgatott a kezében.

– Kik ezek? – kérdezte Tussaitól.

Tussai titokzatosan mosolygott.

– Ó, ezek érdekes alakok. Látja ott azt a ráncos öreg urat? Báró Torella, Capri egyik leggazdagabb embere. Télen-nyáron itt lakik. Az a gyönyörű villa, amint kiér a szállodától jobbra, az övé. Különböző megbízhatatlan hírek keringenek róla. Azt mondják például – és itt a Pali fülébe súgott valamit. – Tény, hogy körülvéteti magát fiatalemberekkel. Csak fiatalemberekkel – mondotta nyomatékosan.

Gaby közömbösen megkérdezte:

– És az a karcsú fiatalember, aki cigarettát vesz ki az öreg úr tárcájából, az kicsoda?

– Azt mondja a fáma, hogy legedesebb „fia” Torellának – és ismét hamiskásan Gabyra mosolygott.

– Milyen ostoba vagy – siklott le Gaby tekintete Tussai érthetetlennek látszó, bamba, de egyben maliciózus arckifejezéséről, és hosszasan elnézte az idős férfit, amint mereven ült helyén, mint egy kiaszott bálvány, kimért, fensőséges arccal. Érdes hangját is idehallotta, azt a különös recsegést, amely anynyira jellemzi az ősrégi generációkból származó öreg urakat. – Olyan az arca, mint egy halottkémnek – állapította meg Gaby magában. – Lehet már vagy hetvenéves. És a fiú? Legfeljebb tizenhét-tizennyolc éves.

Rodolfo tekintete most váratlanul az övével találkozott. Gaby a tekintetéből, mozdulatlan ajkából leolvasta, hogy az ifjú megismerte őt.

Tussai fizetett, és Gabyék felléptek a Quisisana kőoroszlánokkal ékesített teraszára.

– Mily csodálatos éj – szívta be Gaby magába a fűszeres capri éjszakát, és nyúlánk teste kiegyenesedett, mintha önmaga fölé akart volna emelkedni. – Csak tíz percig sétáljunk még, amíg kiszellőztetem magam – kérte Gaby a férfiakat.

A hotel hátulsó ajtaján, a garázs mellett hagyták el a helyiséget, és a Via Cruppón keresztül kísérták a kilátóig, ahonnan ismét a holdfénytől megvilágított Faraglioni látták fenyegető, vészterhes, de a hold ezüst szálaival megfűszerezett vadságában.

– Az ott az Azúr-barlang? – kérdezte Gaby, és a messze-ségbe mutatott.

– Az ellenkező oldalon, asszonyom – felelte Tussai. – A minap künn voltunk, én és egy hölgyismerősöm. Nohát, ez érdekes volt... – és már kész volt belekezdeni egy anekdotába.

– Mi még nem néztük meg – felelte Pali Gaby helyett is –, de tervbe vettük. Már legfőbb ideje, hogy csináljak egy kis beosztást, noha nem feltétlenül szükséges. A Baedeker is előír programot, használhatnók.

– Úri hely ez a Capri, asszonyom – állapította meg Tussai, észrevéve az asszony hosszas elragadtatását.

– Persze hogy az – válaszol Gaby. – Nem is csoda! Tiberius császár lakott itt.

Tussai ostobán néz rá. Hát honnan tudná ő ezt? Neki, lehet, hogy nincs igaza, de kevés érzéke van a múlt iránt. Ő csak azért jött ide, mert őt, ha szabad magát így kifejeznie, egyszerűen ide hozták. Ki? A kis barátnője.

– No hát maga – nevetett Gaby – semmiben sem különbözik azoktól a vignettáktól, amelyeket egyes hotelekben ragasztanak rá a bőröndre, és küldözgetnek egyik országból a másikba.

Tussai azonban nem sértődött meg, sőt tüntetett műveletlenségével.

– Egy percre se felejtsd el, barátom – kelt Pali Tussai védelmére –, hogy Gaby görög-latin szakos tanárnak készült. Ha idejekorán nem lépek közbe, elveszett volna az életnek, és ásóval sem tudtuk volna kiásni a múlt ostoba kövei közül.

– Elveszett volna az életnek... – mormogta Gaby halkán, és pár lépésnyire előre sietett.

A háttérben egy márványpadon Pali és Tussai ültek. A sötétben már csak a szivarjuk parázslott. Köd szőtte kortina ereszkedett le, amely Gabyt elválasztotta tőlük. Gaby Capri szépségét mint egy fájdalmas palástot érzi most, és ez a palást lehúzza a vállát. Lelke ismét megtelik zsibbasztó nyugtalansággal. Miért jött ide, ha egyszer el kell majd mennie? És mit ér a töméntelen szépség, ha nem lehet teljesen az övé? És mit ér a boldogsága, ha nem közelítheti máséval? És mit ér ez a teljesség, ha hiányzik belőle valami? – Már előre mily boldognak éreztem magamat, mielőtt még Velencébe jutottam. És most Velencében is voltam – és nincs tovább...

Összeszoruló szívvel a pálmafák kísérteties, földöntúli beszédét hallgatta, és meg kellett feszítenie erejét, hogy visszaszorítsa a beléje költözött lény kikívánczó bánatát. Azon a gyönyörű estén újra ismeretlen vágyak ébredtek benne, és szavakat keresett, hogy valami értelmet is adjon az őt körülvevő szépségnek. Kérdéseket intézett a sziklákhöz, a virágokhoz, de minden virág és minden szikla mögött ott állott egy másik értelem, amelynek kulcsát nem ismerte.

Visszafordultában Gaby szomjas dühvel letépett egy virágot. A rombolás ösztöne kényszerítette rá. A virágot eldobta, és idegen hangon, mintha nem is ő beszélt volna, odaszólt a férfiakhoz: – Nagyon késő van, most már igazán menjünk haza.

Tussai a Quisisana előtt vált el tőlük: – Kezét csókolom, asszonyom, legközelebb ismét tiszteletemet teszem.

Gyalog mentek haza a megszokott úton.

– Nem is honoráltad a frakkomat – jegyezte meg Pali, amikor magukra maradtak.

– A frakkod? Kissé szokatlan ruhadarab.

– Én is úgy találom. Mintha egészen más volnék benne. Határozottan van rezon abban, ha az ember a napi munka után leveti zubbonyát és kvázi ünneplőt ölt magára. A ruhával a kedély, az egész habitus is megváltozik.

– Vettem észre – felejtette Gaby éber pillantását a Pali arcán, amely mintha ismeretlen izgatottság lázrózsáitól égett volna. Más embernek fel sem tűnt volna... De ő felfedezte, hogy ma este idegenszerű csillám fészkelte be magát ezekbe a rideg, savósínű tekintetekbe, egy óvatos, bizonytalan rezzenés, amely még mindig nem üledett le a helyére... Akkor is, amikor a buján táncoló hölgy hozzáürödött, valami megmozdult e tank-emberben, mert falta a szemével az asszonyt: kereső nyugtalansággal, amikor a terem másik oldalára került vagy eltakarták a párok, és újraéledő mohósággal, amikor ismét asztaluk előtt ringatózott, és frivol pillantását, mint egy gertyacseppet ejtette le, de ő maga egyenesen tartott fejjel tovább lobogott... Tánc, zene, ital, a női hús szaga, fojtott nevetés, ez a füstös, bódítóra sminkelt éjszaka megbabonázták az urát. .. Ő ezt észrevette, és csodálkozott is magában, de semmi fontosságot nem tulajdonított neki, csak csodálkozott, mert ez egészen új volt előtte, és még futó mosoly is szaladt a szája szögletébe, mert hogy Pali ezt a változást a frakknak tudja be, a halott ruhadarabnak...

– Bolondos éjszakák, ugyebár? – szólott most annak a lénynak elégtételével, aki már régen keresztülesett a lélekcsérén. – Sok furcsa dolgot fogunk még megérni itt Capriban – tette hozzá, és még egyszer teli tüdővel szívta be az ezüstpásmás éjszakát, és azután gyors léptekkel felszaladt a lépcsőn.

– Egyszer nekem is szabad kirúgni a hámból – akadozott Pali, mert hogy az ital kissé a fejébe szállott... Ott állott a szoba közepén, elaludt szivarját egyre gyújtogatta, és tanakodott magában, hogy levegye-e a frakkot vagy még magán tartsa, megérezve, hogy a szék támlájára dobott ruhadarab a szolid, kilengések nélküli élethez való visszatérést is jelenti. Nagy nehezen rászánta magát, hogy levetkőzik, de bőbeszédűen egyre magyarázta, hogy milyen mulatságos fickó ez a Tussai, három üveg pezsgőt fizetett, és hogy csak úgy dobálta a borraivalót, ma este annyit költött, amennyit ők egy hét alatt, és az ágyban is mind azt számolta, hogy mennyit tett ki a cech. Közben volt egy Gabyt megkívánó mozdulata is, de Gaby nyugodtan eltolta magától, kifeküdt egészen az ágy szélére, és elbarikádozta magát a paplannal és a párnákkal... Viselkedésében annyi határozottság volt, hogy Pali nem is merészelt új offenzívát kezdeni ellene.

Talán sohasem volt oly bodrosan kék az Adria vize, mint másnap reggel. Az ígész kék valahonnan ismeretlen mélységből kapta festékét. A két hajóslegény „molta bella”-i is úgy röpködtek a levegőben, mintha ezek is hozzátartoztak volna az elemek táncához.

Gaby fürdésre készen, lábujja hegyéről lefröcskölte a habokat. Ellenzőt csinált a kezével, és tétován kutatott a part mentén. Egyszerre feltűnt előtte „Adonisz”, és akkor tudta, hogy ő hiányzott neki.

A fiú közelébe úszott, és elnézte, amint a csónakba ült, és kezébe vette az evezőt. Sokáig élvezte olajos, barna bőrét, kidolgozott, hosszú izmait, bordáinak játékát, amint átütött a bőrön. Szemeik is találkoztak. A fiú fontoskodott, és úgy tett, mintha teljesen hidegen hagyná az ide tévedt idegen asszony. De Gaby azonnal átlátott a szitán. A fiú nem kis fáradsággal mímelte a fölényest, és hogy suta érdektelenségével éppen az ellenkezőt mutatja ki, Gabyt a boldogság érzéseire hangolta.

– Rodolfo – kiáltotta az idősebb ember, akivel tegnapelőtt találkozott a parton. – Rodolfo! – kiáltotta még egyszer, és magához parancsolta az ifjút.

Rodolfo. Tehát így hívják. De kije neki az a cvikkeres vékonypénzű ember? Hogy nem illenek egymáshoz! A fiú minden mozdulata a diadalmas szabadságot sikoltja bele a légbé, a másik meg úgy fest mellette, mint egy gyűlöletes porkoláb.

Az idős férfi ráparancsolt, hogy cihelődjék, mert hazamennek. Rodolfo kényeskedett, szeretett volna még maradni. – Nem, nem lehet – de később engedett, nem bánja, maradjon még, ha akar, ebédre azonban pontosan otthon legyen – és megveregette a fiú vállal.

Gaby, aki kiúszott a partra, és fejét lehajtotta a homokra, közletről hallotta beszélgetésüket. A beszélgetés utolsó szavait azonban már nem figyelhette meg tisztán, mert a szél más irányba vitte a hangot. Most oldalról vette szemügyre az ifjút, és formás szájáról igyekezett leolvasni, hogy mit mondott. Rodolfo tehát maradt. Az öreg pedig, mint egy régi római, zörgő csontjaira hajtott lepedővel a város felé baktatott, a kiterített halászhálón át.

A fiú most kavicsokat dobált a vízbe. Felágaskodott, lendületet vett, és ha jó messze zuhant le a kő, halkan fűtyörészett. Egy távoli üres csónak orrán kis trikolorót pillantott meg, kavicsal azt vette célba. Talált; még egyszer célzott, még egyszer talált, és most önelégülten nézett Gabyra. Szomjas kívánság ra-

gatta magával, hogy bemutassa a tudományát. Egyszer egy kavics közvetlen Gaby előtt csapott le a vízbe, ijedten nézett reá, könyörgő arckifejezéssel, és nem mert többet kavicsokat dobálni.

Gaby figyelni kezdte, azzal az átható tekintettel, amellyel a szobrász figyelni meg a modelljét. A jellegzetes, az összefoglaló mozdulatot kereste rajta.

Egy negyed óra is eltelt a néma figyelésben. Rodolfo megunt a tétlenséget, beúszott a tengerbe. Karjai fúrták a vizet és teste ruganyos könnyűséggel fordult egyik oldalról a másikra. A fekete hajára hulló vízcseppeket kigyullasztotta a napfény.

Azután ismét visszaúszott a partra. Csónakját fél kezével belökte, a hullám tovább sodorta. Rodolfo utána úszott, és a billenő csónakot állával visszanyomta a partra. Nem volt könnyű munka!

– Gyönyörű fiú. Még sohasem láttam ilyen szép fiút – állapította meg Gaby magában, és álmodozva a sirályokra nézett, amelyek felette íveltek át, és eltűntek az azúrban.

Gaby elnevezte magában a capri királyfinak.

Tovább is bámulta volna, akár estig is, de Pali megjelent a látóhatáron, kialvatlanul, az alkohol keserű utóízével a szájában, és bosszúságának adott hangos kifejezést, mert mégiscsak hallatlan, hogy a hálót mindig az útra teregetik ki, és az ember minduntalan belebotlik. – Csengettek? – kérdezte Gaby kedvetlenül, rá se hederítve panaszkodásaira. – Már másodszor. Gyerünk, gyerünk, mert nem kapunk ebédet.

Gaby Rodolfo mellett vonult el. Összehúzta a szemöldökét, és még egyszer ránézett. Rodolfo felfogta, viszonzta a nézést, ugyancsak összehúzott szemöldökkel.

– Mit szólsz, milyen szép fiú? – kérdezte Gaby könnyedén.

– Ó, ezek mind fasiszták! Ma délelőtt vitám volt az irodában a hoteltulajdonossal, mert kijelentettem, hogy a fasiszták és kommunisták között alig van különbség. Azt hiszem, kevés bennük a morális érzék.

– Nem gondolod, hogy túlságosan öreg vagy ahhoz, hogy meg tudjad ítélni a jelenlegi generáció törekvéseit? – szólt csendesen, és csak nagy erőfeszítéssel állotta meg, hogy ne nézzen hátra Rodolfo után.

Történetesen a terasz zsúfolásig megtelt, mert kirándulók, szentévi zárándokok érkeztek, akik hangos szóval megszállották az összes asztalokat. A kövér penziótulajdonos ünnepélyes grandezzaival toltá össze az asztalokat. Az elkésve érkezett Paliék-

nak akarva, nem akarva annál az asztalnál kellett ülniük, ahol a lengyel hölgy ült a komornájával.

Megismerkedtek.

– Hát nem sajtós ez? – konstataa Pali felvillanyozva, hogy egy csinos hölgy társaságába került. – Itt, a penzióban az emberek ismerik már egymást, mindennap találkoznak, a hátukról tudják, ki kicsoda, sőt továbbmegyek, már a homokban megérik az ismerős lépést, mégis mindent elkövetnek, hogy fenntartsák egymással szemben a legszigorúbb semlegesség lát-szatát.

– Vannak emberek, akik a magányosságot tartják a legjobb társaságnak. Én a magam részéről egy pillanatra sem tudnám végérvényesen elfogadni ezt a felfogást – tette hozzá az új ismerős, mintegy mentegetődzve.

– Hiába, az ember társas lény! Erre most jövök rá, amikor pihenni szándékozom. A feleségem azonban a magányt kedveli. De hát ez egyéni temperamentum dolga.

– Sajnos, jobb meggyőződésem ellenére magányos vagyok, sőt hontalan. Nyolc éve vándorolni, a legcsekélyebb reménye nélkül annak, hogy vége szakad az emigrációnak, mégiscsak borzasztó!

– Hogyan, asszonyom, hát ön nem lengyel arisztokrata?

– Isten őrizz! Orosz vagyok. Csak kiüldöztek a bolsevisták.

– Pedig azt hittem... Hallod, Gaby, a méltóságos asszony orosz arisztokrata nő.

Hát persze hogy hallja Gaby! De az egész beszélgetés alatt szóltanul nézett a tányérjába, és ha lopva szomszédnőjére esett a tekintete, csalhatatlan asszonyi ösztönrel azonnal visszahőkölt: nem szerette az arcát. Pedig nem volt csúnya; élvágyó, kerek, szlávós arc, kissé lapos homlok, etonfrizura, de a száj körül kellemetlenül éles vonás, amely bizonyára sok férfire kijózanítólag hatott. Hangja édeskés volt, affektált, és mozdulatainak mesterkéltségét Gaby már napokkal ezelőtt, a harmadik-negyedik asztaltól is megfigyelte.

Közömbös szavak cserélődtek ki kettőjük, illetve hármuk között, mert az asztalnál ülő társalkodónó egy horgolásba merült, és legfeljebb egy igennel vagy nemmel vett részt a beszélgetésben. Pali vitte a szót. Megkérdezte, hogy meddig marad a bárónó Capriban, hogy van megelégedve az ellátással, majd elkezdte:

– Tulajdonképpen a Quisisanában szerettem volna lakni, de Gaby a csendet kedveli. Tegnap este fönn voltunk a szállóban, és egy görbe estét csináltunk. Kitűnően éreztük magunkat éjfélig.

– Tegnap este nagy multság volt, amint hallom. Ön szokott táncolni, igazgató úr? Nekem elemem a tánc.

– Sajnos, bárónő, ezekhez a modern táncokhoz én nem nagyon értek.

– És ön, asszonyom? – fordult az orosz hölgy Gaby felé.

– Én sem táncolok – felelte határozott ridegséggel.

– Tudok egy jó táncmestert itt a szigeten. Az pár óra alatt megtanítaná önöket. Szinte csodálkozom, hogy megvetik a táncot. Nos, jó uram, lásson hozzá... Pár óra alatt... Sportnak is nagyon jót tenne.

Pali érdeklődéssel hallgatta:

– Igazán? Az ember unalmában is megtanul táncolni ... – de tovább nem folytatta, mert Gaby gúnyos mosolyával találta magát szemben.

Gaby elfordította a fejét, a társalkodónővel váltott néhány szót, felállott és kinézett a tengerre. Gondolatai folyton a sziklaparton kószáltak. Rodolfón, a tenger kinyúló és behúzódó tigris-karmain, a habokon, ezeken az ezeryi félszeg, elindult, de be nem fejezett mozdulásokon, amelyeknek mindegyike egy kis torzó, és mégis az egész tökéletes szép harmóniába olvad.

Azután néhány lépést tett a lejáró felé, és mint aki csak úgy megy el, hogy mindjárt visszajön, köszönés nélkül otthagya őket.

– Ó, ez a sok bugris, idecsalogatott népség – mutatott rá Pali a terasz közönségére. – Jönnek, összeesznek mindent, fel-lármázzák a hotelt. Ki nem állhatom a tömeget.

A bárónő ellentmondott. – Én végtelenül szeretem a népet. Multságosak!

– Bizonyos vonatkozásban – sietett azonnal egy véleményen lenni a bárónővel. De az én alapérzésem exkluzív. Már mesterségnél fogva is distance-ra vagyok kötelezve a tömegekkel szemben. Említettem: gyáros vagyok. Ez idő szerint ötszáz munkással dolgoztatok...

– Nekünk is volt néhány szeszgyárunk. Már úgy a birtok mellett – kapott az új témán a bárónő, és lelki szükségét érezte, hogy beszéljen hajdani gazdagsága fényéről.

Pár perc múlva – közben a társalkodónő is elvonult – már olajozottabban ment a társalgás közöttük.

– Most, hogy a szerencsés véletlen nagy későn ugyan, de összehozott bennünket, örvendek, hogy nem mentünk más szállodába lakni – bókkolt Pali, és arcán ismét megjelent a tegnapi esti pirosság.

A bárónő kecses borostyánszipkába illesztette cigarettáját, behunyta a szemét, és úgy fújta a füstöt, mint egy mozihősnő.

Pali a hölgy hosszú manikűrözött körmeire nézett, és udvariasan hamutálcát tolt elébe.

– Merci – felelt a bárónő, és egy szívességre kérte.

– Ha bemegy délután a városba, kedves barátom – már így szólította –, hozzon nekem valami könnyű francia olvasmányt. Például Colette-et.

– Ezer örömmel. Szereti őt? – de nem firtatta tovább, és észrevétlenül papírszalvétájára írta a szerző nevét, hogy el ne felejtse.

A bárónő Gabyt dicséri.

– Már hosszú idő óta figyelem magukat. Ez a diszkrét együttérzés az élet minden vonatkozásaiban. Hány éves házasság?...

– Tizenhárom éve kerültünk össze...

– Én elváltam az uramtól... – ide s tova már tíz éve. De azért ne tartson öregnek – tette hozzá kacéran. – Szinte gyermekfővel kényszerítettek férjhez. Utána felejteni mentem külföldre. Egy kicsit Párizs, Riviéra... és aztán kitört ez az átkozott forradalom. Most már, hogy őszinte legyek, kezd unalmas lenni az eset. Vagyonomnak tetemes része elúszott a folytonos utazgatásban. A végén összecsomagolok, hazamegyek.

– Nem fél a bolszevistáktól? – vetette közbe Pali résztvevőén.

A bárónő vállat vont.

– Nem én. Csak a rendszerüket utálok – és észrevéve a férfi fokozódó nagy érdeklődését, jelentős mosoly villant meg a szemében.

– Mindenben? – kérdezte Pali zavarában, most nem jutott eszébe más.

– Ha csak a szabad szerelemben nem – kacagott aprókat a bárónő, és gyors füstkarikákat fújt maga elé.

Palinak nem voltak kétségei: ha kinyújtja a kezét, övé lehet a nő. De hogy kísértésbe ne jöjjön, gyors elhatározással felállt, elköszönt, nem hagyta magát marasztalni, csókot lehelt a feléje tartott kézre, zsebébe gyúrta a papírszalvétát, és elment a városba azzal, hogy nem fog megfélemlkezni a könyvről.

Pali a funikulárral öt perc alatt fenn volt a piazzetán. Megkereste a könyvesboltot, Colette-től semmit sem kapott, ellenben valami Prevost-tól, akit a boltos melegen ajánlott, több kötetet is. Ez is regény, az is regény. Ez is francia, az is francia.

Szivart, újságokat vásárolt, s utána belépett az angol cukrászdába egy limonádéra. A cukrászda fásított térségen feküdt,

és japán ernyői alól kitűnő kilátás nyílt a mozgalmas Merce-riára.

– Halló! – kiáltotta vidáman egy ismerős hang a háta mögött. Tussai volt, a barátnőjével.

Pali habozva Tussai asztalához ült, és bemutatkozott a tegnap esti hölgynek, aki magyarul válaszolt.

– Hát maga is magyar? – csodálkozott Pali.

– Jegyezd meg, Pali – hangoskodott Tussai a teraszon –, hogy itt minden második ember az. Szent meggyőződésem, hogy Mussolini is a budapesti Csikágóból került ide – és harsányan nevetett az ötletén.

A nő csupa tűz, csupa temperamentum. A tegnap esti szédítő illat ismét felvonaglik könnyű ruháiból, és ahogyan beszél... Micsoda fölényel, keresetlen természetességgel ejt ki olyan kétértelmű malacságokat, amelyekre ő, a férfi sohasem volna képes... Minden szava kihívás, célzás, incselkedés, minden mozdulata a nyílt csábítás és a leplezetlen érzékiség szolgálatában áll. Tussai valami trágár bókot mondhatott neki, mire a nő meglegyinti a férfi arcát, ugyanakkor jelentősegesen Pali felé kacsint, és az asztal alatt cipője hegyével megérinti a Pali lábát, nyomban vissza is húzza, és fecseg tovább, ártatlan pózsal, Tussai felé legyeskedve – micsoda romlottság!

Pali nyugtalanul kíséri a nő kacér csapongását, és képzeletében már hozzátapad a széles szájhoz, amelyből élveteg nedvességgel hegyes vad fogak csillognak elő. A nő ajka közé illeszti a hűsítő italhoz odakészített szalmaszálat, és cinikusan Pali felé fordulva álnok mosollyal odaveti:

– Vajon levitriolozna a felesége, ha elcsábítanám magát? Pista legyenek, ha nem kezdek ki magával.

– Ó, ez a bestia! – fuldoklott a kacagástól Tussai – hány embert tettél már tönkre, te? – és elkapta a szalmaszálat a nő húsos ajkai közül.

Pali feszélyezetten érezte magát. Hol az egyiket nézte, hol a másikat, és egyszerre sürgető szükségét érezte, hogy eliszkoljon a cukrászdából, minél hamarább, mert az volt a benyomása, hogy máris túl sokat engedett meg magának. De azért odaragadt a székéhez.

– Édes jó istenem – kezdte el keresett hangon, és törte a fejét valami talpraesett fordulaton, mutatni akarván, hogy ő a társalgásnak ezt a triviális hangnemét is ismeri. Ám nem forgott a nyelve – ti élitek a világotokat! De mit csináljon egy magamfajta férj, aki elkövette a baklövést, hogy szabadságára a feleségét is magával hozta – de már meg is bánta, hogy ezt mondotta, hogy Gabyt is belekeverte. Sietve elköszönt, habozva egy darabig, hogy kezet csókoljon-e a nőnek; ellépett –

egyikkel sem fogva kezet – egy olyan mozdulattal, amely épp úgy lehetett hódolat, mint bizalmas köszöntés.

Pali még az utcán is hallotta hahotájukat. Egy pillanatig azt hitte, hogy rajta kacagnak, de sikerült eltaposnia ezt az aggodalmát; hiszen úgy viselkedett, ahogy ez megfelel az ilyen társaságokban dívó modornak.

Hazamenet eszébe jutott, hogy évek teltek el, és ő jóformán más nővel még csak nem is társalgott, csupán a feleségével. A hivatalbeli nőalkalmazottak nem számítottak. Gaby barátnői pedig olyan asszonyok, akik őt egyáltalán nem érdekelték. Évek alatt tíz szót ha váltott velük, társaságban azonnal külön ült a férfiakkal, és ha történetesen úgy alakult a helyzet, hogy a férfiak és a nők együvé kerültek, például vacsoránál, akkor ráhagyta a beszélgetést Gabyra, aki társalgott helyette is, ő inkább értelmesen hallgatott. Húgai nem voltak, csak fiútestvérek között nőtt fel – ez a körülmény is kihatott modora fejlődésére. Fiatalkora udvarlások, flörtök nélkül pergett le. Nemi szükségleteit olcsó viszonyok elégítették ki, amelyeket nem kellett hogy széptevés előzzön meg. Ilyen körülmények között nők dolgában ügyetlen maradt, és sohasem mutatkozott hajlékonynak, hogy semmitmondó, de mégis az érzékiséget csiklandozó szavak vértetében offenzívát vezessen egy olyan nő ellen, aki megtetszett neki, és ennek szükségét annál kevésbé érezte, mert ilyen nőre még egyetlenegy ízben sem akadt... Most azonban nem bánta volna, ha egy kicsit értett volna a mondain világ nyelvén, hiszen ilyen fürdőhelyeken nem aszerint mérik az embert, hogy mi a foglalkozása, de mennyiben hasznosítható társaságban.

De ez az elmefuttatás csupán addig tartott nála, ameddig a piazzettára kiért. Most eszével, pallérozott judíciumával, negyvenhat éve minden polgári becsületességével egyszerre az ilyen mihaszna emberek ellen fordult, mint ez a Tussai, Segesváry, bizonyos vonatkozásban Sükösdy, akinek botrányai íme a válásig vezettek... – Addig jár a korszó a kútra, míg eltörik – hűsítette magát morális axiómákkal. – Felbukkan valahol egy szívtelen asszony, behálózza őket, kampec nekik. Kiszipolyozva, lerongyolva, lezüllyesztve az aggok házába vonulhatnak, ha felveszik egyáltalán őket – tette hozzá gondolatban, mert kiirthatatlanul élt benne a tudat, hogy súlyosan kell lakolnia annak, aki vét az erkölcsi világrend ellen.

Bandukolt az utcán, és már-már visszanyerte lelki egyensúlyát, mély felháborodással visszautasítva mindazt a közönséges gondolkodást, amely a nő és a barátja szavai között ott bujkált. De ugyanakkor a külszín alatt, bármennyire is leplezte, ettől a bárdolatlan, félreismerhetetlen célzatú hangtól felfőtt a vére.

– Egyáltalában nem szükséges, hogy úgy siessék – szólott magában, és elstát a Quisisana hotel mellett, hóna alatt a sárgafedelű Marcel Prevost-kötetekkel.

A pálmakertben a szép cserkesznő teniszezett. Bekandikált a zöldre festett rácson és elhitette magával, hogy csak a játékra kíváncsi, pedig azt nézte, hogy egy-egy előretörő mozdulattal miként rugódnak ki a táncosnő formás combjai. Izgatottan ment tovább, és azzal telt el hazáig az ideje, hogy szerfelett csodálkozott a bensőjében végbement változásokon. – Azért van – dünnyögte félhangon, és még jó, hogy a magányos szőlők között mászkált, mert különben feltűnt volna a járókelőknek, hogy magában beszél –, azért van, mert most henyélek, nem dolgozom. Odahaza el vagyok foglalva a munkával, úgy élek, mint egy szerzetes, és nincs érzésem, hogy minden utolsó csip-csup nő megzavarjon a munkámban. Végtére is, ha vágyakat érzek, ott a feleségem – de itt elszégyellte magát, jobb, ha ezt a kérdést önmaga előtt sem feszegeti...

Nem, ezt a kérdést már tisztázni kellene egyszer, házaséletet él vagy sem? Az utóbbi hónapokban – ujjain megszámlálhatja a kivételt – Gaby eltolta magától, anélkül, hogy egy szemrehányó szót is mondhatott volna... Egyszerűen kisiklott előle, mint egy lepke, amelyet szépszerével nem lehet vissza-csalogatni. Otthon persze mit sem sejtett meg e helyzet komikus voltából, de itt, tétlen dologtalanságban, a forró nap alatt, mint a szőlőbe a cukor, úgy sűrűsödik belé a folyton gyűjtött, feszülő energia... Az is igaz, hogy ezt a felcsattanó nő-éhséget Gaby még akkor sem tudná kielégíteni, ha akarná; pedig volt egy idő és nem is olyan rég, amikor akarta... Fölkínálta magát, durcáskodott, követelt, néma szemrehányással kényszerítette, és elfordulva is tőle ezért zaklatta... Minő szatírája közös életüknek! Gabynak akkor a sok is kevés volt, most az a kevés is sok, és ő annál az alaptermészeténél fogva, hogy hibáit sohasem ismerte el, asszonyát vádolta hidegséggel, az ő terhére róta, hogy most ilyen problémákkal kell vesződnie, mintha Gaby a legcsekélyebb mértékben is tehetett volna erről...

– Nincs más mód, mint türelmesen kivárni azt az időt, amikor újra a munkának szentelhetem életemet – határozta el magát öntetszelgő férfiassággal. – Csip-csup – ismételte meg az agyában visszamaradt szótöredéket többször is, hogy ezzel is biztassa magát a helyes vágányra való visszatérésre. – Valóban méltatlan hozzám, hogy nem veszek erőt rossz ösztöneimen.

A rossz ösztönöknek azonban beszélhetett, tovább incselkedtek vele. Mint a gumilabda, minél nagyobb ütött, annál magasabbra ugrottak. Már megint ott tartott, hogy önkéntelenül

összehasonlításokat telt az orosz hölgy, a Tussai barátnője, a cserkesz táncosnő és Gaby között.

– De kérek – folytatta önmagában monológját –, gondolkozzál egy kicsit józanul is. Tegyük fel, Egyedi, hogy viszonyt kezdesz akár az egyikkel, akár a másikkal. Először is sok pénz kell hozzá. Ezek mind nagy igényűek. Testápolásra annyit költenek naponta, amennyibe a te penziód kerül. És ha egyszer meginogtál, nincs megállás, ismét vágyasz utánuk. Újabb pénz, felbátorodnak, egyszer csak azon veszed észre magadat, hogy nem is kérik már a pénzt tőled, otthonosan belenyúlnak a tárcádba, és rád parancsolnak, holnapra hozz friss pénzt, mert le-töröm a derekadat! És tegyük fel, egy másik eset... Ha valami betegséget szedsz fel tőlük. Akármennyi púdert, szappant vagy krémet fogyasztanak el, ki garantálja, hogy nem betegek? Kisül majd a szemed, hogy te, Aranyosvár egyik közbe-csült polgára, sikátorokban légy kénytelen bujkálni, hogy ne vegyék észre, amikor besomfordálsz a bőrgyógyászhoz. És jönnek majd a titkolódzások... Gabynak nem mersz a szeme közé nézni. Mit is mondhatnál neki, ha leleplezi botrányaidat? A házi-béke, kényelem, tisztesség, minden összeomlik... Hát kifizetődik?! Még csak azt se mondhatod, hogy csak egyszer lépsz földre és többet soha. Tudod, hogy van az ilyesmivel...

És most feltárva maga előtt minden elképzelhető rossz lehetőségét, elhatározta, azon fogja elkezdni, hogy a különben szimpatikus arisztokrata hölgygel is kerülni fogja a találkozásokat. De a legelső hölgy, akivel a Bellevue előtt találkozott, a bárónő volt. – Szilárd elveim vannak – doppingolta magát. Átnyjította a könyvet, s rohant fel a szobájába.

Gaby kidörzsölve szeméből a reggeli álmot, kiszaladt a teraszra. Nevetve fogadta a kócos Giuseppe „molta bellá”-it. Megígérte neki, hogy ma okvetlenül kirándulnak. Távcsővel a partot fürkészte. Megkönnyebbült, amikor megpillantotta Rodolfót, amint tett-vett a csónak körül. Minő haszontalanságokkal is lehet eltölteni a napot! Mellette az utálatos cvikkeres ember, a színehagyott úszónadrágban. Később megtudta róla, hogy valami nevelőféle. De hát mire neveli Rodolfót? Csónakázásra? Úszásra? Nevelí! Hiszen ezek csak lebzselnek a vízben hajnaltól délig, és semmi komolyat sem csinálnak.

Egy hét is eltelt, amióta látásból ismerik egymást. Rodolfo megbiccentette a fejét, és pillantása kifejezte, hogy ismerősnek tekinti. De szólni nem szóltak egymáshoz.

Egyik nap Rodolfo nem ment ki a tengerpartra. Gaby levert volt, ingerült, elveszettnek hitte az egész napot. Otthagya a

fürdést is, felsétált a városba, és több ízben elsétált a Rodolfoék villája előtt, amelynek állandóan csukott ablakai sohasem árulták el titkukat. Nyugalansága csak fokozódott, mert Rodolfo másnap sem jelentkezett a parton. Sokáig habozott, és akadozva megkérte Giuseppe, hogy járjon utána, miért nem jön Rodolfo a tengerre. Giuseppe amilyen ravasz, ördögös fickó, öt perc alatt kinyomozta, hogy Rodolfónak szög ment a lábába nem tud a talpára állni, de pár nap múlva olyan egészséges lesz, mint a pinta.

Gaby helyteleníti, hogy a fiú könnyelmű, és nem vigyáz magára. Hátha vérmérgezést kapott volna? – és a pusztaság már rettegéssel töltötte el. Most megint céltalanul járt-kelt egész nap, nem találta a helyét.

Nagy meglepetésére, mert nem számított arra, hogy Rodolfo már künn lesz a megszokott helyen, ismét feltűnt a fiú szeretetreméltó alakja. Az öreg kísérelő valahol elmászkaált bogárgyűjtő bádogdobozával. Gaby odakiáltotta Rodolfónak:

– Meggyógyultál, Rodolfo?

A fiú elpirult, a németül elhangzott kérdésre franciául válaszolt:

– Meggyógyultam. És te?

Gaby elkacagta magát. Nyomasztó érzése egy szempillantás alatt eltűnt.

– Nem is voltam beteg. – Most kis szünet. Gaby torkában érezte lüktetni a szívét:

– Nem jönnél ide egy kicsit?

Rodolfo körülnézett, és egy-két ugrással Gabynál termett.

– Bocsáss meg, hogy letegeztelek. Hiszen te egészen nagy fiú vagy! ... Megvagy már tizennyolc éves...

– Szent Genovéa napján pontosan. De ha tegezel, én is tegezek. Nem tudsz olaszul?

Gaby a fejét rázta. A fiú közlékenyen megjegyezte:

– Nem tudok jól franciául, de te sem, így hát könnyen megértjük egymást.

– Ohó, merész vagy, Rodolfo. Elfelejtetted, hogy én sokkal idősebb vagyok nálad.

– Honnan tudod, hogy Rodolfónak neveznek?

– Ez már az én titkom.

– Milyen nemzetiségű vagy?

Gaby végigfeküdt a homokon, és egy száraz tülevelet tépett el a fogával.

– Magyar.

Rodolfo grimaszt vágott. Nem ismeri ezt a nemzetet.

– Na ez szép dolog. Hát nem jársz iskolába?

Dehogyan, de nem szeret tanulni. Hagyják őt békében a könyvekkel.

– Nézd, Rodolfo... szeretnék veled sokat beszélgetni. Remélem, most már megjön a bátorságod, hogy hozzám merészkedjél.

A kiállhatatlan cvikkeres elkiáltotta magát a domboldalon: Rodolfo!

Rodolfo összerezett. – Nem, nem szabad – s elrohant.

– Ez még valóságos gyermek – nézett Gaby utána, amint félrehajtott fejjel megállt az öreg előtt, aki nagyban magyarázgatott neki. Majd Rodolfo többször hátranézett, és óvatosan megemelte a kezét. Karcsú alakja lassan felszívódott a déli porban.

Gaby a koldusasszonynak az uszoda sarkán tíz lírát adott: imádkozzék értem, hogy sikerüljön nekem! De hogy minek kell sikerülnie, azzal még ő maga sem volt tisztában.

– Hiszen még egészen gyermek, ha mindjárt olyan hosszúra nőtt is. Vigyáznak rá, nehogy elcsavarjam a fejét. Hiszen még egészen gyermek...

Ebéd után sétáltak egyet Palival, és Gaby csónakkirándulást akart. Giuseppe örömeiben földhöz vágta sapkáját, hogy végre „fuvarja” akadt.

Csodálatos, rezzenés nélküli volt a levegő. A kis csónak úgy siklott a vízen, hogy csak alig borzolta a felületét.

Pali egész idő alatt a Baedekert tanulmányozta. – Ha már egyszer csinállok valamit, hát alaposan csinálom.

– Minek a Baedeker? Nézz körül, milyen pompás, gyönyörű minden. Szinte sírhatnakja van az embernek.

– A Grotta azzurra? – kérdezte Giuseppe.

– Menjünk inkább a Tuorno Grande felé – mondotta Pali szakértelemmel.

Giuseppének igazán mindegy. Ő aszerint méltányolja a kirándulást, hogy egy fél óráig tart-e vagy három óráig.

Pali felhúzta a nadrágszárát, hátratámaszkodott a csónak farában, zsebendőt teregetett a szemére, hogy ne süsse a nap az arcát. Vagy húsz perc múlva megnézte az óráját.

– Tele vagyok bosszúsággal. A zsebóráim, ez a nagyszerű svájci szerkezet felmondta a szolgálatot.

– Hát miért nem csináltatod meg?

– Ugyan hol? – jegyezte meg Pali megvetéssel elegyes bosszúsággal. – Ezt a finom szerkezetet legfeljebb ha Nápolyban tudnák megjavítani.

– És ha nem volna zsebórád? Ha néhány napig vagy hétig nem tudnád, hogy mennyi az idő? Nem késel le semmiről... Szabadságon vagy. Már az is szabadság, ha nem szükséges, hogy az ember a percekkel törődjék.

Beszélhetsz jó vitéz! Palinál süket fülekre találnak az effajta „akadémikus észrevételek”. Harminc éve így szokta meg, legyen óra a zsebében, ellenőrizhesse ezt a finom kis szerszámot, viszont amaz őt. Harminc éve, talán még több is, hogy az óra egyhangú tiktakkolását kipróbálja a füle mellett. És most, hogy akadémikoskodik, birizgálja a közérzetét. Mintha hiányozna valamije! De hát ezt a gondot csak az méltányolja, akinek olyan érzéke van a pontosság, a szilárd elvek és a józan életfelfogás iránt, mint neki.

Gaby látja, hogy Pali mind az órájával babrál, és azt mondja:

– Hát akkor menj be Nápolyba! Reggel indulsz, este visszajössz. Vagy akár másnap délelőtt, tőled függ.

Palinak tetszett az ötlet.

– Igazad van... De nem fogsz nyugtalankodni miattam?

Gaby összehúzta az, ajkait. Nem fontos. Menjen csak! Úgyis tudja, hogy Pali nagyvárosban jobban érzi magát.

Másnap reggel hét órakor Pali Nápolyba utazott. A hajó fedélzetén felhúzta fehér szarvasbőr kesztyűjét. Végigmustrálta az utasokat, és vegyes érzései támadtak, amikor az orosz dámát társalkodónője kíséretében megpillantotta a hajó orrában, amint háttal neki beszélgettek egymással. Vissza akart fordulni, hogy ne vegyék észre, és már el is határozta magában, hogy egész út alatt lenn az olvasóteremben fog tartózkodni. De szerencsétlenségére a hölgy megfordult, és kellemes meglepetést áruvva el, magához intette.

Nem lehetett kitérni előle. Pali abban a meggyőződésben élt, hogy a bárónő szemrehányásokat fog tenni, mert az utóbbi napokban szinte feltűnően került a vele való találkozást. De a bárónő nem érzett megbántódást, sőt mind a két kezét feléje nyújtotta, és tekintete észrevehetőleg sugárzott az örömtől.

Együtt reggeliztek. A bárónő többek között elmesélte a Prevost-könyvek tartalmát. Pali megint fájlalta, hogy oly keveset ért az irodalomhoz.

– Nekem viszont az tetszik önnél, hogy vannak dolgok, amelyeket megvet. A könyv, regény valóban nekünk való, elpuhult asszonyi lényeknek. De ön férfi...

Pali hiúságát legyezgette a bók. Most már minden feszélyeztettség nélkül hagyta magát levenni a lábáról. Rendíthetetlen elhatározása azonban, hogy nem engedi erotikai térre csúszni együttlétüket, határt szabott diskurzusuknak. Egyszer, amikor mindketten a cukortartó után nyúltak, összeért a kezük. És amikor felsegítette a nő vállára a sálját, e mozdulat talán tovább tartott a kelleténél...

A bárónő célzást tett, hogy esetleg egyazon szállodában lakhatnának. Tud egy pompás szállodát a Posilipón. Pali maga elé nézett, küszködött egy pillanattal, de hirtelen kivágta magát:

– Sajnos, üzleti elfoglaltságom olyan természetű, hogy együtt kell lennem bizonyos urakkal... De ha nincs kifogása a bárónőnek, együtt ebédelhetünk.

A bárónőnek nem volt kifogása ez ellen, és megállapodtak, hogy hol fognak találkozni. A bárónő dallamosan búcsúzott el tőle, és egy autótaxin elrobogott a társalkodónőjével.

Gabyt csendes meglepés töltötte el, hogy magára maradt a szigeten. A kora reggel is bőkezűen permetezte fűszeres szépségét. Gaby hangtalanul felujjongott, hogy ez a nap kizárólag az övé.

Üres volt még a part, Rodolfo sem volt odakünn. – Rodolfo, Rodolfo – kiáltotta hangosan; tagolta, szétszedte, majd összerakta a szót, valósággal ízlelgette, hogy eddig nem ismert édeségeket fedezzen fel benne.

Egy félóra múlva megérkezett Rodolfo, ismét a cvikkeres emberrel, akinek meztelen lábszárai sejtetni engedték a mindinkább kifejlődő visszértágulást. Rodolfo ránézett, majd a cvikkeresre pillantott. Nem merte köszönteni, csak hunyorgott a szemével, anélkül, hogy a mozdulat mást is szándékolt volna, mint a figyelmeztetés naiv eszközét.

A cvikkeres beúszott a tengerbe, de óvatosan mindig a part közelében tartózkodott. Gaby – később maga is csodálkozott e szokatlan lépésen – Rodolfohoz közeledett, és odasúgta neki:

– Rodolfo! tegnap elszaladtál előlem. Mondd meg nekem, hogy miért szaladtál el?

A fiú ránézett, de azonnal, habozás nélkül válaszolt:

– Mert megtiltották nekem, hogy bárkivel is szóba álljak. Ha a nevelőm észreveszi – máris gyanút fogott –, bepanaszol az öregnek. Jaj lesz akkor, mondhatom – fejezte ki magát azzal a gyermekes közvetlenséggel, amely Gabyt önkénytelenül vonzotta feléje.

Gaby nevetett.

– Hát csak nem fogom leharapni az orrodát? Nézd, Rodolfo. gondoltam egyet... gyere ki velem délután valami szép helyre. Gyere velem, Rodolfo – mondotta még egyszer, nem tudva, hogy vajon ez a helyes hang, amelyet egy félig ifjúval, félig gyerekkel szemben használni kell.

– Hova mennénk? – kérdezte Rodolfo csengő hangon, de bizonytalanul.

– Messze, minél messzebb – zengte Gaby, hangjában mind

tisztább árnyalatokkal, és az volt az érzése, hogy a lelke ring, siklik saját szavain.

– Akarsz csónakázni?

– Jó.

– Ebéd után két óraker várni foglak fenn az angol cukrászda előtt. Onnan gyalog lemegyünk a Piccolához, mert nekünk ott is van csónakunk – mondotta kissé büszkélkedve. – Ez a csónak már használhatatlan. Nem vetted észre, hogy mióta kínlódunk vele? Vagy ha akarod, a Piccolánál is találkozhatunk.

Gabynak keresztülvillan az agyán, hogy ha csak a Piccolán találkozhatnak, akkor három óra előtt nem lehetnek együtt. Kár volna azért az egy óráért is! Ragaszkodott hát ahhoz, hogy az angol cukrászda előtt legyen a találkozás.

– De most távozz el – szólott a fiú félhangon.

Gaby szertelen izgatottságában alig tudta kivárni a találkozást. Már fél kettőkor felszaladt a kisvasúton a városba. Forró nap süttött odafönn, és a magasságból lenézve a tenger úgy hömpölygött, mintha egy látatenger volna. A cukrászda előtt csak egy-két fürdővendég üldögélt, akik sóvár gyönyörrel szüröcsölték szalmaszálon át az oranszádot. Gaby a campanile fényt verő óralapjára nézett. Korán jött, ténfergett erre-arra. A sok lapos tetejű házacska, sárga futónövényeikkel rikoltó aranyba olvadt. Az egyenletesen szikrázó meleg a magasra hágott napkorongból szakadatlanul ömlött alá, és nem tűrte, hogy bármi más is érvényesülhessen a vakító fehér fényen kívül, amely fehérre izzította még a port is a fakó, kiégett növényeken.

Pontosan két óraker megérkezett Rodolfo. Lassan jött a poros úton, amelynek mintha nem is lett volna más rendeltetése, csupán az, hogy Rodolfónak megkönnyítse, hogy hozzá érkezzék. Rodolfo lustán lépkedett, de egyenes testtartással, néha egy kissé oldalra hajtva a fejét. Kezében vékony bambuszpálca, amellyel álmodozva suhintott a falakra és az utca lapos köveire.

– Ejha – kiáltotta Rodolfo –, milyen pontos vagy!

Rodolfo oly bátor egyszerűséggel beszél, mint általában a gyermekek, akik még nem érzik a különbséget felnőtt és gyerek között, és gyanútlanul gázolnak keresztül az egyik ember és a másik ember között elterülő sivatagon.

Gaby ellenben sietve beszélt, szinte hadarva. Egy belső hang azt súgta neki, hogy használja ki a percet, mert holnap talán vége lesz mindennek.

– Nos, Rodolfo, hát hova viszel? – jólesett neki, hogy a gyermekifjúra bízhatta magát. – Ne felejtsd el, hogy már nagyjából ismerem a ti szigeteket. Engem nem lehet félrevezetni. Bár azt szeretném, hogy olyan helyre vezess, ahol még nem voltam – tette hozzá elgondolkozva.

Rodolfo furfangosan mosolygott. Ha csak ez kell, tud ő olyan helyeket, amelyeknek Gaby még csak a nevét sem hallotta.

– Van kedved lejönni az Arco naturaléhoz? Most mindenestre lemegyünk a Piccolóra, és onnan csónakon végig a sziget mentén a Marina Grandéig. Estére otthon lehetünk.

– Estére – Gaby megrázkódott az örömtől.

– Na gyere.

Útközben Rodolfo mindent megmutatott neki, és beszélt szakadatlanul.

– Voltál a Grotta azzurrában?

– Nem.

– Hát akkor te még sehol sem voltál. Oda is elmehetnénk. De ebben az esetben ellenkező irányba kell mennünk. Le a fároszig és onnan be. De a barlangot nem érdemes most megnézni, mert mire odaérnénk, lehanyatlík a nap, márpedig a barlang csak teljes napsütésben szép. Ha a barlangban nincs elég nap, akkor az nem is barlang. De te ezt nem érted... – és fecsegett összevissza.

– Ó, csacsi, milyen okosnak képeled magad!

Észre sem vették, már lent voltak a festői kikötőben. Menyire más itt lenn minden, mint amikor az ember felülről nézi!

– Látod, ez a mi csónakunk. Nekünk mindenütt van csónakunk. Az öregnek van motorcsónakja is. Épp olyan szép, mint a Paganoé. Szeretsz csónakázni?

– Hogyne, de csak ha nyugodt a tenger.

– Nem félsz, hogy... – és elfintorította az arcát, mert nem tudta magát kifejezni franciául. Gaby csengő kacagással nevetett, és szemével falta az ifjút.

– Tudsz jól evezni? – gúnyolódott vele.

Rodolfo nem is méltatta feleletre. Ezt kérdezni tőle!

Megfogta Gabriellát a kezénél fogva, először azonban ő lépett a csónakba. Besegítette, a zsebkendőjét leterítette az ülésre, halkan füttyentett, izmos evezőcsapással eltolta magát a szárazföldtől, és tovasiklottak.

Gaby megmerítette kezét a vízbe és ujjai közül engedte vissza a cseppeket. Az evezőről felfreccsent a víz a ruhájára. Feljebb húzta. Rodolfo a lábára nézett, és szilaj csillám szökött fel a szemében.

– Tudod, hogy szép fiú vagy – mondotta Gaby halkan, és levette a fiú fejről a szalmakalapot.

– Tudom – és hahotázva ütögette össze tenyerét.

– Na, most arról beszélj nekem, hogy miért is nem szabad neked hozzám közelítened.

– Nemcsak hozzád, senkihez sem – húzódozott. Majd újra letette az evezőt, és megpihentette karjait. – Meg vagy lepődve? Ezen magam is csodálkozom, elhiheted. Tegnap a nevelóm már szóvá tette, hogy te megszólítottál engem. Erre az öreg megfenyegedett, és azt mondta, hogy bezár. Viharban kienged. Az emberek közé már nem. Te nevensz az ilyesmin. Úgy ügyelnek rám, mint a porcelánra.

– Szereted az apádat?

– Nem az apám – felelte Rodolfo gyorsan, és válaszából kitetszett, hogy a fiúi vonzalom teljesen hiányzik belőle.

Gaby elcsodálkozott.

– Hát akkor kicsoda neked?

Rodolfo vállat vont, és gondolatokkal terhes hallgatás után folytatta:

– A szüleimet nem ismertem. Nevelőapám; azt mondják, csecszopó gyermek koromban megváltott tőlük, és örökbe fogadott.

Gabyt mély részvét érzése fogta el. Szegény apátlan-anyátlan árva... Nézte a fiút, és képzelete abban a percben megkísérelte átnyalábolni Rodolfo ismeretlen életét. Maga előtt látta a házat, ahol lakott. Szaladt a lépcsőkön, boltíves falak között a toronyszobába, onnan le az udvarra, ahol a moha fedte kőkútra rábámulnak az ablakszemek, mint egy amfiteátrum néma nézői... Az ágyat vélte felismerni, ahol Rodolfo aludt, az asztalt, amely-nél evett, az antik szekrényben a ruháit, amelyeket fel szokott venni, és játékait, amelyeket már évek előtt a sutba hajított. Abba az egy percebe belefoglalta Rodolfo rejtéllyel teli múltját, a nyomorult, bizonyára paraszti szülőket, akiket a fiú maga sem ismert, és ismét Torella báró csontos, lárvaszerű arca villant elébe, minden apró részlet, amely most telt meg jelentőséggel, a nyakig felgombolt mellény, ingét egészen eltakaró fekete moaré nyakkendőjével, micsoda gög. még az a szemölcs is gögösen ült meg a bal arcán! ... Szeme aiatt aszott volt a bőr, mint az összetöpörödött falevél, és e félelmetesen groteszk jelenség néhány futólag megjegyzett vonásához hozzákomponálta a fiút is, azt a viszonyt, amely kettőjüket összetartotta. Ijedten gondolt vissza Tussai cinikus szavaira, amelyek mögött ennek a kapcsolatnak valami förtelmes magyarázata húzódozott meg, de most mélyen belebámult a Rodolfo szemébe, amelyet még ilyen közlelől sohasem látott, és e szemek nem tükröztek vissza mást, mint egy gyermek szüzi tisztaságát, egy darabkáját annak a végtelen tükörlapnak, amely hiánytalanul veri vissza az eget és a tengert.

Rodolfo tiszta, metallikus hangján a szüleiről beszélt:

– Csak annyit tudok, hogy apám tisztartó volt nevelőapám birtokán, és anyám egy éjjel otthagya az apámat, megszökött hazulról, és örökre eltűnt. Apám is kivándorolt az országból, és

én ottmaradtam – és beszélt tovább fokozatosan növekvő nyíltsággal, mint aki végre talál valakit, akinek titkát a lelkére kötheti, és ezáltal bizalomra, hálafélére kötelezi maga iránt.

– Beszélj arról, hogy most milyen az életed? Szeretnek-e téged, erről beszélj – vágott közbe ziháló sebességgel; szíve kalimpált, és a földérintetlen, alattomosan lappangó bűnnek vagy egyéb titoknak sűrű párája felszökött az arcába, és nem tudta elfelejteni többé. – A múltkor láttalak a Quisisanában, késő éjjel volt. Szabad még olyankor künn csavarognod? – s ismét gyönyörködött Rodolfo féloldalra hajtott fejében, ahogyan a minap dél-előtt.

– Ha az öreggel vagyok, minden szabad.

– Kik azok, akik vele voltak? – faggatta hirtelen, egyben visszarettent a válasz elől.

– A barátai – felelte Rodolfo egyszerűen – Caproni, akinek a környéken birtokai vannak, Benelli, valami regényíró – és itt megállott, nem tudva, hogy mit érdeklí mindez az idegen aszszonyt.

Újabb kérdések és megint nyílt, egyenes válasz, amelyet megzavarni egyetlen kérdéssel sem lehetett. Gaby tovább nézte Rodolfót, tetőtől talpig, széles vállait, amint ritmikusan megfeszültek az evezőcsapások súlya alatt.

– Mit nézel úgy? – mondotta Rodolfo, és fülig elvörösödött. Gaby felnézett a levegőbe. Egy sirály suhant el, szárnyával meglegyintette a vizet, és tovalebegott.

Hangtalanul nézték egymást. Az ünnepélyes csendet csak a két evező egyenletes csapása szakította meg.

Gaby megpillantott egy enyésző felhőfoltocskát az indigókék égen. Vágyott kinyújtani karjait, elérni a hűvös fellegdarabot, hogy megtörölje vele a Rodolfo verejtékező, kipirult homlokát.

Behunyta a szemét, és átengedte magát a finom hangok összevisszaságának. Hogy, hogy nem, eszébe jutott, hogy ő milyen messzire került el hazulról. Aranyosvár. Négyszobás lakás a Nagypiac-téren. Béla bácsi a pipájával. János a kezénél vezeti Ibolykát a sétátéren.

Mintha egy hegycsúsról pillantott volna alá... Ott lent eltörpült, egybefolyt minden. Most látta csak először tisztán, hogy hová került, mit jelent számára ez az utazás... Horizontot, kilátótornyot. Csak most ismerte fel igazán, hogy milyen tapogatózás volt eddigi élete a sötétben. „Tudatosá teszi magában mindazt, ami eddig csak erjedő gomba módjára élt belső létezésének ablak nélküli pincéiben.” Ezek az ismerős szavak megtapadtak a lelkében, mintha acélvéső véste volna bele, noha nem is a szerszámban rejlett a rögzítés ereje, hanem az ő lelke volt a min-

dent befogadni kész puha viasz, a lelke, amelyet a lomha évek reménytelensége tett olyanná.

Igen, ezek a Zobeltitz szavai, amelyek mintha eső áztatta földbe kerültek volna azon a nyirkos estén, ott az aranyosvári pályaudvaron, hogy idekünt, a délszaki nap alatt egyszerre csírárt hajtsanak... Tenger – és a leggyönyörűbb ifjúval egy csónakban: mintha valami regényből olvasná az egészet. Mintha egy más kontinensre került volna... Úgy is van, ez az a sziget, amelyről Laurids Bruun a regényét mintázta... És most mosolyogva fogadta el a fiú szeméből felcsapó tüzet, mint egy ékes fülönfüggőt. Leolvadt róla régi élete, mint amikor a kígyó ott hagyja bőrét a sívó homokon. Behunyta a szemét, s akkor is látta az egyetlen valóságot: Rodolfót, szép római feje körül halvány szikrázású glóriával, amelybe mi font vajon büröklevelet és bódító mákot, bűn-e vagy kaland?! – Kaland – mondotta mákonyos zengéssel magában, és remegés szaladt végig az ujjain.

– A Faraglioni – mutatott rá Rodolfo két csodálatos sziklaszirtre.

A csónak befordult a szikla kiszögellésénél.

– Nem vagy fáradt, Rodolfo?

Rodolfo szeme egy pillantás alatt felszívta Gaby nézését.

– Mint egy piromániás – suttogta Gaby magában –, tekintete felgyújtja még a sziklát is.

– Mondottál valamit? Csupa víz a szoknyád.

– Azt kérdezem, hogy hol szállunk ki?

– Mindenütt, ahol akarsz. No nézd csak, a Grotta di matrimonia. Mitra barlangja. Kikössünk?

Gaby ráhagyta.

Kikötöttek. Rodolfo megtámasztotta csónakját. Beléptek a barlangba, amelynek kőszípjaira odazománcosodott a fény és árnyék. A hasadékok megteltek misztikummal.

– Mitra szentélye volt valaha – magyarázza a fiú, és botjával végigkopogtatja a sziklát.

– Tudsz valamit Mitráról?

– Ó, én sokat tudok. De inkább Tiberius császárról, amit az öreg mesélt nekem róla. Látod, ez a relief Tiberiust ábrázolja mint Mitrát, perzsa ruhában, a bikán.

Gaby bólintott.

– És itt mutatták be az áldozatokat?

– Tiberius – így mondja az öreg – itt áldozta fel fiát, Hypatost. Ez a sziget tele van Tiberiusszal. Nézz csak ki a tengerre!

Rodolfo Gabyt a barlang szájához vezette. Előttük a feketén árnyékolt tenger.

– Az ott, az a merőleges sziklafal, amely úgy kimagaslik, a Salto di Tiberio. E helyről dobatta le áldozatait Tiberius. A villáját már ismered. De Tiberius tulajdonképpen a Jupiter-villában lakott. Onnan beláthatta az érkező és az induló pompás hajókat. Minerva és Héraklész templomát. Hát azt tudod-e, hogy a villa alatt, benn a hegyben még ma is toporzékol Tiberius kőszobrán a gyémánszemű paripa? Keveset tudsz Tiberiusról, már látom.

– Tiberius volt korának legszebb férfija. Szebb volt, mint Augustus. Nekem elég ennyi.

– Az öreg azt mondja, hogy mi capriak Tiberiustól származunk.

– Ó, Tiberiusom – suttogta Gaby, megfogta a kezénél, és visszavezette a barlangba.

Léültek egy kőoszlop romjaira. Egy másik relief Tiberiust, a szertelen lovast ábrázolta. Tiberius a nyeregben ül, mellette egy meztelen leány fáklyával. Tiberius lovát egy meztelen lovas vezeti az isten temploma felé.

Rodolfo ránézett Gabyra, olyan pillantással, amely mondhatni, egyetlen rántással lekapta Gabyról a ruhát. Gaby meztelennek érezte magát szintén. De olyan meztelennek, mint egy szent.

– Add ide a kezedet, Tiberiusom, és mesélj nekem a császáról! Mesélj nekem az életről és a halálról!

Odakünn mormogtak a habok. Az árnyak felgyűltek a barlangban. A napfény is elvonult a szikláról, és sötét foltokat hagyott maga után. A napfény apályát az ár dagálya váltotta fel.

Rodolfo hangja egészen elcsendesedett:

– Tiberiusnak volt egy kedvenc kígyója, azzal játszadozott, és azt hízlalta...

– Ne beszélj nekem többet a kegyetlen úrról... Add ide a másik kezedet is, és ülj szorosabban mellém. Mi volna, ha a tenger és mi ide beszorulnánk? Beszélj, gyermekem, beszélj, hogy ne halljam, hogyan zúg a tenger odakünn.

A fiú beszélt. Hangja megváltozott. Mintha egyszerre repedt volna szét a burok, amely eddig elrejtette igazi énjét. A nőnek, az első nőnek a közelsége felébresztette benne a férfit.

Gaby elengedte a kezét. Elálmélkodott, hogy honnan jő ez a féktelen lázadás. Az ifjú e pillanatban a bukott angyalhoz volt hasonlatos, aki keresi és akarja a kárhozatot. Gaby rimáncodva leste a fiú ajkáról a szót, a saját szavát. Már nem is figyelt az értelemre, és úgy merült el a fiú szavaiban, mint a fül a hozzá emelt kagyló zúgásában, amely szüntelenül egyet bűg, és nem akar elhallgatni. És a mámor e ritka pillanatában azon vette észre magát, hogy Rodolfo karjai átfogták a nyakát. Ajkaik összetapad-

nak, és a két kar húzza lefelé. – Lezuhanni a szikláról, az lehet ilyen – érezte két csók között.

Halálos biztonsággal kísérte végig, hogy ajkai hogyan telnek meg, felduzzadnak és elvéreznek. Egész határozottsággal tudta azt is, hogy amikor a fiú lángvörös arccal eleresztette, minden ideig, minden, minden, egész élete csak előkészület volt ennek az egyetlen percnak a befogadására.

– Ó – mondotta, felállott és egy vörhenyes kaktuszt, amely türelmetlen szőrhorgocskáival a ruhájába kapaszkodott, lesepert magáról. Vajon hol szedte fel magára?

– Nem, Rodolfo, ezt nem lett volna szabad tenned – és támo-lyogva kiszédült a barlangból.

Kinn még érezte, hogy remeg minden idegszála, mint ahogyan áramütés után még tovább tart a rezgés.

Máris ernyedten, megterhelve a titokkal, amelyet egymás előtt is lepleznek, beülnek a csónakba. A fáradt evező ismét neki-gyűrködik a tengernek.

Túl a grottán a sziklafal észrevehetően bemélyül, majd ki-tágul pazar diadalívben. Impozáns volt, szinte félelmetes. – Mi ez? – kérdezte Gaby. – Az Arco naturale. Egy ugrásnyira innen a Grotta miravigliosa. Nem akarod megnézni? – Nem – vála-szolt Gaby ijedt határozottsággal.

A duzzadt nap felfakadt, ismeretlen nedvekkkel, és valahol Sorrento körül epervörösén ömlött szét az égen. Itt-ott smaragd-cseppek hullottak a tengerbe. Az alkonyulat hűs nyájassága zson-gítva legyezte körül Gabyt. Fáradt volt. Kifárasztotta a túlontúli bőség. Rodolfo azonban nevetett, mint a csínytevő gyermek.

– Siessünk, Rodolfo. Öreg este lesz, mire hazaérkezünk.

– Nézd csak – villant fel hetyke fénnel Rodolfo tekintete –, ott fenn van a Villa Tiberio.

– Siessünk, Rodolfo, mit fog mondani majd az öreged?

– Hát aztán? – kamaszos dac fogta meg a fiú ajkát. – Meg-szöktem. Most egész nap keresnek. Képzelem, hogy tüvé teszik értem Caprit meg Anacaprit.

– Nem fognak elengedni többet.

– Akkor még egyszer megszököm. Aztán még egyszer, és aztán úgy megszököm, hogy míg a világ világ, híremet sem hallják.

– Rodolfo!

– Te azt nem tudod, honnan is tudnád? – mondotta Rodolfo egyszerre a sötét düh hangján s egy férfi erejével, mintha mozsár-törővel törné össze a szavakat – mit tudod, hogy mennyire sze-retnék megszabadulni tőlük... Úgy tartanak, mint a foglyot... Ő is meg Soffici is, akit te is ismersz. Minden lépésemet vigyáz-zák. Vajon mit akarnak velem? Mi a céljuk, hogy elzárják tőlem az embereket, eldugják előlem a könyveiket?... Azonnal elhall-

gatnak, ha én belépek a szobába... Ó, hogy gyűlölöm az öreg szeretetét is, a pillantását sem tudom elviselni, pedig kedves igyekszik lenni, és meg-megsimogat, százszor jobban szeretném, ha nem szeretnének. Úgy vágyom sokszor, hogy valahol meglássam legalább az anyám képét, az én édesanyám arcát, aki otthagyt engem, amikor megszülettem... De csak a Torellák néznek le a falakról, ezek a karvalyorrúak, egyik falon is meg a másik falon is, és ők is figyelnek, és ha ijedten kimenekülök a kertbe, elkísérnek a szemükkel, mintha nem halott képek volnának, de valamennyien gonosz kísértetek...

Gabynak könny szökött a szemébe. Ezüst könny, amelyet nem törült le.

– Rodolfo – mondotta, és szomjas sóvárgással leste az ifjú friss ajkait, amelyekről felszökött a szabadság ritmusa. Ó, hogy nincs meg a bátorsága, hogy még egyszer lehúzza maga mellé ezt az imádandó fekete fejet, egészen közel a szíve tájékához. Ha még egyszer odatapadhatna a szájához...

De csak a kezét adta oda. Elhomályosult a tekintete, amikor a fiú ajkának nedves melegét a tenyerén érezte.

Szállt, szállt a vecsernyére hívó harangszó, amikor megkerülve a Capot, kitágult előttük a Marina Grande. A tenger már felvette estélyi toalettjét, csak csillag-gyöngyfűzérével késett. Erre is rákerült a sor. Egyre-másra tünedeztek fel a halászbárkák bevont vitorlával. Felfénylettek a magas póznára erősített acetilénlámpák is, amelyekkel a halászok lépre csalják a tintahalakat.

Közel a mólóhoz Giuseppe csónakjával találkoztak. A bozontos Giuseppe tekintetében szemrehányásféle mozdult meg... Gaby kirándulást tesz a tengeren és nem vele.

Gaby rászólt.

– Gyere csak ide. Giuseppe. Én most átülök a csónakodba, és hazaviszel. – Te pedig egyedül mégy tovább – szólt Rodolfo felé fordulva.

Rodolfo megértette a parancsot, de csak húzódozva vette tudomásul. Okosabb is, hagyta rá aztán, hogyha majd a Marina Grandén keresni kezdik, senki se tudja ráfogni, hogy asszony-népséggel töltötte az időt.

Rodolfo gyöngéden egymáshoz egyengette a két csónakot. Izmos karjaival átemelte Gabyt az egyik csónakból a másikba, és úgy ültette bele, hogy a két csónak közül egyik sem moccan meg.

Azután a fiú gyors evezőcsapásokkal elindult a part irányába. Közben mind hangosabban énekelt. Hangja, mint a fonál, sokáig összetartotta a két csónakot és meghosszabbította, kinyújtotta a búcsúzkodás pillanatát.

Beköszöntött az este. Ez sem volt külön, mint amilyenek a többi esték szoktak lenni, de Gaby százszor szikrázóbbnak találta a csillagokat.

– Szeretöm lesz – mondotta magában fatális megnyugvással, mint akinek ezek után nem is lehet más választása. Még a tekintete is megváltozott. Száját félig nyitva tartotta az újra és újra-átélés gyönyörűségében. Behunyta a szemét, hogy jobban vissza-idézzé a homályos barlangüreget, az eozin-színű sziklafalat, amely bujkáló napfénytől foszforeszkált. Álom nem jött a szemére. Egész éjszakáját a balkonon töltötte, és szótalán áhítattal vigyázta a sötétség eltűntét és a citromszínű hajnal fellángolását.

Mennyi mindenben töprengett azon az éjszakán, amelyen az új étellel jegyezte el magát, és hányszor és hányszor suttozta maga elé, hogy „hiszen olyan gyermek még, hogy a fiam lehetne”. Hányszor és hányszor ejtette el a gondolatot, hogy ismét felemelje a porból és megtisztítsa: Rodolfót nem úgy kell szeretni, mint egy férfit, hanem mint egy anya a gyermekét, folyton simogatva, a nagy, a mindenről lemondásnak azzal a határozottságával, hogy csak ő legyen, ő érjen, ő ragyogjon a jövődönék! Szerette volna erősnek látni Rodolfót, antik hősnek, fölséges diszkoszvetőnek, szerette volna látni gyöngének, akit babusgatni szabad, és aki rászorul még az anyai öltre, hogy odahajthassa a fejét. Szerette volna látni tüzesnek – már a hangját is hallotta, érces, parancsoló hang, amelyre csak meghajtott fővel jöhet válasz –, szerette volna látni növekedő gyermeknek, hogy a fejére tehesse a kezét, dallamos, szoprán hanggal, mint amilyenek az éneklő fiúk a templomi kórusban... Szerette volna, ha még csak most tanulna járni, és ő formálná ki ajkán az első szavakat... Legalább egy-két évvel fiatalabbnak szerette volna látni, akiben még nem szólal meg a vér, akit még szerelem nélkül lehet szeretni. Úgy kifejezésre jutott volna az a makulátlan tökéletesség, abszolút fennkölt tisztaság, amelyet még sehol nem talált meg életében... Minden, amit eddig kapott a sorsból, felemás volt, keverve szennyel, mocsokkal, soha meg nem szabadulva csörgő láncaitól. Mintha megfellebbezhetetlen ítélet alatt állott volna, létének egyetlen mozzanatáról sem mondhatta el: így gondoltam, így képzeltem el magamnak! Nemcsak a Pali, de az ő mozdulatai is úgy születtek meg, hogy már fogantatásuk pillanatában rabbilincseket hordoztak magukon. Suta, szárnyaszegett, lépések, bátortalan és balvégzetüket előre sejtő megmozdulások maradtak el mellőle, amint haladt bús kisvárosi ég tépett lobogója alatt, esztendők komor processzióján, mind fáradtabban, mert mind reménytelenebbül...

És íme, most mégis itt a varázslatos Grál-kehely, fényt áteresztő, áttetsző kristályüveg...

A tengeren lomha teherszállító hajó izzadt, és gőzölve vonszolt maga után mélybe eresztett kötelén egy csónakot. Ó, ez a csónak, ha szabadjára engedték volna, hogy siklana, táncolna a tengeren! Gaby sokáig nézte a fekete hajót, amelynek látványa Palit idézte fel benne. És a hajnali napsütés derengésében egy hatalmas pálmafát is megpillantott lenn a kópárkány mögött, aljában színes, alig észrevehető virágbokorral. Ez is beszélt, ez is példázott neki; olyan vagy – sírt fel hozzá a virág –, mint amilyen én vagyok. A nagy fa megvéd engem a vihartól, de elveszi a napot is előlem.

Gaby feltette magában, hogy még aznap mindent őszintén el fog mondani Palinak. Köntörfalazás nélkül, mintha mi sem volna természetesebb, belevág a dolgok közepébe: nem tehetek róla, szerelmes vagyok! Miért hoztál ide? Miért mutattad meg nekem a tengert, a templomokat, ha nem adod nekem Rodolfót, aki több nekem, mint az egész együttvéve. Odahaza kellett volna számolnod velem, hogy ez így lesz – és ismét fellobogott benne a vágy, hogy övének mondhassa Rodolfót, és megismételhesse csókjait.

De amikor Pali másnap délelőtt beállított, és holmi korallokat tett le az asztalra ajándékképpen, Gabynak torkán akadt a szó.

– Milyen felesleges – mondotta bágyadt tünődéssel, lassan felemelve és visszaengedve kezei között a haszontalan vásári csecebecséket. – Hogy töltötted az időt? – kérdezte azután, elfordulva Palitól, nem akarván mutatni az arcát.

– Megcsináltattam az órát. Mondhatom, alaposan megvágta a csirkefogók. Délután kimentem a ligetbe, és megnéztem az akváriumot. Ebédelni együtt ebédeltem azzal az orosz nővel – hanghordozásában igyekezett még csak a látszatát is elkerülni, hogy jelentőséget tulajdonít a véletlen találkozásnak –, igen kellemesen telt el az egész nap.

Gaby ránézett. Úgy tetszett neki, mintha valami kitérést fedezett volna fel a Pali tekintetében. – És este is a bárónővel voltál? Már úgy gondolom, hogy együtt vacsoráztatok...

Egyedi kelleetlenül válaszolt.

– Együtt.

Gaby ismét felvette az asztalról a korallt, és váratlan kibúvót fedezett fel a maga számára, amely egyszerre könnyebbé tette a lelkét. – Milyen jó volna – kezdett játszadozni hirtelen jött ötletével –, ha Pali összeadná magát ezzel a nővel... Mennyivel simább volna az én dolgom is...

– Úgy látom, tetszik neked az a hölgy – jegyezte meg egészen vidáman. – Nagyon legyeskedsz körülötte! Nem bánom, ha

meg is csalsz, fiam, csak én ne tudjak róla. Nagyon bánaná a hiúságomat.

Pali hevesen tiltakozott.

– Gabykám, te mindjárt hajlandó vagy feltételezni rólam, hogy rosszban töröm a fejemet, amiért véletlenül egy közös hölgyismerősünkkel egy idegen nagyvárosban együtt vacsoráztam. Mindentől eltekintve ő kért fel – szólott, mindinkább kötelességének tartva, hogy megmagyarázza a dolgot.

– Ne mentegetőzz, teljesen felesleges, meg tudom érteni a helyzetet – válaszolt Gaby ugyanazon a derűs hangon, és még a Pali nyakkendőjét is helyére igazította. – Mindazonáltal valld be nekem, hogy tetszik neked az orosz nő – és most arra gondolt, hogy saját érdekében cselekszik, ha finoman épített csapdádba tereli be az urát.

Pali természetét azonban ennyi év együttélése ellenére sem ismerte. Ha egyáltalában nem említette volna vagy ha érintette volna is e témát, de nem oly határozott nyíltsággal, amelyet Pali oly könnyen szarkazmusnak magyarázott, több eredményt ért volna el. Pali szinte brüszkül adta az értésére:

– Minden következtetés, amit levonsz magadnak, helytelen. Én nem vagyok kalandokra berendezkedve... – És most ő gondolta végig magában a vacsorát, amely után valóban semmi sem történt. Noha történhetett volna. Már-már úgy fordult a kocka, hogy történni is fog. Megcsókolta az orosz nőt, szent igaz. Vacsora után elmentek egy bárhelyiségbe, ez is igaz. A hölgy célzásokat tett neki, hogy folytassák a likőrözést odafenn, a hotel-szobában. Ez is igaz. De az utolsó pillanatban mégiscsak győzött elhatározása, hogy a kínálkozó lehetőséggel majd egy más alkalommal fog élni. Esetleg Capriban, a Bellevue-ben, mialatt Gaby a városban kószál. Tudta, miért cselekszik így. Egyrészt próbára akarta tenni akarateréjét, másrészt bizonyítékokat akart szerezni, hogy a nő akkor is vonzódik hozzá, amikor színjőzanok mind a ketten, és amikor a pénztárca körül sem – ó, ez a pénztárca – adódhat meglepetés. Meg azután arra is számított, hogy ennek a kis kapcsolatnak nem szabad mélyebbnek lennie, lehetőleg arra az időre kell halasztódnia, amikor már úgys el szándékozik hagyni a szigetet. Mind igaz: nem csukta be az ajtót maga mögött, és ezt a nő épp olyan jól láthatta, mint ő... De jólesett következetesnek maradnia természetéhez, és ismét elodáznia egy megoldást, amelynek bekövetkeztét épp olyan aggodalommal kísérte, mint minden más megoldást, amely nem volt harmonikusan beilleszthető életrendszerébe. Most, hogy váratlan rá-találással Gaby megsejtette, hogy ez a nőhistória nála komoly is lehet, felrázta magát, elátkozta tétovaságát, és úgy döntött, hogy

végleg becsapja azt a bizonyos ajtót, amelyet szántsándékkal hagyott nyitva.

– De tulajdonképpen nem is erről van szó – járt-kelt a szobában hátratett kezekkel. – Eszedbe jutott-e már, hogy csak egy hetet töltünk még itt, és azután utaznunk kell haza?

Gaby elsápadt, és tompa hangon megszólalt.

– Haza? Még teljes két heted van a szabadságból. Ha te úgy akarnád, meg is hosszabbíthatnád. Pali, kedves Pali, én úgy látom, hogy neked még pihenedd kell... Arra nem gondolsz, hogy odahaza milyen erőpróba előtt állunk... – Egyszerre többes számban beszélt. – És ki tudja, mikor szabadulhatsz el megint? Én is, ha még néhány hetet tölthetnék itt. egészen rendbe jönnék, és velem sem volna több bajod... Évek óta nem voltál el hazulról, neked jogod van, hogy annyi ideig maradj el, ameddig jónak látod – kezdte előről Gaby, s egyre-másra sorakoztatta fel érveit, és újra csak ezt mondta: – Észreveszem, hogy a te idegzeted is meg van viselve... Az arcszíned sem jó, valami még nincs rendben nálad...

Pali növekvő nyugtalansággal közbevágtott:

– Úgy találok? – erőltetetten felnevetett. – Csak képzeled... Nincs nekem semmi bajom... Azaz mégiscsak az a bajom, hogy nekem Capri nem pihenés. Agyonunom magamat a tétlenségben.

Gabynak kis ravaszság szökött a szemébe. Tényleg semmi baja sincs az urának. Makkegészséges itt is, mint odahaza. De mert azt mondotta neki: ideges vagy, pihenedd kell – ez hatott. Újult erővel folytatta:

– Nézd meg akármelyik orvosi könyvben, mi az idegkimerültség legjobb orvossága? Az unalom. Vagy a szórakozás! Te egy agyonstrapáit ember vagy... Csak nem akartam szólani neked, mert ismerem a szokásaidat, azonnal még betegebbnek képzeled magadat... Két hétig még itt ülünk, és ha unatkozunk, neked hasznod lesz belőle... És amikor az imént a szórakozást ajánlottam neked – és itt hangja meglassult (milyen aljas vagyok, gondolta, már beállok kerítőnőnek is...) –, akkor is arra gondoltam, hogy valami ártatlan, könnyű és mégis lekötő irányba terelem az érdeklődésedet.

Pali maga elé meredt, és nagyot ugrott homlokán az erek V betűje.

– Mondasz valamit – szólalt meg nagy későn. – Hát majd meglátjuk – és folytonosan magára gondolt, Gaby jelenlétéről teljesen megfeledkezve a körmét kezdte el rágni izgatottságában.

Gaby felujjongott, de a rákövetkező pillanatban kétségek fogták el, és szégyellte is magát.

– Hát ez már mindig így lesz, mindig hazudni fogok neki? – kérdezte magától, de Rodolfóra gondolt, és természetesnek tartotta, hogy ennek így kell majd lennie.

Megszületett benne az elhatározás, hogy figyelmességgel halmozza el Palit, bármennyire is nehezebb fog esni. Első dolga volt, hogy megkérdezze, nem akar-e uzsonnát? – Bőségesen kell táplálkoznod – biztatta –, az ad erőt neked. – Pali, mint egy elkényeztetett gyermek, ráhagyta: – Az bizony jó lesz... – Bőségesen meg is uzsonnázott, Gaby szemben ült vele, és nézte a száját, hogy milyen jóízűen eszik. Szinte újra kedvelni kezdte ezt az embert, mert a hatalmában érezte, és titkos elégtételt érzett, hogy kezdi ismerni a hatalom fenntartásának az eszközeit. – Most azután lejössz velem fürdeni. Mától kezdve én osztom be az életmódodat – fenyegette meg tréfásan az ujjával. – Délután pedig le fogsz feküdni, és aludni fogsz pont fél négyig. Ezután egy órai séta. Nem bánom, ha akarsz, utána egy óráig ülhetsz a társalgóban, és olvashatsz az újságokat.

Pali a fejével bólintott. Az egész programból talán az nyugtatta meg leginkább, hogy: program, beosztás, összhangzat.

Máskor hat ökörrrel sem lehetett bevinni a vízbe, most ő sürgeti Gabyt, hogy: mi lesz, ma nem fürdünk?!

Már a déli harangszó ízes zenéje töltötte be a levegőt, és teleszórta meleg pihéivel a kékséget, amikor leértek a vízhez. A hőség is nagy volt, mindenki a tengerparton mászkált. Még a Quisisana kényelmes vendégei is le méltóztattak jönni az uszodába. A tenger ebben a nagy jövés-menésben elveszítette regényességét: tömegcikk lett belőle. Szegény halak, korallok, csigák, ezt a néhány méternyi vízívilágot szinte kiszorította a sok hangoosan csobbanó emberi kéz és láb. Csupán a mélység hunyorgathatott odalenn, nem törődve azzal, ami fenn történik.

Pali már-már késznek mutatkozott arra is, hogy beúszik a mélyvízbe. Ifjúkorában sokat úszott, sőt ugrott is a trambulinról. De amint maga alatt érezte a nagy víz öntudatát, amikor látta, hogy nincs biztos talaj a lába alatt, sietve visszafordult, tempózott, mintha valami veszély elől menekülne.

Gaby észrevétlenül odaintegedett Rodolfónak, aki már hazakészülődött, és vizes testtel kilépett a partra. Gaby még egy végső tekintetet vetett ruháiért előrehajló testére, a hátából kiáryékolódó finom izmokra, tökéletes mellkasára, és nem tudta megakadályozni, hogy valami szokatlan remegés erőt ne vegyen rajta.

Pali éppen mellette állott. Meg kellett feszítenie minden önuralmát, hogy el ne árulja magát az ura előtt. De Palinak figyel-

mét nem került el odatapadó érdeklődése. Legalábbis Gaby azt hitte. Félig tréfásan szólott:

– Emlékszel, Pali, a Quisisanában mutattam neked ezt a fiatalembert.

– Nos, mi van vele?

– Fülíg szerelmes vagyok belé. Más semmi – és remegve leste, hogy Pali mit fog erre mondani.

Pali elnevette magát.

– Abba? Hiszen az a Torello báró szeretője!

Gaby arca eltorzult fájdalomában.

– Ezt te nem tudtad? – folytatta még mindig nevetve. – Minden ember tudja Capriban.

– Hazugság – szikrázott a Gaby szeme, és elhallgatott.

– Hátha igaz? – marcangolta a kín folyton-folyvást, de az ifjú tiszta szemekre gondolt, és mint egy undok férget rázta le magáról ezt a kételyt. – Az könnyen lehetséges, hogy Torella ilyen szándékokat forgat az agyában... De meg kell előzni őt, ki kell szabadítani – és ez a szándék csak hatványozta, mélyítette, még romantikusabb formákba öltöztette vonzalmát.

– Miért jöttél olyan izgalomba? azért a tacskozóért? – csodálkozott Pali.

– Mert ha igaz is volna – tért észre hirtelen, és fölcsérélte kitörését valami semleges nyugalommal – respektálnod kellene, hogy ő az én eszményem.

Pali végighúzta mutatóujját az orrán. Tetszett neki, hogy Gaby-nak ilyen lehetetlen eszményei vannak. Ma Zobeltitz, holnap Rodolfo... Valóban mulatságos!...

Ebéd után Gaby lehúzta a rolót, fölrázta a párnákat, és magára hagyta Palit, hogy pihenjen.

Mikor Pali egyedül maradt, és nem tudott elaludni, ismét csak az járt az eszébe, hogy haza kellene menni már egyszer, igazán semmi értelme sincs, hogy önkényesen meghosszabbítsa a szabadságát. Vagy ha nem, le kellene ülni, levelet kellene írni, amelyben bejelenti, hogy egészségi állapotára való tekintettel egy-két hetet késni fog. De nem volt ereje hozzá. Mégiscsak jobb, ha hazamegy... Képzeteiben női testek úszkáltak, vonaglottak... már ezért is! – Munka, munka kell nekem – dadogta, feltápáskodott az ágyból, fel és alá járkált a szobában és konstátálta, hogy ez a Gaby által javasolt pihenő nem vezethet célhoz. – Másutt van itt a baj, egészen másutt – vakarta a fejét, és ekkor vette fel azt az új szokását, amelyet azután állandóan megtartott, hogy ujjaival órákon keresztül egyenletesen kopogtatt az asztalon, mintha szellemet idézne, kísértetet az üres levegőből...

Gaby és Rodolfo a délelőtti fürdés alatt megbeszélték – újra csak néhány szót válthattak, mert a cvikkeres állandóan résen volt –, hogy kora délután ki fognak rándulni Anacapriba. A fel-tűnés elkerülése végett a városon kívül találkozni, a temető melletti úton, amelynek egyik ága a Marina Piccolához vezet, a másik beleveszve a Monte Solaro szikláiba, elvisz egész Anacpriig.

A világ legcsodálatosabb útja vezet Capritól Anacpriig. Olyan gyönyörű út, mintha nem is volna igaz. Szőlővel befuttatott kő-falak, virágzó agavék, regényes ciprusok között kéz a kézben, andalogva mentek Gaby és Rodolfo. Egy-egy fordulónál megcsó-kolták egymást. Csetlő-botló francia beszédük csak ráadása volt annak a semmitmondó, de mindent kifejező nyelvnek, amelynek fő szépségei a halk pianók és észbontó ritartandók.

A fiú magyarázza: ez agave! Amaz szentjánoskenyér-fa. Olajfa, narancsfa – amit akarsz. Őszig maradj itt. Olyan szőlőfürtöket kapsz majd, hogy nem tudod felemelni a kezeddél. No, nézd csak, gránátalma és füge...

Rekkenő melegben mennek a fehér országúton, cipőjük már nem is látszik a portól. Mennek, leülnek egy útszéli kőre. Meg-pihennek, továbbmennek. Egy szakállas festővel találkoznak. Orosz inget visel, és olyan arca van, mint Krisztusnak. Köszön-nek egymásnak, továbbmennek. Magas ülésű kocsit csilingel mel-lettük, a kocsiban lüszterkabátos ember tartja kezében óriási nagy napernyőjét. Kitérnek előle, továbbmennek. Csacsik zöld-ségeskosarakkal teli kocsit húznak, vidám bambinók kandikál-nak ki a friss széna közül. Kész ótestamentumi jelenet. A falu első házában kackiás capri szépség nagy szemű szamócat kínál, nekik. Fekete cigánykarját a csípőjére rakja, ha beszélnek vele. Föl-le, balra és jobbra kanyargó lépcsők, omladékok, zöld gallyak közül alig látszó kőkapuk mutatják, hogy beérkeztek a faluba.

Bekukucsálnak az apró ablakokon, az udvarokon kifeszített kötélén szárad a sok fehérenemű. Ha a tisztára meszelt szobákban pihenésre szánt ütött-kopott kerevetet pillantottak meg, össze-néztek. Rodolfo felágaskodott, virágot szakított le, megkötözte szederindával, szőlővenyigével.

- Szeretlek – nyílt meg a fiú ajka.
- Te gyerek! Hiszen én anyád lehetnék!
- Legyél az anyám!

Gaby megborzongott és elhallgatott.

Kis kápolnához értek. Nem is volt kápolna, csak mímelte az imádságos helyet. Félig kő, félig virág. Félig besüppedt omladék, félig fölfelé törekvő élőnövény. Együgyű szentképek az egyik épen maradt falon; viharból megmenekült hajósemperek emelhet-

ték az Úr tiszteletére. A kőből faragott Madonna már a fák közé szorult, körülötte a vasrács besüppedt a földbe.

Gaby letérdelt a szobor elé. Vörös lámpácskában mécses égett. A pici lámpácska éjszakai fénye ebben a nagy napvilágosságban furesán, kísértetiesen hatott.

– Taníts meg a szerelemre! Te vagy az első asszony, akit megcsókoltam – szólott Rodolfo, miután sokáig, értetlenül nézte a térdeplő asszonyt, akinek arcát idegenszerűvé tette az áhítat.

A sötét erezetű hatalmas levelek alatt összehajlott a fejük. Két ág megnyíló rése között azt nézték, hogyan repül el egy madár.

Vad bozóton vágta át magukat. A Monte Solaro szirtes ki-látóhelyéről bámulták mind a ketten a tengert.

– Eljönnél-e velem oda, ahol én lakom?

– Hát te hol lakol?

– Messze innen, a hegyek között.

– Ott is van tenger?

– Tenger, az nincs.

Rodolfo gondolkodik:

– Azt hiszem, elmennék veled.

És most ismét fürkésztek egymást, és ismerni vélték gondolataiknak legtitkosabb redőit is.

Gaby meghajtotta a fejét. Még abban a korban volt, amikor a szerető szív semmit sem tart lehetetlennek. Miért is ne jönné el Rodolfo vele, abba az országba, ahol ő lakik?! Se apja, se anyja, ki tilthatja meg neki, hogy úgy rendelkezék sorsával, ahogyan kedve tartja! Vagy talán ő marad itt... Olyan lehetetlen volna, hogy itt maradjon?! Vagy talán közös elhatározással megszöknek rabtartóiktól, és valahol egy ismeretlen faluban a szenvedély korbácsoló türelmetlenségével fogják szeretni egymást.

Így, mind a ketten elfoglalva azokkal a gondolatokkal, amelyeket a vágy, hogy a jövőben is együtt maradhassanak, parancsolt reájuk, visszatértek a virágos temetőhöz, ugyanazon az úton, amelyen jöttek. Ismét csókolták egymást, már nem törődve senkivel.

A temetőnél elváltak.

– A viszontlátásra, holnap.

– A viszontlátásra, édes...

Így ment ez néhány napig. Rodolfo mindig talált valami ürügyet, hogy egy fél órára, egy órára elhagyhassa a kastélyt. A kora ebédutáni órákban találkoztak, amikor mindenki örült, hogy a nagy hőségben lefeküdhettek. Rodolfo rendszerint halászhorogot, lepkehálót, más effélét vitt magával, hogy ezzel is megmagyarázhatóvá tegye távollétét, ha kérdőre vonják, Gaby könyvet szorongatott a hóna alatt.

A kis kápolna előtt leültek egy ütött-kopott márványpadra, néha a magas, szűrös fűbe, és nevetve beszéltek meg, hogyan játszották ki az otthoniakat. A fiú csókolta Gabyt, ahol érte. Minden egyes nap új titkot leplezett le előtte. Rodolfo bíborvörös arca elárulta, hogy megint kapott valamit az életnek abból a rejtelmes valóságából, amely mellett eddig csukott szemmel haladt el. Gaby ámuló félelemmel olvasta ki a gyermekifjú tágrányílt szeméből, mozdulatainak mind hevesebb, lázongóbb nekilendüléséből az olt-hatatlan mámort, amely ma vagy holnap, de magasra tornyosuló hullámhegyeivel el fogja önteni mind a kettőjüket...

Gaby behunyta a szemét. Világosan látta maga előtt Rodolfót így is, oly élesen, hogy ujjaival ki tudta volna tapintani arcának minden vonását, a szemeket, amelyek úgy néztek, mintha nem is néznének és az ajkak, amelyek ha csukottak is, mintha nem hallgatnának... Az ujjait is látta, amint fürge gyikként szaladtak át a testem, ó, ezek az ujjak, amelyek eddig csak evezőt, kavicsot, botot szorongattak... – Mit talál rajtam? – dadogott magában. – És ha elvesztem ezt a tökéletességet, akkor hiábavaló minden élet...

Végre kinyitotta a szemét. Rodolfo ott térdelt előtte, azzal a megjuhászkodó, megilletődött arckifejezéssel, ahogyan ő térdelt pár lépésnyire a Mária-szobor előtt. Arcához simította a fiú arcát, és érezte, hogy titkok zsongják körül mindkettőjüket, mintha egy méhkasból röptek volna fel, és egyik mutatja az utat a másiknak. – Holnap oda fogom adni magamat neki... – remegett fel a szíve – holnap, holnap, nincs értelme e kínzó játéknak... – beletúrt Rodolfo hajába – holnap, holnap már mindenem túl leszünk – most az ajkát zárta le egy végtelen, vért serkentő harapással –, holnap, holnap – és mintha ez a „holnap” meg is jelent volna előtte, kiválva a ködből, megtermékenyülve a vára-kozástól, fenségében és sötét félelmében is – és egyszerre csak ő is térdére ereszkedett, megcsókolta a Rodolfo kezét, és sokáig a szívéen tartotta...

Pali felment a városba, hogy átutalt pénzét felvegye a bankból, Gaby pedig kis zománcozott aranyszívet vitt ki a tengerpartra, hogy megajándékozza vele Rodolfót.

A parton volt már reggel nyolc óraker. Rodolfo nem jött. Kilenc óra, Rodolfo még mindig nincsen itt. Tíz óra – Rodolfo még sohasem jött ilyen későn.

Nem szép tőle, amikor tudja, hogy mennyire várja! Rodolfo két hét alatt – azt a két napot nem tekintve, amikor szög ment a lábába – nem mulasztott el egyetlen napot sem, hogy ne legyen künn a parton. És ma elmaradt... Biztos beárulták sze-

génykét, és most megbüntették. Ha tőle függne, korbácsot venne elő, vagy szíjat hasítana annak a komisz nevelőnek a hátából.

Türelmetlenül, de egyben végsőkig elszántan várt, pedig mi csoda forró kánikulai nap, ilyen még nem volt az egész szezon alatt. Az emésztő forróság már tegnap elkezdődött. Forró sirokkó jöhetett az afrikai partok felől. Mint egy kohó lángolt, izzott az egész öböl. De ő nagy szenvedélyében, amely minden más érzést kiszorított a helyéről, nem vett tudomást róla.

Végre letörve ebédelni ment, hozzá sem nyúlt az ételhez. Pali is szenvedő arckifejezéssel gyúrta, gyömöszölte magába a paradicsomos makarónit, és minduntalan azzal állott elő, hogy legfőbb ideje már megszökni e gyehennából. Valóban, mindenki szenvedett a teraszon az elviselhetetlen hőség miatt.

– Még te is odavagy – állapította meg Pali, maga előtt látva Gaby szenvedő arcát –, hát akkor mit szólnak én? Egész éjjel le sem hunytam a szememet. Legjobban szeretném, ha összecsomagolnánk, és mennénk! Még van pontosan egy hetünk. A magam részéről szívesen tenném át főhadiszállásomat erre a hétre a hegyek közé.

Gaby arca elszíntelenedett. – Nagyon kérlek – mondotta vontatottan –, az egészségemre való tekintettel maradjunk itt a tenger mellett, ameddig csak futja az időből. Hiszen már belenyugodtál abba, hogy legalább két hétig maradunk – nem mondva le a reményről, hogy két hét alatt még sok minden történhetik.

Pali nem válaszolt. Oly nagy volt a hőség, hogy csak meghalni érdemes, nem pedig vitatkozni. Mint akit kőpadra feszítettek, ebéd után egész nap feküdt az ágyban.

A nap mind megátalkodottabban öntötte lágóját a világra, és a délutáni órákban még az a kis árnyékcsík is, amely az oázis illúzióját keltette az emberekben, eltűnt, felszívódott. A földön a kavicsok is megolvadni látszottak, és ameddig a szem ellátott, növényzet, élő állat, minden keservesen szenvedett. Még a hangokra is hatott a meleg. A kacagás elveszítette a csengését, és a haragszó is küszködött, hogy átvérgődjön ezen a sűrű, mondhatni kocsonyás levegőmasszán.

Este Gabyék felmentek a Quisisanába, hogy mégis csináljanak valamit, hiszen úgysem jön szemükre álom. Ültek, vergődtek a pálmafák alatt, ahol a legtöbb ember attól a kis fagyalttól remélt enyhülést. A pincérek is csak lézengtek melankolikusan, fehér szalvétájukkal a hónuk alatt. Pali magához intette a főpincért, és megtudta tőle, hogy Tussai és barátnője elutaztak északra.

– Csak nem bolondok, hogy itt várják be a végpusztulást! – helyeselt fennhangon Gaby felé fordulva – és ismét egy hűsítő italhoz menekült.

Gaby bizakodott, hogy Torella báró megint feljön a hotelbe, és így nincs kizárva, hogy viszontláthatja imádott Rodolfóját. Ez a hátsó gondolat játszott akkor is közre, amikor ő maga indítványozta, hogy nézzenek fel egy órára a hotelbe.

Csalódott. A báró asztala üresen maradt.

A nappal elviselhetetlen forróságában nem segített az este sem. A hold is hiába jött fel. Nem sok jót lehetett remélni ettől a kénsárga, felduzzadt tömlőtől. Országút, sziklák pokoli gyönyörrel gőzölték ki magukból a beszívott hőséget. Az éj olyan volt, mint a nappal. Csak a fényt váltotta fel az árnyék, de a szorongató lepel alatt még jobban fuldokolt a sziget.

– Csak legalább egy icurka-picurka szellő legyezné meg a bokrokat – nyögte Gaby, és egy icurka-picurka bizonyosságot akart magában arról is, hogy miért nem láthatta ma délelőtt Rodolfót.

De az a kis szellő is elmaradt! Minden levél, minden fűszál mereven állott, mintha belső nedvei teljesen kiszáradtak volna, és csak titokzatos megszokottság, kiszámíthatatlan képesség a látszat megőrzésére tartotta vissza őket attól, hogy le ne hulljanak a földre.

Ebben a passzív reménytelenségben várták meg az esti tizenegy órát. Tizenegy óra tájban, a Quisisana autóján hazatértek, ki-ki a maga csalódásával.

Odalent, mintha délelőtti strandidő lett volna, ember ember hátán tolongott a vízben. – Hátha most jött Rodolfo fürödni? – és Gaby éledő kedvvel, mintha nem is lehetne másként, mint ahogyan ő most elképzelte, gyorsan magára kapta a fürdőruháját, és meg sem várva Palit, amíg utána cammog, szaladt ki a tengerre. – Vajon meg fogom-e találni a sötétben? – kutatott szerteszét, de csak a hangokról és közvetlen közletről ismerhették meg egymást az emberek.

A nagy sötétségben a Rodolfo nevét kiáltotta. Megváltoztatta hangját, amennyire tudta, de így sem kapott választ. Legjobban sírni szeretett volna.

És a másnap csak fokozta a sziget kozmikus ájulását. Kora reggel már meztelen testeket lehetett látni, amint végigheverednek a parton. Úgy tapadtak rá a sziklákra, mint a kagyló. A csokoládé-színű lábak és derekak között Gaby ezúttal is hiába kereste Rodolfót. Karikák táncoltak a szeme előtt. Körülötte a kiszikkadt, elalélt táj. Leírhatatlan szomjúság gyötörte, amelyet csak Rodolfo megpillantása tudott volna enyhíteni.

Észrevétlenül otthagya Palit a tengerparton, felöltözködött, és felszaladt a városba a Torella-villa elé, hogy döntő bizonyosságot szerezzen.

Capri piacán egy lelket sem talált. Mindenki elhúzódott, félreállott a nap porzó hőzápora elől.

Gaby remegve nyomta meg a címeres kapu kilincset. Nem nyílt ki. Az ablakok, mint mindig, lefüggönyözve. Bekémlelt a rácson, két kézzel fogta meg a vasrudakat, felszisszent, annyira át voltak tüzesedve a hőségtől. A kertben verandát látott az agavebokrok között. Rózsafákhoz kötözött rudak színes üveggömbjei állottak silbakot a kerti út mentén. Az emeleti ablakokat körülfonta a kopott lonc, élettelen vadrózsa. Vajon melyik szoba az övé? De egyik ablak olyan, mint a másik, és valamennyi megalvadt e fantasztikus tepsedségben.

Bizonyosságot akar! Ezer és ezer hegyes tű szurkálta a bőrét; minden tű ezer és ezer külön rést nyitott meg a testén; a nap ezekhez a parányi nyílásokhoz sodorta forró ólomáradatát; a pórusok külön-külön epedtek el azért az egyetlen csepp hús vízért!

Agya a megőrülésig lüktet. Hát mégis lehetséges az, hogy ez a vén szatír romlatlan ifjú gyermeket nevel fel magának csak azért, hogy egy szép napon meggyilkolja benne azt, ami felette áll mindeneknek: az ifjúság angyali tisztaságát? Nem buta agyrém-e az egész Torella-dolog? Torella megnyúlt, korhadt arca átrémlik a perzselő levegőn. Gaby ismét látja ábrázatát, magas gallériját, nyakig begombolt mellényét, amely úgy hatott rá a Quisisana kertjében, mint a keselyű két csukott szárnya. A halottkém – így nevezte el Torellát –, akinek olyan volt a tekintete, mint a sóstóé: elpusztítja maga körül a legparányibb vegetációt is, és nem hagy helyet semmi életnek, még a parányi rovaroknak sem.

Gaby órákig ácsorgott a Torella-villa előtt, aztán mégis hazavánszorgott, mert heves szúrást érzett a fejében, és e fájás az élniakarás ösztönös erejével mozgásra készítette. Pali türelmetlenül várta már a szálloda ajtajában. – Nem tudom megérteni, hogy lehet valaki olyan ostoba, hogy strapálja magát ebben a hőségben!

Gaby nem találta fontosnak a választ.

– Ma még melegebb van, mint tegnap – sóhajtott Pali.

Leültek ebédelni. Pali egyre-másra nyelte az ásványvizeket és citromot nyalogatott.

– Ne vedd rossz néven, le kell feküdnöm, mert rogyok össze a fáradtságtól. Remélem, te is azonnal lefekszel. De hát ilyen időjárás, egyenesen abnormális még Olaszországban is.

Gaby idegesen válaszolt. Mindjárt lefekszik ő is. De nem feküdt le. Megvárta, míg Pali az ágyába bújt, és azután felhívta a balkonra Giuseppét, aki Luigival együtt rendületlenül lógatta lábát a kőpárkányról, mintha a hőség egyre fokozódó kataklizmája őket egyáltalában nem érintené.

– Giuseppe fiam, elmész a Torella-villába, és megérdeklődöd ügyesen, mint a múltkor, hogy mi van a fiatal Torella báró úrral? Szeretném, ha beszélnél vele. Mondd meg neki, hogy nyugtalan vagyok miatta, és ha holnap sem jöhetne ki, hát adjon életjelt magáról.

Giuseppe megvakarta a fejét.

– A múltkor még ment valahogy. De a villába be nem mehetek, mert elkergetnek, vagy a kutyákat eresztik reám. Ha mégis akarja a donna, megpróbálhatom, hogy beszéljek vele.

– Nesze tíz líra! Ha jól intézed a dolgot, külön is megajándékozlak.

Giuseppe nyakába szedte lábait, és elrohant.

Gaby sóhajtvá visszament a szobájába. Kimerülten feküdt órákig. Érzéketlen volt. Szenvedni sem tudott. Súlyos tehernek érezte fejét, mintha kivették volna belőle a gondolkodás egész gépezetét, és egy követ tettek volna helyébe.

Délutánra vékony felleg jelentkezett az égen. Az uzsonnánál Pali hosszabb tanácskozást tartott a kövér Ruffinivel, a penziótulajdonossal.

Ruffinit úgy tekintette, mint egy hajóskapitányt, akinek tudnia kell, hogy megfordul-e az időjárás vagy sem? Ruffini azonban nem viselkedett a Bellevue hajóskapitányához méltóan. Ő maga volt a legszenvedőbb a fedélzeten, azaz a teraszon, és ahelyett, hogy bátorította volna vendégeit, kezét tördelte és sopánkodott.

– Mit tudom én, drága uram? Lehet, hogy olyan szelet kapunk, hogy belebödülünk. Lehet, hogy elvonul a felhő, és még nyomasztóbb lesz a hőség. Még az is megtörténhetik, hogy esni fog. Csak azt mondhatom, hogy három évvel ezelőtt is ilyen hőség volt, akkor is ígérkezett egy kis borulás, de nem esett. Lehet... – de nem folytatta tovább, nehezére esett a beszéd.

– Ruffini uram, ha már itt van, hát kifizetem magának a számlát. Még csak tíz napig leszünk a vendégei. Ha egyáltalában kibírjuk ezt az átkozott hőséget!

Ruffinit e bejelentés még jobban lesújtotta, mint az időjárás maga. A németek is elmentek, a bárónő is készülődik, új vendégek pedig alig jöttek. Nyár van, a penzió üres. Futóvendégre pedig nem lehet építeni.

Pali azzal szórakozott, hogy számvetést csináltatott Ruffinivel a penzió rezsijéről. Leültek ketten a táncteremnek használt helyiség egyik sarkába. Pali ceruzával a kezében kimutatta, hogy a penzió még akkor sem eléggé rentábilis, ha négy hónapig minden szoba ki van adva. – Tehát? – hallgatta Ruffini, mint az órakulomot.

Pali újabb számvetésbe kezdett, és kifejtette Ruffinének, hogy ha ő volna a tulajdonos, milyen árak mellett tudná a szálló jövedelmezőségét reális eredményekre fokozni. Az a lehetőség, hogy Pali végre szorozhatott, oszthatott, kalkulációkat készíthetett, az irtó hőség ellenére is megnyugtatta, nem törődve azzal, hogy Ruffini az ő számításait nem találta helyesnek.

A hőség azonban nem enyhült, sőt. Valami mégis készülődött a levegőben, mert a tenger puha kebeléből a part felé néha szél szaladt, egészen gyenge szél és megérintette a fákat. A megrekedt hőséget e vonaglás mégsem ritkította, mert a szél maga is forró volt.

Mindenki az éjszakában reménykedett. Ha két ember a mólón találkozott, az eső lehetőségét vitatta meg. E fontos eszmecserebe bevontak öreg hajósokat is, akik valamelyes ajándék reményében hajlandók voltak eldönteni a vitát, úgy, hogy lesz eső. Voltak egyesek, akik, mint valami augurok, a madarak repüléséből jósoltak. Ha a sirályok otthagyták rejtekhelyüket, és nyugtalanul kóvályogtak a tenger felett, már megkönnyebbülve mondták, hogy egy óra múlva eső lesz. Kétségtelenül, a tenger is jobban hullámzott. Csak egy momentum volt nyugtalanító, hogy a szél oly ádázul tikkadt, és csak azért látogatta meg a szigetet, hogy a légkörből összegyűjtött idegen forróságokat ide rakja le.

Másnap reggel a hőség tetőpontjára hágott. Az égbolt kíméletlen késsel vigyorgott alá. Még a capribeliek kezében sem ment a munka. A fűszálak kiszáradtak, a virágok lekonyultak, az öszvéreknek kilógott a nyelvük, és gyümölcsök rothadtak az árok szélén. Csak a tenger érezte jól magát; a habok, amelyek mint a delfinek, fel-felugrottak a partra.

Gaby kezében tartotta a távcsövet, és Rodolfót kereste. Úgy nyüzsgött már a tenger megint, hogy saját magát sem tudta volna megtalálni a vízre szomjas hangyabolyban. Halántékán lázasan lüktetett az ér. Giuseppe sem mutatkozik, úgy látszik szándékosan. Legokosabb, ha mégis lemegy fürdeni Palival, hátha a véletlen kedvez, és Rodolfót künn találja.

Az üreges mészkőszikla előtt kitolva a partra ott feküdt Rodolfo felborított csónakja. Bal oldala le volt már festve, most a jobb oldalra került volna a sor. De három napja nem nyúl hozzá senki. Törött üvegek, eldobott konzervskatulyák, egy cserépfazék, amelybe beleszáradt a festék, feküdtek szanaszét. A szikla repedéséből kinyúlt egy faléc, ide szokta Rodolfo kitergetni vizes ruháját. Csak ennyit talált meg Rodolfóból.

Giuseppe lekiáltott hozzá a sziklafal tetejéről.

– Io sono, mia donna, Giuseppe.

– Gyere le azonnal, Giuseppe, és beszélj.

Giuseppe int. hogy nem tud mondani semmit.

– Gyere csak le!

Giuseppe nem megy a hosszú gyalogösvényen, hanem lekúszik a falon.

– Az az újság, asszonyom, hogy Torello báró tegnap reggel elutazott Rodolfo úrfival.

Gaby megtántorodott.

– Biztos vagy benne?

– A legbiztosabb. Benn voltam a kastélyban is. Csak a kertész maradt otthon.

– Hova utaztak?

– Azt nem tudom.

– Miért nem kérdezted meg a kertészt?

– Ő sem tudja.

– Elmehetsz, Giuseppe – mondotta alig hallhatóan. Megfordult, magára kapta fürdőköpenyét, feltámolgott a szobájába. Tíz perc is kellett, hogy felérjen.

– Mindennek vége – mondotta tompán, és könyökére támaszkodva belenézett az ürességbe. – Ó, tudhattam volna, hogy ez lesz a vége!

Végigdőlt az ágyon, és a párnák közé temette arcát. Zokogott, átkozta sorsát. A fájdalom első rohama után zavaros víziókhoz, torz ötletekhez menekült. Ő maga fog utánajárni, hogy hova utaztak el Torelláék, és üldözőbe fogja venni... De ez ostobaság... Feljelentést fog tenni a rendőrségen... Esztelenség! Egy reménye volt: Rodolfo írni fog neki. Mint a hajótörött, akit a víz még egyszer a felszínre vet és megpillant egy úszó fatuskót, és belekapaszkodik, úgy fogódzott Gaby is abba a lehetőségbe, hogy Rodolfo nem feledkezik meg róla...

Szobájában mind elviselhetetlenebbé vált a levegő. Gaby víziói egymást kergették. Mint valami felhőfoszlányok, elszéledtek és ismét egymásra találtak, olyan döbbenetes változatokkal, hogy csupán zenei jelekkel lehetett volna érzékeltetni. Néhány nap boldogsága összegabalyodva, összefonódva hullott le a lábaihoz, mint valami megszaggatott köntös. Odakünn pedig a száraz ég, ó, ha legalább az tudna sírni! De nem volt könnye, és az egész külső világ elkerülhetetlenül egyetlen gomolyba roskadt, összepörkölődött, megzাপult, cafatokra mállott a capri nap katófalkján.

És már Gaby, Gaby sem tud sírni. Könnytelenül ült, és az első pillanatban nem is ismerte fel Palit, amikor szemrehányó tekintettel megjelent.

– Megint eltűntél, és én mint a futóbolond kereslek mindenütt. Nem szólsz, amikor elmész. Mi van veled? Te sírtál!

– Ez a rettenetes szomjúság... – Még mosolygott is hozzá, és alig hallhatóan szólott – az ember igazán elveszíti az eszét.

– Bizonyos, hogy ez a hőség túlmegy már minden képze-

leten. Ruffini mondja, hogy a városban napszúrással öt embert vittek be a mentők. Isten csapása ez a szárazság. Mi lesz velünk?

Gaby feltápáskodott, vizes borogatást tett a fejére, nem ebédelt, egész nap a mennyezetet nézte. Nem is sejtette, hogy a lefüggönyözött ablakok mögött ismét felgyülekeztek a fellegek az égre.

Tarajos, vastag fellegek gyülekeztek, de milyen isteni fellegek! Kövérek, húsosak, nekirugaszkodott, óriási fekete bivalyok valamennyien! A tenger haragoszöldet öltött, és a hullámok vadul törtek meg a partokon. A szél is fűjt, meghajlította a fák koronáit, és nyomában a ciprusok fekete csúcsa is meghajolt.

Az ég is elsötétedett, végre nem látni már a napot. Persze, nem adta könnyen meg magát. Fehér tejkorongja keresztülértett a felhőtakarón, de jöttek új fellegerősítések is, felduzzasztva az égi leplet.

Gaby kiment a teraszra, és onnan bámulta üres tekintettel az emberek arcát. Minden arc, gyereké, aggastyané egyaránt, tele van kibeszélhetetlen várakozással. És ha jól körülnéz, még a fal omladékai is magukon viselik a türelmetlen várakozás jelét. A házak lapos tetői is készen állanak, hogy megfürödjenek e fejedelmi fürdőben. Ez a várakozás beleül a csontokba, megfeszíti az izmokat, kitágítja a pupillát, és remegővé teszi a kezeket.

A vitorlák megduzzadnak a tengeren. A zászló felfrissül az uszoda felett. Porszemecskék táncolnak a magasságban.

Nápoly eltűnik a ködben. A távoli, sziporkázó fehér sík mint valami vetítövászón ereszkedik a látóhatár elé. A Vezúv kerek foltja is besüppedt a ködbe. Felhő lesz belőle a sok más felhő mellett. A csónakok, vitorlások a kikötőben mindent megkísérelnek, hogy elszakadjanak kötelüktől. A szájak félig megnyílnak. A kaktuszok, pálmák kifelé fordítják leveleiket. A kutyák csa-holnak. Fenn a geyzen táncolnak a szőlőindák.

Órák mulnak el, és még nem esett egyetlen csepp eső sem. Az égi színjáték fortélyos rendezője csak ígér, incselkedik, mind több és több elektromosságot szivattyúz a levegőbe. Ha majd nekikezd, cudar felhőszakadás lesz minden bizonnyal! Öregebb felhőkre rátelepednek a fiatalok... Végre dörög... Lefut a villám is. Lángoló cikcakkja a Monte Salaro fölött nyilall a tengerbe. Dörög ismét. Izgalmas, szenvedélyes dörgés, felháborodott villámlás, a szélvihar az olajfák ezüstös pilléit messze röpíti, és elszakítja a szárítóköteleket is – de mit ér mindez, ha még mindig nem hullott az eső?!

A szállodák előtt fiatal lányok álldogálnak kettesével-hármasával; ha elindulnak, furcsa járással sietnek az ismeretlen elé, és mellük szomjásan tör elő az átlátszó kombinén keresztül. A

férfiak szeme körül, szája körül buja vonások feketednek, amelyekből nehéz kiolvasni: halálos fáradság-e, vagy halálos mámor? Pali arca is a gyöttrődések jelenvalóságát rebbenti fel. Szeme egészen besüppedt arcába. Szemöldöke felborzolódik. Puha fogású, ritkás haja csapzottan tapad a homlokára. Ajkai hangtalanul mozognak.

Még mindig nem esik. A vihar még csak az elemek általános mozgósításánál tart. A szél a szemetet majdnem a szálloda erkélyéig kavarja fel. Gyorsan betenni az üveglakokat, különben összezúzódna, pozdorjává törnek. Délután öt óra, de olyan sötétség borul a földre, mint máskor vacsoraidőben. A szél nekivadul, már irgalmatlanul tépi a fákat, egy aggastyánt odalapít a falhoz. Mindenki lohol hazafelé, és boldog izgalommal szedi a lábát, mert a légkör nedvességei mind közelebb kerülnek a földhöz.

Pali bement az erkélyről. Az a veszedelem fenyegette, hogy a fejére esik egy cserép. Viszont nem bír megmaradni a tikkadt, nyomott, zárt levegőjű szobában sem. Unszolta Gabyt, hogy menjenek le a vendéglőbe. Gaby nem nézett a Pali arcába, mert attól tartott, hogy az leolvassa róla titkait. Száraz, fakó, hangon csak annyit mond: – Pihenni szeretnék egyet. Majd ha esni kezd, lejövök.

– Mindjárt zuhogni fog – és ahogy fokozódott a vihar, úgy ragyogott ki a Pali arca. – Esni fog – és önelégülten dörzsölgette kezeit.

Gaby az erkélyajtóhoz támaszkodott, és elkísérte a szélvihart útján. Már senki élő emberfiát nem látott, csak az ólmos köd sárgállott előtte és odalenn a kavargó hullámok. A víz nyüzsgött, ficáncolt, végigöntötte a sziklákat, hogy sokszor úgy látszott, el is sepri maga elől.

– Tegnap szelíd volt a tenger, és ma milyen – gondolta, és nézte tovább kigyuló, lángoló szemmel, megbabonázva a fékevesztett habokat. A folytonosan ismétlődő hullámozás hipnotikus révületbe kergette. Meggyötörve a napok pusztító hőségétől, összeroppanva Rodolfo miatt, a várva várt vihar frenetikus lázában akaraterjének – amely mindig visszatartotta őt a nagy bolondságoktól és megállította a meredély szélén – utolsó szála is elszakadt. Valami megpattant benne, a kerten keresztül elrohant, szaladtában végigesett az összehajtott, zöldre festett székek között, könyökével átvágta magát a kaktuszok sűrű bozótján, belekapaszkodott a szélben ingó, vastag húsú gyökerekbe, és a meredek sziklalépcsőn – ahol csupán az önfenntartás állati ösztöne segítette – a tengerpartig küszött.

Pupillái betegesen kitágultak, amikor szemtől szembe találta magát a tengerrel. Viaskodott vele. Kitárta neki ziháló mellét.

A pattanásig szívta magába a sós nedvességet. Igen, ez a tenger, most, csak most ismer reá, a zabolátlan, fékevesztett, megveszett, medréből kitörő, a lázadó, felbőgő, tébolyodott, végtelen és győzedelmes tenger, nem pedig amaz, a ketrecébe zárt, szelídített, jól nevelt, polgári igényeknek megfelelő lubickolóhely – de ímé, még zuhog is hozzá, az eső bő cseppekben megeredt, és a sós- és édesvíz nedvessége már áztatja az arcát. A fellegek összes hólyagai egyszerre hasadtak fel, és zúdult, zakatolt a zápor, és a szélroham az eső millió fonalából sűrű fátylat szőtt, majd szétcsapdosta, mint gomolygó füstöt.

A jeges nedvesség beszivárgott a Gaby szandáljába, eláztatta a ruháját, és nekiiramodott szenvedéllyel leviharzott szemérme búvóhelyéig is.

A záportól fátyolos szemekkel néz körül. Nagyszerű könynyebbség vesz rajta erőt.

Beül a csónakba, és meglazítja a kötelet. Az elemek apokaliptikus tánca alatt behunyja a szemét. Egy szakállas hullám meglökte. Gaby egy pillanattig, egyetlen pillanattig élvezte önmagát, mert olyan bátorságot ismert fel magában, amelynek létezéséről sohasem tudott. Ugyanazzal az életet kormányzó állati őszöntéssel, amely segítette, hogy a bömbölő szélviharban lekússzék a síkos és bizonytalan sziklalépcsőn, most, noha soha életében nem járt evező a kezében, egyensúlyozott az evezőrudakkal, és egy darabig felvette a harcot a hullámokkal. Még észreveszi, hogy a villámfényben a Monte Salaro úgy ragyog fel, mint a smaragd, de elsikoltja magát, és többre nem emlékszik.

Egy szuroksötét, odvas fa belsejére emlékeztető hullám mege-melte és felborította a csónakot.

Amikor végre a csillagtalan estében az orkán ereje rábömbölt a várakozás szenvedélyétől vemhes szigetre, Pali otthagya az étteremben a vendégeket, és felment Gabyhoz a szobába. Még villámlik, mennydörög, a vihar eresztékeiben rázza meg az ablakfákat – Gaby nincs sehol. Kiszaladt a folyosóra, hangosan kiált – hiába! Kifeszíti az erkélyablakot, hátha az erkélyen van – ott sincs. Lenéz az útra, amely ezer csáppal, ezer szomjas ajakkal lihegi be a vizet – nincs, nincs. Az irodában nem tudnak róla. Csak nem ment ki ez a szerencsétlen a tengerhez? – kap a fejéhez ijedten.

Esernyővel a kezében lerohant a tengerpartra. Megbotlik; mire feltápáskodik, a szél kiragadta kezéből az esernyőt. Tovább keres. Ott, ahol fürdés közben le szokták vetni holmijaikat, a gyökérbe, sárba taposva végre felismeri a Gaby keleti mintákkal átszött

lila sálját. Bambán megáll, arca eltorzul, és ugyanazt a kibeszélhetetlen szorongást érzi, amit egy félórával ezelőtt, amikor a vihart várta; csak most erőteljesebben, elementárisabban. Ezt az érzést még nem ismerte. Életében talán először sejdíti meg, hogy mi az igazi fájdalom. Tehetetlenségébe, mint valami ingoványba, mind lejjebb és lejjebb süllyed, és úgy tetszett neki, hogy már szájáig ér az iszap. Ezer hang között egyetlen emberi hangra vágyik, de csak a víztömegek polifonikus orkesztere hörög, dübörög fel körülötte. Végigremegett egész testében. Kiabálni szeretne, de hang nem jön ki a torkán. Újabb villám cikázta körül, és kísérteties fényében végre megláthatta, hogy hova került tulajdonképpen. Még egy erőfeszítés – rekedten elordítja magát. Mint a hímfarkas, aki elvesztette nőstényét, rekeszizma mélyéből felharsogó fájdalommal kiáltja bele a süket éjszakába: Gaby! Gaby!

Halálra ordíthatta magát, tengermoraj, égháború között elenyészett a hangja. Félőrülden a szálloda felé rohant. Fellármázta a személyzetet. Ruffini, Michel, néhány, a kocsmában borozgató matróz leszaladtak a parthoz, és acetilénlámpával bevilágították a sötétséget.

Nem kellett sokat keresniök. Gaby hatvan-nyolcvan lépésnyire tőlük a parton feküdt. A jótékony hullám ahogyan elkapta, úgy vissza is adta a földnek. Mi történhetett? A sekélyes vízben megállott volna a maga lábán, és jártányi erővel valahogyan visszavánszorgott a partra?

Amikor megtalálták, élt. Összetörve, tele zúzódasokkal. De lélegzett.

– Nem lett semmi különösebb baja – nyugtatta meg Ruffini Palit, aki ügyetlen buzgalommal – mintha az, hogy megmenekül-e Gaby vagy sem, egyedül attól függne – igyekezett megtisztogatni Gaby haját a moszattól. Mialatt a többiek a fejét tartották, ő a lábánál fogta, és így vitték fel a szállodába.

Orvos nem volt kéznél, mert lenn a parton nincs orvos, csak odafenn a piazzettán. Michelnek azonban egy másik kis szállóban, a Nationaléban sikerült a fürdővendégek között egy német orvost felhajtani, aki flegmatikusan abbahagyta sakkpartiját, átjött a Bellevue-be, megvizsgálta az ájultan fekvő Gabyt, éleszteni próbálta, de biztos véleményt nem tudott mondani.

– Lehetséges, hogy tüdőgyulladás esete forog fenn – mondtotta. – Mindenesetre várjuk meg a reggelt. Kora reggel egy ápolónót küldetek önnek. Addig üljön ön a beteg mellett. Azt hiszem, hosszabb időbe, mondjuk pár órába kerül, amíg a nagyságos asszony magához tér.

Ruffini bőbeszédűen magyarázgatni kezdte az orvosnak, hogyan is történt az eset. Közben a szobába, csuromvizesen, mind

többen és többen jöttek be. A német orvos legyintett a kezével, hogy nem kíváncsi az eset részleteire, és energikusan mindenkit kiparancsolt a szobából, elsősorban Ruffinit. És azután ismét a beteg fölé hajolt, széles vállai és háta eltakarták Pali elől a Gaby arcát. Pali az orvost nézte, egyszerre rejtélyes hatalmat látott minden kis mozdulatában, és kérdő pillantást vetett rá. Az orvos erőteljesen kezet szorított vele. – Reméljük a legjobbakat – búcsúzott el tőle, de volt a kézszorításában valami, amit a férfi sejtet a férfivel: el kell készülni végzetes komplikációkra is!

Pali egyedül maradt a néma asszonnyal, aki úgy feküdt a sima ágyon, mintha már nem volna benne élet. Pali félszegen lehajlott, az átázott szandált lehúzta csa asszony lábáról, azután a nyirkos testről a szétmálló, iszapos ruhát hántotta le, mint ahogyan az ember egy banánt foszt meg a héjától. Ügyetlenül megigazította a mozdulatlan fej alatt a párnát is, leült egy székre, s ujjával, anélkül, hogy tudott volna róla, dobolni kezdett a szék támláján, és várt.

Kísérteties volt ez a hotelszoba. Világosságát attól az egyetlen villanygőz tompa és gyér fényétől kapta, mely az éjjeliszekrényen állott. Még a légy zümmögését is meg lehetett volna hallani, de odakünn citerázott, tombolt, őrvongott a vihar. A belső élet néma magárahagyatottságában Pali agyán átvillant a gondolat, hogy esetleg örökre elveszítheti asszonyát. Ennek a veszedelemnek közelsége a szoba minden homályos szögletéből előacsarkodott. Szavak: élet, halál egyszerre elhagyták a szókincs rejtekhelyeit, az érzékelhetőség minden fenyegető tünetével mutatták, hogy vannak, hirtelen teltek meg tartalommal, különös nedvekkel, mintha ők is csak a künn zajongó viharra vártak volna, hogy megduzzassza edényeiket.

Pali a meggyőtrő, szenvedéssel teli éjszakán, a villám fel-felcsapó lángja mellett oly éles világításban látta meg mindketőjük életét egyetlen pillanat fényforrásában, amely minden oldalra szétsugárzott, mint még soha. Gondolkozva a mulandóságról, összezsugorodtak a bölcső és a koporsó határai, és önmagát látta megint, mint egész kis gyermeket, rövid nadrágban, kioldódott cipőfüzővel, a szülői házban. Akkor még szép fiúcska volt, és milyen pajzán; milyen rakoncátlan... Hogy megváltozott!... Vajon valóban ő volt az vagy valaki más, aki csinytevéseivel állandó réme volt a háznak, aki kiszúrta a kismacska szemét, mert tudni vágyott, hogy mi van mögötte... Ez a féktelen gyerekkor fel-szívódott és leülepedett a rákövetkező kamaszkor kesernyés hangulatában. Szülei szegények voltak. Gimnazista korában privat-

órákat kellett adnia, hogy továbbtanulhasson. Pajtásai már rég megismerkedtek a női test misztériumaival, amikor ő még – és milyen sokáig! – azoknak az éretlen, ifjúkori pubertásos bűnöknek áldozott. Hányszor kellett feltámasztania ujjával a szemhéját, kényszerű vigiliákkal, éppen úgy, mint most... De akkor nem egy éj átvirrasztásáról volt szó, esztendőök éjszakáit kurtította meg...

Végre felküzdhette magát. Felküzdhette?! Nyomorult pária maradt; ha ruhát csináltatott, nem volt pénze cipőre, ha cipőt, nem volt pénze ruhára. A szerencse végre meglegyintette, és megnősülhetett... Most az esküvő utáni első délelőttöt látja maga előtt, amikor karonfogva végigvonult feleségével az utcán, és akkor is barátai arcán már ott látta a kaján mosolyt: vajon mivel babonázta meg ez a jelentéktelen ember azt a szép leányt, hogy feleségül ment hozzá? Nem fog sokáig tartani. Ő vette el, de a miénk lesz!...

Az emberek gonoszak. A világ tele van önzéssel. De aki nem veszíti el a magába vetett hitet, és fűtül a komizságokra. előbb-utóbb boldogul. Lám, munkájával mégis kiharcolta magának azt az állást, amely tiszteletet kölcsönzött neki. Munkája becsületes volt. Becsületes, korrekt a mai napig. Ne vesse senki a szemére, hogy nem viselkedett fair módon! Aki ezt állítja róla, az nem ismeri egyáltalában a tőke erkölceit. Az a más szemében meglátja a szállkát, de a saját szemében a gerendát sem. Hány és hány ember csinál karriert – a más romlásának árán! Hány és hány kereskedő csapja be jóhiszeműen a vevőjét! Hány és hány ember nem riad vissza attól, hogy vesztegessen! Hány és hány ember táncol azzal a természetességgel a büntető törvénykönyv paragrafusai körül, mint amilyen természetességgel, a lezuhanás minden veszedelme nélkül a turista mássza hegymászó botjával az Alpeseket. És mégis akadnak egyesek, akik neki. éppen neki, aki a legtöbbet dolgozott, vetik szemére egyetlen ténykedését, amely legfeljebb tévedés, de nem bűn. A megátalkodottan cinikus létre születni kell. Aki sohasem csalt, lopott, váltót nem hamisított, aki minden cselekedetében kitarzott az általános morál parancsszava mellett, még a dinnyehéjon is megcsúszik. Legyen csak otthon egyszer... Majd megmutatja ő, hogy fokozott munkával, a tisztesség alapján állva is lehet még nagyobb eredményeket elérni.

Gaby mozdulatlanul feküdt. Pali megfogta a kezét. Ijedten tapogatta a csuklóját. Gyöngéden vert, lüktetett. Élt. Az arcát nézte. Még így is mennyi makacsságot fejez ki. Mennyi akaratosságot, ahogy összeszorítja az ajkait.

Házasságára gondolt, azokra a negyedórákra, amikor ez az ifjú test melegen simult hozzá, és amikor ezek az ajkak a vágy

és az öröm ízétől voltak nedvesek. De lassanként – vajon kinek a hibájából, az övéből semmi esetre sem, a természet rendje, a megszokás hozták így – a szerelemnek a háttérbe kellett kerülnie, annál az egyszerű oknál fogva, mert a kötelességtudás került az első vonalba. Mit tagadja, együttlétüknek pillanatai csak olyan megkapaszkodások voltak, mint amikor úszás közben az ember belekap a kötelekbe, hogy egy rövid percig kipihenje magát, erőt gyűjtsön, és azután ismét ki a kegyetlen szabad tengerre...

Vajon ezért akart Gaby öngyilkos lenni? ... Mert ez az éjjeli kibotorkálás a viharos tengerre több volt, mint szeleburdiság... Elhatározás volt, hogy végezzen magával. De miért? Mert ostoba, regényes, nem e világba való természet, aki szándékosan fürjka be magát téveszméi közé, szándékosan keresi a magányosságot, a magányosságot, amely oly rossz tanácsadó... Még csak az hiányzott neki, hogy erre a vad, lehetetlen szigetre hozza, amely valószínűtlen, torz csodáival, ellentmondásainak mágikus erejével, vagy minek nevezze, könnyen hurcol magával egy ilyen álmodozó lelket a valóságon túli dimenziókba.

Gaby haragszik rá, gyűlöli őt... Honnan veszi hozzá a jogcímet? Ő bevallja Isten és ember előtt, hogy sokszor megbántotta Gabyt, de sohasem szándékosan. Ám Gabynak sem szabad elfelejtenie, hogy ő is, minden bizonnyal akarata ellenére, tapintatlanul viselkedett vele szemben. Már házasságuk első hetében is mi történt? Felvitte az irodába. Tél volt, nem fűtöttek a raktárban. Lelkesen mutatta neki az archívumot, az ügykezelést, a cédulákat, az adminisztrációt, amelyet saját ötletei szerint vitt keresztül az egész üzemben, oly pedantériával, amelyhez fogható egyetlenegy gyárban sem volt egész Erdélyben. Gaby akkor szorosabbra húzta össze a bundáját, elfintorította az orrát – nyolc napos házások voltak –, és úgy viselkedett, mintha ez az irattár nem is irattár lett volna, hanem valami morgue, kitett és felismerésre váró hulláival. – Látod, Gaby – mondotta neki –, így kell nekem megosztanom életemet közötted és az aktáim között. Mit szólsz, milyen mintaszerűen megy itt minden? – Gaby elnevette magát és így szólott: – Az az érzésem, mint amikor a múzeumban meglátok egy roppant sarkantyút: vajon milyen lehetett az a vitéz, aki ilyen rézsarkantyút hordott?

Humornak humor, de neki mégis az érzékenységre ment,

Legjobban szerette volna azt válaszolni: Miért gúnyolódsz, hiszen azt, hogy rajtad bunda van, ennek a precíz, hajszálpontos és lelkiismeretes munkának köszönheted... De egy szót sem szólott, csak rázta a kulcsokat a kezében, és megbánta, hogy egy percig is fel merete tételezni, hogy mert Gaby a felesége, jobban fogja méltányolni az ő rendszeretét, mint mások...

Ilyen apró-cseprő viccelődés, amely mind abból a tényből táplálkozott, hogy Gaby nem érti az ő dolgait, így hát nem is értékelheti, sőt féltékeny a foglalkozására, haha, arra féltékenyekedik, ami a kenyeret, az életlehetőséget adja mindkettőjüknek, hány és hány fordult elő házasesetük folyamán! Lezárt ügyek. Ostobaság a hajuknál fogva előráncigálni, de rá kell mutatni akkor, amikor az ember azt kutatja, hogy ki a felelős azért a megbolygatott házasesetért, amely lám, idáig jutott.

Mi hát a tanulság? A tétlenségben a szív nem marad közönyös. Ő is mennyi kísértésnek volt kitéve e szigeten is. Itt csak egy segíthet. Visszatérni haladéktalanul a régi élethez! Folytatni újul munkakedvvel ott, ahol abbahagyták. Gondoskodni arról, hogy odahaza Gaby is találjon valami foglalkozást, amely lassanként leszoktatja a hiábavaló fantazmagóriákról. Ha Béla bácsi bevette Jánost az üzembe, akkor ő beviszi Gabyt is ugyanoda. Majd ha Gaby előtt is feltárul az a sok szépség, amelyet a jól elvégzett munka nyújt, ha beidegzi magába a kötelességtudást, akkor mind a ketten újra megtalálják az élet reális céljait.

Innen, Capriból nézve – magából indult ki, úgy vélekedvén, ha ő lecsillapodott, akkor másnak is ugyanezt kell tennie, mert ez a logikus – nem voltak kétségei az iránt, hogy odahaza engesztelő kézszerítással várják, és az öreg is erőt vett gyerekes duzzogásán. Ha csak az kell, hogy a Schrödel-tervet kútba ejtse, üsse a kő, megteszi. Mit nem tenne meg a békéért, azért, hogy nyugodtan helyet foglalhasson íróasztalánál, és folytathassa ugyanabban a minőségben a hivatását, amelyhez kedvet érez, és amely az egyetlen elképzelhető életforma a számára.

A vihar odakünt teljesen elült. A felhők közül előbújt a hold is. Pali kinézett az ablakon, teli tüdővel szívta magába a levegőt. A tenger hullámai ismét szelíden mormoltak. A világ felvette régi ábrázatát. Milyen kevés kell ahhoz, hogy az ember elfelejtse a szenvedést!

Gaby mélyet sóhajtott. Pali megfogta a pulzusát, óráját a füléhez tartotta, kalkulált, számított. Az érverés gyorsult. Pár pillanatra múltva hangok is előtörtek Gabyból. Fátyolozott mondatfoszlányok, mély nagy pauzák utána, szavak, erőtlenül és összezsugorodva, mintha az őszi fáról peregték volna alá, szordinós silyklyok, lobot vetve, mint a gyertya lángja. Pali összehúzta a szemöldökét, nyugtalanul raktározta el magában annak a titokzatos harmadiknak a szavait, amelynek létezéséről egyikük sem tudott. Feszült idegekkel várta, hogy még rejtettebb rétegek szélén csordul ki a rejtélyes én titka, de Gaby elhallgatott, és utána mély, nyugodt lélegzéssel, mozdulatlanul feküdt tovább.

Odakünt, mintha Atlantisz támadt volna fel, emelkedett ki

a természet a nap és a vihar démonikus ereje fölé. Ő, akkor talán idebent is vissza fog térni az élet.

Pali elbóbiskolt a széken. Fejét a mellére hajtotta, a száját nyitva felejtette. Az ezüst hold kíváncsian ütötte be az arcát a szobába. Ebből az arcból fényfoltok hullottak alá, és a Pali mellé-nyére, térdére, cipője orrára tapadtak, mint a mézga. A hold arca eleinte incselkedett. Azután szarkasztikusan gúnyolódott, mint egy bölcs, mintha Voltaire-je volna a kozmosznak; azután nevetett. És a végén, a végén szánakozott, szánakozott.

5

Gaby előtt, amikor másnap délelőtt felébredt, lassan formálódott ki a férje alakja, és úgy nézte sokáig, mint valami tárgyat, amelyről nem is képzelhető el, hogy él. Megerőltette a szemét, felismerte Pali verejtékező homlokát. Ez megnyugtatta. Jobban körülnézett, a hotelszobában egy ismeretlen asszony lehajolva vizes törülközőket áztatott a mosdótálban.

– Ki ez az asszony?

Gaby felült az ágyában, de nem bírt fennmaradni, és visszahanyatlott.

– Az ápolónő, fiam – simogatta meg Pali Gaby haját – Donna Ursula.

Gaby összevonta a szemöldökét, és alig-alig hallhatóan suttogetta: szégyenlem magamat.

– Most már túl vagyunk rajta. Ugye megmondtam magának, Donna Ursula, hogy nem lesz kutyabaja... Meg voltunk ijedve alaposan, Gabykám! De hát mi is juthatott eszedbe, hogy viharos időben nekivágj a tengernek?

Gaby arcán még ott lebeg reflexe a másvilágnak. Könnyű mosoly suhan végig az arcán. – Ha egy tükröt kaphatnék... – gondolja, de abban a pillanatban meg is feledkezik róla. Ujjait a napfény elé tartja, amolyan súly nélküli mozdulattal, mint amikor valaki egy lehullott pillangót emel fel. Szeme most megakad a fehér abroszos asztalkán.

– Mennyi virág, milyen szépek... Köszönöm neked, Pali. Pali zavartan néz Donna Ursulára. Ursula asszony vásárolta össze őket a piacon. De hát ezt mégsem mondhatja meg Gaby-nak!

– Kedves, igazán kedves – szagolta meg a fehér virágokat, és azonnal felismerte, hogy vadliliomok. Liliom: nemes virág, úri virág, de nincs a dísznövények világában egyetlen olyan virág sem, amely annyira el tudna vadulni, mint éppen a liliom. Capri mély árcai tele vannak burjánzó vadliliommal.

– Ne erőltesse meg magát, asszonyom – igazította meg az öreg Ursula búbájosan finom mozdulattal, amilyenre csak egy nő képes, Gaby feje alatt a párnát.

– Vigyázz, kérlek, vigyázz – ajánlotta Pali is –. még mindig nagy a lázad.

Odakünn ólomszínű fellegek takarták be az eget.

– Azóta... még mindig esik?

– Esik is meg nem is. Egy-két órája, hogy elcsendesedett.

– Szegény Pali, képzelem, mennyi bajod volt velem!

– Nem kívánom az ellenségemnek sem. Egészen meg voltam riadva miattad. Az éjjel is félrebeszéltél.

A Gaby arca elsápadt:

– Mit mondtam?

– Már elfelejtettem. Eleinte azt gondoltam, hogy felírom magamnak. Várj csak... Valami sziréneket emlegettél... „Ó, szirének, hallom a ti éneketeket... Ne engedjetelek odakötözni a hajó orrához... Mindent hallani akarok!” Hát ilyen ostobaságokat fecségtél. Ha jól emlékszem, valami nevet is emlegettél.

– Micsoda nevet? – könyökölt fel Gaby erőre kapva.

– Mit tudom én? Valami Leu... Leu.

– Leucosia – mosolygott Gaby, és ez volt az első őszinte mosolya.

– Mást is mondottál. Valami Lie, Lie.

– Ligea.

– Azt.

– Leucosia és Ligea a szirének nevei. Azt talán tudod, hogy itt a sziget közelében van a szirének útja. Odüsszeusz is itt hallgatta a szirének énekét. Nincs benne a Baedekerben? – fejezte be kissé évődő hangon, amelyet a visszanyert életerő váltott ki belőle.

– Nincs. Én nem voltam latin-magyar szakos.

Mindketten mosolyogtak.

Pali félszemmél rásandított az ágyra: Odüsszeusz!... Beteg, határozottan beteg – mormolta.

– Mást nem mondtam? – s hirtelen elkomorodott.

– Összefüggéstelen dolgokat, de már elfelejtettem...

Gaby áthatóan nézett az urára:

– Köszönöm neked, Pali.

– Mit köszönsz?

– Hogy elfelejtetted. Kár lett volna tönni az agyadat az én hiábavalóságaimmal...

Giuseppe, abból az alkalmából, hogy a „donna” először jelent meg a parton, egy nagy csokor mezei virággal lepte meg Gabyt.

Rozmaring, klematisz, caprifolium, mind együtt volt az a sok kedves virág, amely lecsüng a sziget magas sziklafalairól.

Gaby magához szorította a virágokat.

Szinte csodálatos, a fizikuma rohamosan jött rendbe. Még tüdőgyulladást sem kapott, pedig a lélek eddig is csak hálni járt beléje. Igaz, még jobban lesoványodott, olyan vékonyka szegény, mint a fűszál.

A német orvos megtiltotta neki, hogy fürödjön. Egyelőre nem szabad kitennie magát még egy meghülésnek! Bánja is ő, úgyis gyűlöli a tengert! Gyűlöli, szereti, már nem is tudja, egybefolyik ez a két fogalom nála. Legjobban szeretne elmenekülni Capriból!

– Utazzunk el, ha lehet, már holnap utazzunk – kérte Palit.

Palinak felderült az arca. Ez már beszéd! Éppen a szájából vette ki a szót.

– Vasárnapig van kifizetve a penzió. Ha úgy tetszik, vasárnap utazhatunk. Innsbruckig meg sem állunk.

A hátralevő két napot Gaby – miután fürödni nem fürödhet, az emberek társaságát viszont gyűlöli, a Quisisanába pedig soha be nem tenné a lábát – Giuseppe társaságában tölti el, aki elmaradhatatlan lovagjává szegődik. Szívesen jö-megy vele, hiszen letéteményese titkának... Giuseppe processziókról mesél, amelyeket a szőlőbetegség ellen vezet a nép, a százéves Bep-póról odafenn a piazzettán, aki abból él, hogy festői fehér szakállával, vörös övével, húr nélküli gitárjával beáll a fürdővendégek fényképezésre kész csoportjába, hogy a hazaküldött levelezőlapok értékét ezzel is emelje. Beszél az őszi madárvadászatról, amikor csapatostól ejtik törbe a rajokat, fügeszüret-ről, a fehér vászonkendős, fülönfüggős capri asszonyokról, akik a Marina Granden várják vihar után a halászokat, de azok közül egyik-másik odapusztul a tengeren... Dallamos olasz nyelven mesél Gabynak, aki már megért minden szót. Ha sokáig itt marad, hozzáhasonul ő is a capri hajótöröttek asszonyaihoz... De vasárnap utazik – és Giuseppe buzgóbban szedi számára a lilába játszó gránátalmát.

– Hogy nem unod meg a folytonos mászkálást ezzel a csirkefogó Giuseppével? – fakadt ki Pali, mikor Gaby porosan hazajön, és szanaszét szórja virágait.

– Miért nem jössz velünk te is?

– Ma délután együtt megyünk ki. De hová?

– Giuseppe elvezet a halászokhoz. Gyere velünk, ha kedved van – tette hozzá, bár szívesebben vette volna, ha marad.

Pali is felcihelődik. Tisztán a bölcs előrelátás okából, ne-hogy Gaby a szurtos, zsíros képű, himlőhelyes Giuseppébe is belebolonduljon. Zobeltitz és Rodolfo után minden lehetséges...

Az állott hal szagát Gaby már messziről megérzi. Csodálatos, hogy milyen érzékeny a szagok iránt, akárcsak a terhes asszonyok.

A halászok éppen most vontatják a Marina Grandéba a zsákmányt. Ott vergődnek a bárkák orrában az ezüstös, gyöngyházás, összevevissza haltömegek.

Egy halászó kölyök lelógatja a lábát az üres mólóról. A hal, amit kiránt, még táncol egyet, mintha létezése utolsó pillanatában pótolni akarná az elmulasztottakat. De egy csomó hal apatikusan tűnik el a többi között. Még csak nem is tiltakozik korai elmúlása ellen.

Gaby szeme folytonosan a horgokkal teleaggatott zsinetet vigyázza. Pali néhány cigaretta fejében elmagyaráztatja magának: tonhal, tintahal, ez a hosszú esetlen itt: marena... Hát ez a hasas, ökölnyi, kiugró bazedovos szemével? Olyan, mint Béla bácsi – mosolyog Pali Gaby felé. – A szürke morgóhal... – Nini, annak csak egy szeme van a jobb oldalán... – Lepényhal, északi tengerekről sodródott ide.

– Mennyi hal! – állapítja meg Pali, és a nyüzsgés-mozgás teljesen leköti érdeklődését. – Messziről úgy látszik, hogy hal: hal. Közelebről azonban mindegyik más.

– Ez már így van – pőfékeli vígan pipafüstjét az öreg halász. – A mélyben még furcsábbak a halak. De azok óvatosan elkerülnek, hogy a felszínre kerüljenek.

– Mia donna – siránkozik Giuseppe –, ez már mégsem járja. El fogtok utazni, és meg sem néztétek a Grotta azzurrát.

– Nézd, Giuseppe, kapsz öt lírát, de engedd el nekem a grottádat.

Giuseppe a fejét csóválja.

– Még az nem fordult elő, hogy valaki ne nézte volna meg a Kékbarlangot. A legtöbb idegen csak azért fordul meg a színeten, hogy a Kékbarlangot lássa. Ez itt a legszebb.

Gaby csüggedten int a kezével.

– Én már láttam – a legszebbet...

Giuseppe Palihoz fordul.

– Gyönyörű a délelőtt. Ilyenkor legszebb a barlang. Tudja-e az úr, hogy minő csoda a Kékbarlang?

Pali ne tudná? Amikor a Baedeker is két csillaggal jelzi! Annyit olvasott már róla, hogy otthon a legpontosabban referálhatna, ha nem is nézi meg.

– Menjünk ki a Giuseppe kedvéért... – szólott Gaby.

Giuseppe nagyot ugrott örömeiben.

– Nagyon szép, nagyon szép – és már készítette is a csónakot.

Siklik a kis csónak a vízen fűgén, mintha még ez a faalkotmány is örülne, hogy nem esett meg a szégyen Giuseppén, hogy nem tudta elcsalni a donnát a barlangba. Apró szitakötők, rovarok rajzottak a víz színén. A sziklafalból kiálló kaktusz-bokrok le-leejtették kék-pirosba olvadó hosszúkás gyümölcseiket. Giuseppe mélabús olasz dalokat énekelt, amelyekben felolvadt a kezdődő bariton meleg, ezüst érce.

– Nézd meg jól – suttozta Gabynak egy belső hang –, nézd meg jól, jól nézd meg, sohasem fogod látni többet!

Giuseppe most belekezd egy másik dalba. Ugyanaz a dal, amelyet Rodolfo énekelt, amikor a búcsú alkonyatában csónakjaik eltávolodtak egymástól. Akkor mind elhalóbban hallotta a melódiát, egyre foszlott az ének szövedéke, egyre halványodott, és a végén megszűnt. Most ismét felszakad – idegen szájon.

Talán a dal volt az oka, vagy hirtelen meglepte a közeli, a végérvényes búcsú fájdalma: Gaby elsírta magát.

Vörös mészkőfalak előreugró fantasztikus loggiái alatt lelassúdott a csónak. Gaby üveges tekintettel nézte a part szélén gyűrűző habok gyors körbe-keringését. A homályos barlangokból denevér csapott elő. Fel-felvillózó sárga fény, mint amilyen a macska szeme a sötétben.

– Miért sírsz? – tudakolta Pali.

– Eszembe jutott, hogy holnap elutazunk.

– Gabykám, ha neked folytonosan eszedbe jut valami, akkor igazán nem tudom, hogy mit csináljak. Vannak dolgok, amelyeket ki kell operálni, mint a vakbelet vagy a mandulát... Ezek csökevények, amelyeknek semmi értelme a szervezetben, csak zavarólag hatnak.

– Megérkeztünk – szól Giuseppe.

Pali elcsodálkozott. Hát hol is az a híres barlang? Nem lát egyebet, csak néhány kirándulókkal teli vitorlást, egy zászlórudat a mészkőfal hasadékában, keskeny nyílást a bokrok alatt, amelyeken keresztül még egy gyerek is alig tud átbújni. A sziklarepedés majdnem a víz színét éri.

– Ott a barlang – és rámutatott Giuseppe a résre; kérte Gabyékat, hogy hasaljanak le a csónakba, és dugják le mélyen a fejüket.

Gabynak fölösleges volt a biztatás. A csónak a barlangból ki- és beáramló, örvénylő víz nyomása miatt úgy himbálózott, mintha viharban lenne. Gaby gyöngé idegzete – talán a vihar-estéjére emlékezett vissza – egy-kettőre felmondta a szolgálatot. Végigesett a csónok mélyén, és arccal lefelé, két kezével takarta el a száját.

Giuseppe leteszi az evezőket. Megkapaszkodik a sziklaszáj

főle erősített vasláncban, és teljes erejével berántja a csónakot a hasadékon.

Grotta azzurra!

Valami csodálatos földöntúli kékség hatol be a sziklás üreg legkisebb zugába is. Kint a nap a nyíláson keresztül nem több, mint egy aranykrajcár. A víz tükörsima, rezzenés nélküli, szűziesen átlátszó. Az evezők vízbe csüngő lapátjai antracénkékek. Egy matróz fürdőruhában, hangos csobbanással beleveti magát a vízbe. Tetőtől talpig kék lesz benne. Desztillált, leírhatatlan töménykékség, amely elnyeli a nap minden vörös és sárga sugarát. Felporzó, felségesen nyugodt kékség, amely éppen azért nyugtalanít, mert annyira tökéletes. Kék, kék, kék, a szférák kékje. Isten trónusának háta mögül ideorzott kék. Évezredekken beraktározott, felhalmozott, örökkévaló kék. Honnan is vette az ember a bátorságot, hogy belopózkodjék ebbe a mesebeli kékbe. Ki a sáfárja ennek a kéknek, hogy őrizetlenül meri hagyni kincseit? Esszencia-kék, egy egész mennyboltot meg lehetne festeni vele.

– Kolosszális – áradozik Pali, és állát hirtelen hüvelyk- és mutatóujja közé szorítja, ami a legnagyobb elragadtatás jele nála. – Gaby, Gabykám, most hadd a tengeri betegséget, és ide nézz!

Gaby azonban elhárító mozdulatot tesz a kezével. Hagyják! Hát nem látják, hogy rosszul van?! Képtelen a fejét megmozgatni.

– Szokott az így lenni, signore – jelenti ki letörtten Giuseppe. – De mit csináljunk, ha egyszer a csónak meginog a barlang előtt? Repülőgépen mégsem tudunk ide behatolni!

Kieveznek a barlangból. Giuseppe a sziklaösvényen áll és ráfekteti Gabyt. A szenvedő nő csakhamar jobban lesz, de megborzong a gondolattól, hogy ismét csónakon tegye meg vissza az utat. Szerencsére a nápolyi kirándulóhajó éppen akkor érkezik oda. Felültetik rá Gabyt, és úgy viszik haza.

Gyorsan peregnek az események. Ruffini parolázik, és odaadja Egyedinek a Bellevue reklámcéduláit. Csináljon odahaza egy kis propagandát!

A bőröndökre rányomja a vignettát: Bellevue! Michel a hajófenékebe viszi a bőröndöket. Gaby ismét magára veszi spricelt angol kosztümjét. Pali a fejére húzza a sapkáját. A hajó tülköl, a sziget megfordul, benn vannak a golfban. Már csak apró házacskákkal teletűzdelt hegyoldal látszik Capriból, már csak egy vékony sáv, és az is eltűnik a rózsaszínű ködben.

Milyen egyszerű mindez – másoknak. A penzió közönsége kicserélődik. A szobákban friss ágyneműt húznak. Vetkezőhe-

lyüket a tenger mellett birtokba veszik az újak. Giuseppe holnap is „molto bellá”-zik. Palinak van igaza: az élet nem ismer megállást. Fő az idegenforgalom.

Rodolfo is vissza fog térni. A cvikkeres majd tovább tata-rozza a csónakot. Egyszer csak befejezi! Vajon ha jövőre idejönne, megtalálná-e Rodolfót? Nem, ahonnan már elment egyszer az ember, oda ne térjen vissza többé. Talán majd tíz év múlva! Rodolfo akkor huszonnyolc lesz, és ő már túl, túl a negyvenen is. A negyvenéves asszony! El fogja még a tájkékát is kerülni Caprinak.

Ősszel megérik a gyümölcs, és a földre hull. A szőlő megédesedik, és cukra kicsorog belőle. A tél Capriban egy kis piheő, januárra már megint rügyeznek a fák. De mit csináljon ő? És most elmegy...

Nápolyban még aznap este kapnak vasúti csatlakozást. Megszakítás nélkül utaznak Triesztig. Gaby ott elbúcsúzik a tengertől.

Idegen ország. A mozdony ziháló tüdővel ér fel a magaslatra. Hideg alpesi levegő. Kaszkádok, vízesések, szakadékok, alagutak. Fenyőerdők, fűrésztelep, vízimalom.

Innsbruck. Az állomáson Schrödel várja őket.

Schrödel úr éppolyan pirosképű, mint Aranyosváron, de most mégsem olyan bizarr, mert itt Tirolban mindenki piros, és minden ember arcán van valami a Schrödeléből.

A magas ülésű fiákeren behajtatnak a szállodába. Szállodájuk a Goldenes Dachel közelében fekszik. Schrödel csak egy órát engedélyez nekik, hogy rendbe hozzák magukat, azután viszi, hogy családi körben megebédeltesse őket. Utközben hévvel magyaráz, mint egy hivatásos cicerone.

Tiszta, gondozott utak, és mindegyik hegynek szalad. Az emberek egyszerűek, robusztusak. Itt még a levegő is tejszagú.

Gaby arca kipirosodik az ózonos magasságban. Vajon a hegy elfelejti-e vele a tengert?

Az ebéd igazi schrödeli ebéd volt, és a háznép is hamisíthatatlan schrödeli háznép. Gaby csendes megadással várja ki a szilvaizes gombóc orgiák végét.

Schrödelné mindenáron azt akarta, hogy ránduljanak ki a hegyekbe: a drótkötélpályán felmennek, és a Frau Hiitt aljában pompás joghurtot isznak. Bármily vonzó is volt az ajánlat, Gaby elhárította magától a kirándulás tervét. Amíg a férfiak tárgyalnak, lefekszik a szobájában.

– Tudja, ki lakik ott? – mutatott ki Schrödel egy ónémet stílusú, fafaragásos, tornyos, kakasos épületre – Zobeltitz! Emlekszik még rá? Az én bolondos unokaöcsém!

Gaby jól megnézte az épületet. A földszinten egy borbély-

üzlet volt, és alatta olcsó borpince. Az első emeleten női divatszalon.

– Fönn a második emeleten lakik, ha itthon van. De most nincs itthon. Éppen tegnap kapott tőle levelet a feleségem, kérte, hogy valami könyveket kerestessen ki és küldjön utána Kairóba.

Gaby elcsigázva a hosszú utazás gyötrelmeitől, néhány órát pihent a hotelszobájában, amelynek falát Andreas Hoffer szakállas, elszánt tekintetű arcképe díszítette. Utána kisétált a városba. Sokáig nézte a megáradt Innt, amely csaknem a hídig felért. Gabynak meg kellett erősen fogóznia a párkányban, hogy visszatartsa magát a leugrástól.

Ismét elsétált Zobeltitz lakása előtt. Megfogamzott benne a vágy, hogy felmenjen. Fehér fejkötős, tipegő-topogó anyóka fogadta. Épp olyan öreg volt, mint a város.

– Zobeltitz úr elutazott – szólt gyermekes riadtsággal a szemében.

– Tudom – szólt Gaby. – Elküldték neki a kért könyveket?

Az anyóka azonnal sejtette, hogy Gaby közelebbi ismeretségben van gazdájával. Hellyel kínálta meg, és kötényével megtörölgette a kezét.

– Megnézhetném, hogy lakik Zobeltitz úr?

– Hogyne, hogyne – és előreengedte.

Megcsapta a toronyszoba furcsa levegője. Könyvek a fal mentén harmonikus sorokban. Antik faragásos székekre dobott brokát miseruhák. A falon Beethoven halotti maszkja, régi metszettek, egy gitár, rózsaszín szalaggal átkötve. Zöldpatinás Buddha-szobor, keleti vízipipák, régi orientális utak emlékei. Hatalmas íróasztal szanaszét szórt könyvekkel, kéziratokkal.

– Egy levelet szeretnék Zobeltitz úrnak írni.

Az öregasszony írószerszámot tett elé, és kiment.

Gaby beláthatott a nyitott szekrényekbe. Fantasztikus ruhadarabok, elefántcsontvégű bot, vívódressz, orosz ing szeszélyes összevisszaságban. És a szekrény polcain is sok minden, régi csipke, még szétmálló női selyemharisnya is.

Az ablakok színes mozaik üvegén keresztül bágyadtan hatolt át a napfény.

– Ilyennek gondoltam Zobeltitz lakását – mosolygott magában –, zsúfoltnak, befejezetlennek, fantasztikusnak. Tudtam jól, hogy tarka üvegmozaikot tétet az ablakai helyére. Megszűri a napfényt, nem hagyja, hogy úgy jöjjön be a szobába. Szegény, javíthatatlan barátom – hamarjában nem is tudta, hogy kit sajnáljon, őt-e vagy önmagát.

Találomra egy könyvet húzott ki: Stefan George sáfrányszínű bőrből kötött verseit. A belső címlapra odairta: Tengerre vágytam mindig, de csak zátonyra érkeztem el.

Utána dátumot írt és a keresztnévét. A könyvet úgy hagyta az asztalon. Törje majd a fejét, ha egyszer megtalálja.

Lábujjhegyen lépett ki a szobából, hogy fel ne költse a narcozisos csendességet.

Másnap továbbutaztak. Megismétlődött vele is az érzékeknek az a különös játéka, amely együtt jár minden utazással. Még fülében zsongott Capri, de már visszahódítja helyét a régi, a megszokott. A rejtelmes áramlások ismét elkezdődnek; ami fenn volt, alákerült; ami szunnyadt, felszínre jutott. A szárazföld helyébe tenger lépett, és a szárazföld kiszorította a tengert. Változások? Kétségtelenül minden, ami megismétlődik vele, más, mint volt. De világának tulajdonképpen arca ugyanaz maradt. Az alkotóelemek nem változtak. Frissen szerzett benyomásaira ráfeküdt árnyéka a gondnak, hogy újra el kell kezdenie a régi életet, amelytől undorodott.

Gaby közömbös arccal nézi, hogy ismét a határon vannak, és a vámhivatalnok gyanakodó arccal nyúl bőröndjeibe. Ám hányja-dobálja szét a legintimebb ruhadarabjait kedve szerint, nem érdekli, mintha nem is róla volna szó.

A vonat rakoncátlan füttyel indul útjára, tovább, hazafelé. Egyedi ismerősöket fedezett fel a vonaton, akikkel azonnal összeült beszélgetni.

Az aranyosvári pályaudvar. A vasúti vendéglő ajtajában a főpincér ugyanazzal a mozdulattal dirigálja a pincéreket, mint amikor elindultak. A harsabajuszú vasúti portás, kékszínoros kabátjában, ugyanazzal a mozdulattal tartja kezében a kulcsokat, mint amikor ajtót nyitott nekik a peronra. A bérkocsik ugyanabban a rendtelenségben tolakodtak előre. A főúton az üzletek felírásai, az autóbuszok, a hirdetések, az Elida-reklám, a járókelők, minden ugyanaz.

Mintha semmi sem történt volna. Senki sem törődött velük, hogy elmentek és visszajöttek. Néhány ezer kilométer a hátuk mögött? Capri? Úgy tetszik, mintha csak álom lett volna az egész...

Lefüggönyözött lakásukból kiáradt a naftalin kesernyés illata. A szakácsnő, szobaleány izgatottan cipelték be a bőröndöket. A folyosón kidugták fejüket az emberek: hazajöttek Egyediek! Az asztalon a jelentés a villanyóra állásáról, ez is figyelmezteti, hogy nem szűnt meg az élet távollétükben. A szakácsnő epret főzött be vagy harminc üveggel. Ma éppen meggyet akart eltenni, de nem kapott elég nagyszeműt, majd csütörtökön. Jó lesz?

Gaby mélyet sóhajtott. Megérkeztek.

HARMADIK RÉSZ

I

Pali két hónapi távollét után végre saját ágyában aludhatott, de nyugtalanul ide-oda hánykolódott, nem találta a helyét. Jókor reggel felkelt, és régi szabású, piros posztóval szegélyezett, molyette hálókabátjában, amelyről már nemcsak a bojtos zsinór maradt el valahol, de a gomblyukak körüli vitézkötés is lekopott, kiállott az erkélyre.

Vajon minő érzései támadhatlak, amikor észrevette, hogy előtte a térség nem a tenger, nem is a capri piazzetta, hanem az aranyosvári Nagypiac tér?

Az eb megérzi a vadat, ha nem is látja: kitágul az orrluka, felállanak a fülei. A madár megérzi a vihart, ha nem is tornyosulnak még a fellegek: máris alacsonyabban repül a tenger felett. Az ember érzéke otrombább szerszám az állaténál. Palinak előbb látnia kell a kívült, hogy rajta is láthatóvá legyen a belül.

Boltok, bankok, a városháza, aktatáskával rohanó alakok, az az ismét elébe táruló, jól ismert kép, minden arra figyelmeztette, hogy otthon van. Ott elköltötte a pénzt, itt meg kell hogy keresse. Ott tervezgethetett, lustálkodhatott, itt vesződnie és verejtékeznie kell.

Különben nyájas látvány az aranyosvári főtér. Idegeneknek, külsországiaknak minden bizonnal az. A tér közepén áll a megragadó szépségű Mihály-templom. Szemben vele monumentális bronz lovasszobor, büszkesége a magyar képfaragó művészetnek. Marcipánossátrak a gyalogjárók mentén. Néhány emeletes épület évszázados patinát őriz. Műtörténetet, népismét, szociológiát tanulmányozhatsz, ha akarsz. Nézz az emberek arcába, kiolvasod belőle a megváltozott idők ideges áramlását. Figyeld meg, hogyan mozognak, beszélnek.

Tanulságos élet.

Aranyosváron kitűnően lehet nyaralni is. Ha hajósnép gyermeke vagy, úgy érzed magad, mintha valami szigeten lennél.

Ha a nagyváros gyermeke, a béke oázisának. Ha meg az alföld fia, tágul a tüdőd ózonos levegőjében. Egyenesen szépek, változatosak a dombjai.

Idillikus élet.

De Pali csak azt olvassa ki belőle, amit vadászon az eb: a rejtőzködő vadat. Mint a tengerre lecsapó sirály: a közelgő föртеget.

Az eb hegyezi füleit. A madár súrolja szárnyával a vizet. De mit csinál Pali?

Önként adódó készséggel a régi életét akarja folytatni. Tesz-vesz, ahogyan megszokta. Bútorai a régi helyükön vannak, az állótükör, amely előtt borotválkozni szokott, a régi helyén van, Nyakkendői, amelyeket már beakasztottak, ugyanazon a spár-gán, a fehérenmüs szekrény jobb, belső oldalán. Ugyanaz a csésze, amelyből a reggeli kávéját megissza. Ugyanaz a tálca, amelyen a kávé behozzák. Ugyanúgy tartja kezében megszokott újságját, ugyanúgy a közgazdasági rovatra fordítja először, mint két hónappal azelőtt. Semmi sem változott meg körülötte, és mégis minden megváltozott.

Capriban, távlatból nézve az otthoni dolgokat, az elhagyott élet aprólékos részletei felszívódtak, beleolvadtak egy általános, zavart nem keltő emlékképbe. Most azonban, megpillantva maga előtt környezetének azt a valóságát, amelytől nyugtalanítva elmenekült, most, a folytatásra gondolva, nem tud szabadulni, sőt fokozottabban érzi a helyzet idegenszerűségét. Konkrétabbá válik saját lényének kapcsolata is a külvilághoz, és alig észrevehető remegéssel ébred tudatára annak is, hogy külső, látható alakja mellett az idő egy irreális, de mégis létező ént formált ki, egy alteregót, akit sötét, mozdulatlan kontúrjaiban oly közel lát magához, hogy egy középkori páncélos alakját kelti fel benne, aki alabárdjával roskadozik egy sarokban, összetörve, mert nem képes megmozdulni saját vasának súlya alatt...

Ameddig fel nem öltözködött és ki nem ment az utcára, rossz előérzetek gyötörték. Félt felmenni a Meteorhoz, ahol bizonyos újabb kimagyarázkodások, kellemetlenségek, gáncoskodások várják... – Főlényesen és kedélyesen – adta magának a tanácsot –, hidegvéredet semmi körülmények között sem szabad elveszítened!

Az utcán ismerősökkel találkozott. Barátságosan köszöntöttek, hiszen már olyan régóta nem látták. Egyesek gratuláltak neki, hogy milyen jó színben van. Pali ezeknek a bókoknak fűszereivel megízestette az önbizalmát. Amikor belépett a Meteor ajtaján, legényesen két ujját a mellényébe dugta, és nagy jóakarattal hunyorgatott, amikor a portás – kék sapka: Meteor – a szokott reverenciával tisztelgett neki.

Első dolga volt, hogy felkereste Daxot. Vidáman köszöntötte, megveregette a vállát, és megkérdezte, hogy érzi magát.

Daxnak a füle se látszott ki a munkából, mint mindig. Ugyanaz a kopott, paroli nélküli katonazubbony volt rajta, amelyet mint munkakabátot még a leszerelés idején fogott be. De amikor Pali arra vonatkozólag tett fel kérdést, hogyan mennek a dolgok az üzemben, valami új, eddig nem ismert sunyi mosoly játszadozott fonnyadt ajkai körül.

– Kifogástalanul; csak az inkasszó megy nehezen – akart mondani még valamit, de elhallgatott.

– Ó, ez a pénzszüke... De majd csak megbirkózunk vele. Dax! Most aztán alaposan hozzálátunk... Egy kicsit túlórázni is fogunk. Annyi baj legyen!

– Egyelőre egy kis szabadságot veszek ki magamnak, igazgató úr. Már elsején esedékes lett volna – szólott Dax némi zavarral, de mosolyogva.

Pali meglepve nézett rá. – Én nem tudok arról, hogy magának július elsejére szabadságot ígértem volna – választott megváltozott, nehezményező hangszílyal. – Maga már kapott nyolc napot, amikor megnősült. Nem találja egy kicsit soknak?!

– Gajzágó János úr megígérte nekem.

Pali összeráncolta a szemöldökét. (Csak hidegvér – dobolt a szíve.)

– Ki az a Gajzágó János úr, hogy magának szabadságot osztogasson? János úrfi már szabadságot is osztogat! – nyújtotta el gúnyosan a hangját. – Hát kicsoda itt Gajzágó János úr tulajdonképpen?

– Helyettesíti a vezérigazgató urat.

– Engem? De hát én magát bíztam meg a helyettesítésemmel...

Dax vállat vont.

– Ezt már tessék vele megbeszélni. Vagy az öreg Gajzágó úrral.

Pali meg akarta őrizni tekintélyének látszatát.

– Majd beszélek én a fejével! Hol ütötte fel a sátorfáját? – szólott rá hangosan Daxra.

– Az igazgató úr szobájában.

– Úgy? Derék egy dolog – erőltetett mosolyt az arcára, és máris készült bemenni a szobájába. A küszöbön visszafordult.

– És az uraknak nem volt szavuk sem a vén Gajzágó basáskodása ellen? Na, gratulálok maguknak! Ilyenkor lennének szolidárisak, nem pedig bérmozgalomban!

Majd minden átmenet nélkül energikus hangnembe csapott

át: – Csak vegyek egy kis szuszt, rendet teremtek én maguk között!

De ismét gondolt egyet, és engedékenyebben folytatta: – Ami pedig a szabadságát illeti, ezt még meg fogjuk beszélni. Ha a vállalat érdekeivel összeegyeztethető lesz, amint hogy remélem, nem fogok akadályt gördíteni az útjába.

Bement.

János ingujjban ült az íróasztalnál. Sűrű, rendetlen haja a homlokába csapzódott. Nem vette észre vagy nem akarta észrevenni, hogy valaki belépett az ajtón. Egy nagy csomó üzleti levél aláírásával foglalkozott.

Pali megállott a küszöbön. Az első pillanatban a János kezét nézte, a szeplőket rajta, az ujjak ízületén a szőrszálakat – ugyanezek a szőrszálak a Béla bácsi kezén is megvannak, csak gazdagabban, több helyet követelve maguknak –, az aláírás mozdulatát figyelte, amelyből hiányzott a pennával foglalkozó ember gyakorlottsága, majd az ingujjból előduzzadó izmos alsókart, és ha nem döbbsentette volna meg szívét e látvány, amelynek bekövetkezésétől mindig tartott, de e pillanatig nem merte volna elhinni, talán még meg is irigyelte volna tőle... – Én, én – mondotta magában, mintha erőt igyekezne pumpálni egy üres tömlőbe.

– Szervusz, János – szólalt meg csöndesen.

János barátságosan, minden zavar nélkül emelkedett fel.

– Ah, te vagy az... Hát kinyaraltad magadat? Bocsáss meg, két pillanat...

Pali körülnézett a szobában. Inogni látszottak a bútorok.

Vontatottan indult meg közöttük a beszélgetés. Várakozástól terhes volt körülöttük a levegő. Mind a ketten tisztában voltak, hogy pár perc múlva még egyszer összemérik az erejüket, csak még azt nem tudták, hogyan kezdjenek hozzá.

– Hogy van Gaby? – szólott János, hogy mondjon valamit. – Már egyszer levizitek nálatok...

Ketten is bejöttek a szobába. Irénke, a sáfrányszőke, korán hervadó gépirókisasszony, aki az Egyedi éra alatt a leszidástól való félelmében állandóan reszketve tartotta kezében a ceruzáját, de most vidáman jött be, Pali felé rövid, felszabadult odabiccenéssel és egy új hivatalnok, aki Paliban nem látva többet egyszerű kliensnél, még csak nem is köszöntötte. – Távollétemben vették fel ezt is – mormogta maga elé.

– Megengeded? Ezeknek a leveleknek még a délelőtt folyamán el kell menniük. Ez a legunalmasabb az egész üzemben jegyezte meg János magyarázólag Pali felé.

– Ó, kérek, csak parancsolj! Érzed magadat úgy, mintha otthon volnál – válaszolt Pali palástolhatatlan maliciával; leült,

de a belső háborgások forgószele arra kényszerítette, hogy felálljon, azután ismét visszavetette magát a székbe.

– Öt kis perc – dűnyögött János.

Pali visszafojtott dühvel figyelte ezt az idegen férfit. Alig pár hónapja, hogy Aranyosvárra betette a lábát, és máris dirigál, szakszerű megjegyzéseket tesz, és oly biztonsággal lapoz a levelek között, mintha mindig ezt csinálta volna. „Ezt így kérem, ennek szelídebben fogalmazzon, Jolánka, kár magunkra bőszyténünk... Lássá, ez már rendben van”...

Bizonyos jóakarattal, elnézéssel beszélt, és minden nagyképűségtől mentes modora enyhítette a távolságot közte és alkalmazottai között, mintha az lett volna fő célja, hogy személyében is megkedveltesse magát. Ugyanakkor azonban okosan viselkedett, és szavai elárulták, hogy megingathatatlanul nyeregben érzi magát. Pali pillanatonként növekvő háborgással szemlélte János fölényes biztonságát, amelyről azt hitte, hogy itt a Meteornál egyedül neki adatott meg, elfeledkezvén arról, hogy létezik egy sablonos hivatalfőnöki póz, amely nélkül – ahogyan ő szokta mondani – „nem lehet eligazgatni egy üzemet”. Bámulta Jánost tovább, kezében a mozgó pennaszárat, amíg egész látványa sötét foltba nem veszett. Tragikus összeomlást érzett belülről.

– Na kész – itatta le János az utolsó névalírást után a tintát. Néhány utasítást adott még hivatalnokainak, majd erőlyesen, mintha csak az lett volna a szándéka, hogy ezzel is bosszantsa Palit, becsöngette Daxot.

Amikor Dax megjelent, Pali felállott, és kinézett az ablakon. A háta mögött hallotta:

– Már napok óta figyelem ezt a Kálnokyt – mondotta neki, amint az új fiatalember behúzta maga után az ajtót. – Sűgja meg neki bizalmasan, hogy erőltesse meg magát egy kicsit. Nálunk egy jó hivatalnok addig ülhet, amíg akar, de aki nem idevaló, röpül, mintha repítenék. Senki sem pótolhatatlan! De azért ne ijessze meg – tette hozzá.

– Még a hanghordozásomat is átvette – dűnyögte Pali. – Még az én mondásaimat is – csuklott meg a hangja befelé. – Pedig sohasem hallhatta tőlem... – és még egyszer megfordult a világ körülötte, és megint elfelejtette, hogy ebben nincs semmi rendkívüli, hiszen maga az állás termeli ki a szükséges vezényszavakat, mint a katonaságnál. Olyan sztereotip fordulatok ezek, mintha valaki azt mondaná: hapták, indulj!

Figyelme, ahogyan megfordult, régi íróasztalára terelődött. Egy szempillantás alatt végigfutotta az asztalt, és legnagyobb meglepetésére az ő fényképkeretében egy idegen nő arcképét pillantotta meg. Homályos visszaemlékezése támadt, hogy ezt a

képet már látta valahol. Elna volt, az izmos dán nő, fején vastag hajfonataival, lenge estélyi toalettben, a halott Elna.

– Ez a kép... – vette a kezébe.

– Igen, ez Elna!

Pillanatnyi szünet. Pali visszatette a képet. János mosolygott.

– Kissé furcsa érzés a számodra, elhiszem... De bocsáss meg, a Gaby képét mégsem profanizálhattam azzal, hogy állandóan magam előtt tartsam...

Pali ingerülten közbevágott:

– De legalább a saját rámádba tetted volna.

– Igazad van. Alkalmilag ki fogom cserélni.

Pali nyelt egyet.

– Egyelőre parancsolj, itt a kép – szólott János. A fiókba nyúlt, és egy borítékban átnyújtotta a Gaby arcképét.

– Száz szónak is egy a vége – állott fel Pali hirtelen. – Nem volnál szíves megmagyarázni ezt a komédiát?...

– Komédiát?

Pali átható tekintettel fordult János felé, majd lassan megnyomva minden szót, folytatta:

– Elmegyek szabadságra, mint ennek a vállalatnak az igazgatója. Hazajövök, téged talállak az íróasztalomnál. Tudtommal még nem kaptam meg töletek az obsitot. Enyhén szólva, bitorlod a helyemet.

– Csendesebben, kérlek – szólt János fagyos nyugalommal, és ő is felállott.

Pali ütötte az asztalt:

– Én ezen a helyen gürcöltem, spekuláltam, morzsoltam fel az idegeimet húsz éven keresztül – üvöltötte teljesen kikelve magából, és a felgyülemlett gyújtóanyag egyszerre vetett lobot benne. – Minden egyes garasért véres izzadsággal szolgáltam meg. Minden...

– De ki vonja ezt kétségbe? – vágott közbe János megnyugtatólag. – Sőt nagyon is méltányolja mindenki a te munkásságodat.

– Hát akkor – szólott Pali gyorsan felindulva –, miért bántok úgy velem, mint egy kutyával? – remegett a méltatlankodástól. – Akadt egy balek, aki annyira rabszolgája volt a vállalatnak, hogy ketrecren volna érdemes mutogatni.

János csodálkozott. Különös volt felfedeznie, hogy ez a nagy darab férfi, aki az imént még figyelmesen és nyugodtan ült a székében, most ennyire kijött a sodrából.

– Isten bizony, már sok indulatos embert láttam életemben ... – és még egyszer álmélkodva nézte meg Palit. – Amennyire informálva vagyok, két teljes évre kikapod a fizetésedet. Nem tudom egészen pontosan, de jóval több egymillió lejnél...

Egy összegben, hiánytalanul, bármelyik pillanatban rendelkezésre áll. Ennél gavallérosabban nem járhatott el vállalat veled szemben. Vagy tán kétségbe vonod, hogy egyáltalában fel lehessen mondani neked?

– Nekem még föl sem mondtak – ült vissza a helyére, amikor meglátta, hogy János is ezt csinálja, de folytonosan izgett-mozgott, és szünetlenül az a veszedelem fenyegette, hogy a szék összetörik alatta. – Senki föl nem mondtott – ismételte meg még egyszer, és várt.

– Lényegében véve nem mindegy az? – mosolygott János fagyosan (megint ez a mosoly! – nyilallott a Pali agyába). – Vess magadra, ha így alakultak a dolgok... Én már a legutóbbi beszélgetésünk alatt bátor voltam célzásokat tenni neked, hogy én veszem át a vállalat irányítását.

– Világos formában nem volt erről szó – simította meg Pali a halántékát, és hallatlan ingerültséggel csapott kezével egy légy felé, amely állandóan a feje körül settenkedett. – Te magad jelentetted ki, hogy nem tudod még, hogy lesz... Én arra azt mondtam, hogy egyelőre szabadságra megyek, és ezt írásban is közöltem, amelyet apád tudomásul is vett, tehát abban váltunk el, hogy egyelőre minden a régiiben marad – és az egyelőre szót különös nyomatékkal hangsúlyozta. – És íme...

– Nem tudhatom, hogy te mit gondoltál. Az igazgatósági ülés pedig nem várhatott addig, ameddig te kinyaralod magadat. Ha súlyt fektettél arra, hogy az igazgatóság előtt fejtss ki az álláspontodat, úgy itthon kellett volna maradnod, vagy legalábbis érdeklődnöd kellett volna, hogy mikor lesz az igazgatósági ülés, és ha másként nem, hát írásban kellett volna ismertetned álláspontodat. Vélelmedet illetőleg... – fejezte be elgondolkozva – különben, ahogy mi hallottuk, élőszóval kifejtett álláspontodat egyik-másik igazgatósági tag előtt.

Hosszú szünet következett be. Pali ezalatt visszanyerte önuralmát. Nyugodt volt, határozott.

– Hát sok szerencsét kívánok neked... Most már én is megyek a magam útján. De engedd meg, hogy megjegyezzem a következőket: én mindig azt hittem, hogy te egészen más szabású ember vagy, aki azért hasonlott meg annyi éven keresztül a családjával, mert ellenkező felfogást vallott. Kérem tőled: mi hát az, amiben nem értesz egyet az apáddal? amikor különben annyira ráütsz elhatározásokban, s más ember sorsának megítélésében éppen olyan kegyetlen vagy.

– Kegyetlen? – hökkent meg János, mintha nem jól hallott volna.

– Kegyetlen, embertelen...

– Hihetetlen, hogy mennyi rosszakaratot tételezel fel rólam – tűnődött János mosolyogva. – Valóban, kitételeid nincsenek arányban azzal a vélt sérelemmel, amely a te szubjektív megítélésed szerint ért téged. Jegyezd meg, barátocskám – oktatta nagy jóakarattal –, hogy az erős ember: erős, de nem kegyetlen. Nem tagadom, apámtól örököltem azt a lelki sajátságomat – hamarjában nem találok rá más szót –, hogy gyorsan cselekedjek, és gyűlöljem a tétovázást. Ha már arról van szó, kegyetlen mindig csak egy gyöngé ember lehet... – és most ismét derűs arcot mutatott, csípőjére tette a kezét, és nem is sejtette, hogy ez a ríposítja mennyire érzékenyen érintette Pali. Miután Pali lesütötte a szemét, hanyagul tovább folytatta:

– Ezzel azt hiszem napirendre is térhetünk e kényes és hidd el, nekem is kellemetlen incidens felett. Inkább arról beszéljünk, hogy a távozást illetőleg van-e valami észrevételed? Úgy gondolom, hogy vannak-e magántulajdont képező dolgaid itt, levelezésed, miegymás? A napokban hozzákezdünk az irodahelyiségek átalakításához is. Szándékomban van az irattár nagy részét a padlásra vitetni, mert igen sok helyet vesz el... De ezek mit érdekelnek téged? Csak azért említem fel, hogy ha esetleg át akarod nézni aktáidat, azt most a napokban, csináld meg...

– Még az irattárat is? – nézett rá Pali gyűlölettel. Valamit mondani akart, de elharapta a szót. Csak nézte ellenfelét, és most már megértette, hogy vannak pillanatok, amikor a következményekkel nem számolva, kész az egyik ember leteperni és megfojtani a másikat.

Felállott. – Isten áldjon – szólott sötéten, és a kalapját kereste, hogy távozzon.

– Ne így, Pali – emelkedett fel János is, és a láthatóan elcsüggedt férfi vállára tette a kezét. – Ne váljunk el egymástól haragban. Ami megtörtént, megtörtént. Én nem féltetek téged. Meg fogod találni a jövődet. Jobban, mint nálunk. Éppen ezért nem értem, hogy miért haragszol?

Egyedi e szavakra lecsendesedett. Azért sem fogja megmutatni, hogy tájékozódik a dühtől. Önuralmat parancsolt a hangjába.

– Igazad van. De félreismertél, amikor azt hitted, hogy a jövőm miatt aggódtam. Ó, fogunk mi még találkozni a fronton! Még nem mondtam ki az utolsó szót. Csupán rajtad, igen, rajtad csodálkoztam egy keveset. Engedd meg, de ahogyan te viselkedsz, kissé rébusz elöttem. Kissé rébusz... belesöpöpsz egy állásba, amihez természetesen nem értesz. Rendben van. Ez már a ti ügyetek. De kérlek – tisztán elméleti kérdés –,

hogyan tudod összeegyeztetni a te kommunista elveiddel a kapitalisztikus vállalatok gondolkodását, merőben ellentétes szellemét? Vagy az csak úgy megy? Valaki délelőtt még kommunista és délután már kapitalista? Szép kis világnézet az – engedj meg –, amely a legelső alkalommal kerekét old, és átpártol a másik oldalra.

Pali fűjt egy nagyot, elégtétellel töltötte el, hogy ezt még odamondhatta neki.

János hosszú ideig hallgatott, és azután ezeket mondotta:

– Olyan intim baráti viszonyban nem vagyunk, hogy pőrére vetköztessem magamat előtted. Viszont mégsem akarom megszerezni neked az elégtételt, hogy kérkedhes vele: érzékeny pontján csíptem meg a kisöregét. Szememre veted, hogy kommunista voltam. Csalódtam, de anélkül, hogy megtértem volna a ti elveteknek. Persze ezt nehezen érted meg, mert magadfajta ember csak két lehetőséget lát maga előtt: fehér vagy fekete. De hogy elképzelhető más is, az már túl esik a te gondolkodásod határán. Látom, hogy bővebb magyarázatot akarsz... Ha már benne vagyok, hát elmondom neked; nyugtalan temperamentumom a szocializmus felé sodort: csalódva megingathatatlannak vélt családi kapcsolatokban, iskolai katekizmusban, új eszményeket akartam. Égett bennem a vágy, hogy amikor a világot újjáépítik, szerény kezem munkájával én is ott legyek. De csakhamar rájöttem arra, hogy nekem, háborgó léleknek, nem a világot kell megmentenem, hanem elsősorban önmagammat. Ó, az a világfelszabadítás, távoli, nagyon távoli valami, ámbátor még mindig hiszek az emberiség megmentésében. Szentebbül, mint valaha. Csakhogy ezt a felszabadító munkát nem a szegény földhözragadt páriák forradalma csinálja meg, hanem a fennkölt lelkű gazdagok. Az új emberiség elitjének hozzá kell nőnie a célhoz. Előbb nevelni kell a társadalmat. Jóságra kényszeríteni. Mit tagadjam neked, gazdag akarok lenni. Ha egyszer gazdag vagyok, független is vagyok. Szabad vagyok. Azt csinálhatom, ami nekem tetszik. Mi sem áll távolabb tőlem, mint a gazdag embereknek az az örülete, hogy magukkal vigyék a sírba a vagyonukat. Ha sok pénzem lesz, szét fogom osztani. Majd megmutatják szociális alkotásaim, hogy nem hazudtam. Csak annyit tartok meg magamnak, amennyi éppen az egyéni szabadsághoz szükséges. A többi a célokra megy. De ehhez pénz kell, sok pénz kell...

János arca levetkőzte gunyoros vonását, amint bepillantást engedett önmagába. Pali zavartan nézte, lesütötte a szemét, erre igazán semmit sem tudott válaszolni. Azután kezével félszegen a másik kezéhez ügyetlenkedett, és kitámolygott az ajtón.

– Elvesztettem a csatát – mormogta magában, és ostobán szembenézett a nappal.

Ahogy ment a főutcán, szorosan a házak mellett, morózusan, zsibbadt, nehéz aggyal, nem fogadva a köszönéseket, alig ismert volna magát.

– Szavalni, azt tud – szorult ökölbe a keze. – Szavak, szavak... Majd fogja adni olcsóbban is. Mintha bennem írmagja sem volna a szociális érzéknek... Mintha én nem szavaltam volna eleget – csüggesztette le a fejét, és ezzel elintéztnek vélte a világfelszabadítás kérdését.

Alapjában véve nem az mérgesítette fel, hogy ilyen csúnyán csapódott be mögötte a Meteor kapuja. Damoklész kardja eddig is a feje felett lebegett. Nem maga a harc nyugtalanította. Ha volt harc, ő idézte fel: ha folytatása lesz, ez is rajta múlik, Így történt, nem fájhatja. De: furcsa állat az ember! Nem a tényekkel bajlódik, hanem üres szavakon nyargal. Mi történt voltaképpen? Kipenderítették állásából: fel se veszi. Megváltásra kényszerítették mindattól, amihez évek hosszú sora alatt hozzászokott: azért üzletember, hogy vegye be számításába ezt az eshetőséget is. Egészen más az, amit sohasem fog elfelejteni, mindaddig, amíg csak él. A megalázó pillanatot, a sors történések e metsző komikumát: saját üzemében, saját irodájában saját karosszéke fordul ellene. Csak egy perc kellett, a megintgathatatlanak hitt hajó léket kap, sebzetten féloldalára billen. Mit ér hát a húsz év munkájába befalazott sok akarat, lendület, vágy, ötlet, újrakezdés, ha őt félre tudják tenni akkor is, ha ő nem akar? „Senki sem pótolhatatlan.” „A gép forog, az alkotó pihen.” Idézte ő is nemegyszer! De most látja csak, hogy milyen nagy a különbség akkor, ha öneki mondják, mintha ő mondja másnak. Nem lehet csürni-csavarni: idegen lett a saját portáján. Megtagadták a kövek, amelyeket ő hordott össze.

Ha éppen kedvet érzett volna, fölényes mosollyal állott volna meg e színjátéknál. Ha csak az kell, neki is vannak elméletei a szociális kérdés megoldására. Hogy az majd szétosztja a vagyonát?! Üres locsogás. A szegény ember csak addig henceg, amíg nincs tele a zsebe. Akinek sok van, annak még több kell. De hátha komolyan gondolta? Akkor meg tökkelütött, javíthatatlan idealista.

Eszmények? Valami szemernyi igazság mégiscsak van bennük. Hátha az eszmények is boldogítanak? Mert ő nem boldog. Hátha mégsem olyan okos dolog, hogy az ember annyira csüng az anyagiakon? Ha őt nem vonzotta volna a pénzszerzés ördögi vágya, most nyugodtan ülhetne rendes, tisztességes állásában, és nem kínoznák az újrakezdés gondjai. Akkor jöhetett volna János, nincs az a rés, hogy befészkelhesse magát. De hátha ak-

kor is? Mit lehessen tudni? Egyáltalában ki tudja, hogy mi a helyes az életben?

Feldült hangulatban tért haza. Amikor már kissé lehiggadt, még mindig érezte maga mögött üldözőinek leselkedő alakját. Nem volt több délelőtt tíznél. A ház még visszhangzott a késői szőnyegporolástól. Az ablakokban a kitett ágynemű, a konyhák-ból felsistergett a sütés-főzés illata. Nem látta már Pali a háztájak délelőtti képét gyermekkora óta. – Minő borzalmas lehet a helyzete a nyugdíjasnak – gondolta –. akinek megvan az ereje, és mégsem dolgozhat többé.

Anélkül, hogy érdeklődött volna, hogy Gaby odahaza van-e vagy nincs, behúzódtott dolgozószobájába. Leült íróasztalához. Hátározottan jólesett neki az egyedüllét. Sejtelve sem volt arról, hogy ugyanakkor a másik szobában ott a felesége, és ugyanazzal az üres tekintettel bámul a levegőbe, mint ő. Egy ajtó választja el csak őket, és mégsem tudnak egymásról. De ha tudnának is? Odamennének-e egymáshoz, hogy megvallják a bánatukat? Elmondaná-e Gaby neki: megölnek a vágyaim. Elmondaná-e ő: megöl a hiúságom, holtra fáradtam a munkában.

A két szoba csöndjét Gaby törte meg. Felállott, unalmában átment a másik szobába. Pali még mindig ott ült az íróasztalnál, és könyökére fektette a fejét.

– Valami bajod van? – szólt Gaby, mire Pali észrevehetően megrezzent.

– Semmi bajom sincs.

– Azt hittem... hogy nem jól érzed magadat... Délelőtt sohasem szoktál itthon lenni – szólott, és figyelmesen nézte egy darabig, azután kiment, és óvatosan behúzta maga után az ajtót.

De mit csinál a másik? Az asszony.

Mint az inga, amelyet megakasztott és most ismét mozgásba hozott egy ismeretlen ujj. Gaby élete közömbös gépiességgel pergett tovább. Énjéből megmagyarázhatatlan ernyedtség permezte be környezetét is, úgyannyira, hogy maga is csodálkozott: mennyi gyógyíthatatlan szomorúság áradt ki- azokból a tárgyakból, amelyek őt körülveszik! Minden órában a kíméletlen végzet előjeleit fedezte fel. Hol a damasztfüggöny színehagyottságát látta meg, hol a plüssfotel kopasz mélyedését, meglazult rugóit, hol a falak sivár foltjait, a szögek helye körül a vigasztalan repedéseket. Ahova csak nézett, fel nem tartóztatható, lassú pusztulást észlelt, és önmagát vádolta. A megkezdett horgolás, a felnyitott Tauchnitz, férjének egy kosárkába hányt stop-

polásra váró harisnyái, és hiába tette odább őket, néma szemrehányásuk felkapaszkodott hozzája.

Kínálkozik-e mód megakadályozni ezt a szinte csodálatos összeomlást, vagy ölbe tett kezekkel kell néznie, amíg minden elpusztul? Lehet-e még védekezni a dolgok belsejében romboló rejtelmes betegséggel szemben?

Amióta megint Aranyosváron vannak, az érintkezés közte és Pali között csak a legszükségesebbre terjedt ki. Különböző érthető és félig elfogadható magyarázatok után elintézték maguk között, hogy külön hálnak, és legtöbbször, anélkül, hogy határozottan így akarták volna, már nem is étkeztek egy időben. Csak a szokás hatalma tartotta még össze őket, az a beleneveltség, hogy az egyik férj, a másik meg feleség.

Még mindig sokat gondolkodik a capri napokon, az utazáson és a visszatérésen. Tavasz volt, amikor elmentek, és forró nyár közepén érkeztek haza. Kreol bőre csokoládészínűre pörkölődött a délszaki nap alatt. Ennyit mutat a mérlege. Sem többet, sem kevesebbet. És azután? A pórusaiban felraktározott napfényt lassanként felszívják a beálló borongós őszi hónapok. Csak egy valami fölött nincs hatalma az időnek: emlékei fölött.

De ez sincs mindenben úgy. Az emlékek halványodnak. Ma éli őket, beszél róluk, képzelete eljátszik velük. Holnap is. Holnapután is. Ám jő egy nap: lehullanak róla, elszakadnak tőle. Volt – nincs, maga sem hiszi el, hogy hozzája tartoztak. Tespedhet megint az ablak mellett, lesheti nedves szemmel azt a beköszöntő estét.

Igaz: az emlékek visszajárnak. A vízbefulladt perc a tengerszem fenekéről a felszínre bukkan. De az emlékek: emlékek. Nincs földi hatalom, hogy a kihült tetemekbe pezsdülő életet leheljen.

Eszébe jut az első nap, azután, hogy visszatértek Aranyosvárra. A nyugtalanul eltöltött zürzavaros éjszaka után korán reggel körültekintett a lakásban, és pillantását a szoba egyik sarkába menekítette. Zöldre mázolt edényben, két utálatos plüss-fotel között suta szobapálma tengette magányos életét. Ó, milyen szomorú az élet! Nemrég még Capri viruló pálmaligeteit mondhatta a magáénak. Most már csak ez a kóró maradt a csodálatos tavaszból, mutatóba, csúfságnak. Amíg távol volt, ez is hogy lekókad. Ha nekilát az öntözésnek, tán új csírát csalogat ki a törzséből. De: szobapálma. Rabszolga-pálma. Magasra nem nő, gyér nedvességét a vízvezetékéből kapja. Nézheti, dajkálhatja, pepecselhet vele. Amíg meg nem unja. Hiába: korcs marad örökkön örökké. Ege is hiányzik, földje is hiányzik.

Ollóval nyesegette halódó ágait: két gyöngye kezével a kebeléhez szorította; kicipelte a szobából a napra; ujjaival lyu-

kakat vajt az edény kiszikkadt földjébe, hogy azokon keresztül vezesse el a vizet a gyökerekig.

Hogy is volt azután?

Egész délelőttjét mégsem tölthette a kiszáradt szobanövény öntözésével. Lett volna tennivaló, takarítanivaló, rendbehozni-való, csak győzte volna. Végighúzta ujját a bútoron, a cserépkályha szélén: por és por. Bezzeg a cselédségnek kisebb gondja is nagyobb annál, hogy amíg ők el voltak, ápolja, gondozza a lakást. Odaállt volna veszekedni velük? Már az első napon? Amikor zaklatott idegeit csupán a csend és a nyugalom enyhíti meg?

Inkább elment hazulról.

Kesernyés hangulatát csak feszítette a nevető utca. A július végi verőfény Aranyosvárt is öntözi és élteti, de az ő morbid, álmos világába nem lopta be sugarait. Ha legalább ismerősei elől bújhatott volna el. Legalább egy-két hétig, amíg ismét beleszokik a kisváros szürke levegőjébe. De az ismerősök, mintha mind összebeszéltek volna, ott ágáltak az orra előtt. Kikerülte az egyiket, belebotlott a másikba. Nem volt mit tennie, csendesen tűrte sorsát, meghallgatta őket, csak az arca rándult meg idegesen. Hja, így jár, aki visszatér! Aranyosvár pletykafészek!

Végigloholta az utcákat, még a házsongárdi temetőben is járt, de ott is csak zavarták és zavart. Lujza, a nagykárolyi vendégleány randevűzött a sírok között egy csendőrtiszttel. Menekült onnan, vonszolta magát, cél nélkül, szándék nélkül. Dél tájban érkezett haza. Otthon a belső szobába rohant, fényes nappal leeresztette a rolót is, lecsapta magát a díványra.

Kísérteties lidércnyomással tért vissza lelkére ennek a délelőttnek minden kis történése. Szepessynével találkozott, aki közölte vele, hogy Jusztina néni tüdőgyulladásba esett, és a végét járja. Leinfeld, a bankigazgató, ez a minden lében kanál, a cukrászdában – ahová viszont Kelemenné elől menekült be – a Vica válásáról locsogott neki. Most már megtudta a válás okát is. Néhány hónappal ezelőtt Sükösdy összeszúrta a levét a kis Kelemennével. Vica a legutóbbi kaszinó estélyén rajtacsípte az urát, amint a homályos folyosón csókolódzott az asszonnyal. Egy szó sem szólt, titokban nyomozni kezdett. Egy szép napon valamelyik Ferencz József úti zughotelben in flagranti kapta őket...

Gaby most behunyta a szemeit. Caprira gondolt. A fehér országutra. Az óriási bazaltsziklákra. A kék tengerre. A lebegő szárnyú bárkákra.

De csak Leinfeld alakját látta maga előtt, amint könyökig vajakált a részletekben, tekintete kárörömet fejezett ki, mégis farizeus arccal a részvétet mímelte.

– Szegény asszony – Gabi még a szavaira is emlékezett. – Két gyerekkal neki a nagy bizonytalanságnak! Én már azt mondom, ha meg is kövez érte, asszonyom, hogy nem lett volna szabad otthagyni az urát. Hányan és hányan élnek manapság hármában is, jóformán egy fedél alatt! Hát olyan nagy bűn az, ha a férfi néhanapján kirúg a hámból? Ilyesmi manapság a legjobb családokban is megesik. Ha én egyszer mindent elmondhatnék...

Milyen undorítóak az emberek. A gyomra fordul ki, ha erre a fő pletykahordóra gondol. Vajon igaz a van-e neki, amikor azt mondja: együtt kell csaholni a csaholókkal?!

Nem igaz. Arról az elhatározásról rá lehet ismerni Vicára: erős, elszánt, akaratos asszony! Jól teszi, ha válik! Benne is él az erős készség, hogy akár kisebb dolgok miatt is habozás nélkül otthagyja Palit. De még sincsen ereje hozzá. Mi ő Vicához képest? Gyöngé, pislákoló fény a csillag mellett. Ó, hogy nincs ilyenkor mellette, hogy segítsen neki, hogy elhatározásra bírja... Miért is vonul vissza abba a zord magányosságba, még öelőtte is gögösen titkolva bánatát, még őt sem engedve a közelébe?

Fáradtan húzta be szomorú kis fejét, mint egy ázott madár a szárnyai közé. – Nem, én gyöngé vagyok ahhoz, hogy elváljak – suttogta nyomott hangon –, mihez kezdenék magamban? Divatszalonra nyissak? Trafikengedélyt kunyorálok? Ebben a felfordult világban még trafikengedélyt sem volnék képes szerezni – és most hevesen lüktető szívére tette a kezét, mert látta képzeletben magát, amint kopik, süllyed, alázkodik, elhagyja mindenki.

– Nekem még az öngyilkosság sem sikerül – patakzott fel a keserű bánat a szívéből, és újabb rejtvényt adott fel magának, amelyet nem tudott megfejtetni: azért gyűlöli-e Palit, mert még mindig közönyösnek találja, vagy azért, mert nem tud segíteni rajta? Szomorkás, elnéző mosollyal siklott végig emlékezése Capriban tett fogadalmán, hogy megpróbál kedves lenni Palihoz, de ez akkor volt, és azért, mert Rodolfót az övének remélhette... Pali is mutatott hébe-korba ilyen igyekezeteket, de másnapra ő is megfeledkezett róla. Az ő házasságuk... – tért vissza szüntelenül e kiapadhatatlan hiányérzéshez. Kétségbeesett hangulatainak mélyén azonban most is ott szunnyadozott a remény. Szüntelenül helyzete megváltozásáról ábrándozott, és nem volt nap, hogy ne latolgatott volna hirtelen be-betörő eshetőségeket. Ha megint csalódott, mintha éppen e csalódásokból merített volna erőt, rendíthetetlenül hitt az idők mélyében még ott szunnyadozó új szerelemben, amely meg fogja őt váltani szenvedéseitől. – Jogom van az élethez – szorította ököibe a kezét. – Élni, élni akarok – zengett benne a már fellángolt, elpusztíthatatlan életvágy hangszere. – Ha most, ameddig még tart az a pár évem, nem szerzem meg magamnak

a boldogságot, hát akkor soha többé. Én még nem is éltem jóformán. Ki fogom verekedni a magam boldogságát. Már nem tarthat hosszú ideig ez a bizonytalanság – mondotta magában ezt és más hasonlókat, és várt tovább, közben egész világa, mint már annyiszor, hányatott és spleen-es hangulatokba fulladt. És azután átcsapva egy másik végletbe, kezdte előlről.

– Mit hűség, hiúság, büszkeség, jóság? Milyen bamba voltam, hogy eddig is ragaszkodtam a hűséghez. Emiatt nem tudtam szabad lenni. Az embernek egyetlen kötelessége van: hogy megmentse önmagát! A legelső kísértésnek oda fogom, mert oda kell adnom magamat. Azé leszek, aki kiragad engem ebből a gyűlöletes, megutált környezetből... Mit bánom én, az országút porában, vagy a szénaboglya aljában, csak jöjjön valaki, aki teljes szenvedéllyel fog szeretni engem.

Ez volt Gaby. Ahogyan mostan ismét hánykolódik hullámhegyről hullámvölgybe, ahogyan agyrémeinek törmeléke között először csillog fel burjánzó vad tűzével a tudatos bűn, ebben benne van egész életvonala. Eleinte ágaskodott, hogy a fa magasan álló. napsütötte gyümölcsös ágát érje el. Később mind lejjebb kereste az elérhetőt, el is érte, de kezébe véve úgy találta, hogy a gyümölcs apró, éretlen, nem érdemes utánanyúlni. Most már csak a szélviharra várt, a véletlenre, hogy egy szép napon megrázza a fát, s anélkül, hogy neki bármit is kellene tennie, ölébe szórja az áhított gyümölcsöt.

2

Kedves Dax, ha nincs kifogása ellene, ez az ön dolgozószobája lesz. Ez pedig az enyém – mutatott Pali a másik szobára udvariasan, és megfogta vadonatúj amerikai íróasztalának a szélét, hogy ezzel is meggyőződést szerezzen feltétlen valóságáról.

Azután együttesen rendezték el a többi íróasztalokat is. a frissen festett kartotékos szekrényeket. Kiválogatták, hogy az új futószőnyegekből melyik kerüljön ide és melyik amoda. Pali egy gombnyomással mind a három szobában még a villanyt is felgyújtotta, és pár pillanatra pazar kivilágítást rendezett. A nap és a villany kevert fényében még a hangja is másképpen rezgett.

– Ugyebár – jelentette ki látszólagos önelégültséggel – ez a helyiség hajszálpontosan olyan, mint a régi volt. Megtévesztően olyan, vigyáztam is reá – és ismét körülnézett. – Csak persze kicsiben. Hej, hej, Dax uram. minden kezdet nehéz! De fogadjunk, hogy lefőzzük a Meteort.

Dax nem fogadott. Annyira el volt mélyedve a rendezésben, a hivatalos nyomtatványok szortírozásában, hogy oda sem figyelt.

– Észrevette már, Dax, hogy kong itt a szoba, mintha visszhangja volna? Minden új helyiségben így szokott ez lenni? Vanak emberek, akik ezt ki nem állhatják.

– Tudja isten – dűnnyögött Dax, és megállt a szoba közepén.
– Nem is tűnt fel idáig. A megszokástól függ. Én már meg is szoktam. Most az a fontos, hogy a bútorok is megszokják az új helyet. Nem igaz?

A friss festékszag még ott terjengett a levegőben. A bútorraktárakból egyenesen ideszállított holmik még érdesen recsegték és ropogtak. A kulcs is nyikorogva fordult meg a zárban.

Pali sóhajtott.

– Bár már dolgozhatna az üzem is! Biztos, hogy tizedikén munkába kezdetünk?

– Biztos, igazgató úr. Steiner mérnökkel beszéltem, ő is így nyilatkozott.

– Hát azért... Ki nem állhatom a néma masinákat. Olyanok, mint a halottak!

Szórakozottan kezébe vett egy levélpapírost.

– Hány darabot csináltattunk belőle?

– Egyelőre ötezer darabot.

– Nem lesz túl sok?

– Ó, megesszük pár hónap alatt – válaszolt Dax bizakodóan.

– Dax, mi a maga véleménye? Van-e olyan jó hangzása a Heliosnak, mint a Meteornek? Én azt hiszem, rövidesen átme gyünk a köztudatba. A Meteor kitűnő cím volt – tette hozzá elgondolkozva.

Dax természetesen el van ragadtatva a Helios címtől. Érthető okokból. Mostanság mindentől el van ragadtatva. Egyedi negyven százalékos fizetésemeléssel átcsalta új vállalatához, és bejegyeztette a törvényszéken cégjegyzőnek. Új elhelyezkedése végre megengedte neki is, hogy emberibb, sőt elegánsabb módon élhessen. Csak rá kell nézni csillogó, élénk arcára: nem lehet kétség aziránt, hogy a Helios jövője pazarul biztosítva van. Dax állítása szerint egy fél év leforgása alatt le fogják hengerelni a konkurenciát. Az a megingathatatlan optimizmus, amely hús és egynéhány évig Pali tekintetében lakozott, most a Dax tekintetébe tette át székhelyét. Olyan az arca, mint a lángoló csipkebokor. Pali a rőzséjéhez jár melegedni.

– Na ülünk le, kedves Dax – mondotta Pali, és közelebb húzta íróasztalához a széket. – Ülünk le, és kalkuláljunk egy keveset.

Leültek, üzleti megbeszélésekbe mélyedtek. Ha egy pillanatra Palinak kételyei támadtak, Dax azonnal megnyugtatta. Pali elégedetten állapította meg magában, hogy helyes szimatja volt, amikor Daxot áthozta. Dax nemcsak megbízható ember, de „kvázi”

érzéke is van. Szerencsés fickó ez a Dax! Hálás lehet neki egy életen keresztül, hogy kiemelte a sárból.

– És még azt mondják, hogy én nem becsülöm meg a munkát – elgondolkozott, és a hangsúlyt az én szócskára tette.

Az előszobából meghallotta a Segesváry Lukács hangját. Segesváry berontott, és zajosan gratulált neki.

– Bravó, kedves direktorom – szorongatta a kezét. – Két hét alatt így nyélbe ütni az egészet.

– Három és fél hét – szerénykedett Pali.

– Hát mondjuk három és fél hét. Mondjuk egy hónap. Bravúros teljesítmény. Mikor tartjuk a házszentelőt?...

– Csak egyszer jöjjünk bele a rendes kerékvágásba.

– Kirúgjuk a ház oldalát, ki bizony. Emlékszik, direktorkám, hogy milyen jól indult a multság az installáló banketten is? Kár, hogy éjfélkor megugrott. Régóta mulattam olyan jól. Még ma sem tudom megérteni, hogy miért tűnt el azonnal a vacsora után.

– A feleségem gyöngéledett.

– Majd kipótoljuk... Igaz, direktorkám, hoztam magának egy kis üzletet. Ne vágjon olyan savanyú képet. Ezúttal nem az Áruforgalmítól – nevetett. – Mi csak leközvetítjük. Egy külföldi felünk informálódik tőlünk, hogy hány vagon karbidot lehetne Erdélyből kiszállítani.

– Amennyit csak akar.

– Az első fecske, vezérigazgató úr – lelkendezett a kis Dax, és majdhogy körül nem táncolta a szobát.

Pali hálásan hunyorgatott a szemével, és Daxra pillantott.

– Megbeszélük egymás között az urak... Nekem tudniillik az a tervem – kezdte el némi megfontolás után –, hogy a vállalat kereskedelmi részét kizárólagosan Dax cégjegyző úr intézze.

– Ó, Dax úr nagyszerű ember – szólott a mindenkire kedves Segesváry.

Dax meghajtotta magát. Mozdulata már nem volt olyan szögletes, ügyefogyott, mint régen. Beigazolta, hogy akinek állást ad az isten, eszet is ad hozzá.

– Kedves cégvezető úr – szólott Egyedi nyomatékosan –, megkérném önt, hogy holnap reggel utazzék ki a bányába. Hétfőig úgysem kezdünk az érdemleges munkához.

– A számból vette ki a szót, vezérigazgató úr. Még a délután utazom. Öt órára kint vagyok a bányában, és még az esti sihtet ellenőrizhetem.

Már indult is. Olyan ambíció dühöngött benne, hogy egyik íróasztaltól a másikig csak rohamlépésben tudott menni.

Amikor Dax eltávozott, Egyedi sokáig nézett utána. Most egy skatulya kitűnő szivart húzott elő, és Segesváry elé tette:

– Ebből a pettyesből, barátom. Békebeli Medea.

– A szivarok királynője! Jobban kedvelem, mint az Alba Iuliát.

– Parancsoljon, itt a szivarvágó.

– Már csak így parasztosan – mondotta, és leharapta a szivar végét.

– Mit szól Daxhoz? – fordult bizalmasan Segesváry felé. – Jól választottam meg az emberemet?

Segesváry fontoskodva felelt:

– Törekvő fiatalembernek látszik. Csak nem elég reprezentábilis!

– Fontos az? Fő, hogy használhatom. – Kis hallgatás után folytatta. – A jövőben nem leszek olyan ostoba, mint a múltban voltam.

Segesváry kérdő tekintetet vetett rá.

– Igen, ostoba voltam – ráncolta össze a homlokát. – Minden munkát magam végeztem. Egy levél sem ment ki az irodából, hogy ne tudtam volna. Persze így éjszaka is dolgoznom kellett. Csoda-e, ha felőrlődik a legjobb idegzet is? Én sem vagyok vasból. Most megpróbálom betanítani az embereimet önálló munkakörre.

– Nagyon helyesen – bólintott Segesváry. – A centralizálás nem mindig vezet célhoz.

– Összpontosítani, ugyanakkor decentralizálni. Persze maga, kedves barátocskám, nem hive egyiknek sem – és elmosolyogta magát.

Segesváry fel sem vette a malíciát. Már ő csak úgy szimplán csinálja kis boltjait, mint eddig.

– Az apám kilencvenkét éves, isten éltesse sokáig – szólalt meg nagy hangon. – Kutya baja sincs. Mi örmények jó vérűek vagyunk. Csak gyöngén lát az öreg, az a baja. Olyan apadtszemű ember... De azért nem teszi helyesen, hogy pápaszemet visel, amikor tudna olvasni még anélkül is. Meg is mondtam neki. Azt felelte erre az öreg: Lukács fiam, ennek is megvan a jó oldala. Mert ha felteszem a szemüvegemet, biztosabban látom a tárgyak körvonalait, és azonnal észreveszem, hogy mi a lényeges. – Viseljen ön is ilyen szemüveget, direktorkám, és ne pazarolja erejét apró-cseprő részletekre. Lászon keveset, de nézze meg alaposan!

Egyedi élvezettel hallgatja Segesváryt. Sokáig figyel, és alaposan szemügyre veszi a homlokát, nedves szemeit, öreg ráncait, amelyek vékony fércként hatnak feketére sült arcbőrében, mert-hogy a napfény nem hatolt be olyan mélyre, vizes, húsos ajkát, az apacsgallérból kimeredő ádámcsutkáját, és összehasonlítás tesz közötté és maga között: vajon melyikünket visznek ki hama-

rább a temetőbe? Nem engem-e, aki úgy ügyelek magamra, aki minden reggel megnézem a hőmérőt az ablaknál, akinek életbeosztása csupa rend, kicirkalmazott mérnöki munka?

Segesváry közben kitekintett a nyitott ablakon, és hangosan leköszönt. Jeleket adott, hogy azonnal jön. Pali kíváncsian maga is odaállott, és figyelt, hogy kinek köszöntget Segesváry olyan lelkesen? Megismeri. Ez az a hölgy, akit néhány hónappal ezelőtt Sükösdytől lejövet az utcán látott, és aki ránevetett. Azóta néhányszor látta. Rendszerint egyedül. Kihívó, kissé közönséges arc kifejezése úgy suhant rajta végig, hogy beleszédült. Legutóbb a bankban találkozott vele. Akkor történt, amikor éppen devizát vásárolt külföldi útjára. A hölgy is ott várakozott a kasszánál, valami pénzküitalást sürgetett. Megremegtek a lábai, és alig tudta visszatartani magát, hogy valamelyes varázslatos erő alatt szó nélkül oda ne lépjen a nőhöz, és az ölébe ne dobja az éppen megvásárolt dollárokat.

Azután elutazott, és végképp megfeledkezett róla. Furcsa, maró parfümjének emléke azonban ismét az agyába tolt.

– Ki ez a szép asszony? – erőltetett Pali közönyt magára, és szégyenkezett, mert érezte, hogy ismét elpirul.

– Meghiszem azt, hogy szép – kacintott Segesváry. – Sok férfinek csavarta már el a fejét.

– Úrinő?

– Egy főpincérnek a felesége. Kapható – súgta meg diszkréten.

– Nem az én esetem – szól álcázott közönnyel Pali, de nem vette le szemét a nőről, aki fel és alá járkált a ház előtt.

– Pár évvel ezelőtt olvashatott róla. Ő csábította el Grünwaldot, az ismert textilkereskedőt. Sikkasztásba kergette, és amikor kiszipolyozta, otthagya. Grünwald revolvergolyót röpített az agyába miatta.

– Aha, emlékszem... Hát ő volt az? – kérdezte, és villámgyorsan átvillant az agyán, hogy mi lehel annak a titkos, vészes fluidumnak a lényege, amely szétsugárzik az egész nőből. Furcsa nő! Kárhozatot ígért a mosolya, feneketlen hínáros felé vonzott a tekintete. – Kiszipolyozta, és a halálba üldözte – ismételte meg magában. – Vajon minő elkövetett bűnökért kell most vezekelnem, hogy ennyire tetszik nekem ez az asszony? – de fogadalma jutott az eszébe, hogy távol fogja tartani magát minden meggondolatlan kalandtól.

– Micsoda kapcsolata van magának ezzel az asszonnyal? – kérdezte hirtelen.

– Csak jó ismerősöm. Néhányszor mulattam nála társaságban. Pokoli esték, mondhatom.

– És a férje?

– A főpincér? Na, az is jó pipa!

Egyedi maga elé nézett:

– Hogy lehet valaki ennyire gyökeréig romlott, mint maga, Segesváry! Magának szép felesége van, és gyermekei is vannak. Na, menjen, menjen, mert már várják odalenn – önkénytelenül ismét kinézett az ablakon.

– Ó, cseppet sem sietős... Talán nem engemet vár a menyecske – keresztbe tette a lábát, és nyugodtan szivarozott tovább.

Egyedi most ismét Segesváry joviális kiszólásaira figyelt, amelyeket széles, természetes taglejtések kísértek. Határozottan irigyli ezt az embert!

– Mennyit keres maga, barátom? De mondja meg őszintén.

– Ötven-hatvanezer lajos bizony elmegy havonta.

– Ötven-hatvanezer. Ha én ennyit keresnék, már megvolna a sarokházam.

– Már el is felejtettem, hogy ki mondta – nyílt széles vigorgásra a Segesváry arca –, de az ipse fején találta a szöveget. Azt mondja, hogy: nem az a gazdag ember, aki sokat keres, hanem aki sokat tud elkölteni. Úgyis egy helyre kerülünk valamenynyen. Oda ni – lemulatott ujjával a föld alá.

Pali a körmeit rágta. E régi, gyerekkori szokását már levetközte, de amikor problémái elővették, önkéntelenül megfedkezett az illendőségről. Felállott, és tekintete most ismét az utcára tévedt.

Segesvárynak most már nem kerülte el a figyelmét, hogy Pali érdeklődését teljesen a főpincérné köti le.

– Bemutassam, direktorkám, ezt a hölgyet magának? – hajlott közelebb feléje mefisztói mosollyal. – Egy estére elvihetném hozzá. Vagy talán egy szép autókirándulásra a szabadba? Legyen nyugodt, senki sem tudja meg az esetet – és óvatosan a szájára tette az ujját.

– Ugyan kérem – tiltakozott Egyedi minden erejéből. – Csak nem képzelem... hogy én... Egyedi Pál... egy ilyen közönéges utcai nővel adjam össze magamat, hogy engem is tönkretegyen, a sír szélére juttasson, ó, az a bestia, bestia – de mialatt mondotta, szeme szokatlan fényben csillogott.

Segesváry elment, és ígéretet tett, hogy holnap délelőtt megint feljön. – De okvetlenül – szólott utána Pali, és azután jó darabig leste a függöny mögött, amint Segesváry odalént hozzácsatlakozott a nőhöz, és a város közepe felé vették útjukat.

Csak nagy nehezen terelte magát vissza elfoglaltságába. Sehogyan sem ment a munka.

Az elmúlt hetek eseményei felett próbált seregszemlét tartani. A közelmúlt minden kis részlete feléledt benne. A két évi vég-

kielégítésnek egy összegben való átvétele. A bankokkal való tárgyalások. Az új részvénytársaság megalakulása. Bányauzem vásárlása. Egyéb termelőhelyekkel való megegyezések. Géprendelések, amelyek még mindig folyamatban vannak. Az új üzem helyének kiválasztása és felépítése. A személyzet összeállítása. Steiner mérnök megérkezése Innsbruckból. Dax leszerződtetése. Ezer és ezer tennivaló, amíg idáig eljutott. És a nagy mű: kész. Saját pénze is benne fekszik. A kilátások rózsásak. Hogy van mégis, hogy oly üresnek látja a világot?!

Ha húsz évvel ezelőtt történt volna ez a tranzakció, a falra mászott volna örömben. De ma kielégítetlenül, fáradtan tolja el magától a poharat, nincs semmi kedve semmihez sem. Valahol elhibázta az életet, malomkő közé került, csak azt nem tudja még, hogy hol és mikor.

Körülbelül ebben az idő tájban történt, hogy Jusztina néni meghalt.

A temetésen Pali nem vett részt. Nevét kihagyták a gyászjelentésből is. Gaby azonban jelen volt a temetésen, akkor is ott volt, amikor felravatalozták a halottat.

Jusztina néni fekete ruhában feküdt, mellén kereszt. Orra megnyúlt, és mint egy kopott furulya nyúlott ki az arcából. Az álla is megnyúlt, csaknem olyan hegyesre, mint az orra. E két vékony vonal között mélyen besüppedt a sápadt, vértelen szája.

A kereszt melléről lassanként lecsúszott a gyomor tájkára. – Milyen némák a halottak – nézett Gaby Jusztina néni arcába a gyertyák imbolygó fényében koszorúk között, mint valami mély. feneketlen kútba.

A koporsó mellett Béla bácsi törölgette kockás zsebkendőjével a szemét, és nem tudta elhatározni magát, hogy mit nézzen inkább, a halottat, avagy a hórihorgas temetésrendezőt, aki üzletszerű mozdulattal igazított a szemfedőn, vagy helyére tolt a gyertyát, hogy le ne csepegjen a padlóra.

János egy széken ült, mereven bámult a levegőbe, és csak a gyászflór árulta el a jobb karján, hogy gyászol. Amikor megpillantotta Gabyt, felállott, megköszönte neki, hogy eljött. Béla bácsi ellenben semmit sem szólt, csak a szemével intette közelebb magához, több ízben megütögette keze fejét, és egyszerre elfordulva tőle, tovább folytatta néma szemlélődését a mozdulatlan halott és a temetésrendező mozdulatai felett.

Gaby azután megállt az ajtóban, és nézte a sarokban ülő Jánost.

János szép ember volt, férfi, izmos, és viritott, mint egy almafa.

Amikor visszajöttek a temetésről, János csendesen beszélgetett Gabyval, bár kissé elfogódottan, éppen a Pali dolgai miatt.

– Sokat szenvedett? – kérdezte Gaby.

– Tudod, hogy van a tüdőgyulladással! A betegség nem jár nagy fájdalommal, a láz öli meg a szívet, de anyám nem akart meghalni.

Kis szünet.

– És te szenvedsz?

János némán merengett maga elé.

– Sajnálom szegényt. Mégiscsak az anyám. De nekem nincs időm szenvedni. Az élet megy előre – és itt megállt, mert attól tartott, hogy Gaby érzékenységét bántani fogja.

– Milyen nyomorult fereg az ember, él, remél és elpusztul. Még csak nem is sajnálják. Ó, az a könny, amelyet mások miatt ejtünk, hamar felszárad.

– Azt hiszem, ez az egyetlen, amit okosan rendezett el a természet.

Ismét megakadtak a beszélgetésben.

– Ibolykával mi van? Miért nem hoztad el a temetésre?

– Künn hagytam a birtokon. Felesleges, hogy egy gyerek halottat lásson, és rontsa vele a képzeletét. A halotton nem segít, önmagát pedig megmérgezi vele.

Gabynak feltűnt, hogy János sohasem azt mondta, hogy az édesanyám, csak úgy beszél róla: a halott. Mintha szándékosan igyekezett volna lazítani a kapcsolatot, és megakadályozni, hogy közel kerüljenek hozzá azok a bacilusok, amelyek az élet fáját pusztítják. Gaby gondolta magában: Ez az erős ember!

– Sétálunk egy keveset?

– Nem bánom, gyereink a rétek felé, a házsongárdi tetőre. Megindultak. Gaby szótlanul nézett maga elé.

– Min töprengsz?

– Arra az időre gondolok, amikor az én édesanyám halt meg. Emlékszel-e még az édesanyámra?

– Ó, hogyne. Gyermekkorai emlékek... hát hogyne... Szív-bajban pusztult el szegény.

Gaby bólintott.

– Reumából kapta.

– Milyen jó asszony volt! Beszélj róla, jólesik hallanom. Az ő életében benne van az én gyermekkorom is.

János beszéltetni akarta Gabyt, hogy saját gyászától szabaduljon, és hogy új erőt kapjon az élethez. Gaby észrevette, hogy ezt akarja, és elkezdte:

– Édesanyám már egész fiatalasszony korában reumás lett, és járás közben egyik lábát maga után húzta. Apa az anya kedvéért meglassította járását, pedig fiatalkorában igen gyors járású ember

volt. Amikor nagylány lettem, és hazajöttem az intézetből, megfigyeltem, hogy apa is húzza a lábát, éppen úgy, mint anyám, pedig nem is volt reumája. Anyám minden évben elutazott hol Pöstyénbe, hol a Lukács-fürdőbe. Apám szalmaözevegysége alatt kijárt a Korona kávéházba, ahol Koppal, egyetlen barátjával, a tisztiorvossal – hiszen ismerted – biliárdozott, és csak éjfél után került haza. Az előszobában lehúzta a cipőjét, mintha szégyellte volna magát előttünk. Nem unod, hogy mindent elmondok róla, ami csak eszembe jut?

– Mondjad csak, Gaby!

– Apám mindenáron át akarta helyeztetni magát Budapestre. A fővárosban lenni járásbírónak: ez volt álmainak álma. Párszor elutazott, hogy protektort keressen magának, ilyenkor kikereste a szekrényéből ezüstfogantyús ébenfabotját, amelyet még a nagyapjától kapott ajándékba. Mi, gyerekek kimentünk az állomásra, apa a zsebkendővel integetett, elővette keménykalapját is, majdnem kiejtette az ablakból. A vonat már messze szaladt, és mi még mindig láttuk a távolságban felszívódó alakját, amint erőlködött, lábujjhegyre állott, kidugta a fejét, hogy tovább láthassuk.

– Apa elutazott – jelentette be anya nekünk otthon, mint egy nagy újságot, noha mi is kint voltunk az állomáson. De jól esett neki ezt hangoztatni, mert ezzel is sikerült valahogy visszatartani apát a messzeségből.

Szerették egymást. De egész gyerekkorom alatt csak akkor láttam csókolózni őket, amikor búcsúzkodtak. És amikor apa visszaérkezett, anya már a pályaudvaron zsörtölődött vele: teljesen lezüllöttél, a szemeid vörösek az éjszakázástól, bezzeg szórtad a pénzt, levelet alig írtál, már előre látom, hogy ott hagyta a fehérenemű felét a szállodában.

Anyám kicsomagolt, és ez a művelet új tápot adott a szemrehányásoknak. Apa a bőröndöt nem zárta le jól, apa elveszítette a kulcsot, a ruhák rosszul voltak összehajtvva. Anya nagyon jól ismerte apámat: valóban hiányzott a fehéreneműből. Három napig lármázott anya, amíg apát ismét bele tudta törni a rendbe. A negyedik napon már túl voltunk az utazás bonyodalmain. Az áthelyezésből nem lett semmi. Párosával sétáltunk a főtéren, elől a kicsik, hátul a nagyok. Apa összehasonlította zsebóráját a toronyórával, és megbotránkozásának adott kifejezést, hogy a két óra nem jár össze.

János mosolygott.

– Apád pedáns ember volt. Emlékszem rá.

– Én nem az ő természetét örököltem. Anya betegsége mindinkább elharapódzott. Apának nem volt ínyére a magányos séta, odahaza besavanyodott szegény. Egy este anya rosszul lett, el-

küldtek a tisztiorvosért. Kopp apa vállára tette a kezét, és oda-súgta, hogy menthetetlen. De mi nem lepődtünk meg, hiszen már évek óta tart ez a szomorú dolog. Három évig feküdt anya az ágyban, és mi természetesnek vettük: jövünk-megyünk, vége-zük a dolgunkat, anya csak fekszik az ágyban, arca mind sová-nyabb, mind beesettebb, fekszik a nagy fehér párnák között, foly-tonosan alszik, és ha ébren van, úgy néz ránk oldalról, mintha már egy más világból tekintene vissza.

– Amennyire én visszaemlékszem, szegény anyád utolsó he- teiben már nem szenvedett sokat, alig tudott magáról.

– Napokig agonizált. De hát én éppen azt akarom elmondani neked, hogy hogyan halt meg, és hogy mi történt azután. Tisztán áll előttem, mintha tegnap történt volna. Hazajövet ott találok apát az íróasztal mellett, és – hogy mindig anya mellett legyen, behozatta íróasztalát a hálószobába – lázasan dolgozik egy táb-lázaton. Marika odaát volt Vicáéknál. Apa számol, összead, ki-von, de olyan feszült, túl éber tekintettel, hogy egyenesen meg-félemlített. – Hogy van anya? – tettem fel a mindennapi kér-dést. Apám arcáról ijedten az ágy felé fordítottam tekintetemet. Anya mozdulatlan, befelé fordult testtel feküdt. – Ott fekszik, hagyjad – szólott ingerülten apa, és fel sem nézett írásából. Az ágyhoz lépek, megemelem a dunnát: anyám halott! – De hi-szen anya... meghalt – ordítottam. Apa egy szót sem szólt, csak pillantását szegezte rám, és még lázasabban kezdett szá-molni, amit szája mozgásáról is észrevettem. Apa tehát olyan jól tudta, mint én, hogy anya meghalt, de mindent elkövetett, hogy letagadja, hogy meg nem történtté tegye. Naiv formában felvette a harcot a végzetel, és úgy gondolom, az volt a titkos szándéka, hogy kipróbálja, lehet-e még folytatni az életet a megtörtént után?

És tudod, mi lepett meg a legjobban? Pár héttel a temetés után a sok limlom közül nagytakarítás közben előkerültek apa szám-adásai. Apa, hogy többet keressen, egy életbiztosító társaságtól vállalt otthoni munkát. Amikor anya meghalt, akkor is egy ilyen táblázaton dolgozott. Megnéztem a táblázatot, rengeteg szám volt e lapon, és minden adat félelmetesen klappolt. Később sokat gondolkoztam rendkívüli fegyelmezetségén és akaraterején, és tele voltam kételkedéssel, hogy szerette-e apám egyáltalában az anyá-mat?

János gyöngéden megérintette a Gaby karját.

– Azt hiszem, feltétlenül szerette – válaszolt János komo-lyan. – Amiért nem mutatta? Férfi volt. És így menekült a kínzó emlékektől. Ez az élet rendje! Az embernek egy kötelessége van, hogy felejtse el azt, ami kellemetlen.

– Az élet rendje! Hányszor kérdeztem tőlük: apa, mondd meg nekem, mi a boldogság? Apa, a nagy, okos ember, a járásbíró. akire úgy néztünk fel, mint a szentre, értetlenül nézett össze az anyámmal. – Ej, mit nem kérdez ez a gyermek? – fejezte ki a tekintete. Én azonban nem hagytam nyugton. Apa zavarban volt, egy kicsit gondolkodott, és így szólt: A boldogság? Az a boldogság, hogy mi itt együtt vagyunk – és aztán megsimogatta a hajamat. Anya helyeslőleg bólintott. De én vészesen üresnek találtam a magyarázatát. Tamáskodtam benne, mintha azt monddta volna, hogy a gyereket valamelyik nádasból kék szalaggal a csőrében a gólya halásza ki. Hogy mi így együtt vagyunk... De meddig? Folyton rettegünk kell a pillanattól, amikor elszakadunk egymástól. Micsoda boldogság az, amelynek minden szederindája a rémületbe fogózik.

– De hát így mégsem lehet élni, fiacskám! Ha az aviatikus folyton arra gondol, hogy le kell zuhannia, soha többé nem merészkedne repülőgépre.

Gaby arca idegesen megvonaglott.

– Ó, tudom... Hadd a holdkórost, ne szólj hozzá, mert elveszíti az egyensúlyt, és összetöri magát.

– Hallgass ide, te kis megszédült lunátikus – szólott mosolyogva János, megfogta Gabyt a kezénél, és leültette egy magát kínáló házsongárdi padra. – Az élet valóban ostoba dolog. Hányszor mondjuk el és sohasem elégszer! Olyan tenger ez, amelyet nem lehet kimeríteni. Ostoba ós kegyetlen. Gonosszá teszi a jót és szerencsétlenné a gonoszt. Eláruljak neked egy férfititkot? Az apádét, az enyémet, az úgynevezett erős emberek titkát? A mi főlényünk, amelyet egyes tragikus percekben a közömbösség árca alá rejtünk, azt látszik elárulni, hogy mi harcban állunk az étellel és legyőztük őt... Hazugság! Csak önmagunkat győztük le A kételyeinket, az ingadozásainkat, a bizonytalanság szenvedését gyúrtuk le olyan mélyre, hogy már nem látszanak ki a szemekből. Visszavezesselek tán az erdőbe, ahol éveink összevissza fái nőnek? Jobb ha nem viszlek magammal. Sokszor oly sűrűn főnődtek össze ágaik, hogy eltakarták az eget és a napot.

– Én mindig azt hittem, hogy neked nincsenek kételyeid – hangzott a Gaby válasza, és arcán fokozódó érdeklődés látszott. Mint amikor az egyik beteg elkezd rokonszenvezni a másik beteggel, mert ugyanaz a betegsége van, mint neki.

– Ó, ezek a férfiak – legyintett János a kezével –, ezek a józan férfiak! – Megállott, gondolkodott. – Tudod, mi jut az eszembe? Most, amikor hosszú idő múltán beültem az aranyosvárosi kaszinóba, összejöttem régi ismerősökkel, akik a maguk foglalkozásáról, terveikről, hétköznapijaikról kezdtek el beszélni, fontoskodva, ki-ki a maga bajáról, egyetlen olvasztótégelybe vetve

az egész világot; hát ahogyan az ajkukat néztem, amint szünetlenül egy litániát mormoltak, és behatoltam a koponyájukba, az volt az érzésem, hogy ezek az emberek kínos, sőt monomániás józanságukban az örület meredélyének a szélén járnak, és csak az Isten óvja meg őket attól, hogy a szakadékban össze ne törjék magukat. Nincs nagyobb téveszme, mint a józan észbe vetett hit. Gaby hitetlenül nézett Jánosra.

– De te kivétel vagy! Az ember magát mindig kivételnek tekinti.

János a fejét rázta.

– Nem, én is a bolondok közé számítom magamat. Csak akaraterőm van, hogy ügyesen el tudjam titkolni, leplezni mások, előtt... – Ajkába harapott és a földre nézett. – Milyenek is vagyunk valamennyien! Mi mindent nem merünk bevallani önmagunkról... Van fogalmad, hogy minő elrettentő kép tárulna a világ elé, ha az a normális, a rendes, a nyárspolgári lélek egyszer úgy istenigazából megmutatná magát: nézzétek, ilyen vagyok én! Micsoda inferno éppen ezeknek a legbensőbb élete! – elhallgatott, nyugodt volt az arca, és nem lehetett megállapítani róla, hogy édesanyja temetése váltotta ki ezeket a gondolatokat, vagy tényleg sokat gondolkodott már rajtuk, régen, ifjúsága ín-séges napjaiban.

– Ismertem egy férfit – hajolt le Gaby, és egy félig összetaposott fenyőtobozt emelt ki a száraz giz-gazból –, egy férfit, aki kiöntötte előttem a szívét. A legboldogtalanabb ember volt, akivel csak valaha is találkoztam. Kurt Blumenfeld – és regényesen nézett maga elé.

– Úgy hívták?

– Nem – rezzent meg Gaby alig észrevehetően. – Zobeltitznek hívták. Váratlanul került az életembe, mint egy vándor, aki szállást kér, és reggelre továbbmegy. Az ember el is felejt, hogy találkozott vele valahol. És mégis tovább él benne, felfeltűnik fáradt, szomorú arca és az a mozdulat, ahogyan bekopogtat az ablakon... Zobeltitz mindig az életről beszélt, amelyet annyira gyűölt már, hogy csaknem meghalt érte. Művészetet csinált az életből, valami furcsa mesterművet. Sokat utazott... Látod, most azon gondolkodom, hogy fogjam meg tűnő alakját, de szétfolyik az ujjaim között...

János figyelmesen nézett az arcába.

– Szeretted őt? Úgy értem, voltak-e igazi testi kapcsolataid. Gaby értetlenül nézett reá, és ösztönösen tiltakozott: nem.

– Azért nem tudsz számot adni róla! Ha a férfi és a nő között hiányzik a testi kapcsolat, úgy minden közösségük arra a kasírozott színházi ruhafogasra emlékeztet, amelyre nem lehet felaggatni semmit.

– Lelki kapcsolat... – jegyezte meg Gaby bátortalanul, behunyta a szemét, mert most egyszerre Rodolfo is megjelent előtte, tizennyolc éves teste minden káprázatával.

– Értem – folytatta, és megvetően mosolygott. – Intellektuális, irodalmi kapcsolatok! Amit elmondta Zobelitzről, abból már megrajzolom az alakját. Századvégi esztéta, akit örökre elmosott a világháború. Szegény ember! Megérezte a kor boldogtalanságát, de elfutott előle. Behúzódott egy esernyő alá, hogy ne borítsa el a tenger. Tetszett volna szembenézni a viharral! Én vállalom, az egész életet vállalom!

– És mit értél el vele?

János kérdően nézett rá, és volt a tekintetében egy csillám, amely a hajdani Jani incselkedő tekintetét hozta vissza a múltból.

– Szóval tőlem is meg akarod tudni, hogy mi a boldogság? Ó, én nem ütöm bele az orromat ebbe a problémába! – nevetett, és botja végével ütögette a bokrokat. – Bármily szokatlannak is hangozzék, az én boldogságom a megszervezett boldogtalanság. Úgy venni az életet, ahogy van! Nem körülhatárolni: ez itt a múlt, ez a jövő... Ilyesmit én nem csinállok! Inkább élek a mának. Lehetőleg távol tartom magamtól az emlékeket és a vágyakat. Az élet nem ismer múltat, jövőt. A fájdalom gyönyörűségével szembeállítom a létezés gyönyörűségét. Hogy az élet elmúlik? Hogy megöregszünk? Csak annak nem esik rosszul az öregség, akinek lelke nem öregedik hozzá a testéhez. Ha majd betelnek napjaim, éppúgy fogok gyönyörködni az őszi napsugárban, mint a tavasziban.

Gaby a vállára tette a kezét és síró lelke csendült fel e szavakban:

– Taníts meg erre a titokra, János, taníts meg!

János figyelmesen az arcába nézett.

– Alapjában véve – tűnődött, lebiggyesztette az ajkát, mintha ő volna legkevésbé megelégedve azzal a magyarázattal, amely az ajkára tolt – a boldogság és a boldogtalanság velünk született sajátságok. De egy tanácsot tudnék adni neked – és mosolygott, nehogy nagyképűnek tűnjön fel. – Lehetőleg ne hallgass el semmit sem, ami bánt, ami a szíveden fekszik. Nincs veszedelmesebb, mint az a sok-sok ki nem élt érzés, amelyet az ember erőszakosan visszafojt magába.

– De hát kinek mondjam el érzéseimet? – tört ki Gabyból a keserűség, és érezte, hogy sírásra görbül a szája.

– Hát az uradnak – szólott János, ránézett Gabyra, de azonnal észrevette az előretörő tekintetből, hogy a legrosszabb helyen kopogtatott.

Gaby most felállott, mintha e mozdulatával hátra tudta volna hagyni nehéz terhét is a padon. Elindult, János szótlánul követte

öt. Lefelé mentek a hegyi úton, de a tetőről még egyszer megnézték a várost, amint élt gondolatok nélkül, mélyen beágyazva a folyó völgyébe, múltjából felrétegződve, égnek emelkedő toronyokkal.

Valamelyik templomban mélabúsan kondult meg a harang.

Amikor elváltak egymástól, Gaby János szemébe nézett, és azt gondolta: neked talán el tudnám mondani! Ha magaddal vinnél, veled mennék! Te talán meg tudnál gyógyítani engemet!

3

A Meteor is megélt. A Helios is. Egyik sem zavarta a másik köreit. Szó se róla, ha már összehasonlítást kell tenni a két vállalat között, a Meteor volt a különb, a rangosabb, a régibb.

Az öreg Gajzágó, mint a haldokló oroszlán, mielőtt visszavonult volna a sűrűbe, még egyszer kimutatta az erejét. Minden üzleti leleményességét latba vetve, minden követ megmozgatva az utolsó pillanatban mégis elvitte a Pali orra elől az állami szállítás java részét.

De a Helios sem panaszkodhat. Erdélyben oly kevés a kémiai ipari üzem, hogy öt ujján is megszámolhatja az ember. Csak egy kicsit kell törődni vele, már jut is, marad is mindenkinek. Pláne ha ezek a Schrödelék is nekidurálnák magukat, és megeresztenék a forgótökét.

De Pali nem erőltette a konkurenciát. Túlon túl mély vizekbe nem merészkedik többé. Csak ott fog lavírozni törekeny hajójával óvatosan a partok közelében.

Már nem lebzsel hivatalos óra után is az irodájában. Ha megszólal a villamoscsengő a folyosón, ő a legelső, aki leteszi munkakabátját. Örül, hogy kinn találja magát az utcán. De haza sem szívesen megy. Tudja isten, nem vonzza őt odahaza semmi! Anélkül, hogy tudatosan elhatározott szándéka lett volna, ma egy negyedórászkát, holnap egy félórászkát csipett le abból az időből, amit már otthon tölthetett volna el.

Gaby nem tett szemrehányásokat neki ezért. Még csak a szempillája sem rezzent bele, amikor a férje valami ürügy alatt vacsora után is kimenőt vett magának. Később az ürügyek is elmaradtak, Pali nem magyarázkodott, Gabynak sem jutott eszébe, hogy magyarázatokat kérjen.

Nagy ritkán rábotlott a szó, hogy mivel is tölti tulajdonképpen szabad idejét az asszony.

– Eltelik – mosolygott lankadtan Gaby –, eltelik a nap. Ne csinálj felesleges aggodalmakat magadnak!

De tekintete mélyén engesztelhetetlen gyűlölet izzott, és Pali észrevette, hogy ez a neki ismeretlen érzés napról napra félelme-
sebben nő, és ha egyszer megérik, örökre el fogja seperni mind-
kettőjük kierőszakolt nyugalalmát. Ha erre gondolt Pali, lesütötte
a szemét, és töprengett, hogyan csinálja vissza a régi együttléte-
ket, miként indítson meg egy olyan társalgást, amely elvezetne
valahova, nem is fontos, hogy hová. De nem találta meg a szava-
kat, fel és alá járkált a szobában, megállott, ránézett Gabyra, és
zsebében csörgette az aprópénzt. Ez rendszerint addig tartott, amíg
Gaby ki nem ment a szobából, és ilyenkor Pali óvatosan a kony-
hán keresztül megszökött hazulról.

Egy fél óra múlva mindig visszajött. – Telt gyomorral nem
tudok lefeküdni – magyarázza –, mozognom kellett az emésztés
végett. – Máskor másként variálta. – Szellőztettem magamat, le-
sétáltam a főpostáig és vissza. Te miért nem sétálsz sohasem?

Egy ízben mielőtt Gaby lefeküdt volna, bátortalan megjegy-
zést kockáztatott meg: – Nem akarod, hogy itt maradjak? Nem
félsz egyedül? – De nem kapva választ, amely őt visszatartotta
volna, vontatottan csak annyit mondott: – Jó éjt – és nagyon
lassan, tétovázva elindult a szobája felé, talán azért, hogy Gaby-
nak legyen még ideje őt visszahívni...

És ha visszahívta volna?... Erre is volt már eset. Egy pár-
szor mind a ketten megsokallták a lappangó állóharcot, leültek
szemben egymással, és közömbös témákról beszéltek mindaddig,
amíg Gaby elálmosodott. Pali egy alkalommal azt tanácsolta, hogy
kártyázzanak. Máriást játszottak, tüzet, könnyű gyermekjátékokat,
de az ötödik-hatodik keverésnél Gaby eltolta a kártyát, ásított, és
megállapította, hogy késő van. Ezek azok a pillanatok, amikor
mondhatni, jóban voltak egymással. De micsoda áldozatok árán!
Elviselhetetlenül nehezükre estek a ritka együttlétek!

Pali kifogyva minden témából, a másnapi étlapot beszélte meg
vele, és hosszasan fejtegette, hogy odahaza a szülői háznál mi-
ként készítették az almásrétest, a töltöttkáposztát, és néhány ked-
venc ételén keresztül szinte vissza tudta idézni egész gyermek-
korát. Így sikerült is egyszer-mászor éjfélig is kihúzni a beszél-
getést, de amikor a nagy állóóra szintelen zengzettel elkongatta
a tizenkét órát, felálltak és mind a ketten valósággal megköny-
nyebbültek, hogy túl vannak az együtt eltöltött estén.

A nevetés elpártolt tőlük. Pali még azt is megkísérelte, hogy
elmondja azokat a vicceket, amelyeket az újságban olvasott, de
visszahőkölt az asszony semmitmondó tekintetétől, és zavartan le-
gyilkolta a poéneket.

Gaby pedig várt rendületlenül. – El fog jönni az idő – biz-
tatta magát –, amikor megszabadulok tőle. – És újra gondol-
kodott. Néhányszor a bosszú vágyától vezéreltetve, hogy megcsalja

Palit, az a sejtelve támadt, hogy talán túloz: tulajdonképpen semmi oka sincs annyira haragudni Palira. Ha ő maga sem tud megváltozni, ha nincs képessége, hogy beilleszkedjen a rendes és szokványos polgári házasságba, ha nem tud szakítani hóbortjaival és egyenetlenségeivel, miért követeli éppen ő, hogy egy másik ember büjjék ki a bőréből? Aki bekerül a kocsi és villamosok forgatagába, és nem tud kikecmeregni belőle, vajon felelőssé teheti-e azt a gazda nélküli valamit, amelynek csak egy neve van: forgalmi akadály?

Mélyebbre hatolni azonban ezt a gondolatot nem engedte, mert defetizmusa malmára hajtotta volna a vizet, és lankasztotta volna elhatározását, hogy Palit megcsalja. De sűrűn küszködött lelkiismeret-furdalásaival, és hogy elnémitsa aggályait, kitalálta, hogy neki bizonyosságra van szüksége, annak a bizonyosságára, hogy valóban Pali a bűnös és nem ő, és Pali támasztotta fel a végzetet. És most egyszerre aktív, fellobbanó tevékenységgel gyűjteni kezdte ellene az adatokat, elhatározván magában, hogy mind jobban ügyel férje elejtett szavaira, háttérben álló cselekedeteire. Nem hagyott figyelmen kívül egyetlen hanyag, közömbös viselkedést tanúsító mozdulatot sem, amelyet azonnal fel ne használt volna önmagában Pali ellen. Egy államügyész mohóságával lesett a dokumentumokra, hogy majd igazolhassa magát, és lecsaphasson: látjátok, emberek, az első jöttmenttel meg kellett öt csalnom, mentsetek fel, nem tehettem másként!

De sok eredménnyel nem járt ez a titokzatos nyomozás. Pali ellen nem merültek fel komoly terhelő momentumok. Reggeltől estig dolgozott. Gaby elgondolta magában: igaztalan, ha éppen ezt veti a szemére. Mert ha a múltban volt is joga panaszkodni, hogy Pali elhanyagolja az irodai munka miatt, ám ma, amikor félrebillent egzisztenciájuk megalapozása követeli a még fokozottabb tevékenységet – nincs. Azt, hogy külön hálósobában aludjanak, ő forszírozta ki azzal az ürüggyel, hogy ha megzavarják álmában, egész éjjel nem tud elaludni. És ami legkevésbé szól Pali ellen, amiről az a pár negyedóra is, amelyet együtt töltenek naponta, nyilván meggyőzhette volna: Pali maga sem tudja kivonni magát az egész házat körülsettenkedő, általános leromlás végzete alól. Még csak azt sem állíthatja, hogy az ura mostanság is közömbös. Rá kell nézni az arcára: a gondok olyan rúnákat véstek rajta, amelyek azonnal elárulják, hogy szenved. Arca nagyjából megtartotta ugyan egészséges színét, de a halántéka mélyült, és fehér hajszálai egyre szaporodtak. Étvágya is romlott, keveset aludt éjszakánként, s az ajtó és a küszöb közötti résen keresztül áruló fény surrant egyik szobából a másikba. Pali reggel felé fuldoklott a köhögéstől, és pár hét alatt észrevehetően lesoványodott.

Ezekben a nyugtalanságokkal feszülő hetekben csak egyetlen alkalommal történt meg, hogy kettőjüket együtt láthatták az utcán. Pali megkérte Gabyt, hogy valami adásvételi szerződéssel kapcsolatosan – részletesen megmagyarázta, de Gaby abban a pillanatban elfelejtette – jöjjön el vele a közjegyzőhöz, mert az ő aláírására is szükség van. Hazajövet a közjegyzőtől a Nagypiac téren mentek keresztül. Gabyt nagyon sokan megnézték, és míg régebben Palinak hízelgett, hogy bámulják a feleségét, most szégyenkező érzésekkel töltötte el, és örült, hogy hazamehetett.

Odahaza visszavonult, és ismét azon töprengett, hogy a látszat mennyire csal. Aki őket megnézte az utcán, azt gondolhatta magában: két rendes ember, milyen boldogok lehetnek egymással!

A látszathoz tartozik az is, hogy az emberek őt meglegedettnek hiszik. De mit ér a látszat, ha legbelül érzi, hogy összeomlott egy egész világ? ... Talán ha megmaradt volna a Meteornál, ez a nagy kimerültség későbbben következik be. De bekövetkezett volna! Most már mind világosabban látja, hogy általános eltompultsága minden iránt csak annyiban van összefüggésben a megtörtént incidenssel, hogy kilendítve a megszokott kerékvágásból, gyorsabb fordulatot vettek fel a lélekben végbemenő események.

Bezzeg, más fordulatot venne sorsa, ismételte csökönyösen, ha legalább húsz évvel volna fiatalabb. De máris elszontyolodva ül le íróasztalához, mert egyetlen perce sincs kétkedés nélkül, Mindenben kételkedett, régi életében meg az újban is. Kételkedett abban is, hogy meg fog nyugodni, abban is, hogy nem fog megnyugodni. Abban is, hogy Gabyval ismét megtalálja a kapcsolatokat, abban is, hogy nem találja meg. Kételkedett a képességeiben – noha éppen a Helios mutatja, hogy alaptalanul –, akaraterejében, a kitartásában, a gyűlöletében a Gajzágók iránt, csak egyben hitt rendületlenül: a számokban, amelyeket összeadott a papírlapon, a mozdulatban, amellyel a felkunkorodó szönyeget a helyére igazította, amellyel kiegyenesítette könyvespolcainak könyveit egy vonalban, amellyel beillesztette a villanylámpát a konnektorba, amellyel bedugaszolta a tintatartót és letépett egy lapot a naptárról, a mechanikus, őt körülvevő rendben hitt, erre pazarolta minden aktivitását – mástól irtózott és nem érdekelt. Néha titokzatos rendellenességeket vett észre önmagán is, amelyek mint valami érdes dudorok, alig észrevehető göbök meredtek ki belőle és a környező dolgokból. Nem sejtette, hogy ezek a csak legfigyelmesebb szemmel észrevehető elváltozások ugyanazok, mint fenn északon a tengerből kiemelkedő jéghegyek víz alatti tömege, torlaszoknak mélyen a vízszint alatt meghúzódó vonulata, amely pozdorjává törí a legerősebb hajót is, ha a közelébe ér.

Ma is, mint néhány nap óta annyiszor, végigsimította a halántékát, mintha a mögötte rejtőzködő, felborult dolgokat igyekezett

volna a talpukra állítani. Gondolata ismételten a házasséltre tért vissza, és magyarázgatni kezdte a szoba sarkában feltételezett fantomjának, hogy helyesen járt el, amikor hivatását teljesítette, amely csak úgy volt lehetséges, hogy házasságában a rendnek ugyanazokat a viszonylatait építette ki, mint a hivatalában. Nem lehetetlen, hogy Gaby ezt némi megrökönyödéssel vette tudomásul, de neki meg kellett hoznia az áldozatot, amelyre jól átgondolt életcélja kényszerítette. – Életcél? – lemondóan legyintett a kezével – munka, és még egyszer munka! – és most végsőkig elkeseredve és csaknem a pityergégig megtörtén, a munkában egy életet elszívó daganatot látott, amely miatt nem tudott semmire sem menni.

A túlsó szobában, mint egy gyötrelmek közé zárt fogoly, Gaby latolgatta az eshetőségeket. Mint az egymás mellé zárt foglyok általában szokták, kíváncsian képzelte el, hogy vajon ebben a pillanatban mit csinálhat a másik? Mert már ő is tudta, hogy Pali is rab, de saját szenvedései annyira önzővé tették, hogy elégtételt érzett emiatt. Abban a hiszemben, hogy megtalálta ura sebezhető pontját, már tépő gyönyört is érzett, hogy végre végzetes sebet üthessen rajta.

A vacsoránál, tisztán azért, hogy ingerelje, ezt mondotta Palinak:

– Ma délelőtt találkoztam Jánossal. Mostanában sokat vagyok vele együtt.

Hogy is állíthatnám ennyire? Jánost a temetés óta még csak nem is látta. Vagy csak azért találta ki, mert jólesett beszélnie róla, vagy azért, mert Palinak a Jánossal való találkozások fájnak a legjobban?

– Mit szólnál ahhoz, ha elválnánk egymástól, és János elvenne engem feleségül?

Pali hosszasan ránézett, és egy szót sem szólt.

Gaby lesütötte a szemét, és János szavaira gondolt: nincs veszedelmesebb, mint amikor az ember nem mondja meg, ami a szívében fekszik. Megtörte a fonák csendet:

– János is előbb-utóbb meg kell hogy nőszüljön, már a gyerekek miatt is... – elhallgatott, és visszagondolt legutóbbi beszélgetésükre. Túlzó hangulatában a János bizalmas megnyilatkozása úgy tetszett neki, mintha burkolt vallomás lett volna.

Pali olyan idegen hangon, amelyre önmaga sem ismert volna rá, csak ennyit mondott:

– Ha el akarsz válni, tessék, semmi kifogásom sincs ellene! Valóban nincs sok értelme, hogy együtt maradjunk. De hogy Jánost, éppen Jánost szemelted ki, és elmondod nekem, ez csak igazolja régi feltevésemet, hogy következetes vagy magadhoz.

Gaby nem volt elkészülve e válaszra. Elszíntelenedett, felállott-megigazította ruháját, noha nem volt rajta semmi gyűrődés. Ezzel is leplezni akarta, hogy tiltakozást, ellenállást, elutasítást várt volna, és meglepődött, hogy mind ennek az ellenkezője történt.

– Akkor... rendben van – csengett bizonytalanul a hangja. – Igazán gavalléros cselekedet tőled, hogy nem csinálsz semmi komplikációt... Csak az a fájdalmas, hogy erre olyan későn jöttünk rá mind a ketten. Gondold el, hogy mennyivel másként alakult volna az életünk, ha hamarabb szántad volna rá magadat e lépésre.

Pali is látható tétovasággal küzdött:

– Ó, nem én akarok válni, hanem te. De nincs jogom, hogy bárkit visszatartsak elhatározásától – tette hozzá bizarr nagylelkűséggel.

– És hogy gondolod... a válást? – folytatta Gaby halkán. Ha akarsz, én már holnap összepakolhatok – fejezte be mindenre elszánt arckifejezéssel.

Erre a lehetőségre mind a ketten megijedtek. Pali egy pillanatra gondolkodott, és azután egy lépéssel közelebb jött hozzá:

– Én úgy gondolom, hogy addig, amíg a válópör eldől, vagy legalábbis egypár hétig, amíg ügyvédekkel megbeszéljük a dolgokat, maradj meg velem egy fedél alatt. Mondanom sem kell, ha másként alakul, úgy teljesen alkalmazkodni óhajtok kívánságaidhoz. De kár lenne nagy feltűnést kelteni, nehogy minket is szájkra vegyenek.

Gaby bólintott.

– Igazad van... Hiszen máris úgy élünk, mint akik elváltak egymástól... – ránézett, kíváncsian kutató a másik lelkében. – De azért mégis furcsállom, hogy milyen könnyen tudomásul veszed az esetet. Mi bajod van? Valaminek történnie kellett veled!

Pali elkínzottan legyintett a kezével.

– Semmi, a világon semmi. De az ember lassanként rájön, hogy nem szabad erőltetnie, ami már megérett a szétesésre. Különben is, ez teljesen mellékkörülmény volna... Nem nagyon érdekelhet téged, sőt megnehezítené elhatározásodat, amelyet szemmel láthatólag rég forgatsz magadban ...

– Hát jó, erről még holnap is beszélhetünk – szólott Gaby, és zavartan Pali felé nyújtotta a kezét, és hátrálva ment ki az ajtón, hogy addig se veszítse el maga elől ezt a furcsa arckifejezést.

Így jött el a szeptember, az első őszi hónap.

Gyümölcsillat csavargott a levegőben, és a dombok kebeléből útra kelt az első sóhajtások szele. A napfény úgy csurgott le az

égből, mint a sűrű szirup. Ökörnyál szállongott a főtéren is, rákúszott a villanypóznákra és belecsimpaszkodott a felöltőkbe. A vadgesztenyék pattanva tépték szét burkaikat, amint lehullottak az aszfaltra.

Ez idő tájban történt, hogy Pali megint találkozott Segesváryval, amint az hölgyét kísérgette az utcán. A nő olcsó szürke prémmel szegélyezett kosztűmöt viselt. Pali köszöntötte Segesváryt, és üdvözlésére a nő is visszaköszönt.

Délután felment Segesváry a Helioshoz, és azt mondta Palinak: – Burokban született, kedves direktorkám! A szép Forbáthné megvallotta nekem a délelőtt, hogy felette rokonszenvezik magával. Mondottam neki, mit akar tőle? Egyedi egyike a legszolidabb férjeknek. Forbáthné azt válaszolta, hogy nem tesz semmit, hozzam el egyszer hozzája. Hát így állunk! De figyelmeztetem magát, direktorkám: Forbáthné veszedelmes asszony.

Pali ösztönös heveséssel ismét tiltakozni próbált, de nem volt elég ereje hozzá.

– Hát csak magától függ, kedves direktorkám – biztatta Segesváry –, szóljon nekem, és ha majd egyszer kedvet kap egy ilyen gáláns kalandra, akkor nekivágunk. Hát van-e kedve elmenni hozzá?

– Meg fogom gondolni – hangzott Pali válasza tompán, és megremegett.

Két nappal e beszélgetés után az esti órákban kopott, rossz hírű, macskakövel kövezett sikátorok, nyomott szintű, sárga-szürke házak között, amelyek közé ékelődve még itt-ott állottak a hajdani várost körülvevő kőfalak, gyommal, gyermekláncfűvel, bogáncssal fedett omladékok között Segesváry Lukács elvezette Egyedi Pált az asszonyhoz.

Pali kora ifjúsága óta nem járt errefelé. Itt mélyebb volt az este, mint a főtéren, és a lámpák is úgy lógtak a homályban, mintha maguktól állottak volna meg a levegőben. Furcsa eleven-séggel fakadtak fel Pali elfelejtett emlékei, és úgy tetszett neki, hogy e helyeken feküdhetek valaha a külvárosi örömtanyák. Azóta Aranyosvár sokat épült, az olcsó pénzen megvásárolható szerelem hajlékait kijebb tölták. Az avult házak egy részét ledöntötte a csákány. A romok felett új, barátságosabb földszintes házak emelkedtek. Az ablakokba kitett fuksziák, a meg-meglebbenő csipkefüggöny sejtetni engedték, hogy odabent békés, erkölcsös polgárok ülnek körül a nagy asztalt, és éppen most küldik aludni a zsvajjos, de már fáradt gyermekeket.

A keresztsikátor sarkán fűszeresbolt nyílt, de akármennyire is új volt itt minden, a házak fekvése, az udvarok felidéztek Paliban a hajdani negyed árvalt, sivár képét. Még a frissen meszelt házakhoz is hozzátapadt a hajdani, visszajáró, elpusztíthatat-

lan szürkéség, mintha semmi változás nem történt volna, és mintha ezek a házak még most is csak éjjel élnek igazi életüket.

– Hol lakik Forbáthné? – szólalt meg a kongó csöndességben Pali, és hevesen kalimpált a szíve.

Segesváry egykedvűen kopogott botjával. Kisvártatva felélénkült állott meg egy vasrácsos, földszintes ház előtt, amelynek kapuja fölé valaha vadszőlő futott, de ma már senki sem törődik vele. Meghúzta a csengőként szolgáló rozsdacette drótot, amely zavarón csörgött még akkor is, amikor már elengedte.

– Itt volnánk – mondotta Segesváry otthonosan a bolthajtásos kapu alatt, és bekopogtatott az egyik ajtón. Ez a szoba magasabban feküdt, mint a többi, két-három kőlépcsőn kellett felmenni hozzá. Pali meghökken a küszöbön. Ne forduljon-e vissza? Még nem késő! De már nyikorogva nyílt meg az ajtó, és kitódult mögüle az olcsó, fülledt vihogás.

Forbáthné rikító, nagy rózsás selyempongyola volt; mély kivágás, lecsüngő szalagok. Az ajtóban jól megnézte Palit, mint aki azt szokta meg, hogy olyanok háborgassák állandóan, akik neki kellemetlenséget okozhatnak.

Segesváry barátságosan előretolta a tartózkodó férfit, és oda-szólt az asszonynak:

– Elhoztam magának, Bözsi, az én tisztelt vezérigazgató barátomat. Legyen kedves hozzá. Hiszen maga olyan kitűnő házi-asszony!

Forbáthné magas ívben csókra nyújtotta a kezét. Pali esetlenül nézte a minden finomság nélküli kezét, amelynek ujjai tele voltak olcsó nagyköves gyűrűkkel. Ahogyan közvetlen közelről látta meg az asszonyt, ijesztőnek találta. Széles szája nevetés közben elnyúlt a füléig. Ferde szeméből vad láng villant elő. Nagy, lágy mellei voltak, elomló csipői. Olyan nőnek látszott, aki rendes körülmények között unja a saját érzékiségét, de kibeszélhetetlen gyönyört talál abban, hogy felkeltse a másét. Pali az ajtót kereste, láthatatlan kezek még mindig hívták visszafelé. De a nő szeme ismét rátapadt, és Pali elernyedten sütötte le tekintetét e hipnotikus pillantás elől.

Már a kanapén ült, amikor körülnézett. A petróleumlámpából villanylámpává átalakított lüszter homályosságában egy katonatisztet vett észre, amint vérbe borult arccal egy fiatal leány felé hajolt.

– Elvira, a kis barátnőm – mutatta be az asszony érdes, mondhatni borízű hangon, amelynek teljes dallamtalanságát még fokozta a sok leszívott cigarettafüst.

Pali valami ostobaságot mormolhatott az orra alatt, mert elpirult és szégyellte magát. – Milyen közönséges itt minden – szólt magában, és riadtan nézte a piszkos falakat, amelyek a

már felejtett zugszálodákra emlékeztették. – Hogy is dőlhettem be neki? Vajon mi tetszhetett rajta? – tanakodott, de végzetes érdeklődésének okát nem tudta megfejteni.

Az asszony észrevette, hogy a férfit kellemetlenül érte a szegényes, ápolatlan környezet, amely nyilvánvalóan nem neki való. Megkísérelte, hogy a férfi szétszóródó érdeklődését elvonja a kiábrándító bútorokról, megismételte ígéretekkel teli tekintetét, amelyről meg volt győződve, hogy fegyvertárában ez az egy, ami csalhatatlanul hat, közben oktanulul összevissza fecsegett, kinyújtotta a nyelvét is egy pillanatra, talán hogy az ajkát megnedvesítse, vagy talán tudatosan, hogy a hebegő férfit izgalomba kergetse.

Pali csupa figyelem volt. Csupa szomjas odatapadás. Ez az ügyelő, visszatartott figyelem már azt jelentette, hogy tisztában van szokatlan lépése végzetes horderejével.

Pillanatokig nézték egymást, és az asszony tekintetében ismét olyan kétes értékű fény gyulladt ki, amely elsősorban a kémnők tulajdona. Szavakat is mondott, de tudta jól, hogy e szavak egészen mellékesek, amikor neki a kegyetlen vonzalom erősítésével kell elbódítani, földre terítenie a férfit, hogy zsákmánya maradjon.

A csend mind türelmetlenebbé vált kettőjük között. A hadnagy poharat töltött és koccintott. Ittak valamennyien. Pali a sűrű ital cseppjeit már nem is érezte folyékónynak, hanem tömör valaminek, amely minduntalan meg-megakadt a torkán. Kívülről az eső halk kopogása hallatszott.

Bözsi megfogta a Pali kezét, hogy lehúzza róla a gyűrűt.

– Hogy bedagadt... Szép gyűrűje van. Miféle kő?

Egyedi elhárító mozdulatot tett.

– Ó, értéktelen! – és ő is megnézte a gyűrűt, mintha most látná először. – Csak jól mutat – csillogtatta, de gyorsan hozzátette –, hihetetlenül ragaszkodom hozzá.

– Maga babonás?

Pali gondolkozni kezdett. Végre egy téma, amelyről lehet beszélni.

– Ahogy vesszük. Bizonyos értelemben minden ember babonás.

– Én is az vagyok – felelt Bözsi élénken. – Mi a maga babonája?

– Hát, hát... ez a gyűrű itten. – Hirtelen meggondolta magát, és hogy elterelje a gyűrűről a figyelmet, gyorsan magyarázatba fogott.

– Például az én babonám – ha annak lehetne nevezni – az, hogy a földszintről a második emeletig huszonhárom a lépcsőfok. Ha kijön a huszonhárom lépcsőfok, akkor szerencsém

van. Ha nem jön ki, akkor muszáj ismét felmennem az emeletre, vagy lejönni az emeletről és utánaszámolni. De sokszor megtörténik, hogy nagyon sietős a dolgom, és nem számolhatom utána. Vagy egyszerűen elfelejtem megszámlálni. Ilyenkor mindig valami kisebb-nagyobb kellemetlenség ér – nézte a nőt, a szája is félig nyitva maradt, és kényszeredetten nevetett.

– Érdekes – kirántotta Pali szivarzsebéből a monogrammos zsebkendőt, amelyből a rendesnél több látszott ki, és anyásan megsimogatta vele a férfi homlokát –, egészen megizzadt... Vigyázzon, meg ne hüljön – karjával, amelyet puha, bársonyos pihe fedett, hosszasan elidőzött a férfi feje körül. – Érdekes – ismét kezébe vette a Pali kezét. – Hát ehhez a gyűrűhöz milyen babona köti?

– Ameddig a kezemen van, nem érhet baj – vágta ki magát Egyedi. – Különb en ezt a babonát nem én találtam ki. A kőnek természete ilyen.

– Pedig el szerettem volna csinálni magától – és egészen közel simult hozzá, ujjaival néhány ígéretes morzejelet kopogtatott a tenyerébe.

Pali körül megforgott a világ.

– Édes, édes – mormolta, és most maga felé húzta az asszonyt.

Az asszony felugrott, és kissé gúnyosan elkacagta magát:

– Hohó, barátocskám, ilyen jóban még nem vagyunk. Hogy képzeled maga?! – de tekintete továbbra is kihívó, kacér maradt.

– Éljen a szerelem! – emelte fel poharát Traján – így hívták a hadnagyot –, egy-két tántorgó lépéssel Palihoz közeledett, koccintott, és most váratlanul homlokon csókolta. Valamennyien nevettek.

– Hol van Sükösdy? – szólalt meg Pali zavartan, amint nagy nehezen kibontotta magát a férfi öleléséből.

– Meglógott. Szeretné – szólott a barátné, akinek olyan apró, fekete szeme volt, mint a pergelt kávé –, ha mi is kerekét oldanánk? – és jelentősen Forbáthnéra nézett.

– Cordial medok – csettintett a hadnagy a nyelvével.

– Kár, hogy nincs egy kis tánc – dőlt hátra a fiatal leány a hintaszékben, és magasra emelte a lábát. Már kissé becsípett, és fordítva vette be a cigarettát a szájába. – Én ismerem magát – fordult bizalmasan Pali felé.

Pali udvarias érdeklődéssel kérdezte meg:

– Engem? Hiszen egész nap a hivatalban vagyok.

– Lássá, onnan ismerem. Tavaly voltam magánál, és állást kértem. Maga akkor megnézett, és azt mondta – utánozva Pali fontoskodó modorát –, sajnálom, nekem százszázalékos munka-

erőre van szükségem. De azt nem magyarázta meg nekem, hogy mit ért százszázalékos munkaerő alatt. Hát tudja meg, hogy én is százszázalékos vagyok. Annyi vagyok, amennyit csak akar. Igaz-e, Traján? – és nevetett.

Egyedi mentegetődni próbált. Valóban már rémlik is előtte. De neki az az elve, hogy szép lányokat ne vegyen fel az irodába. A szép lányok nem dolgoznak annyit, mint a csúnya lányok. Különbön is nagy kár, hogy ilyen szép lányok reggeltől estig kénytelenek legyenek azt a nehéz munkát végezni...

– Inkább azt hiszem – kacagott Böske asszony –, hogy maga megijed a szép nőktől, mert attól tart, hogy a fejére talál-nak nőni.

Most megint valamennyien kacagtak.

– Erre iszunk – rikácsolt a tiszt, töltött, és közelebb vont a magához a leányt.

– Ó – szólt az asszony, orrán engedve keresztül a ciga-rettafüstöt –, érzi, hogy milyen fülledt meleg van itt? Nincs kedve kijönni a verandára?

A lakásnak a másik ajtója üveges verandára nyílt az udvar felé. Pali felállott, és az asszony után botorkált.

Leültek a kerti székbe. – Micsoda rendetlenség – állapította meg, amikor körülnézett a verandán. Üres befőttesüvegek, kopott bőrönd, szék, amelynek hiányzott egyik lába s minduntalan megingott, és a betört, újsággal leragasztott ablaküveg, amelyen keresztül sivított az eső. De a homály kedve szerint volt, mert sok mindent eltakart, és jótékony árnyék-kendőket dobott a környezetre.

– Ugye hogy jó ülni itt? Egy kicsit nagy a rendetlenség. De őszire új lakást veszünk, nézze meg akkor, hogy milyen csinos nálunk! De hát mit untassam magát? – csapott át hirtelen más hangba. – Magánál bizonyára különb. Maga gazdag ember...

Egyedit zavarba hozta a gyors átmenet.

– Kérem szeretettel, a lakásviszonyok oly rosszak manapság. Különbön kellemes lakás. Ne felejtse el, benn van a belvárosban, és az is sokat megér – és mintha csak azért jött volna ide, hogy e tárgyról folytasson eszmecsereket, a lakásviszonyokat kezdte fejtegetni.

– Parancsolja talán, hogy villanyt is gyűjtsak? – fakadt ki Forbáthné, akit már bosszantani kezdett, hogy semmi sem történik, egy mozdulat, egy előretörés, semmi. – De akkor miért jöttünk ki a verandára? – gondolta. – Ha Egyedi urat csak az én nyomorult lakásbeosztásom érdekli, úgy benn is maradhatunk volna a szobában. – Finoman meg is mondta neki.

– Dehogysis, Böske – a keresztnévén bizalmasan először szó-

lott hozzá. – Sokkal kedvesebb a sötétben – folytatta egészen naiv társalgási nyelven –, itt intimebben elbeszélgethetünk...

– Én arról nem tehetek, hogy társaság van nálam – mentegődött az asszony, valahol másutt keresve a férfi tartózkodó modorának az okát. – De ha kedve van, kipótolhatjuk máskor...

– Igen, majd legközelebb – kapott Pali az alkalmon, hogy elodázhathat egyet-mást, amelynek annyira félt bekövetkezésétől. Ez a lehetőség egyszerre élénkebbé tette, és megfogta az asszony, kezét.

– Bármikor szívesen jövök magához, feltéve, ha meghív. Észre kellett vennie, hogy mennyire érdeklődöm maga után.

Az asszony öntetszelgően elmosolyogta magát. Bementek.

– Önök csak maradjanak – szólott Pali a szerelmesekhez, akiknek együttléte már jóval túllépte az illendőség határait. – Én ellenben megyek. És ha nincs kifogása ellene – fordult Forbáthné felé –, mondjuk vasárnap este ismét tiszteletemet teszem.

– Uram – felelte kissé gúnyosan az asszony.

– Sajnálom, vezérigazgató úr kérlek – kiabált ki egy hang az uniformisból. – De igazad van, okvetlen igazad van! A vőlegénynek a menyasszonya mellett van a helye. Tehát: én maradok.

Böske belekarolt Paliba, és kikísérte a kapuig.

– Vasárnap este későn van. Azt akarom, hogy holnap gyere – tegezze. – Akarom, parancsolom, érted? – és megölelte úgy, hogy a férfi lélegzeni is alig tudott.

Palit ismét elöntötte a vérhullám.

– Maradjak? – suttogta hősies elhatározással.

– Nem, most már menj! Add nekem ide azt a gyűrűt! Akkor elhiszem, hogy visszajössz.

– Inkább valami más ajándékkal leplek meg... Értéktelen, hidd el, édesem!

– De szerencsét hoz viselőjére, és ez nekem elég.

Pali elkezdett kínlódni bedagadt ujjával, az asszony is segített neki. A gyűrű a földre esett, felemelte, odaadta. Most ismét kereste az alkalmat, hogy megcsókolhassa az asszonyt, de Bözsi kisiklott, és féltárta a kaput.

Pali nesztelenül nyitotta meg az ajtót, és már az előszobában lehúzta a cipőjét. Máskor is jött már éjjel haza, de ilyen későn még sohasem. Sajgott a feje, rossz érzések hasogatták. Gyufát gyújtott, és úgy bukdácsolt a bútorok között. Gyakorlott mozdulattal felcsavarhatta volna íróasztalán a villanyt, de éppen ezt akarta elkerülni. Félt a világosságtól. Félt, hogy az ajtó résein vagy a kulcslyukon átszivárog a fény.

Odakünn még mindig csorgott az eső, és egyeneletesen verte az ablakot.

A nagy sötétben sebesen levetette felöltőjét. Akármilyen óvatosan is csinálta, az a jól ismert mozgás nem kerülhette el Gaby figyelmét.

Gaby kíváncsiságból megnézte az órát. Hajnali fél négy volt.

Felült ágyában, és eltűnődött. – Hát már idáig süllyedt volna? – gondolta. – Hogy is képzelhettem el eddig, hogy Pali éjszakai komoly munkával tölti? Korhelykedik, lumpol, ki tudja, kivel szúrte össze a levét. Az pedig, hogy a villanyt sem gyűjtja fel, még gyanúsabbá teszi a dolgot. – Tulajdonképpen mi közöm hozzá? – rántott a vállán. – Még örülnöm is kellene, hogy ez így van. Könnyebben lazulnak a szálak, mélyül a szakadék, amely elválaszt tőle. Érik a végzetes gyümölcs, amelynek magától kell lehullnia a földre.

Pali mélyet sóhajtott odaát. Gaby azt is hallani vélte, amint lerúgta magáról a paplant.

– Most már igazán nem mondhatja – folytonosan erre a késői hazatérésre gondolt –, hogy ok nélkül hagyom el őt. Beszélnem kellene vele. Rápirítanom, hogy tudja meg végre, miért is megyek én a magam útján. De felesleges ez is! Már egyszer elengedett...

Ellenállhatatlan kényszer hatása alatt, anélkül, hogy egy pillanatra is tovább hánytavetette volna magában a dolgot, kiugrott az ágyból, és félénken megkopogtatta az ajtót.

Pali felriadt.

– Te vagy az, Gaby?

– Én vagyok.

– Nem alszol? Szükséged van tán valamire?

– Ó, egyáltalában nincs – és meg is bánta, hogy szólott. De Pali már ott állott az ajtó mögött. Hangjának fokozódó erősségből gyanította, hogy most a kilincset tartja a kezében. Be kellett eresztenie.

Pali belépett a hálószobába. Gyámoltalanul pillantott rá, mintha egyszerre olyan helyre került volna, ahol még sohasem járt. Gaby is fonáknak találta ezt a nem sejtett fordulatot. Leült egy székre, és hosszú hálóingét szégyenlősen lejjebb húzta.

– Kérlek szépen, volnál szíves ideadni azt a sált. Igen, köszönöm – didergett, és nem vette le a szemét a férjéről.

– Fázol?

– Vacogok a hidegtől. Még mindig esik odakünn?

– Mintha öntenék. Nem aludtál jól?

– Dehogyanem. Pompásan aludtam – hazudta –, egészen három óráig. Akkor felébredtem. Azóta nem jött többé szememre

az álom. Akármilyen óvatosan is igyekezted lefeküdni, észrevettem, hogy mikor jöttél.

Kis csend.

– Csúnya vihar volt – folytatta Pali. – Dörgött, villámlott, és az jutott eszembe, hogy te félsz a villámlástól.

– Köszönöm a figyelmet – szólott Gaby, finom, magát tépő ironia érződött a hangjában.

– Miért nem húzol papucsot? Megengeded, hogy kivegyem az éjjeliszekrényből?

Gaby legyintett a kezével. Elhallgattak mind a ketten. Egymás szeméből olvasták ki, hogy kár erőltetni az udvariasságot. Csak kerülgették egymás tekintetét, érezve, hogy az a szemérem, amelyet csak idegenekkel szemben érez az ember, most ismét jogaiba lépett.

– Honnan jössz? Csak nem azt akarod állítani, hogy mostanáig dolgoztál?

Pali lesütötte a szemét, és a padlót bámulta:

– Megengeded, hogy leülhessek? Köszönöm. Azt kérdezted, hogy honnan jövök? Nőtől jövök, ha mindenáron tudni akarod. Mostanáig mulattunk, ittunk, enyelegtünk. Van valami kifogásod ellene? – és maga is csodálkozott, hogy ezt megvallotta.

Gaby elfordította az arcát. Pali nyílt megnyilatkozása pillanatokra megdöbbentette.

– Valóban kedves tőled – válaszolt fojtott hangon –, hogy ennyire sietted beavatni intimitásaidba. Elvégre, jogod van hozzá. Bár, de ezt csak úgy mondom, várhattál volna addig velem, amíg elváltunk.

– Haragszol?

Gaby a fejét rázta:

– Kérlek, csak formahiba az egész. Egy stílusos ember más-képp csinálná – most megint elhelyezett egy kis aknát a szavai mögé. – Különben miért haragudnék? Tégy úgy, ahogy akarsz, a legjobb belátásod szerint.

– Gaby! Nagyon komisz vagy hozzám, tudod? – szólott, és megpuhította a hangját, mint ahogyan a gyermekeknek szoktak szólani.

Gaby akaratosan hátravetette a fejét. Pali engedékenyen folytatta:

– Rosszul esik neked?

– Nem, nem esik rosszul! Hiszen már mondtam az imént is. De fáj nekem, hogy úgy meg van viselve az arcod. Nézd meg magad a tükörben. Teljesen kijöttél a formádból. Ha már szeretőt tartasz magadnak, okosabban tennéd, ha napközben végeznéd el veled dolgaidat. Reggeli négy óra van...

Pali megrettenve egy lépéssel közelebb lépett hozzá.

– Mit beszélsz te összevissza? Nincs nekem semmi bajom. Csak egy kicsit ittam, és nem vagyok szokva az italhoz – próbálta kihúzni magát és ismét felvenni a régi közöny álarcát, de nem sikerült.

– És a ruhád! Csupa pecsét. Egy gomb is hiányzik róla. Miért vagy még mindig felöltözve? Hogy lehet ruhástól végigfeküdni az ágyon? Ha én egyszer leveszem rólad a kezemet, egészen elzüllesz – és csendes elégtétellel mosolygott.

– Azért feküdtem ruhástól az ágyba, mert ha kényelmesen nekivetkeződöm, akkor jókor reggel nem tudok felkelni. A munkámat pedig továbbra is pontosan akarom ellátni... Mindjárt reggel van. Dereng odakünt.

Valóban hajnalodott. A sötétség párologott, és nedves, tejszínű levegő töltötte meg az utcát.

– Most már igazán mindegy – szólott Gaby –, hogy lefekszünk vagy sem. Nem bánom, ha mindjárt beszélgetünk is... El határozott szándékom, hogy elsején elutazom Erzsébet néniékhez. Püspökladányra. Gondoltál már arra, hogy ha elválunk, bizonyos ezzel járó dolgokat is rendeznünk kell?

– Ne beszéljünk erről, jó? Ha majd elérkezik az ideje, úgy oldjuk meg, ahogy te akarod. Nem érdekelnek az anyagiak. Pihenni szeretnék, nyugalmat szeretnék. Megutáltam mindent, magamat is.

Gaby még egy kérdést kockáztatott meg.

– Hát akkor miért nem mész szanatóriumba? Minek dorbézolsz nőekkel? – kis hallgatás után könnyű mosoly lebegett az ajkán.

– Mit nevensz? – kiált fel Pali gyanakodva.

– Megöl a kíváncsiság, hogy lássam azt a nőt, aki a te magas tetszésedet megnyerte. Bizonyára szebb, hát persze hogy szebb, mint én! Én vén skatulya vagyok a szemedben. Szőke vagy barna?

– Nem is tudom. Azt hiszem, veres a haja – válaszolt kedvetlenül.

– Micsoda nő? Társaságbeli?

– Nem. De hát mit faggatsz? – és elindult az ajtó felé.

– Várj egy pillanatra. Fel kell varrjam ezt a gombot, mert nem tudom nézni, hogy lóg – elővette a kézimunkakosarát, és hajnali négy órakor odaült gombot varrni az ura mellényére.

– Ameddig a te kenyeredet eszem, nem akarom, hogy pironkodjak miattad. Elseje után akár a fejed tetejére állhatsz!

Pali azt számította magában, hogy harminc vagy harmincegy napos a hónap. Ma tizennegyedik. Közel három hétig még együtt lesznek.

– Köszönöm szépen – és sokáig nézte Gabyt, amint ott állott vele szemben, tiszta ápoltságban, és kerek kis keble fel és alá mozgott. Szép volt, szebb százszor, mint Forbáthné, de neki mégiscsak ő kell! Biztos, hogy tönkre fogja tenni a nő, de az elkerülhetetlen, neki bűnhődni kell. Milyen száraz a torka! Egy csepp vizet valahonnan, mert megvész a nagy pusztaságban!

4

Ritka vendég, Sükösdy volt fenn Gabyéknál. Gaby a tavasz óta nem látta. Nem is jutott eszébe, hogy hiányzik, hiszen Sükösdy csak annyiban érdekelte, hogy férje volt barátnőjének. Most, hogy elváltak egymástól, ez az amúgy is laza kapcsolat megszűnt.

Sükösdy tulajdonképpen Palihoz jött. Kereste az irodában, nem volt ott. Dax nem tudta megmondani, hogy hol van. Gondolta, felszalad, egyébként is kíváncsi volt már, hogy bekukkantson a háztájukra.

– Szép magától, Sándor, hogy leereszkedik hozzánk. De ha véletlenül nem tartózkodom az előszobában, hát akkor továbbáll. Vallja be, hogy igazam van?

Sükösdy kényszeredetten foglalt helyet.

– Jó így magának? – kérdezte Gaby, mert elkerülhetetlen volt, hogy ne beszéljenek Vicáról.

– Őszintén beszéljek magával, Gaby? Sohasem felejttem el, hogy maga a Vica legjobb barátnője. És ez a kapcsolat kötelez, hogy teljes nyíltsággal beszéljek maga előtt... Hát: nem érzem jól magamat. Azt tudja talán, hogy Maca, Kelemenné is elvált az urától. De én nem nősültem meg újra és nem is fogok...

– Ezt nem értem. Maga szereti Macát...

– Szeretem, nem szeretem, nehéz kiigazodni benne. Sokszor mondogatom magamban: egyetlen megoldás volt számomra, hogy váltam. Viszont Maca sohasem fogja jelteni számomra azt, amit Vica. Ez természetes is... Maga tudja, hogy mennyire szerettem Vicát, már akkor is, mielőtt a feleségem lett volna. Ez a szerelem, mit tagadjam, nekem az egész életet jelentette. Az ember önző. Önmagát szereti. Tegnap élelmebe kerültek a Vica leánykori szerelmes levelei. Ceruzával írt, szemérmes sorok, amelyek akkor, jól emlékszem, sohasem elégitettek ki, mert a szerelmes szív többet vár, nyíltabb vallomásokat, sok színt, állandó fokozást, és nincs az a levél, amely utolérje az ifjúság száguldozásait, türelmetlen falánkságát. Ma e levelek hogyan izzanak! A betűk formáin érzem Vica kezének a remegését. Egy világ tárul ki előttem, amiről nem tudtam.

– Sükösdy, nem ismerek magára. A maga szerelme elmúlt. Azt hiszem, sohase kerülhet két ember messzebbre egymástól, mint akkor, ha szerettek egymást. Egy elmúlt szerelemben úgy tapos az ember, mint az avarban.

– Nekem ezt ne mondja! Ilyesmit úgysem hiszek el... Csak azok lesznek közömbösek egymáshoz, akik sohasem szerettek egymást. De akiknek volt közük egymáshoz, azok nem irthatják ki egymásnak emlékét. Az ember csak nem tapossa el önmagát?!

Gaby egy pillanatra fürkészve nézett rá, majd folytatta:

– Minő kimondhatatlan meglepetés a számomra! Már az, hogy még mindig Vicát szereti. Kár volt, hogy így szétment ez a házasság. De hát maga az oka! Miért nem becsülte meg Vicát? Maguk mindig csak azt mondják, hogy szeretik a feleségüket, és úton-útfélen megcsalják, vagy pedig teljesen közömbösek irántuk. És mikor huss, kirepül fészkből a madár, akkor lamentálnak.

Sükösdy tanácstalanul babrált körmeivel.

– A dolog távolról sem olyan egyszerű – folytatta bizonyos disszertációs modorban, amely együtt járt mesterségével. – Hova jutnánk, ha állandóan csak egy kiragadott részletből ítélnénk meg egy cselekedetet? Ügyvédember vagyok, fiatalabb éveimben, amikor még dült bennem az ambíció – ma már csak igényeim vannak, de hiányzik a lelkesedésem –, nemegy válópör aktái fordultak meg a kezemben. Legtöbb esetben úgy a férj, mint a feleség ártatlanok voltak abban a tekintetben, hogy csődöt mondott az együttélésük. Egymásnak hibákat róttak fel, holott a hiba nem bennük volt, hanem a műfajban, a házasságban. Legfőbb ideje már kitalálni az együttélés új formáját! El kell már dőlnie egyszer, hogy mi az erősebb: az élet vagy a forma? Szemellenzővel járni, nem nézni se jobbra, se balra, csak nyüszkölni előre, mint az egymás mellé kötött konflislovak, élni az újdonság, a változatosság minden ingere nélkül, ennek ellentmond a biológia is. Minden hibám dacára – ha már annak nevezi –, szeretem Vicát – fejezte be abban a hiszzenben, hogy a prókatori észjárás fegyvereivel sikerült Gabyt meggyőznie álláspontja helyességéről.

– Vannak egyéniségek, akik nem bírják el, hogy osztozkodjanak. Én sem – szólott Gaby, s kigyulladt ingerülten a szeme. – Vagy-vagy.

– Felesleges vitáznunk, úgysem értjük meg egymást. Mind a ketten más malomban örölünk. – Sükösdy levette félszemüvegét, sztereotip mozdulattal megtörülte és beillesztette a helyére, elhallgatott, majd azután így szólott:

– Beszéljünk másról. Mit szól a Pali új vállalatához? Fog menni. E tekintetben nincsenek kétségeim. Kár volt ugyan ott hagyni a Meteort... Annak idején mutatta nekem a szerződést,

amelyet a németekkel kötött, én akkor megmondottam neki: Pali ez mind jó, de visszafelé sülni el a feygyver... Tudja, mit vettem észre rajta? nincs jó színben. Rossz a kedélye, szórakozott, ideges.

– Úgy találja? – szólott Gaby elgondolkozva. – Lehetséges, Tulajdonképpen engem ez nem nyugtalanít – most pár pillanatig kissé összefüggéstelenül beszélt a Pali zaklatott életéről, amelyet részleteiben nem ismer, mert Pali nem közöl vele semmit, különben már rég túl van azon, hogy ezt még csak fel is rója, de mennyire túl van – itt sóhajtott és egyszerre különös fordulattal ismét elkezdte:

– Mindenesetre csodálatos, hogy valaki elválik a feleségétől, és ahelyett, hogy annak a személyét dicsérje, aki miatt ez a botrány megtörtént, a régi asszony mellett tesz lírai vallomásokat. Ha én egyszer elválnék, tegyük fel ezt az esetet, ebben a felfordult világban minden megtörténhetik – s hogy megtévessze, mosolygott –, pontot tennék a múlt után... Mit szól a maga viselkedéséhez Maca? Lehetetlen, hogy észre ne vette volna...

– Nevezzen bármilyen aljasnak, igazán nem érdekel, hogy Macának mi a véleménye... De hogy ismét felveti ezt a témát, egy ismerősöm jut az eszembe, Marinkai színigazgató, aki színész volt valaha, ma építési vállalkozó, róla tudom ezt a jellemző kis anekdotát, hogy már pletykáljak is egy keveset. Marinkaival lumpoltunk egypárszor, és italos hangulatban elmondotta: hogyha a feleségével van együtt, csak úgy tud szerelmi vágyainak eleget tenni, hogy egy idegen nő arcát idézi maga elé, egy idegen nő lábformáját, csípőjét. Viszont ha megcsalja a feleségét, akkor mindig a felesége arcát látja maga előtt, és elkereszteli a nőt Magdának, ahogyan a feleségét hívják. Hát ez mi? Tulajdonképpen mikor csalja meg a feleségét, tessék megmondani nekem! Akkor vajon, amikor együtt van vele, vagy amikor nincs vele együtt?

– Ostobaság, valószínűtlen eset nagyon – hajtotta le Gaby a fejét, és a földre nézett.

– De mind mellékes... Csak azért mondtam el ezt a kis apercut, hogy lássa, minő komplikált szerelmi életek vannak a világon... Istenem, hogy elmúlt az idő – ugrott fel Sükösdy látható ijedtséggel. – Most már csak arra kérem magát, Gaby, hogy ne szóljon Vicának erről. Egy szóval se említse, hogy én beszéltem magával, egészen nevetséges volnék, ugyebár?

– Ó, ezt könnyű lesz megállanom – nyújtotta egyetértve Gaby a kezét, de az arca kifejezte, hogy önmagában más dolgokkal foglalkozik. – Vicával már nem olyan bensőséges a barátságunk... Meg vagyok lepve, hogy maga ezt nem tudja. Amióta elutaztam Capriba, nem is találkoztam vele.

Sükösdy élénken tiltakozott:

– Hát persze hogy nem találkozott vele. Hiszen nincs Aranyosvároson. Sztánán van a gyermekekkel. Az, hogy nem írt magának, tudja, hogy van... Meg lehet érteni ilyen lelki izgalmak után. Vica mindig emlegette magát, sőt amikor a válásról beszélgettünk, szó volt arról, hogy maguknál kvártélyozza be magát. De lefújta a tervet, ismeri, milyen szemérmes lélek, nem akar senkinek sem terhére lenni, nem mutatja a fájdalmát, és nem bírja el, hogy részvétet mutassanak – és most is beszélni kezdett róla, magasztalta, és csak az előszobában hagyta abba a magasztalást.

Amikor Sükösdy elment. Gaby úgy érezte, hogy friss eszméi támadtak, eszmék, amelyeket meg kell ragadnia, különben elfelejti őket, holott kár volna értük, mert világosságot derítenének vagy legalábbis jobban exponálnának homályos – nem kapott rá jobb szót, így fejezte ki magát – momentumokat. Fájdalom, egyáltalában nem ismerte fel, hogy ezek az eszmék mit tartalmaznak. Inkább a közérzetre hatottak, és erősítettek olyan készülő elhatározásokat, amelyekkel még maga sem volt tisztában. Már az éjjel, amikor Pali bejött hozzá ázott nadrágban, félrecsúszott nyakkendővel és mellényén fityegő gombbal, úgy találta, hogy másképpen kell csinálnia, mint ahogyan tervbe vette. De hát mit tervezett azon felül, hogy bosszút fog állani Palin, elégtételt vesz magának elrontott életéért – erre a kérdésre hiányzott nála minden határozott felelet. És a ma délelőtti beszélgetés is... Ismét egy ember, aki bűnt követett el, és máris lakol érte... Minő züllött volt ez is, pedig kifogástalanul vasalt ruha volt rajta, gomblyukában az elmaradhatatlan szegfű. Mégis, beszélése közben, amikor megsiratta Vicát, akit megcsalt, lehetetlen volt szánalmat nem érezni iránta.

Mintha a gondviselés végezte volna el helyette mindazt, amire vállalkozott. Gaby határozottan könnyebbnek érezte magát.

Pali éppen a Kresztler-féle Ibolya-csarnokból lépett ki, amikor szembe találta magát Sükösdyvel.

– Na végre – szólott a barátja. – Két nap óta nyomozok utánad. Mindenütt meg lehet találni téged, csak a hivatalban nem. Látom, virágokat vásároltál.

– A feleségem neve napjára – hazudta Pali, Sükösdybe karolt, és sietve vonta el a virágüzlet tájékaról.

– Ma délután a gyáriparosok szövetsége ülést tart Vásárhelyen. A bőrgyár átengedte nekem az egyik kocsiját. Gondoltam, szólok neked, és magammal viszlek.

Ezek a gyáripárosi értekezletek, amelyekel hosszabb-rövidebb időközökben Erdély különböző ipari városaiban szoktak megtartani, mindig felvillanyozólag hatottak Palira, aki lelkesülten vett részt a tanácskozásokon, vidáman parolázott a kollégákkal, közbeszólt, helyeselt, majdnem minden alkalommal fel is szólalt, bizonyos vonatkozásban ellenzéki álláspontot képviselt, és felszólalásai rendszerint ezzel a fordulattal végződtek: „Ipari válságunk tizenkettedik órájában vagyunk! Vezessünk küldöttséget a miniszter elé, és üssünk az asztalra! ...” A küldöttség, két-három úr rendszerint le is utazott Bukarestbe, de Pali nem ment velük, mert a központ a delegációnak oly kevés útsegélyt nyújtott, hogy mindenki a saját zsebéből volt kénytelen megfizetni a költségeket, ezt a luxust ő pedig nem engedhette meg magának ...

Számára talán nem is az volt a fontos, hogy az ipari zsinat okvetlenül és kézzelfogható kollektív eredményeket érjen el. A nagyiparosok többsége a gyűléseken – amelyeket az újságírók is sűrűn látogattak – főként hangulatkeltésre törekedett, de ki-ki saját baját házilag intézte el a főváros zezugos hivatalaiban. Ellenben kedvesek. Pali szerint élményszerűek voltak az összejövetelek már azért is, mert hasonszórú emberek társadalmilag együvé kerülhettek, helyeselhettek egymásnak, és kifelé demonstrálhatták, hogy ipar nélkül nincs jövő, nincs kibontakozás az országban.

Pali ezúttal valóban megfeledkezett az értekezletről, és dacára annak, hogy Sükösdy autóval kecsegtette, csak ennyit mondott:

– Attól tartok, hogy ma már nem tudok visszajönni, nekem pedig halaszthatatlan dolgaim vannak este.

– Autóval estére feltétlenül itthon lehetsz, csak az a fontos, hogy pont délben elindulhassunk.

– Biztos vagy benne, hogy este itthon leszünk?

– Hacsak a nyakunkat nem törjük ki valahol, biztos. De micsoda sürgős dolgod van neked ma este?

– Tárgyalásaim vannak. Igen... rendkívül fontos, életbe vágó ügyek – és most egy divatkereskedés előtt állott meg, és egy élénk színű nyakkendő néma szemlélésébe mélyedt.

– Szóval biztos vagy benne, hogy itthon lehetünk? – kérdezte még egyszer, de magán érezve barátja csodálkozó tekintetét, halank heherészett.

– Mondom, hogy túlzottan szórakozott vagy mostanában – szólott Sükösdy. – Szavamra, valami szokatlant veszek rajtad észre.

– Ó, ó! – kezdte ráncigálni barátja karját, mintha ezzel is megnyugtanni igyekezett volna. – Inkább te vagy más, mint szoktál lenni! ... Mindenki magából indul ki – folytatta. – Te Sándor, valószínűleg neked nincs rendben a szénád, hogy most

már másodízben is ezt emlegeted... Nekem igazán semmi bajom sincs... Na, nem tagadom, vannak némi gondjaim, de hát tudod milyen az ember. Ha nincsenek gondjai, csinál magának. Most megint nevetett, és kihúzta magát.

– Tehát egy órákor utánad jövök – mondotta Sükösdy még mindig gyanakodva, és elbúcsúzott tőle.

Pali közben felment a Helioshoz, és sokáig nézte magát egy kicsi kézitükörben. Kinyújtotta a nyelvét, arca majdnem a tükör-
lapot érte. Azután a szívéhez tette a kezét.

– A szívem rendben van! Ellenben őszülök – halántékán egész csomó fehér hajszálát pillantott meg –, az arcom kissé megnyúlt. De különben nincs semmi bajom – ám félhangos monológja dacára sem tudta megnyugtani önmagát.

Figyelmét a sarokba állított láda kötötte le. A ládába szalma-
csutakban pezsgősüvegek voltak. Egyiknek-másiknak vörös ku-
pakja kiemelkedett a többi közül. Rendezgetni kezdte, amíg egy
vonalba kerültek a többivel.

Hazament, és otthon Gabynak nagy sebtében csak annyit
mondott, hogy kiutazik Vásárhelyre, nem ebédel itthon.

– Nincs szükséged pénzre a háztartáshoz? – fordult vissza
a küszöbről aggályoskodva, hogy Gaby egy szót sem szól az
egészhez; a tárcájában kotorászott, pénzt tett az asztalra.

Gaby azonban nem nyúlt a pénzhez. Érezte, hogy megalázko-
dik vele. – Már csak kibírom elsejéig, és akkor elköltözöm –
mondotta magában.

– Na, isten veled – kiáltotta Pali az ajtóból tétovázva, mintha
itt hagyott volna valamit, amit máskor magával szokott vinni. –
Hát holnap reggel... Nincs kizárva, hogy az éjszaka folyamán.
De inkább reggel!

Mire leért, már várta az autó. Pár perc alatt a Feleki-tetőn
voltak. Pali merően nézte a várost a völgyben. Felfedezte a tá-
volban gyárát is, az udvaron az épülő körkemencét. Fájó érzése
támadt. Az épületek megkezdik rendeltetésüket, téglá téglára
kerül, de mi lesz vele? Sükösdy beburkolódzott a kabátjába.

– Az idén hamar beállott az ősz! – mondotta. – Átmenet
nélkül egyszerre szakadt ránk.

– De a gyümölcsstermés pompásnak ígérkezik. Azt mondják,
évek óta nem volt annyi szilva meg körte, mint az idén. Vajon
milyen lesz a diótermés? Ha jó a termés dióban is, kifizetődne
néhány vagon exportálni. Nem gondolod?

Sükösdy el volt foglalva a természettel. Nézte a tovarohanó
fákat az árok mentén.

– Mennyi sárga és vörös és ismét sárga. Hirtelen jött az ősz.
A békási kertemben kocsányán hervadtak el a virágok.

– Ahá – szólalt meg Pali, és kapóra jött neki, hogy erről

beszélgethetett. – Helyben vagyunk. Te a nagy természetbarát... Mikor akasztod le megint a puskát?

– Ha majd egy kicsit rendbe jövök magammal, ismét vadászgatni fogok.

– Mik a terveid? – kérdezte hirtelen Pali, és kíváncsiskodva belenézett a Sükösdy arcába. – Felozlatod a háztartást? Vagy megtartod, és akkor házvezetőnőt fogadsz? Egyáltalában, hogy képezed el az új garzonéletet?

Sükösdy még maga sem volt tisztában vele. A váratlanul feltett kérdés megadta az alkalmat, hogy ő is gondolkozzon rajta.

– Hát a gyerekek az anyjuknál maradnak. A bútorok, perzsák, képek, üvegneműek felét kiadtam Vicának. Most vagy új bútorokat kell vásárolnom, hogy a hiányt pótoljam, vagy pedig kisebb lakást kell vennem. Tulajdonképpen nekem elég volna két szoba is, illetve három, az ügyvédi irodával. Azt hiszem, az utóbbi megoldás mellett döntök.

– Nagyon helyesen – bólintott Pali elgondolkozva. – És ha megnősülsz, Kelemenné úgyszólván hoz bútorokat magával...

– De nem nőülök meg, ez a helyzet. Ha már így történt, legényéletet akarok élni... Nem áldozom fel a függetlenségemet...

Pali mindenben igazat adott neki.

– Józan, mindenben józan álláspont. Élj garzonéletet! senki sem szól bele a dolгодba, a felelősséget csak magadért viseled, nem vagy kötve semmilyen irányban. Örülök, hogy ez a felfogásod. Valóban: mi értelme volt akkor a válásnak? Miért váljon el az ember, hogy ismét megnősüljön? Magunkfajta ember számára nincs más megoldás... Neked különben könnyű lesz, sőt jobb is az új helyzet, mert társadalmi ember vagy, és újabb érvényesülések előtt állasz – folytonosan ezt a témát emlegette, mintha valami érdeke lett volna, hogy barátját végérvényesen megerősítse agglégényi törekvéseiben.

Sükösdy kihajolt az autóból, és így szólt:

– Érzed, hogy mar a levegő? Csak legyünk túl a hágón, megeresztetem a kocsit. Hogy ráfékszik mindenre ez a buta szomorúság, mint a dér!

– Költőien fejezted ki magadat – jegyezte meg Pali, akiben csak kezdetlegesen élt a természet szépségei iránti érzék.

Sükösdy legyintett a kezével.

– Te nem szereted a természetet.

Pali elgondolkodott. Mégis szeretett volna tisztába jönni, hogy is áll ezzel a kérdéssel.

– Dehogyanem – mondotta csaknem mentegetődző hangon –, milyen jó volt a nyáron Capriban.

Mindketten elhallgattak. Ez a hallgatás oly sokáig tartott, hogy már nem is volt helyénvaló visszatérni az előbbi beszélgetéshez. Sükösdy összébb húzta a kabátját, behunyta a szemeit, és úgy tett, mintha bóbiskolni akarna. A gépkocsi rohant dombnak fel, dombnak le. Tülkölésére a parasztszekerek kitértek az útból.

Egyik kilométerkö mögött harsánypirosan világított a kecskerágó. Azután jöttek a csalamádéstáblák. Azután megint egy jegenye, daloló némaságával. Azután falu, kerítésen áthajló fák göcsörtös ágaikkal. Azután ismét bokrok. A nedves fűből kikanalált egy-egy késői vadvirág. Pali nézte őket, összeráncolta homlokát, hogy nem tudná-e valahonnan kirázni a nevüket, de sikertelenül.

– Én csak a kövekhez értek. Felemelek egy kavicsot, és megmondom, milyen eredetű – szólt magában, és elszomorodott.

Miután lemondott, hogy megfoghatóbbá tegye önmagának az őszi természetet, gondolatait visszavonta a botanika területéről. Teljesen lefoglalta a bekövetkezendő este. Újra maga előtt látta Forbáthné, félrehúzott szájával, kinyíló pongyolájával a verandán. Érezte forró leheletét, amely felcsapott az asszony szájából. Két gömbölyű, pihés karját is a nyaka körül tudta. Víziója mind határozottabb formát öltött, már egész történesek mozaikdarabjait rakta össze. Behunyta a szemét, és eleresztette a fantázia gyeplőjét. Sűrű, de átható illatoktól terhes sötétben vetköztette az asszonyt, először a cipőjét, azután a harisnyáját, azután feljebb bontogatott rajta, a fogával szakított le egy csatot, a körmeivel tépte az ingét, és siklottak ujjai formák, húsok, idomok, dombok és szakadékok között, de nem könnyen, erős ütésektől visszavisszalökve, néha olyan ellenállással, hogy a veranda hideg kövére zuhant, és nagyot koppant a feje.

Ha tomboló agyának e zűrös látomások alatt meg lett volna a szokásos ellenőrző képessége, úgy kielemezhetné volna önmagában, hogy ezek a vértolulást okozó érzéki impromptuk tulajdonképpen utánzatai, változatai voltak azoknak a futó képvillanásoknak, amelyek évek óta kísértették őt, de soha még ily zabolátlanul nem álltak össze egyetlen filmszalaggá, mint ma. Kődös felismeréssel most is hangokat adott benne a rendes, a zsinórmértékkel mérő, fennsőbbiségében megingathatatlan polgár. Most is voltak érzései, hogy fegyelemben pallérozott énje alapján véve csömörrel fordul el ettől az ismeretlen káoszról előhívott látványtól. Közbe-közbe a felháborodás gesztusa sem hiányzott nála. Hogy jön hozzá – tiltakozott a büszkesége –, hogy ő, aki megszokta a civilizált életet, egy jobb társadalmi osztály levegőjét, a férfiakkal való fölényes érintkezési formákat, egy ilyen utolsó nőszemély parázna játékszerévé durvítsa le önmagát? Van neki asszonya, mindenben méltó hozzá! Minő erények; mindennap für-

dik, kínosan kényes a tisztaságra. A fehérneműi benne vannak a szekrényben, a hűvös, tiszta, makulátlan fehérnemű! De most eszébe jutottak régebbi groteszk kívánságai, amelyek az idő folyamán nemegyszer jelentkeztek, ám azonnal felszívódtak a megszo-
kott élet folytonosságában. Hányszor fordult elő, hogy Gaby fehér ágyából a konyhába vágyott, az idomtalan cselédágyba, a kockás parasztágyneműbe, amelybe annyi de annyi rossz szag tespedt bele! Hányszor csípte magát rajta, hogy a második emeletről fel-
néz a harmadik emeletre, ahol piszkos, meztelen visszeres lábú szolgálok klopfolták a szőnyeget, és ő csak nézte, amikor a szel felveti a szoknyájukat. Saját társadalmi osztályának asszonyai nem érdekelték. De ellenállhatatlan szorongást érzett, hogy meg-
lessen az utcán egy rossz hírű kaszírnök, vagy a cigányprimás feleségét, kardalosnőket a színháztól, akiket éppen azért szeretett volna, mert nem voltak kétségei, hogy mindenkinek odaadják magukat.

De erkölcsi megfontolások ezúttal csak a háttérben kísértet-
tek, és nem zavarták, hogy tovább zengethesse Forbáthné ide-
geinek hangszerén. Mint aki a zongora hol mély, hol pedig magas regisztereibe kap szeszélyes kakofóniákat csalva ki a hangszerből, úgy gondolt egyik-másik ismerősére. – Nem vagyok egyedül –
mondotta magában. – Ott van Mikes egyetemi tanár, aki elvált gyönyörű feleségétől, hogy elvehesse a szakácsnőjét. Ott van Ti-
hanyi, a nagykereskedő, aki nem törődik három gyönyörű felnőtt leányával, de szalad mint a bolond az első repedt sarkú nő után. Ott van egy csomó intelligens ember. És mind tudós, művelt, elő-
kelő származás, akik ha meg is nőültek, színésznőt vettek el, vagy egy kikapós, rossz hírű özvegyasszonyt. – Megnyugodva a kínálkozó példákön, amelyek mind az ő esetét erősítették, újabb szerelmi lángra lobbant, és gondolatban remegve tartotta a kezé-
ben Forbáthné lyukas, izzadt harisnyáját, és imádkozta a harisnya-
kötőt is, amelyet csak úgy tudott maga elé képzelni, hogy rongyos, meglazult, és szálanként szakad fel belőle a gumi. Hosszú órák teltek így el.

– Vásárhely – dűnyögött Sükösdy az, orra alatt, és fel-
ébredt.

Pali megrezsent, mintha egy titkos jelre őt ébresztette volna fel magnetikus álmából. A vízió hideg verejtékében átmedvesedett kezét most ijedten dörzsölte meg, és kényszeredetten mosolygott.

– Elgondolkoztam – szólalt meg mentegetődző hangon.

– Ó, én is végig jártattam az eszemet – szólott Sükösdy, megnézte óráját, mellénye zsebéből egy orvosi receptet húzott ki, amelyet kíváncsian göngyölgetett ki és megforgatta.

Az öreg Tangel – folytatta. – Ismered Tangel doktort, hát hogyne ismernéd! Egyenesen piramidális, hogy mennyire szóra-

kozott! Észrevetted, hogy télen-nyáron feltűrt nadrággal rohan az utcán? A minap hirtelen zápor keletkezett, és megfigyeltem: Tangel nem tudta hamarjában, hogy mit csináljon. Csak annyi jutott az eszébe, hogy ilyenkor valamit csinálni kell a nadrággal, kapta magát, beállott egy kapualjba és letúrte. Azután megnyugodva lépett ki az utcára, mint aki jól végezte a dolgát.

– Nagyon érdekes – mondotta Pali. Összehúzta a szemöldökét, és úgy találta, hogy ez a kis eset mindenesetre meggondolkoztatja, noha fogalma sem volt arról, hogy miért adta le a barátja, talán mert megpillantotta a Tangel névjegyét, vagy tán egyéb felszínre nem hozott kapcsolat miatt. – Gondolom–jelentette ki rövid hallgatás után –, tíz perc alatt benn vagyunk.

– Öt perc alatt. Éppen idejében érkeztünk.

De a gépkocsi Vásárhely határában gumidefektet kapott, ki kellett szállaniuk.

– De micsoda egy buta ősz! Délben még úgy-ahogy felmelegedett. Most megint fázom – szólott Sükösdy, és maga is segített a sofőrnek a gumi megfoltozásánál.

Pali leült a fűbe, maga alá teregetve kabátját. Egy hangyaboly tartott gyűlést lábainál. Botjának érintésére szétrebbent valamennyi.

A gyáriparosok értekezletét az Iparbank nagytermében tartották meg. Amikor a két férfi belépett, már nagyban tanácskoztak.

Pali körülnézett, meglepődött, mert amire nem számított, az öreg Gajzágó is részt vett a gyűlésen.

Pillantásaik összetalálkoztak. Pali elszíntelenedett, de Gajzágó arcából nem olvashatta ki, hogy mit gondol e találkozásról, mert pápaszemet viselt.

Az értekezleten egyik brassói szeszgyáros elnökölt. Már rég megnyitotta az ülést, és most kissé fontoskodó hangon jelentette be a tárgysorozat legfontosabb pontját. Egy memorandumról volt szó, amelyet a vámtarifa módosítása kérdésében a kormányhoz kívántak felterjeszteni.

Az előadó monoton hangon adta elő az anyagot. Pali szórakozottan ült a hátsó sorok egyikében, és az előtte ülők koponyáit nézegette. – Ez a bőripar, a vasipar, a szeszipar, a gyapjúipar, a kenderfeldolgozó-ipar – állapította meg magában. – Micsoda hangyaboly! hangyaboly, hangyaboly – és csak akkor pillantott az emelvény felé, amikor egy-egy új szónok reszelte a hangját, és akadozva hozzászólt a tárgyhoz.

Vajon az öreg nem fog beszélni? – nézett az ablak mellett ülő Gajzágóra, aki könyökét az egyik térdére hajtotta, közbe-közbe odasúgott szomszédjának. Mereven szemlélte ezt a jól ismert ar-

cot, és nem érzett indulatokat magában. Gyűlöletet sem, haragot sem. Gajzágó már nem jelentett számára többet, mint azok a rossz olajfestmények a falon, amelyek az Iparbank hajdani nagyságait örökítették meg.

Most Sükösdy beszélt. Ezúttal ő fejtegette, hogy deputációt kell küldeni ugyan Bukarestbe, de ez nem elég az üdvösségre. – Meg kell mozgatni a sajtót is. A sajtó nagyhatalom – oktatta ki őket. – Ha mellénk áll, nyert ügyünk van. De ha már sérelmekről beszélünk, akadnak egyéb sérelmeink is. A kormány megint fel-emelte a földgáz árát. Így haladva, elnéptelenednek a gyáraink... – és mindinkább emelt hangon egy jó negyed óráig beszélt.

– Jó svádájú ember – állapította meg Pali. – De még nem tudja, vagy legalábbis úgy tesz, mintha nem tudná, hogy vannak problémák, amelyeket sem a közgyűlés, sem a kormány, sem a sajtó nem oldanak meg soha.

Viharos tetszés fogadta Sükösdy felszólalását. Utána leült, majd megemelkedett, és több ízben könnyedén meghajtotta magát.

Az elnök csengetett.

– Mielőtt bezárnám az értekezletet – szólott, felnézett a levegőbe, mintha a csillárban gyönyörködne –, és megköszönném önöknek szíves megjelenésüket, nem mulaszthatom el felhívni a figyelmüket, hogy körünkben, remélünk szabad, hogy nem utoljára, megjelent közgazdasági életünk kimagasló alakja, Gajzágó Béla úr, aki a napokban közéleti működésének ötvenesztendős jubileumát üli. Indítványozom, hogy érdemei jegyzőkönyvileg örökíttessenek meg – és most felemelkedett, Gajzágóra mutatott, aki bosszúsán forgatta a fejét, és orra megtelt haragos, kicsi erekkel. A résztvevők tapsoltak és zajongtak.

E pillanatban, leülepedvén a lelkes, éljenző hangulat, nem várt esemény történt. Pali, aki eddig nyugtalanul figyelt fel az ünneplésre, mintha puskából lőtték volna ki, felugrott. Egyesek kérdő, meglepett arccal bámultak rá, és ismerve a feszült kapcsolatot a két rokon között, attól tartottak, hogy botrány lesz. Pali azonban elhárítólag intett az elnök felé.

– Uraim, engedjék meg nekem, hogy éppen én szólhassak hozzá Gajzágó Béla úr ünnepeltetéséhez. Hiszen én, aki húsz évig voltam a Meteor vezető hivatalnok, ismerem legjobban az ünneptelt közgazdasági tevékenységét...

– Na, most eldobja a bombát – drukkolt az elnök az emelvényen. Többen felállottak, maga Gajzágó is megemelkedett, odátámaszkodott a falhoz, és farkasszemet nézett Palival, aki rendületlenül folytatta:

– Nyílt titok, uraim, hogy mi ketten személyileg, hogy úgy mondjam, ellenséges viszonyban vagyunk. Miért, mi okból, talán nem tartozik ide. Nem tagadom, elfogult vagyok – úgy van, hang-

zott Egyedi háta mögött –, de elfogultságom ellenére is ki kell jelentsem, hogy az ünnepelt érdemeit senki sem ismeri nálam alaposabban.

– De hiszen ez dicséri – szélesedtek elégedetten ki az arcok.

Gajzágó közelebb lépett az elnöki emelvényhez. Pali egy pillanatnyi szünetet tartott, úgy látszott, keresi a megfelelő szavakat.

– De mik azok az érdemek, kérem, amellyel Gajzágó úr ékeskedhetik? Megmondom azt is, annak veszedelme nélkül, hogy félreértenének. Az ő érdeme az, amivel például én még személyemben sem rendelkezem, hogy egyáltalában nincsenek megfontolásai. Ötven évnek a szekatúrája áll a háta mögött, és tessék megnézni, friss, mintha ma kezdené! Mi ellenben elhullunk a félúton... Ő még ahhoz a nemzedékhez tartozik, amelyik biztos az iránytűben.

Az elnök, aki szemmel láthatólag bosszankodott, hogy Pali többes számban beszél, ingerülten odakiáltott:

– De hát hová akar kilyukadni ön azzal az iránytűvel?

Egyedi szinte álmélkodva, de a megbántódottság minden jele nélkül fordult az elnök felé:

– Bocsánatot kérek, ha nem fejeztem ki magamat elég értelmesen. Mindenki azt ünnepli a jubilánsban, amit akar. Én, én – és most ismét időt vett magának, hogy elgondolkozzék –, bármilyen furcsán hangozzék is, én a perpetuum mobilét magasztalom benne. Nem az embert, mert az ember tévelygő lény, tele gyöngeességgel. Kétféle az ember – kezdte magyarázni. – Ha gyönge, akkor kegyetlen lesz, és ha kegyetlen, előbb-utóbb szerencsétlenné válik. Ha erős, akkor nyilvánvalóan erős, oroszlán-erős, megdöntöhetetlenül az. Aki ember, értsük meg, uraim, ember és nem több, óvatlan pillanatban, kérem, arra is képes, hogy kételkedjék tevékenysége helyességében. De én fenntartás nélkül – itt értetlen mosoly hagyta el az ajkát, ám szilárd hangon folytatta – benne a mechanizmust ünneplem. Az elemi erőt, amely tisztában van a saját útjaival. Az ünnepeltnek kiirthatatlanul a vérében volt, hogy csak a tőke termel, a szétдорbézolt vagyon soha, a tőke viszi előre a vagyont, a tőke azonos az istennel. Éltesse hát sokáig a honi ipar üdvére – és az utolsó szavakat már bizonyos hévvel mondotta el, úgyhogy akadtak a hallgatók közül, akiknek tapsra ütődött össze a tenyere. De a legtöbbje vegyes érzéssel fogadta a beszédet, és várt, hogy most mi fog következni?

Nem következett semmi. Pali visszaült a helyére, és végigsimította a homlokát.

– Egyedi Pál úr kissé finoman fejezte ki magát – szólt az elnök halálos csendben, és egyik padsorról a másikra hordozta a tekintetét –, ám ha jól értettem, Gajzágó úrban ő a törhetet-

len munkát, a nemes célkitűzéseket becsüli, megtevé a nemzetgazdasági értelemben vett fogalmi disztinkciókat a parlagon heverő vagyonállag és a termelő tőke között. Ha valóban így értette hozzászólását, úgy mi ismételten csatlakozunk jókívánságához. Ezzel értekezletünket befejezettnek nyilvánítom.

Pali sietve hagyta el a termet, és így nem értesülhetett, hogy odabenn miként kommentálták beszédét. Különbösen sem érdekelte a kritika. Felizgulva fel és alá járkált a bank épülete előtt. Megpillantotta Sükösdyt, mérgesen rángatta magával.

– Ha óra – előzött meg minden beszélgetést Pali –, siessünk, mert nem érünk be estére.

Sükösdy azonban közbevágtott.

– Mi volt ez Pali? Mit akartál ezzel a beszéddel?

Egyedi szánalmas arccal hebegte:

– Magam sem tudom. Majd beszélünk róla! Nem fontos... Talán a Tangel doktor nadrág-esete... – furán viccelődött, de reszketve a belső felindulástól sópánkodott: – Csak arra kérlek, hogy ne vesztgeljünk, mert kár az időért.

– Sajnos, nem mehetek még veled, mert váratlan elintézendő ügyeim akadtak. Ha nagyon sietsz, ülj be a kocsiba... Én majd hazamegyek egy más kocsin. De kérlek szépen, szentelj nekem öt percet, és magyarázd meg ezt a szokatlan felszólalást.

– Gyerünk hát, levegőzzünk – mondotta Pali még mindig felhevülten, maga előtt is szükségesnek találva az incidens tisztázását.

Szótlanul mentek, amíg csendesebb helyre nem érkeztek. Pali Sükösdy vállára tette a kezét:

– Belső kényszer hatása alatt cselekedtem. Képzeld el, nyugodtan ültem a helyemen. Egyszerre csak egy titokzatos érzés fellökött, és szólanival parancsolt. Hidd el, eszem ágában sem volt, hogy kinyissam a számat. Tőlem akár szobrot is emelhetnek az öregnek! Hol van már az én életemben a Meteor, a Helios, minden? De mondom, már felállottam, egy csomó szem kérdően rám szegeződött. Egy másodpercig végigcikázott az agyamon, hogy oda kiálttam: hohó, uraim, lassabban ezzel az ünnepléssel! Vajon valóban van-e haszna a társadalomnak abból, hogy Gajzágó Béla olajat préselt a sziklából is? Egyáltalában, nem volnánk-e boldogabbak, ha egy kicsit a lelkünkkel is törődnénk, nemcsak a zsebünkkel? És akkor megfordítottam a kérdést a magam számára is. Bőr, olaj, pamut, kenderfeldolgozó, mennyi szakma és mennyi gép, mennyi körkemence, mennyi motor – épp olyan nevetségessé válnék a magam destruktív elveivel, mintha egy tábornok a marsolni kész hadsereg előtt a leszerelésről kezdene el prézsmitálni. Azt kiáltottam tehát – ha már nem tudtam visszacsinálni a dolgot –, ünnepléjétek benne az automatát! De hagyjatok békét az ember-

nek! Örülök, hogy beszédembe beleszöhettem egyet-mást – és most arca gyerekes csínytevéstől csillogott. – Hogy egy kicsit nyugtalaníthattam, megtréfálhattam őket...

Pillantása megakadt Sükösdy zavart, visszariadt arckifejezésén.

– Igazad van – folytatta csendesen és egészen lehangolódva –, ostobaság volt a felszólalásom. Ostobaság, szeretném a fejeimet a falba verni miatta.

– Bizony nagy ostobaság volt – hagyta helyben a barátja.

– Most, hogy rámutattál az indító okokra, még szembetűnőbb marhaság. Ezer szerencse, hogy nem túlságosan vették észre... Kíméld magadat! – fejezte be jóakarató gyöngédséggel.

Pali búsan horgasztotta le a fejét.

– Talán egy orvossal vizsgáltassam meg magamat?

– Csak egy kis idegkimerültség – nyugtatta meg Sükösdy, és maga is megijedt, hogy minő változások mehetnek végbe egy lélekben. – Holnap okvetlenül meglátogatlak – és sokáig nézte az autót, ameddig el nem földte az út pora.

5

A hordár még vacsora előtt levitte Forbáthnéhoz a virágot és a pezsgőt. Pali pont kilenckor remegve kopogtatott az ajtón. Szívét úgy érezte, mint egy borbélytányért, mely ide-oda ütődik a szélben.

Olcsó, pézsmaszerű illat szállott a levegőben. A rozoga poli-tiros asztal meg volt terítve két személyre. Pali azt nézte.

– Édesem, szép, hogy olyan pontos.

Egyedül voltak. Pali kereste, hogy hova tegye le a kesztyűjét és a felöltőjét.

– Dobja csak oda a sarokba. Köszönöm a virágot. Nem éhes? Az asszony máris valami rákkonzervet nyitogatott. Osztrigát, ínycsalatokat. Az asztal közepére állítva homályos, összefogdosott üvegvázában a Pali virágjai, minden törődő elrendezés nélkül, úgy, ahogy felmarkolta a kéz.

– Megkenjem magának? – kérdezte Bözsi, hadonászva a kés-sel, és már nyúlt is a vaj után. Ahogyan készítette a szendvicseket, valami ügyetlen buzgóság mutatkozott rajta, valami nem neki való háziasszonyoskodás. Pali közvetlenül a háta mögött állott, és nézte minden érdeklődés nélkül e műveletet.

Bözsín ugyanaz a pongyola volt, ami a múlt este. A lábára azonban nem húzott harisnyát; olyan piros pillangós papucsot viselt, mint amelyet a szegedi vásárban szoktak árulni. Haja a nyakszirten kiborotválva, és noha vörös volt a haja – Pali ezt külön is szemügyre vette –, a borotválás helyén kéknek látszott,

és sejtetni engedte, hogy e haj tulajdonképpeni színe nem is a vörös, hanem valami más.

Minden, ami rajta volt – valójában nem sok volt rajta – széteséssel fenyegetett. Egyetlen könnyű rántás, és már a meztelen test villan elő. Pali elhomályosodó szemmel már látta is ezt a testet... Körvonalai a vékony selymen átrealizálódtak, a hús színét pedig nem volt nehéz elképzelnie. Idegenszerűséget lehel ki magából a széles hát, és Palinak úgy tetszett, hogy mindazok görcsös ujjlenyomatait is látja rajta, akik valaha Bözsit a magukénak mondhatták. Különböző korúak, nagyságúak, alkatúak voltak a felidézett férfujjak, de mint ideges versenyparipák egy vonalba megnyúlt kontúrjai, valamennyien gyönyörrel vágattak a fehér mezőnyön, hegynek fel, völgynek le, titokzatos cél felé... Vajon ki lehetett a legutolsó, aki expedíciós útját erre a terepre vezette, és hova tűnt el, anélkül, hogy útleírást hagyott volna maga után? Vajon mit érezhetett az a Grünwald, az ostoba textiles, minő kínokat, minő pokoli kéjeket, golyót röpítvén agyába e nő miatt?

– Na kérem – fejezte be Bözsi előmunkálatait –, leült, és már evett is.

Pali félénken nyúlt a vastagon megkent vajjas kenyér után, amelynek sima pamlagán egy ezüst szardínia feküdt, mint valami apró, álomba merült habléány.

– Örül, hogy magának adtam ezt az estét? – kérdezte Bözsi, és intett a kezével, hogy töltsön a poharakba.

Pali töltött. Ittak.

– Szeretsz? – kérdezte az asszony, perzselt a szeme, valóban ritka vegyi összetételű szem, gyilkolt és ölelt egyszere.

– Ha nem szeretnék olyan nagyon – válaszolt Pali, és közelebb húzta a székét Bözsi felé, aki hátradőlt, és a szék két hátsó lábán hintázkodott –, hát itt volnék, azt képzeled?

– Mit szeretsz rajtam? – incselkedett az asszony, de mindig csak szavakkal és tekintettel, más mozdulattal takarékoskodott. Ivott, csettintett a nyelvével, de azután egyszerre összevonta szemöldökét, mintha csömört érzett volna maga iránt, és ismét kérdezte – mit szeretsz rajtam? Mi van rajtam szeretnivaló? – az önlebecsülés keserű zamatjával befejezve, a poharat ismét a szájához emelte.

Pali elvette a poharát, abból ivott. Mintha ez a pohárcsere közelebb vitte volna a felismeréshez, hogy mit is szeret ő tulajdonképpen ebben az asszonyban.

– Az az én poharam...

– Azért – kiáltott fel diadalmasan. – Érezni akarom az ajkad ízét...

– Hát akkor csókolj meg...

Igaz, miért ne csókolná meg? Ezzel kellett volna kezdenie! De hátha úgy jár, mint a tegnapi, amikor félretolta az asszonyt? De mára talán már megérett a csók.

Hozzáment, hátulról az asszonyt maga felé húzta. A hátrahajló fej megpillantása furcsa érzést váltott ki belőle. Hosszú, hosszú percig időzött a nő száján, de a végén úgy érezte a csókját, mint egy megrothadt gyümölcsöt.

Elengedte. Az asszony fölényesen kacagott.

– Maga most nagy könnyelműséget követett el – kiszámított változatossággal magázta. – Vallja be, hogy ez még nem esett meg magával.

– Nem, én még sohasem követtem el semmi könnyelműséget.

– Nohát, nyimnyám ember, esküszöm. Egy szolid tata – és nagyokat kacagott, s meg-megrekedt a kacagása. – Talán én vagyok az első, akivel megcsalja a feleségét. Tata – modulálta a hangját –, tata, kutyuska, kuty, kuty – és most diadalának érzésétől feltűzelve belecsípett a Pali karjába, de úgy, hogy az feljajdult.

– Ugyan mit szeretsz rajtam? – kérdezte szüntelenül, és engedte, hogy Pali a díványhoz vezesse, és szorosan mellé üljön.

Pali ivott, megtörölte a száját, és boldog volt, hogy a térdével nyomogathatta az asszony lábát.

– A lábát szeretem. Ott ülnék a lábánál, és azt babusgatnám! És elkérném magától ezt a papucsot is, hogy betegyem a vitrinbe vagy az íróasztalomra – sírt a hangja, és az arca is kigyulladt valami ismeretlen megalázkodás gyönyörűségétől.

– Maga bolond – szólalt Bözsi, figyelmesen kutatta, és egész arca megváltozott e vallomás alatt. Mintha öntőformába került volna, vagy galvánáram szaladt volna rajta végig, pillantásába hirtelen gyűlölködő láng szökött.

Eközben megnyílt az ajtó, és egy rosszul öltözött férfi állott meg a recsegő küszöbön. Különbösen is minden lépésre recsegett az egész padló, sajátságos száraz hangokkal, mint az olyan szobákban, ahol a pádimentum alatt észrevétlenül penészgomba tenyészik.

A férfi negyven-negyvenöt éves lehetett. Vékony, selejtes gumikabátot viselt, ócska keménykalapot tartott a kezében, amelynek pereme olyan vékony, hajlékony volt már a sok koptatástól, mint az újságpapír. A férfi szótlánul megállott és elbámult.

Forbáthné, mintha vipera csípte volna meg, felugrott, és ugyanazt a metsző pillantást, amelyet az imént Palira vetett, hatványozottan, újabb hevülésekkel felduzzasztva árasztotta rá a belépőre.

– Na mit akarsz? ... Ki hívott? Nem látod, hogy vendég van nálam!?

A férfi azonban állott rendületlenül, nem szólt egy szót sem, csak az ajka vonaglott némán.

– Nem értted? – szikrázott az asszony, csúszó mozdulattal közelebb lépett hozzá, és váratlan legyintéssel kiütötte a férfi kezéből a kalapot, úgyhogy az a Pali lábához gurult. Az ismeretlen férfi azonban nem jött zavarba. Lehajolt, ismét kezébe vette a kalapot.

– Ki ez az ember? – fordult Pali kérdő tekintettel az asszony felé.

– Egy senki – szólt eltorzult arccal, és vészajtóként ordított az ajtó felé. – Hát nem hallod? Milyen nyelven beszéljek hozzád?

– Böske – szólalt meg a férfi könyörgő hangon, és szánalmasan egyre ki- és befördította a kalapját. – Szakács vagyok – mutatkozott be Palinak, aki félénk érdeklődéssel leste, hogy mi lesz itt? – Csak egy negyedórácskát kérek, Böske, és azután elmegyek – és alázatosan leült a kanapéra, mereven térdére téve a kezét, iskolás gyermekek példás magaviseletével.

– Borzasztó ember – fakadt ki Böske, felhúzta a vállát, mintha terhet igyekezett volna lerázni, és visszaült Palihoz.

– Nézd meg ezt az embert! Tolakodó, mint a piaci légy. Két éve üldöz már a szerelmével. De ne törődj vele – sikoltott a hangja. – Tekintsd úgy, mintha itt sem volna...

Pali elgörbítette a száját. Villámként árnyak gyűltek fel a szobában, titkot sejtett az alacsony falak repedéseiben is. Most résztvevően az ismeretlenhez fordult, és megkérdezte tőle:

– Ön talán valami hozzátartozója a nagyságos asszonynak? Talán bátyja? Nem méltóztatik észrevenni, hogy a nagyságos asszony e pillanatban inkább az egyedülletet óhajtja?

Az idegen sóhajtott.

– Szíves elnézését kérem, uram! Igazán nem óhajtottam megzavarni a multságát, de hiszen nem rajtam múltott – és mondani akart valamit, de a nő engesztelhetetlen pillantása ajkára fagyasztotta a szót. Arca fájdalmasan megvonaglott. – Kérem, csak folytassák! Még csak egy pohár bort sem kérek öntől.

Böske idegrázó gúnykacajjal hallgatta e diskurzust.

– Nem tudom kidobni – szólt –, mert képes botrányt csinálni. Gazember! – sziszegte. Tusakodott magában. Kegyetlen értelem villant fel az arcán. – Ne törődj vele! Igyunk – és szétnyitott pongyolája fölé szemérmetlenül kikönyököltek puha, nagy mellei. Az asszony előrehajló teste eltakarta Pali elől a díványon ülő férfi arcát. Pali most felemelte a fejét, hogy az asszony válla felett megkeresse az idegent. A férfi nedves, alázatos ebszemével ismét ránézett, és tovább ült – mozdulatlanul.

Böske hátrapillantott, és durva hangon ráfőrdedt:

– Ne ülj itt úgy, mintha odakent volna valaki! Gyere, dugaszold ki a pezsgőt.

Szakács megrettent, felállott, ijesztő boldogsággal az arcán térdei közé nyomott egy pezsgősüveget, kiráncigálta a dugót.

– Tölts! – parancsolta az asszony. A férfi töltött.

– Töltsön magának is – szólalt meg Pali csöndesen, és a szemével a cigarettára mulatott, hogy az is ott van.

– Neki nem szabad inni – vágott közbe Böske a kegyetlen tilalom hangján. – Nem érdemelte meg... Szakács, ha már itt vagy, énekelj valamit, de ha megint rezegteted a hangodat, mint a múltkor, pofon ütlek.

A férfi mormogott, és lenézett. Szeme elbűvölten meredt az asszony meztelen lábfejére, izmos, energikus bokáira az asztal alatt. Böske megvetően mérte végig tetőtől talpig, és két kezével menekült a Pali nyakába.

– Hát énekelsz? – kérdezte.

Szakács hol az egyikre nézett, hol a másikra, megreszelte a hangját, aprókat köhécselt, és elkezdte:

„Mikor eszembe jutsz, mintha tavasz volna...”

Kétségbeesetten hangzott fel a zeneietlen, siránkozó hang a szobában. Azok a vágóhidra hurcolt állatok nyöghetnek fel így, amelyek már a tarkójuk felett érzik a taglót.

Palit szívet tépő szorongás fogta el. Egyszerre kijózanodott, és szégyellni kezdte magát az egész férfinem nevében.

Saját sorsát olvasta le a vinnyogó férfi arcából. Mély részvétet érzett a szerencsétlen iránt, a testvérére ismert benne. Nem is testvérét, hanem ifjúkori ismerősét – önnönmagát – látta benne, akivel együtt kezdték meg pályafutásukat az életben. Sokáig nem találkozott vele, és most akaratlanul elébe került. Nem tud szóhoz jutni az ámulattól: mennyire megette az idő, a nyomorúság, holott jól is mehetett volna neki, a feltételek megvoltak hozzá... De abban a szempillantásban tiltakozva utasította vissza e belemagyarázott kapcsolatot. – Mit érdekel a dolga? – pattant fel belső énjének hangja a zár mögött, és megint irtózáttal gondolt arra, hogy egy idegen férfi sorsa minő nyomasztó teherrel hengeredhet bele egy másik ember életébe.

Az asszony céltudatos figyelemmel nyomozta hol az egyik férfit, hol pedig a másikat, és toporzékoló dühroham fogta el, egyik miatt is meg a másik miatt is, ami azonnal érződött hangja felcsigázó crescendójában.

– Most pedig énekelj el, de gyorsan egymás után, amíg azt nem mondom, hogy elég: Uccu bizony megérett a meggy...

Siralmas látvány volt! Szakács megismételte könyörgő tekintetét, de oda kellett állania a lüszter enyhén megremegő fénykörébe. Kiszáradt, kicserzett hangon rázendített.

Böske a szardíniás doboz élével mind féktelenebbül verte a tempót. Arc kifejezése eltorzult. Kiszámíthatatlan, fenekedő kedve tobzódott ebben a pléhskatulyás ütemben.

Palinak a gyomra kóválygott. Undorodott, de ezt az érzését egyelőre háttérbe szorította, tompította az érdeklődés. – Hát lehetséges? – ez volt kiolvasható nézéséből, és remegő kíváncsisága csaknem felszívta magába az éneklő férfi arcát, aki tüdővészesen köhögött, nem bírta hanggal és lélegzettel, csak kapkodott a levegő után, és a mellét fogta, mintha attól tartott volna, hogy megszakad.

Az asszony a földre dobta a dobozt. Nem könyörületből, mert ez az érzés nyilván hiányzott belőle, mint inkább azért, mert ő maga is kifáradt. Most megint eszébe jutott valami: kikapta Pali belső zsebéből okmánytárcáját, és a siralmas férfi felé dobott néhány bankjegyet.

Valaminek történnie kellett. Ezzel tisztában voltak mind a hárman. A férfi elsápadt. Tétovázva az asszony felé közeledett. Aki a kezére nézett, észrevehette volna, hogy félelmetes görcs húzta össze. Böske gyáván hőkölve aprókat kuncogott, és közelebb simult Palihoz. A férfi már egészen melléje lépett, egyszerre csak lehajtotta a fejét, és csendes méltatlankodással suttogetta:

– Böske, hát pénzt adsz nekem? Ennek az úrnak a pénzét? Nekem?

Egyedi ezalatt tüzetesen megfigyelte, mondhatni kiszedte a sápadt, pergamentszerű arc furesaságait, az izgalomban megélnkülő pattanásokat izzadt orra körül, bajuszát, amely néhány erőszakosan kitépett, dérütött, elsárgult fűszálra emlékeztetett, lapos, fénytelen homlokát, kiugró pofacsontjait, amelyek némi oroszos külsőt kölcsönöztek tébolyos tekintetének, és vékony, szederjes, hernyószerű ajkait, amelyek hangtalanul mozogtak.

– Nem, nem bánom – szólott megcsendesedve Böske, és mosolygott. – Ma adakozó kedvemben vagyok. Viseld jól magad, ülj le a lábaimhoz.

A férfi arcát megint átfutotta a kétes értékű boldogság, és egész testében olyan húrok zendültek fel, amelyeket Pali az ikerlélek rokonságával hallott ki.

– Miért nem emeltél kést? – suttogetta magában halálos nyugalommal. – Miért nem szürod belé? Vagy akár belém? – és tovább tűnődött emberi sorsok rejtélyességén, mintha csak ő és a falakon árnyékként megjelenő gondolatai volnának egyedül a szobában.

– Igyunk – lihegte most a mámor révületével az asszony, új kínzásokra és új örületekre ébredve, és mint a kráter, amely csak azért tartott szünetet, hogy friss lávát vessen ki magából, szenvedélytől elvakult mozdulattal a lábánál guggoló férfire mutatva

visította: – Ennek a szeme láttára odaadom most neked magamat! – ledobta a papucsát, és már vetkőzni is kezdett.

De Pali lerázta magáról a feléje kínálkozó céda ölelést. Még egy futó pillantást vetett a férfire, aki úgy kuporgott a földön, mintha valami sötét szurokfürdőben alvadt volna meg, és felrántotta az ajtót. Hallotta, hogy a nő rikácsolva utánakiált, de nem törődött vele, kalap nélkül szaladt ki a hűvös éjszakába.

Egyedül találta magát a néptelen utcán. Bambán, érzéstelenül egy fehérén foszforeszkáló csillagot nézett. Elcsodálkozott a csillag hűvös közömbösségén. A kerítés mögül felcsaholt egy eb. Jól esett hallania, hogy örködnek, élet van az éjszakában.

Futott, folytonosan azzal az aggodalommal, hogy most fog hanyatt esni az utcán, és e szaladás gyermekkorra elmosódott képzetait ébresztette fel benne. Amikor a sarki lámpához ért, sajátos nyugodt érzése támadt, és elgondolta, hogy mindaz, ami a hajdani kisfiú és az ő szaladása között van, álom volt csupán, csak most jött rá létezése valódi tartalmára. Ziháló tüdeje megállásra kényszerítette. Odatámaszkodott egy kert kerítéséhez. Nem ismerte ki magát. A toronyórát azonban felfedezte. Ahol a torony van, ott a Nagypiac-tér.

Szinte csodálatos, de már mulatott azon, hogy valaki meglátja, amint kalap nélkül álldogál egy rossz hírű, igen rossz hírű utcában éjfél után egy óraker. – Társadalmi helyzetem... – mormogta magában. Annyira tetszett neki az ötlet, hogy többször is elmondogatta magában. Csak akkor komorodott el, amikor arra gondolt, hogy hátha Gabyval találkozna így szembe?

– Soha, soha – szólalt meg félhangosan, és a mellényét is kigombolta, hogy az éjjeli szél által- és általjárja a testét. Felujjongott, lám, az utolsó pillanatban erőt tudott venni magán. Azonmód el is csüggedt. Megint nem bízott elhatározása szilárd-ságában. Megrettegett a holnaptól. Nem fogják holnap újra megrohanni ki nem élt, förtelmes vágyai, a megalázkodás buta kívánsága?

– Ha újra nekikezdhetnék a munkának? – indulatosan legyintett a kezével. – Munka, munka, munka...

Befordulva egyik átjáró utcából a másikba – erretájt oly szűkre szabottak az utcák, hogy a bérkocsi nem is tud megfordulni bennük –, sötét alakot pillantott meg, aki szorosan a házak mellé lapult. Visszafordult, hogy ne találkozzék vele. – Látod – korholta magát, és keserűen mosolygott befelé –, máris félsz, hogy ismerősre találsz! Pedig dicsekedned kellene, hogy legyőzted önmagadat!

Visszafordult. Átment a másik oldalra, hogy igenis megmutassa, nincs mit szégyellnie.

– Ezer bocsánat – szólalt meg felviduló arccal a járókelő –, de minő szerencse!

– Ön az? – vette Pali alaposan szemügyre, és nagyon meglepődött. – Ne vegye rosszszéven, hogy elfelejtettem a nevét...

– Szakács vagyok, hogy újra bemutatkozzam... Szakács Barnabás vagyok, nyugalmazott rendőrkapitány.

– Ó, igen – szólalt meg Pali, és várt.

– Szakács... Ön bizonyára csodálkozik – szólt sárga felöltőjének gombjait babrálva ujjával –, de úgy vélem, felvilágosítással kell szolgálnom a mai estét illetőleg – egyszerre elhallgatott, majd oly elképesztő bizalmassággal, mintha csak egy jó barátjával beszélne meg az ügyet –, rettenetes volt ez a találkozás, ugyebár?

– Ahogy vesszük – szólt szárazon Egyedi.

Szakács arca elszontyolodott.

– A hangjából érzem, hogy un engem, és szabadulni akar tőlem... Tévedtem volna, amikor több megértést vártam öntől?

Pali kíváncsi volt a közlésére.

– Mondja el kérem, amit jónak lát.

– Ó, köszönöm... Először is tudnia kell, hogy nem vagyok bolond... A Nyírségben rendőrkapitány voltam, jogi és államtudományi doktorátusom van. Családom tagjai katonatisztek, és még akad kevés vagyunkám is – hadarta igen gyorsan, kapva kapott az alkalmon, hogy elmondjon mindent, mielőtt még a másik megretírálna. – De hát az utcasarok mégsem alkalmas a csevegésre – folytatta a történetek után furcsán ható nyájassággal. – Itt van a Jókai bodega! Ha nincs kifogása ellene, bemehetünk egy pohár borra. Vagy akár málnaszörpre is... Én nem vagyok italos ember – tette még hozzá.

Egyedi vállat vont. Megnézte társa cipőjét. Csak úgy véletlenül, mert éppen odaesett a tekintete. Szakács betétes cipőt viselt, francia orral.

– Mi mindent kell nekem megtudnom – kesernyésen nevetett, közvetlen közletről nézve a férfi arcát, amely lassanként kisimult, és azt a rendes kifejezést öltötte fel, amely izgalom nélküli órákban a tulajdona.

Beléptek a bodegába. Helyet foglaltak egy magányos asztalnál.

– Nos, beszéljen – biztatta Pali.

– Azért egy kis bolondságért nekem sem kell a szomszédba mennem – nevetett Szakács. – De tartsa fel az ujját, aki mentes minden bolondériától. Ön sem épeszű, uram, ha foglalkozik egyáltalában Böskével... Nono, nem a féltékenység beszél belőlem – és elgondolkozott, azután esetlenül mosolygott. – Ostoba

dolog a féltékenység. Egy angol lordról olvastam, angol eredetiben – tette hozzá, hogy ezzel is fokozottabb figyelmet ébresszen maga iránt –, aki féltékeny volt a feleségére. Bezárta egy tükörrel teli szobába, amelynek tükör volt a mennyezete, az oldala a padozata. Ilyen tükörszoba van Aradon is valamelyik örömtanyán. De mit beszélek? A lord ide záratta be a feleségét, és egy kis lyukon adatott neki enni, inni. Nyolc nap múlva a lady megőrült.

– Ön talán a férfit nem tartja még örültebbnek?...

– Ezen is lehetne vitatkozni, minden bizonnyal, hogy lehet. De hát tudja, mire jöttem rá, uram? Szabad óráimban filozófus is vagyok, hangsúlyozom, szabad óráimban. Olvasom Kantot, Leibnizet, Hobbest, Spinozát, a régieket, de inkább meditálni szeretek, megfejteni rejtélyeket, amelyeket az élet tár elénk. Ön alighanem praktikus ember... Egy banknak igazgatója, annak nézem. Mindenesetre pénzember. Ez nem fontos, uram, épp olyan nagyra becsülöm, mint eddig. Feltételezem tehát, hogy önt nem érdeklik a nagy kérdések: honnan jöttünk? hova megyünk...? – most megállott, és a homlokára tette a mutatóujját. – De hol is hagytuk el? Az én lordom észrevette, hogy neje öméltósága, a lady, merő hiúságból, amely a nyughatatlan hölgyeket annyira jellemzi, megcsalja őt. Én kimondom kereken, lord-párti vagyok, és az az andungom, hogy a lord nem alap nélkül volt féltékeny a feleségére. – Na majd megtanítlak téged, hogy mi a hiúság – szólott a lord, ezekkel a szavakkal, ha nem tévedek. Bezáratta a tükörterembe, hogy egész nap elmélkedjék a hiúság veszedelméről. Ön mosolyog? A kígyómérget kígyóméreggel gyógyítja az ember. Hát a védőoltások? A hölgy tehát benn van a tükörszobában. Ha felnéz, magát látja, ha lenéz, magát látja, ha oldalt néz, magát látja. Nesze neked hiúság! Most már nézheted magadat, szépasszony! Most már kiélvezheted az önzésedet, mert az önzés tulajdonképpen hiúság, uram! Summa summarum, a hölgy nyolc napig bírta csak ki a saját arcképét, megbolondult és összevissza törte a tükröket. Ezt adja össze, uram!

Pali a könyökére támaszkodott, szívós figyelemmel mélyedt el a férfi arcában, és folytonosan a borzongató szerelmi jelenetet látta maga előtt.

– Az asszony az eszét vesztette – vette át a szót. – De nem gondolja, hogyha a férfi nem is bolond, hát akkor szadista? ... Kitalálta ezt a históriát, mert önre a szadizmus ellenállhatatlan erőt gyakorol – és kínosan feszengett, hogy objektív maradjon e kérdésben.

Most mindketten egymásra néztek, és elhallgattak. Pali észre térvé folytatta:

– De mi közöm nekem a ladyhez?

Szakács hebegett valamit, majd minden átmenet nélkül folytatta:

– Rendre, uram, rendre! Ne vonjon le semmi következtetést rólam, ha látszólag, ismétlem, látszólag összefüggések nélkül beszélek. Vannak gondolatok, amelyeket titkos föld alatti erek, hálózatok, hidak kötnek össze. A filozófusok ezt tartják. Engedje meg inkább, hogy elmondjak egy kis esetet.

Pali egyik csodálkozásból a másikba esett. Hogy lehetséges, hogy ez az ember, aki most szabatos, dialektikai éllel filozófiai eseteket röppent szét az éjszakában, azonos azzal a térden csúszó, megalázkodott rabszolgával?

– Rendőrkapitány koromban jelentik, hogy a vármegye egyik őrházánál kisiklott a személyvonat. A baktert letartóztatták. Mielőtt átkísértettem volna az ügyészségre, jegyzőkönyvet véttettem fel róla. A bakter épp olyan volt, mint a többi bakter, akiket látni szoktunk a vonat ablakából, amint kis zászlóval mutatják az utat, és illedelmesen szalutálnak annak a vasszörnynek, amely az ő szemükben a legfőbb hatalom. Kedvesek ezek az őrházak, uram! Zöld zsalugáteres ablakok mögül pufók gyermekek hajolnak ki. Almafa, öntözőkanna, szárítókötélen napozó kedves ruhadarabok... Nohát, az én bakterem hamis vágányra állította be a vonatot. A vonat kisiklott. Két ember, a fűtő és a mozdonyvezető szörnyethaltak. Sokan megsebesültek. A vizsgálat során megállapítom, hogy a bakter színjőzan volt. Aznap délelőtt szabadnapos volt, benn járt a városban, részt vett a vasárnap délelőtti istentiszteleten, nagyobbik lánykájának egy mézeskalácsszívet hozott ajándéku, a kisebbiknek pedig luftballont. Mindezek azt mutatják, hogy családias érzésű ember is. De csak az arcára kellett volna néznie! Becsületes magyar arc, a megtestesült józan-ság. – Miért cselekedted? – faggattam. Egy haragosod ült a vonaton? A bakter a fejét rázta. Ki csavarta el az eszedet? Bolsevista vagy? A bakter effélének még a hírért sem hallotta. Hát akkor miért tetted? A bakter nem tudja. Szóval pillanatnyi elmezavar! Ezt mondaná ön. A filozófus azonban megkérdi, hogy miért vannak az emberi életben ilyen megdöbbentő időközök? Miért lesznek az emberek gyilkosok és öngyilkosok? Miért ölik meg azokat, akiket szeretnek? Miért? Miért?

Pali felugrott.

– Ön most rendkívül érdekes dolgokat mondott. Ezek a kérdések engem is foglalkoztattak.

Szakács arcán ismét megjelent a torz mosoly, és hadonászott a kezével.

– No lássa! Ezért jó a filozófia! A titok ez: él bennünk egy rejtelmes egyéniség, aki egy darabig húzza jármát, de a végén fellázad, cselekszik. És miért lázad fel? Mi oka van, hogy fellá-

zadjon? Egyszerű az oka: a sorsán akar változtatni. A pap meg-
unja, hogy pap legyen, az orvos, hogy mindig betegekkel baj-
lódjék, a gazdag, hogy mindig a kuponokat szelje. Nem jobb sor-
sot akar. csak más sorsot. Miért, ezt is megsúgom magának – és
most óvatosan az Egyedi füle felé hajolt –, istenkáromlásból.

– Istenkáromlásból?

Csúnya ajkai közé szorította a cigarettát, két ujjával úgy tar-
totta, mintha valami sipjelet akart volna adni. Majd bólogatott a
fejével. Pofacsontjai úgy égtek, mint két darab nyárson sült.

– A teológia – Zwingli, Calvin, Luther – arra tanít, hogy
Istentől függünk valamennyien, azaz nincs szabad akarat. De az
ember meggabalyodik, és rá akar cáfolni, hogy van szabad aka-
rat. – Iseri Dosztojevszkijt? Írt egy regényt: Levelek a holtak
házából – ez a címe. Érdekelt a könyv, már hivatalomnál fogva
is... Amikor még rendőrkapitány voltam – maga elé nézett,
mintha valami nyomozati akták között kutatna. – Nahát, Doszto-
jevszkij fegyencei megkísérlik, hogy kiszökjenek a börtönből. Szent-
tül meg vannak győződve, hogy a szökés reménytelen, hogy meg-
csípi őket, magánzárkába csukják, és súlyos büntetés vár rájuk.
Mégis megteszik. Csupán azért, mert: fegyencek, és meg akarják
mutatni, hogy még számukra is van egy bizonyos irányú szabad
akarat. Most képzelje el az én eszeveszett váltóörömet. Túl az
ötvenen. Naponta legalább négyszer szalad át a vonat az őrház-
nál, anélkül, hogy megállana. Ő meg harminc éve vasutas. A
vonat szalad, ráröhög az acélsínekről, és füstjét hagyja neki kö-
szönetnek. Hát nem kísértetiesen logikus, hogy egyszer, legalább
egyszer életében megállítsa és kérdőre vonja? Ha tőlem függött
volna, szabadon engedem a baktert, mert egy bukott angyal, min-
den bizonnyal az...

Pali összerázkódott. Még egyszer megnézte a vele szemben ülő
arcot, hogy jól megjegyyezze magának.

Szakács összebb húzódott a tekintettől. Majd az asztalon ke-
resztül kinyújtotta a karját, és a Pali keze fejét kereste:

– Az ember beszél, beszél. Mindez miért? Hogy könnyítsen
a terhein. Én így, szavakban szoktam magamat alaposan kísírni.
Hogyan köszönjem meg magának, uram, hogy erre alkalmat adott?

– Az bizonyos, hogy ön szebben beszél, mint énekel – szó-
lott Pali nem minden gúny nélkül.

A férfi homlokáig elpirult.

– Ó, uram – dadogott csaknem bocsánatkérő hangon –
most gúnyolódik velem... Pedig lám, elkövettem mindent, hogy
éppen a gúnyt hárítsam el az ön részéről. Nekem tulajdonképpen
nem lett volna szabad túrnöm, hogy ön kiaknázza esti viselkedé-
semet. Vagy talán önnek nem volt olyan kínos ez az eset. mint
nekem? Tulajdonképpen önre pirítottam rá – most megint rend-

kívüli készséggel, békítő hangon beszélt. – Hát jól van, beszéljünk Böskéről – fejezte be elszántan.

Pali részvétellel felelt:

– Indokolatlanul féltékeny rám, uram! Én csak véletlenül kerültem az ön Böskéjéhez. Különben is... még most sem ismerem azt a kapcsolatot, amely fennáll kettőjük között. Gyakran van-e nála, és ha nem veszi rossz néven a kérdést, sokszor volt már kitéve ilyen szituációnak?

A másik férfi fojtott hangon sóhajtott:

– Két év óta tart már ez az átkozott viszony! Mindennap megfogadom, hogy szakítok vele. Sohasem sikerült.

Pali a földre nézett, és halkán mormogta:

– De ez rettenetes!

– Amikor megnősültem, rendőrfogalmazó és címzetes kapitány voltam. Nőül vettem egy tisztességes szabómester leányát. Pár hétig boldogan éltünk. Egy szép napon feleségemnek megérkezett egy asszonynéje, akit addig nem ismertem. Ura sikkasztott, váltót hamisított, másfél évre bezárták. Sógornőmnek nem volt hová mennie, eljött hozzánk vendégségbe, és ott maradt. Talán sejtí is már, beleszerettem a feleségem nővérébe, és addig terrorizáltam, amíg odaadta magát nekem. Nem volt romlott természet. A lelkében csökönnyösen utasította vissza felkínálkozásaimat. Amikor megsejtette, hogy már nem bírok magammal, menekülni is próbált tőlünk. Viszont mégiscsak ő volt a hibás, mert a csábításnak rettenetes fegyverei voltak a birtokában, anélkül, hogy ő tudott volna róluk... Bármennyire is furesának tetszik, uram, de ennek az egyszerű szabómester leányának szemében ott lakott a démonikus varázs, amelynek én még az üdvösségem árán sem tudtam volna ellenállani. Gyilkos, perzselő a tekintete, mint a jettatorenek¹ – tűnődött hosszasan, és átszellemült arca elárulta, hogy a nő testi alakja szinte kézzelfoghatóan a szeme előtt van... – Elég az hozzá – folytatta –, feleségem rájött viszonyunkra. Egy éjszaka kilopódzott az udvarra, és egy kőrifára felkötötte magát szegény. Mire levágtuk, már elszállott belőle a lélek...

– És maga ezek után is viszonyt folytatott a sógornőjével? – kérdezte Pali, érdeklődésével mind jobban felszívódva a másik ember élettörténetében.

– Attól a pillanattól kezdve sógornőm mind jobban gyűlölt engem, de én mind veszedelmesebben imádtam őt. Csak most kezdtem szeretni igazán, amióta ez a gyalázatos bűn összekötött bennünket. Ezer apró trükköt találtam ki, hogy miként lehessen vele egyedül, és leteperhessem, de ő rejtélyes hatalommal keresztülhúzta minden számításomat... A túlvilágról segítettek neki. Kettőnk közé odaállott a meggyilkolt harmadik, és bosszút, pokoli

¹ szemmel ver, megigéz

bosszút állott rajtunk. Térden állva könyörögtem sógornőmnek, hogy váljon el az urától, legyen az én törvényes hitvesem. Kikacagott, visszament az urához, de mindig kitalálta a módját, hogy el ne veszítsen a szeme elől, hogy megtarthasson magának, hogy újra és újra rabszíjra fűzzön, és a megfeszülésig csigázza fel a szenvedéseimet. Hallgasson ide... Boldog-boldogtalannak odaadta magát, de nem kéjből, csak önkínzásból. Két álló eszten-deje már. Nem tudunk megválni egymástól, sem ő, sem én. Egy holttest áll közöttünk, ennek vagyunk a játékszerei. Ő parancsolja az én állati meghunyászkodásomat, és ő parancsolja neki is, legyen kegyetlen, mint az a Nebukodonozor, aki a legyőzött ellen-séges királyoknak kiszúratta a szemét, levágatta a fülét, ebédjénél a sátor cölöpjeihez köttette őket, és röhögve hánytva nekik oda a lerágott csontokat. És amikor a korbácsa végigsuhan rajtam, mert az is van neki. akkor érzem csak: mind a ketten egyformán bün-hődünk. Elválaszthatatlanul, mert mindkettőnkben ugyanaz a titok lappang, vagyunk egymás megölői, egyben áldozatai...

Pali most élénken megkérdezte:

– Böske, ugyebár Böske?

– Böske!

– Én csak eggyel nem vagyok tisztában – a belső izgalom-tól egészen meggyötörve ólomsúlyúnak érezte a lábait, – Meg tudom érteni, hogy magából kiváltja ezt a megalázkodó érzést... Egész alkatra olyan démoni nő, aki, bevallom önnek, rám is hatással van, és amint hallok, más férfiakra is... – A hangja szinte a suttogásig elcsendesedett, ujjaival tompán dobolt a márványasz-talon, és összeszorította az ajkait. – Noha azt hiszem, hogy – a szünet ellenére is még mindig előbbi gondolatán rágódva – respektálhatni fogom az ön különös érzelmeit e hölgy iránt. Bár most megint azt kell mondanom, hogy ha ön történetesen nem jött volna el, a legkedélyesebben mulattunk volna, és abszolúte semmi sem árulta volna el Böskénél azokat a misztikus erőket, amelyek ön szerint viselkedését mozgatják.

Szakács fölényesen végignézte, és pofacsontjai valósággal iz-zottak.

– És ha meg is állana ez a feltevés, vegye tudomásul, hogy Böske csak játszik a férfikkal. Valami egészen csodálatosan finom érzékkel tapintja ki a levegőből, hogy hol vannak azok az össze-tört férfilelkek, amelyeket zsákmányul ejthet, és amelyeken bosszút állhat az egész férfinenem. Neki csak azért kell a férfi, hogy megkínozhassa őt is, engemet is, önmagát is. Ez az ő evangéliuma! A lelkét nem adja oda senkinek. Őrizkedjen tőle, uram – ön egy jobb sorsra érdemes ember! Elhiszem önnek: szinte valószí-nűtlennek véli ezt az egész történetet; mintha nem is önnel tör-tént volna meg, mintha én nem is lennék egy élő valaki, mintha

az én arcom a ködbe veszne a legelső kakasszóra ... Várjon csak egy pillanatra, uram! – Egészen a közelébe hajolt, úgyhogy Pali még a forró páráját is érezte, amint kitódult a szájából, és ez is igazolta e férfi testi létezését. – Ön azt mondta az imént, hogy ha én nem zavarom meg, gyönyörű kalandnak nézett volna elébe. Honnan tudja ön, hogy az én betoppánásom csak a véletlennek a műve? Miért oly biztos ön abban, hogy nem hívtak engem, hogy nem parancsoltak egyenesen rám: jöjjenek – és most nem folytatta tovább, magához intette a fizetőpincért, és mielőtt Pali felocsúdott volna, már helyette is fizetett.

Szótlanul mentek ki a hajnali derengésbe. Az utcaseprők már kotorták a szemetet, és az éjszaka gízgázával felkapták a két ember utolsó szavait is, hogy továbbseperjék maguk előtt.

– Nem jön a gőzfürdőbe? – kérdezte Szakács, és a Pali kezét szorongatta.

– Nem, uram, hazamegyek – felelte Pali szilárdan, és úgy érezte, hogy most meg fogja találni a helyes cselekedetnek az útját.

– Tehát abban maradunk, hogy nincs szabad akarat – kiáltott még felé ez a szomorú idegen, aki formájából kiveszett pincskalapjával, sárga, színehagyott felöltőjében a kora reggel éledő levegőjében még anakronisztikusabban hatott, mint az éjszaka.

6

Pali egyik napról a másikra lemondott, hogy az est szabad óráit odakünn töltsen. Könyveket hozott magával – a kötésük után ítélve kölcsönkönyvtári könyvek lehettek –, leült egy sarokba, feltette szemüvegét, amelyet csak olvasásnál szokott használni, és néha éjfélig is böngészett.

De nem úgy olvasott, mint aki még tudni akar egyet-mást, vagy akinek édes feledés a könyv. A mohóságnak egy paránya sem csillant meg tekintetében. Inkább elszánt kötelességtudással rostokolt a könyv felett, és ha meg-megállott, csak azért tette, hogy sebtiben előrelapozzon, és kiszámítsa magában, mennyi időbe kerül, amíg eljut a végére. Mintha egyforma szövegű címszalag volna minden könyvoldal, és a harmincadik oldal is ugyanazt tartalmazná, amit a háromszázadik.

És utána hosszú negyedórákig üres tekintettel a levegőbe nézett.

Gaby újhódó kíváncsisággal leste meg urának passzív, de mégis nyugtalanságoktól feszült viselkedését. A világ minden kincséért sem olvasott volna el egy regényt – tolt az ajkára az álmélkodás.

Valamelyik este elkerülhetetlen beszélgetésük során azt vette észre, hogy a magára erőszakolt hidegség helyébe őszinte részvét és ismeretlen érzésekből sarjadzó figyelem lépett.

A társalgás lagymatag, tessék-lássék hangja felmelegedett, csaknem bensőségessé fokozódott. Nem talált rá magyarázatot hirtelenjében. Lehet, hogy tán azért gördült simábban a beszélgetésük, mert közölnivalójuk természete egyre távolodván egymástól, mindinkább általánossá vált, és mind kevesebb ütközőponttal, vagy talán azért, mert egyformán féltették magukban, hogy barátokként válnak el, lehetőleg kihűlt, nyugodt érzéseket hagyva maguk után.

De udvarias, mondhatni ünnepélyes szócseréik menete egy-két sablonos kérdés-felelet után meghökkentő fordulatokat öltött. Palinak a hangja is megváltozott, újabban tele volt elővigyázatos megfontolásokkal. Gabynak úgy tetszett, hogy Pali, mint valami tengeralattjáró, egyszerre a mélybe ereszkedett, lényének egész súlyával a láthatatlanban időzik, de néhány elejtett szava, mint a periszkóp, őt keresi a vizek felett.

Többször szóba került az elválásuk. Hovatovább nyíltan, köntörfalazás nélkül beszéltek róla. Gaby megmondta, hogy neki főképp azért kell elválnia, mert csak így szerzi meg a szabadságot.

– Szabadság? – ismételte meg Pali, és mélyet sóhajtott. – Szabadságra törekedtem én is! Szabadság, szabadság... Nyílhat-e kilátás szabadságra, ha nem tudunk elmenekülni önmagunktól? Nem szabadságra van nekünk szükségünk, kedves fiam! – Hát mire? – kapott Gaby a szón. – Megváltásra – hajtotta meg Pali a fejét, és olyan furcsa, torz grimasszal esett ki a szó a szájából, hogy Gaby majdnem elsírta magát.

Remegve vallotta be önmaga előtt, hogy erről az oldaláról még nem ismerte Palit. Sohasem képzelte volna el, hogy a férje ilyen gondolatokkal foglalkozzon. Pali szabadságról álmodozik... Mint ő, tele van nyomasztó hiányérzéssel. Titokban, észrevétlenül micsoda utat tehetett meg ő is, az érzések micsoda paraboláján csúszhatott el idáig! Megváltás? Vajon mi emelhetette ki belőle e fogalmat? És mindezt csak akkor fedezi fel nála, amikor már elhagyni készül...

Ennek a beszélgetésnek folytatását már jobban kívánta Palinál is. Úgyesen úgy terelte a dolgot, hogy Pali ne ejtse el a témát, miközben szívzorongva ügyelt minden szóra, minden hangsúlyra.

– Szabadság? – kérdezte tőle. – Csak az embertől függ, hogy szabad legyen. Erős elhatározásra van szükség.

– Először csak szándék, azután megszokás, végül teher – szólott Pali, és a lélek hajójából megint csak ez a három szó emelkedett a felszín fölé.

– Mire érted ezt? – feszengett Gaby.

– Ez az elhatározás végzete. Mindenféle elhatározásra értem – nyilvánította ki még titokzatosabban, és a hangsúlyja valahogy

a megváltozhatatlanság szimbólumát tárta ki mind a kettőjük számára. Megérezték, és elnémultak.

Más alkalommal az unalom természetéről beszéltek.

Pali váratlanul elkezdte:

– Eszembe jut, hogy Capriban te reám parancsoltad az unalmat, és azt mondtad, hogy az unalom jót tesz az idegeknek... Sokat gondolkodtam e kérdésen, és rájöttem, hogy az unalom önmagában véve egyike a legirtózatosabb büntetéseknek.

– Neked nem az a bajod, hogy unod magadat, hanem hogy közönyös vagy minden iránt.

– Neked viszont nem az a betegséged, hogy szerencsétlen vagy – replikázott, de a legcsekélyebb szemrehányások nélkül, mint aki olyan dolgokról szól, amelyek elvontakká váltak, nem lévén mód a megváltoztatásukra. – Miért volnál szerencsétlenebb, mint én vagy mások? Mindkettőnknek egy a nyavalyája, unalom, unalom!

Gaby kérdő pillantást vetett az urára.

Pali folytatta:

– Más, ha egy asszony kezd unatkozni és más, ha egy férfi. Az asszony unalma agresszív. Kapkodás kifelé az elunt környezetből. A tétlenségéből fakadó unalom, amely egyszerre valami nagy aktivitást kívánt meg. Gigászi erőfeszítésre készítet a női unalom. A férfi unalma a passzivitás maga; tegyük ölbe a kezünket, és várjuk meg, amíg eltemet bennünket a szahara. A férfi unalma, ha szabad e szóval élnünk, a kimerültségből táplálkozik. De hát ez filozófia!

Gaby most egyszerre megint elhallgatott, mintha idegen lépett volna be a szobába, aki előtt nem szabad beszélnie többet.

Azután ismét rideg témánál vesztegeltek.

Szóba került a csomagolás... Mit visz el, mit hagy itt, hogyan osztják meg a bútorokat, a szőnyeget... Az asszony mind azt hajtogatta, nincs értelme, hogy Pali a nagy lakást fenntartsa. Költözzön egy kétszobás lakásba, nősüljön meg, keressen egy derék, nem nagy igényű, özvegy vagy akár elvált asszonyt, de semmi esetre se folytassa e nem neki való életet. Egyelőre az a fontos – tért át egy más kérdésre –, hogy Pali váltsa ki az ő útlevelét, mert ha váratlan akadály nem jön közbe, akkor október elsején feltétlenül elutazik, amint már mondotta. Az ügyvédrel is beszéltek. Gaby a Pali elodázó közbevetései ellenére is csak csökönyösen a válasz részleteiről beszélt, szüntelen aprólékossággal, mintha nem volna egészen biztos abban, hogy tényleg bekövetkezik a válás, a „felszabadulás”.

Pali erőltetett figyelmességgel reagált, de az asszony folytonosan megérezte tárgyilagos válaszai mögött a földalatti moraj-

lást, amely gyanítani engedte, hogy valahol, kopár szikla alatt követ mos a folyam-ér lüktető áradata.

– Sietnem kell, határt kell már szabnom – nógatta Gaby magát –, mert a végén nagyon nehezen tudok majd megválni tőle – és gyors elhatározással visszavonulva, csökönyösen az új életre készülődött.

– Nem miattam szenved – hangoztatta többször is –, még csak nem is mert tiltakozni az ellen, hogy itthagynom, hogy elmegyek...

A tépelődés súlyos órái következtek.

– Mit fájlalom? – kalapálta be magába szándéka megváltozhatatlanságába vetett hitét, mint ahogyan több és több szeget ver be az ember abba a ládába, amelynek teherbírásáról nincs eléggé meggyőződve – mit fájlalom, hogy elveszítem azt, ami sohasem volt az enyém?

Am ahogyan közelgett október elseje, izgalmas útiláz vett rajta erőt. Ugyanaz a finom remegés ütött ki rajta ismét, mint tavasszal, amikor útra kelt. Zobeltitz alakja is kísértetiesen hozzátapadt, odamohásodott emlékeihez. Vajon lehet e környezetet változtatni úgy, hogy a réginek ne maradjon vissza a nyoma? Vajon az új élet nem olyan lesz-e csak, mint az átfestett cégtábla, amelyen a múlt betűi előtolakodnak a festék mögül. A szárnyaló remény sirályöntudatával vágott neki a világnak. Capri, Rodolfo, a nagy kaland, olaszországi útjának legapróbb részletei özönlöttek el az agyát – mert az emlékezésnek az a sajátsága, hogy fénycsóvaival jelentékenyet és jelentéktelent egyazon fénnel világít be –, és valósággal újra átélte a fizikai kínt, amikor haza kellett jönnie, kiégettebben, reménytelenebbül, mint ahogyan elindult.

Mint valami kiüríthetetlen szaruból, távolibb emlékképek is bőségesen fel-felszakadtak. Föltárta agyának minden rejtekhelyét, hogy a nyitott réseken zabolátlanul törjön elő a kínos emlékek fájdalma is, amely őt ebben a döntő pillanatban életének megváltoztatására sarkallja. De hiába: ami akkor úgy fájt neki, ma már nem is fáj. Emlékezetét türelmetlen akaratossággal azokra a régi élményekre erőltette, amelyek miatt meggyűlölte Palit. De ezek is, mintha gondos kéz bebalzsamozta és üvegbura alá helyezte volna, kisimított arccal feküdtek az időben, nyugodtan, örök életre szánva, sem jót, sem rosszat nem árasztva maguk körül.

– Ez azért van – firtatta magában –, mert hamis részvéten keresztül nézem őt.

De bevallani már nem merte maga előtt sem, hogy részvétérzése épp oly igaz, mint minden más érzése, és gondosan kitért sajnálkozása eredetének kipuhatólása elől.

A távozni akarás és a lappangó maradni vágyás e vegyes hanglejtésében vérszélként közelgett az október elseje. Már csak három nap választotta el tőle.

A ház már egy megbolydult zsidóház arcát mutatta. Egyre-másra ruháskosarakat, bőröndöket hoztak le a padlásról. Gaby reggeltől estig csomagolt. Ruháin kívül begyömöszölte a kézimunkáit, apróságait is a kosárba.

Pali megjelent, szó nélkül átnyújtotta neki az útlevelet.

– Itt a vízum – nézett önkéntelenül a bőröndökre, kissé megilletődve az eléje táruló látványtól. – Két hónapig érvényes. Ami annyit jelent, hogy két hónapig ráérsz bármikor átlépni a határt – kezdte magyarázni a magyarázatra nem szoruló. De Gaby megértette, hogy Pali mit akart mondani, és nem mert feltekinteni. Mind a ketten megzavarodtak.

– Igaz, még hoztam neked valamit – tétovázott Pali, és átment a másik szobába.

Gaby kezébe vette az útlevelet. – Egyedi Pálné – olvasta le róla. A sok ujj érintésétől elmaszatólódottak a vörös plajbással keresztülhúzott lapok. Magyar vízum, jugoszláv vízum, olasz vízum. És most ez az új, még egészen nedves a festéktől.

Pali visszatért, és egy úti neszesszert hozott magával. Elegáns disznóbőrből, tele toalett-apróságokkal, amilyenre Gaby mindig vágyott.

– Búcsúképpen – mosolygott halvány közvetlenséggel –, hogy az utolsó pillanatban ne legyenek rossz emlékeid rólam.

– Ó, nagyon köszönöm. Igazán... kedves vagy – pironkodott Gaby, és elakadt a szava.

Pali elfordult, az arca megvonaglott.

– Nem is tudom, hogyan utazhatom el – nyúlt Gaby más holmik után. – A te dolgaid sincsenek rendben. Megszámolva szeretnék átadni mindent neked. – A hangja most ismét erezhetően ellágyult. – Szegény ember, nehezen fog menni, ugyebár? Sohasem foglalkoztál háztartási dolgokkal. – Most mély lélegzetet vett, és lesütötte a szemét, így szólott: – Megtörténhetik, hogy nem készülök el elsejére. Megengeded akkor, hogy még néhány napig maradhassak?

– Ó, Gaby, hogy is kérdezhetsz ilyesmit? Hát olyan rossz voltam én hozzád? – fakadt ki, és megbántódás sűrűsödött a hangjába.

– Mert nem ismerem a terveidet – szólalt meg Gaby félénken.

– Dehogyan is ismered – érintette meg Pali az arcát, de csak olyan bátorítanul, mint amikor az ember a múzeumban megérint egy kiállított tárgyat, és körülnéz, hogy nem látta-e meg valaki.

Október másodikán kora délután beállít a kis Ibolyka a bonnjával.

– Ma délután van az első gyermekzsúrom – csicseregte. – Azért jöttem, hogy magammal vigyelek, Gaby néni!

Gaby szabadkozott.

Ibolyka a nyakába csimpaszkodott, és majd lehúzta.

– Muszáj, ha mondom! – toppantott a lábával. – Mióta nem voltál már nálunk? Be akarom mutatni neked a barátnőimet! Mancika is ott lesz. az én édes kis barátnóm a gyermekmenhelyről, akinek mindig adtam a cukromból.

– Nagyon köszönöm neked, Ibolykám, hogy meghívtál, de Gaby néni nem mehet. Gaby néni gyöngékedik, és az orvos bácsi megtiltotta neki, hogy elhagyja a házat – simogatta ömlengő szeretettel Ibolykát, akiben még mindig a régi apátlan-anyátlan csöppséget látta.

Ibolykának elgörbült a szája.

– Ha te nem jössz – szepegett –, akkor nekivágok a világnak, és soha többet nem látsz. Apuka is azt mondta, hogy mondd meg Gaby néninek, ha még cigánygyerekek potyognak is az égből, akkor is el kell hogy jöjjen.

Gaby ölébe vette a kislányt. Nézte a szemét, amely épp olyan volt, mint az apjáé. Akaratos kis száját, amely egy vonást őrzött a Jusztina néniéből. Lenzőke haját, amely ismeretlen anyjáé – és megint szorongatta a sírás, hogy neki nincs gyermeke.

– Kicsikém, majd máskor! Legközelebb el fogsz jönni hozzám, és szép rendre elmeséled, hogy mi történt a zsúrodon.

Ibolyka hajthatatlan volt. Megint toppantott a pici lábával, és rángatta Gabyt a kezénél fogva az ajtó felé. Gabynak meg kellett ígérnie, hogy elmegy. Ibolyka összevissza csókolta, és körül-táncolta a szobát.

– Ha ez a napsugár örökre itt maradhatna! – révedezett Gaby tekintete, és Ibolykán járt az esze még akkor is, amikor a kislány már rég elköszönt tőle. ű, az a kis haszontalan, mióta nem dugta ide az orrát. Most is csak mint a szélvész berobogott, és már el is szaladt. Milyen formás a kis teste, hogy kivirult abban a napfényben, amely daliás, élettől duzzadó apja arcáról tükröződött vissza.

– Biztosan zsörtölődni fog. Kimondhatatlan fájdalmat okozok neki, ha nem megyek el... Hát szabad egy gyermektől, akit szeretünk, megtagadni a kívánságát?... De miért is ne mennék el? – tette fel a kérdést megütődve, mert egyszerre természetellenesnek ismerte fel eddigi makacsságát. – Ha azt akarom, hogy új életet teremtsék magamnak, akkor nekem az emberek között van a helyem. Vagy tán félek, hogy János is ott lesz?... Hiszen éppen arra vágyom, hogy találkozhassem vele... Talán ő is ezt

akarja – és elképzelése valósággal felloccsolta világfájdalmas hanglejtéséből.

A visszaemlékezésnek előrántott kis dokumentumaival próbálta beigazolni maga előtt, hogy János éppen úgy keresi az alkalmat a találkozásra, mint ahogyan ő. Megelevenedett lelki szemei előtt legutóbbi együttlétük, és ismét úgy tetszett neki, hogy János nagyon jól érezte magát vele, olyan őszintén tárta fel a szívét, mint bizonyára senki más előtt, és hogy ez a vonzalom csupán azon múlik, hogy gyakrabban legyenek együtt. Lám, Ibolyka azt mondja, János is sürgeti, hogy elmenjen hozzájuk... Ki tudja, milyen fordulatot jelenthet sorsában, ha rászánja magát, hogy elmenjen?

Egy kép jelent meg előtte, amelyen hárman, János, Ibolyka és ő bújnak mosolyogva egymáshoz. De ez az elképzelés olyan törékeny volt, mint amilyen a bolognai üvegcsépp: ha csak egy ujjal nyúlnak hozzá, már pozdorjává zúzódik.

A legszebb ruháját vette fel erre a találkozásra. Szép akart lenni, hosszú idő múltán először, azzal a nyílt, bevallott szándékkal, hogy tessék. Azt a fehér, rózsaszínű szalaggal ékesített ruháját vette fel, amelyet Capriban viselt, amikor Rodolfoval kicsónakáztak a tengerre. Szegény Rodolfo... Vajon mi történhetett vele? Most a legaprólékosabban próbálta maga elé idézni élete gyönyörű kalandját, de már nem látta tisztán a Rodolfo arcát. Néhány vonása a kézzelfoghatóság élességével élt ugyan benne, de néhány más vonása, például a homloka, a szem és az orr közötti részletek már elmosódtak. Sok kép között kellett válogatnia, hogy melyiket is vegye elő, miként töltsse ki a hézagot...

A gyermekzsúr valóban fényesen sikerült. Hat-hét egykorú gyermek, a gyümölcsös kert őszi verőfényében, hol mint egy kacagó gerezd, hol pedig szétszóródva, mint megannyi széjjel szaladó szőlőszem. Fiúk, lányok vegyesen, egyik-másik már nagyocska, édes növendék-társadalom, amelynek zsvivájával, ötletével, csattogó szopránjával, tobzódó ficánkolásaival, de egyben angyali tisztaságával nem tud betelni a felnőtt.

– Milyen szép vagy, Gabykám! – sugárzott János arca, amint karon fogva vezette a gyermekhad irányában.

Ibolyka, a kis háziasszony pózzal, koraérett öntudattal mutatta be Gabynak barátnőit. Gaby nem kis meglepetésére Vica két kislánya, a tizenhárom éves Ninette és a tizennégy éves Mária is ott voltak. Árnyalt, komoly szépségük az első szempillantásra felidézte az anyjukat. Illedelmesen viselkedtek, mint két igazi dáma.

– No nézd csak, hát ti is itt vagytok? Mikor jöttetek haza? Anyuka még nem érkezett vissza? – csókolta összevissza őket.

– Anyuka is itt van. Vasárnap jöttünk – felelték. – Anyuka is kijön – lépett a nagyobbik elé a kisebbik, hogy ő is érvényesüljön.

– Anyuka is? – örvendezett Gaby. Nagy kedvet érzett, hogy ő is leüljön játszani velük, de János karon fogta, mintha valami szándéka lett volna vele, és a kert magányos részébe vezette.

– Nagy meglepetést tartogatok számodra, Gabykám!

Gaby várt, azzal a méla megilletődéssel, amellyel a János szavait követni szokta.

– Kíváncsi vagyok, hogy mit szölsz elhatározásomhoz? A régi barátság jogán fordulok hozzád... Már régóta töprengek magamban, hogy vajon nem gyermekem iránti kötelességem is, hogy benépesítsem a házam táját? Ibolykának nincs anyja...

Gaby a növekvő nyugtalanság hangján kérdezte, és szíve felszökött a torkába:

– De én... én mennyiben lehetek segítségedre?

János nyugodtan ránézett, és folytatta:

– Megnősülök, határoztam el magamban. Tőled akarom tudni, hogy jól választottam-e?

Gaby a füléig elpirult.

Ebben a pillanatban kocsizörgés verte fel az őszi kert csendjét. János kíváncsian nézett át a kerítésen.

– Vica – mondotta különös hangsúllyal.

Gaby egy pillanatig számonkérő pillantással tekintett rá. De meglátva Vica fáradt, szenvedő arcvonásait, felejtve mindent, bensőségesen ölelte magához. Ez a nagy átkaroló mozdulat mindkettőjük megkönnyebbülésére felesleggé tette a mentegetődzést, kimagyarázkodást.

– Most már minden rendbe jön, édes Gabykám – szólott élénkült arccal. – Remélem, János még semmit sem mondott el – és ujjával tréfásan megfenyegette a férfit.

János nevetve hátrált. Gaby nem értette meg a helyzetet.

– Csak nem békültél ki az uraddal? – ez volt az első kérdése.

Vica arca elkomorodott, és most ő árult el meglepetést.

– Hát el tudnád képzelni a történetk után? Nem, erről egy percig sem volt komolyan szó. Van szerencsém bejelenteni neked – folytatta furcsa ünnepélyességgel –, hogy ez az úr itt – Jánosra mutatott – megkérte a kezemet, és én elkövettem még egyszer az ostobaságot, hogy igent mondtam – de ez utóbbi szavakat már félig kacagva hadarta.

Gaby elfehéredett, megtántorodott, pupillái megmerevedtek, mintha hirtelen megtört volna az élet bennük. Minden erejét meg kellett feszítenie, hogy összeszedje magát.

– Úgy – nyújtotta el lassan a szót, és lélekjelenlétén később maga is sokat csodálkozott –, hát akkor gratulálok nektek, édeseim – és mindkettőnek odaeröltette a kezét, amelyet oly súlyosnak érzett, mintha gipszbe tették volna.

– Köszönöm szépen – ragadta meg János a felé nyújtott kezét. – Valld be, hogy kissé meglepett a dolog! Hidd el, engemet is – nevetett, és erős fogait csillogtatta. – Hát ez volt az a nagy titok, amelybe bele akartalak avatni! De Vica megelőzött – és most már Vicát simogatta meg gyöngéden a karjánál.

Vica és Gaby összenéztek. Megint megölelték egymást, megint szorongatták egymás kezét. És azzal az el nem leplezhető hatodik érzékkel, amelyet a folyton kavargó lelki élet fejlesztett ki mindkettőjükben, észrevették, hogy a kezük hideg, és örömük sem egészen őszinte. János elégedetten hagyta rajtuk nyugodt, minden zavartól mentes tekintetét. E tekintettől lassanként felengedett a Gaby fagyossága is.

Kocsizörgés támadt a kert rácsos kapuja előtt. Újabb vendégek érkeztek. János mentegetőzve hagyta ott őket, hogy a vendégeit fogadja.

Gaby magára maradt Vicával.

– Hogy történt ez az eljegyzés? – kérdezte Gaby nagyon csöndesen.

Vica maga elé meredt, és elkezdte.

– János tulajdonképpen régi barátom nekem is. Te tudod a legjobban, hogy mennyit hancúroztunk együtt gyermekkorunkban.

– Gaby bólintott. – Amióta elváltam, vidéken élek. Egyszer János künn volt nálam, és megkérdezte tőlem, hogy nem venném-e magamhoz egy-két hétre Ibolykát, akinek nincs társasága, és nincs kire hagyja a birtokon. Úgy szereti az én Ninette-emet is! Hát így került Ibolyka hozzám... És így jött le János is, akivel ismét összemegedtünk...

Gaby nem zavarta meg Vicát közbeszólásával. Fájdalmasan nézte, hogy Vica mennyire megöregedett, persze ezt magán senki sem láthatja, ő sem. Egy fél évvel ezelőtt Vica még eszményien szép volt. Ma akárhogy is egyengeti kenőccsel, púderrel, azt a háromszöget az álla körül már kikezdte az idő. Finom ráncok gyűltek meg a szeme alatt, a nyakán is a fojtogató hanyatlásnak ujjlenyomatai, és a nyaktól felfelé mind magasabbra és magasabbra kúszik fel az alattomos romlás...

– Tegnapelőtt beköltözködtünk a városba. János eljött hozzám, és felajánlotta segítségét a költözködésnél. Azután azt mondta: Vica, én elvenném magát feleségül. Szeretem magát. Maga jó anya volna a gyermekemnek. Mind a ketten sokat szenvedtünk az életben, és tisztában vagyunk a jövő lehetőségeivel.

Olyan meggyőző erővel magyarázta el nekem, hogy mi mennyire egymáshoz illünk, hogy a végén magam is ezt tartottam a legjobb megoldásnak. Bizonyos, hogy olyan boldog, mint amilyen voltam, sohasem leszek többet. Viszont János nyugodt, becsületes, zavartalan életet kínál nekem. Annyi nemes cél van a vilá-

gon, azt hiszem, ha mi összefogunk, jó munkatársat találunk egymásban...

– Jó munkatársat – ismételte meg magában Gaby. – Ezek összeházasodnak, hogy jó munkatársaik legyenek egymásnak. Mit akarok hát én az ő életükben, a magam fantáziáival, a magam gyöngé, semmire sem használható lényével? – és egy könnyecsetet dörzsölt ki a szeméből.

– Te sírsz? – nézett rá Vica meglepetten.

– Ó, semmi – kapott a szeméhez ijedten. – Nálam olyan könnyen jön a sírás és a nevetés. Hányszor fordult már elő velem, hogy a legnagyobb kacagás közben kicsordultak a könnyeim. Látod, máris nevetek – és valóban mosolygott is bágyadt szelídséggel, mint a nedves felhőn áttűző sugár.

Vica nagyon puhán, azzal az őszinte ragaszkodással, amely összetartotta őket a múltban – a két leányt, akik egymásnak megvallották a bakfís-álmok csacskaságait, a két fiatal asszonyt, akik csillogó szemekkel értek meg a teljes szépségnek –, belekarolt Gabyba, és odasúgta neki: – te szenvedsz...

Gaby nem felelt.

– Te szenvedsz... És meg is mondom neked, hogy miért szenvedsz... Mert te is, velem együtt kifelé mégy az időből...

Gaby hangja megcsuklott, és kisírta magát barátnője vállán.

– Azért ne sírj – csitítgatta Vica. – Azért az élet fog még nyújtani örömeket... Minden embernek egyforma az élete... Ne sírj...

Gaby csak nagy nehezen fojtotta el előtörő könnyeit.

János két hölgygel és két fiatalemberrel tért vissza.

– Bemutatom nektek barátaimat. Márton Pál katonabajtársam, tisztviselő cégünknel, Triska Jenő természettudós, aki különben a nyáron szintén Capriban tartózkodott – fordult magyarázólag Gaby felé. Közben a hölgyek is megismerkedtek egymással. A két hölgy a Márton Pál felesége és leánya volt. Pár perc múlva még néhány fiatal, jókedvtől kicsattanó leány érkezett, legtöbbször a Meteortól.

– Ha nem veszed rossznéven, hazamennék. Én csak be akartam kukkintani hozzátok... – szólalt meg halkán Gaby, akinek terhére esett ez a sok ember.

– Még csak az kéne! Dehogyan engedünk el. Itt maradsz az eljegyzési uzsonnán. Hét órákor hazaviszlek kocsin – tiltakozott János, és maga mellé vette segítségül Vicát is.

Gaby megadta magát. Nem volt annyi ereje e pillanatban, mint egy falevélnek.

Gyönyörű őszi nap volt, talán az utolsó szép nap, és azután nem jön már csak a végtelen hosszú tél.

Triska, egy hórihorgas, cvikkeres, sportruhás fiatalember, szá-

jába lecsüngő bajusszal, ült Gaby mellett a krizantémokkal ékesített kerti asztalnál, és egyéb tárgy hiányában capri utazásáról kezdett el beszélni.

– Tulajdonképpen nem is Capriban voltam, hanem Nápolyban, a tudományos akadémia megbízásából. A nápolyi múzeumban dolgoztam, de a Hartmann-expedícióval néhány hétre kimentem a Grotta azzurra tanulmányozására. Persze, nagyságos asszonyom nem tudja, hogy mi fán terem a Hartman-expedíció. Nos, ha nem untatja, tudományos szempontból rendkívül érdekes kísérletek folytak Capriban – magyarázta a tudósok ismert módjában, akik szentül megvagyazták, hogy kísérletüknél nincs érdekesebb a világon –, doktor Hartmann professzor tengermélyi expedíciót szervezett, amely felszerelve búvárcilinderekkel és víz alatti Kodakkal, végére igyekezett járni a Kékbarlang rejtélyének. Bizonyára hallott róla, nagyságos asszonyom, hogy minő tudományos feltevés kering a barlangot illetőleg? E feltevés szerint a barlang példátlan fenoménje: mesterséges műszaki beavatkozás eredménye. Méltóztatott tán észrevenni, hogy a barlang csak egyetlen, négy és fél láb széles nyíláson közelíthető meg. A nyílást, mint valami ventilláló lyukat, állítólag a rómaiak csinálták volna. Sőt, az ókor ravasz építőmesterei továbbmentek. A barlang mélyében oszlopokat is elhelyeztek, azzal a célzattal, hogy a fényverést ezáltal befolyásolják, és létrehozzák az említett természeti tüneményt. A csodás kék szín különben onnan ered, hogy a behatoló világosság elnyeli a fehér napfényt, a sárga sugarakat, és csak a kék színt adja tovább – szólott a tudós, és újabb körözött liptói túró t kenetett a kenyerére. Miután konstataulta, hogy fejtegetéseire más irányból is odafigyelnek, kis szünet után szakszerű bőbeszédűséggel folytatta:

– Most jön a Hartmann-expedíció. Hans Hartmann számos fényképfelvételt készített a tenger fenekéről, és megállapította, hogy az elsüllyedt és ma is létező barlangnyílások természetes formációk, nem pedig emberi kéz alkotásai. Hivatkozhatnak váltig nekem a régi tudósok, hogy a Kékbarlang falában holmi krikz-krakszok vannak – mit sem jelent! A tudományos vita eldőlt – és egy határozott mozdulatot tett a kezével –, a mesterséges Grotta azzurrát Hartmannék éppen úgy a mondák megbízhatatlan kódéba kergették vissza, mint azt a babonát, hogy a barlang századokon keresztül a rossz szellemeknek volt a lakóhelye.

– De hát mi a jelentősége annak – szólalt meg Gaby félénken, úgy érezve, hogy esetleg kínos feltűnést kelt maga körül, ha egy szót sem szól –, ha önök tudósok levetkőztetik a Kékbarlang rejtélyét?

– Asszonyom – hunyorgatott Triska, és megigazította csipetőjét – a tudomány célja valóban nem kedvez a romantikának.

Talán sajnálnunk kell, hogy egyesek szegényebbek lesznek egy illúzióval, de a tudomány viszont gazdagabb lesz egy igazsággal.

– A csoda akkor is csoda marad – válaszolt Gaby mély meggyőződéssel, és Triskára pillantva az az érzése támadt, hogy Soffici ül mellette, a Rodolfo nevelője, aki kegyetlen örömmel csap le, hogy elrántsa szeme elől a szépet.

A vitába most már beleszólt János is.

– Látod, Gaby, ilyenek ezek a tudósok! Szegény Kopisch, a festő megbolondult, amikor felfedezte a Kékbarlangot. Az ő felfedezése óta ez a barlang álma és költeménye minden szépléleknek. Csodájára járnak az emberek. A költők verseket írnak hozzá. Akik falai közt megfordulnak, a hetedik mennyországban érzik magukat. Akármilyen kicsi is az a barlang a nagyvilághoz képest, egy zuga a zavartalan, tiszta örömmek. A boldogságnak. És most jön tisztelt barátunk, Triska úr, előveszi a fényképező masinát, a körzőt, a vonalzó, a mérőléce, és hatalmas disszertációban mutatja ki nekünk, hogy a Kékbarlang csak illúzió.

– Bocsánatot kérek – szólott Triska –, én nem az illúziók lerombolása ellen szólottam. Én csak azt állítottam, hogy mendemondáknak nem ülhetünk fel. A tudomány rendeltetéséhez híven nyomoz, kutat, a végén megfejtí az úgynevezett csodákat, és közös nevezőre hozza őket.

Gaby lelkében felviharzott a sziget. Behunyta a szemét, felzívódtak a vendégsereg összevissza hangjai, körülötte a zöld tenger mormogott. Egy hosszú pillanatig ült így, és most Jánosra tekintett, aki bensőségesen éppen átkarolta Vicát. Alig hallhatóan megkérdezte tőle:

– Te ismered a Kékbarlangot?

– Láttam, és hálás vagyok az egeknek, hogy láttam, s egy életre megittasodhattam a szépségétől. Történhet velem akármi, ezt a kék káprázatot nem veheti el tőlem még Hartmann profesz-szor úr sem!

– Én is megfordultam benne – szólott Gaby magában nagyon csöndesen –, de hogy ott jártam, nem vettem észre. Olyan ez, mint a nyár, mint az élet, csak akkor tudjuk meg, hogy volt, amikor már a hátunk mögé került.

A szép napok után máról holnapra változott meg az idő.

Ősz, októberi ősz! Nedves fátylak pólyálták be a háztetőket, a kiugró köpillérek, bádogcsatornákat. Még a villámhárítóig is felnyúltak, csíkjaik körülfonták őket, befogták a templomtornyot is, elhomályosították a keresztet. Alacsony, nyirkos, állott massa nehezedett le: az ég. A folyosókra kitett oleanderek, lila, sárga

cserépvirágok elálmosodott színeikkel alázatosan követték a szél játékát.

Az udvaron, mint a percek örök guillotine-ja dolgozott a villanyfűrés, és a zárt ablakokon felhallatszott, amint a favágók a pinceablakon keresztül behányták az aprított fát. Néha-néha az első emeleten indokolatlanul, mint egy hisztérikus idegbeteg, felvakantott a tanfelügyelőjék vizslája. Egyedül ő lázadozott még az elmulás ellen, más mindenki, élő és élettelen szótlánul engedett a szálló, lengő, lebegő szomorúságnak.

Ezekben a napokban az alkony már a kora délutáni órákban beállott. És ha este ki is bújtak a csillagok, olyan fénylő és változatlan hidegséggel ragyogtak, mintha nem is csillogásból lennének, de valami konok, elpusztíthatatlan ércanyagból, amelynek nem árt sem rozsdá, sem nedvesség.

Gabyék már fűtöttek. Pali vékony vattaszalagokat vásárolt, hogy az ablakok körüli nyílásokat és parányi réseket betömje. Egyszerre megszűkölt körülöttük a világ. Kiszélesedett a ház. A kályhában parázsló fahasáb új értelmet kapott.

A válás, Gaby elköltözködése hazulról már alig került szóba. Az egyik bőröndöt kivitték az előszobába, holott a padláson lett volna a helye. A holmikkal teli ruháskosár kelimszönyeggel letakarva még mindig ott feküdt a hálószobában. Szemet hunytak előtte, kikerülték, de egyikük sem mulatott különös igyekezettel, hogy mint egy lezárt korszak romjait, eltakarítsa az útból. Talán fegyverszűnetük legjobb biztosítékát látták abban, hogy még mindig ott tudhatják közvetlen közelükben.

Ugyanakkor mind a kettőjük erőlködött, hogy elviselhesse, állandósítsa ezt a viszonylagosan nem is olyan kényelmetlen helyzetet. Az akaratérő, hogy elfogadhatóvá tegye az elfogadhatatlant, elviselhetővé a sorsszerűt, nyugodttá az örökké nyugtalanítót, leszerelte a lázongó lélek forradalmát. Már ment is a dolog. Felmorzsolódtak energiáik a némán megvívott tusában, és anélkül, hogy összebeszéltek volna, a két legyőzött már-már szövetséges társa lett egymásnak.

De milyen nehéz, mennyi bánattal kövezett volt az út ideáig!

Gaby azóta a délután óta, amikor Jánoséknál kihullott a könnye, és a lepergett könnyecseppel utolsó illúzióját is elkergette magától, éveket öregedett. A reménykedésnek utolsó lángja is kilobbant benne. Üresnek érezte a szívét, mint azokat a napokat, amelyeknek sivár partjai között hömpölygött az élete. De éppen ez a megmásíthatatlan üresség értette meg vele, hogy olyan útra tévedt, ahol nincs tovább, vissza kell fordulnia, és tapogatódzásai közben az a sejtelmes érzése támadt, hogy a sok valószínűtlenség után most teszi ismerős ösvényre a lábát. – Hogyan is képzelhettem egy percig is komolyan, hogy el-

megyek tőle? Hogyan is hihettem, hogy egy oktalan ötletbe belegyömöszölhetem egész jövőndómet? – csodálkozott magán, és hogy egy fix pontot találjon, hevesen összekulcsolta kezeit a térdén.

Arckifejezése azonban inkább nyugodt volt, mint letört. Szeme, amely megszokta, hogy mint az éjjeli madarak, csak a homályban lásson, csak a lélek puha zezugaiban fürkésszen, most már világosabb tájékok után vágyott.

Nap nap után Pali figyelte, az öregedő férfit, foszladozó ellenállásával, elhasznált testi gépezetével, néma közönyből néma szenvedésbe átmenő bámész tekintetével. Már ott tartott, hogy ismeri e szfinxet, apránként, szavakból, mozdulatokból csalta ki titkát. Pali rendszeretén is keresztüllátott, és megsejtette, hogy mániákus. E kínzó pedantéria alapjában véve nem más, mint szabadulni vágyás a lelkét, érzései vérkeringését elállító örökös belső rendetlenségtől.

A megértéstől még nagyon messze van a szeretet, de Palihoz való kapcsolataiba mégis egészen új érzés lopta be magát: a részvét. Minő hatalmas érzés a részvét, most látja csak Gaby, meg a szeretetnél is több. Mert a szerelem csak megteremti a világot, de a részvét meg is tartja. Ha már nincs helye a szerelemnek a szívben, egy édesanya simogatásával megjelenik a sajnálkozás, és ha már elhamvadtak a nagy tüzek, egyenletes, meleg fényét újra felgyújtja az áldozat.

Mindenki szenved, mindenki szerencsétlen, mindenkit olthatatlan szomjúság gyötör... De addig nincs egyetlen szív sem veszve a földön, amíg részvéteket nyújt vagy részvéteket talál.

Valahányszor Pali esténként vontatott hangon elkezd, hogy lemondott a sarokházzól, egy kis nyaralóra vágyik, messze az emberektől, olvasni fog egész nap, méhészetet állít be, kertész, lesz, meg akar ismerkedni a földdel, „amelyből vétetett”, Gabyt elfogja valami meleg bizsergető vágy, hogy odalépjen hozzá, megfogja a kezét, és azt mondja neki: meggondoltam a dolgot, maradok! De még csak fáradságot sem vett magának, hogy kicsomagolt volna. Mintha mind a ketten azt látták volna természetesen, hogy lakásuk úgy fessen, mint egy hajófülke, ahol átmenetileg tartózkodnak, de ahol még mindig mindig megnyugtatóbb lenni, mint a nyílt vizeken.

Gaby arra várt, hogy majd Pali lép elő, és megkéri őt. A helyzet ily módon való alakulását több ízben maga elé fantáziálta, és már megvolt a gesztusa is hozzá, hogy milyen formában veszi tudomásul... De Pali nem mozdult. Csökönyös elhatározás rítt ki az arcából, amely értésére adta, hogy egy lépést sem fog tenni azért, hogy befolyásolja a véletlent, hogy kifordítsa irányából a sorsot.

Sokszor úgy érezte, hogy kettőjük között már ő az erősebb. Neki kellene megtenni az első lépést, gyámolítani ezt a megrokkant férfit terveiben, kitartásában. És újra és újra elfogta a vágy, hogy legalább Palinak adja vissza az önbizalmát. Előbb azonban tudni – mint egy Cuvier-nek – néhány jelből, néhány letehből agnoszkálni kellene az összeomlásnak tulajdonképpeni okait. Sokat érdeklődött tőle a Helios felől, nem lévén megelégedve a válaszokkal, esténként, valahányszor kiszedte Pali levett ruháiból a különböző írásokat, hogy áttegye egy másik kikészített ruhába, diszkrétan beléjük pillantott. Felmerült agyában, hogy férje talán reménytelenül szerelmes valakibe, de sohasem talált egyetlen jelet sem nála, amelyből erre következtethetett volna. Csak azt konstalálta, hogy útjaik keresztelték egymást, mint különböző kontinenseken lakók levelei.

Ha bírnak az emberi életben dátumok jelentőséggel – de nem bírnak, mert az élet folytonos, és minden pere történetében éppen úgy benne van az egész élet, mint a vértestecskében a faj története –, úgy október tizenkettedike lehetett az a nap, amely berekesztett egy határt.

Ennek a napnak következő a története:

Október tizenkettedikén Gaby valamelyik könyvszekrényben a könyvek mellé bedobva felfedezett egy verseskötetet, amely egész lánykorának kedvenc olvasmánya volt. Jóformán mindegyik sorát betéve tudta. Még pár évvel ezelőtt is kezében járt a könyv, megittasult a versektől, a szerelmes embernek a részegségével, aki tulajdonképpen önmagában hordozza a mámort, és már vonzalma tárgyának pusztá megpillantása is elég ahhoz, hogy felgyúljon. Hogy adorálta a költőt! Hogy zokogott együtt bánatával, hogy olvadt össze öröme az övével! Ma? Fanyar prózaiasságnak, bájtalan lefetyelésnek érezte minden sorát. A rímek végzetszerű összecsengése azokra a ruganyosságuk vesztette zongorabillentyűkre emlékeztette, amelyek kicsiny kalapácsaikkal már képtelenek még csak meg is rezgteni a húrt. – A húrozatban van a hiba – sóhajtott mélyen –, én változtam meg – és túlzott gondossággal visszacsúsztatta a könyvet a polcok mögé, hogy még véletlenül se kerüljön elő.

Bár ezer és egy bizonyítéka lett volna tudatossá tenni maga előtt illúzióinak hanyatlását, saját pusztulásának szellője mégiscsak abból a megnémult verseskönyvből csapott fel.

Reggel, amikor Pali a hivatalba ment, idegesen becsöngette a szobaleányt:

– Sietni, sietni, ma nagytakarítás lesz! Telefonáljon át azonnal Lányinak az elhelyező irodába, hogy küldjön egy bejárónőt. Most pedig jöjjön be a szakácsnő.

– Ma a kozstházból hozatjuk az ebédet – intézkedett olyan határozottsággal, amelyen maga is csodálkozott. – Nagytakarítás lesz, olyan nagytakarítás – tüzelte önmagát –, amilyen még nem volt. Tessék, vegye maga is a kezébe a seprűt.

A cselédség szájtátva bámult rá, még csak mukkanni sem mert. Csak a szakácsnő kockáztatta meg bátortalanul, hogy ő már rendbe hozta a konyhát.

– Amit megmondtam, megmondtam. Mától kezdve új rend lesz a házban. Alapos munka! Nagytakarítás!

– Nagytakarítás – szikrázott az izgalomtól, és öklével keményen meglökte az egyik szekrényt. Pár perc múlva olyan felfordulást rögtönzött, mintha menekültek volna az ellenség elől.

Repültek a szőnyegek a folyosóra. A szobaleány leszakította az egyik képet, és eltörte a villanykörtét. A kép nagy csörömpöléssel zuhant le, és összetört az üvege. Gaby nekigyürkőzött buzgalmában észre sem vette. A létrára ő maga kúszott fel. – Bárcsak leszédülnék, és élettelenül végigzuhannék a parketten – kívánta kábultan. – Az volna csak az igazi nagytakarítás!

A három cseléd lökdöste egymást, kótyagosan összevissza szalagáltak a szobában.

Gaby fáradtan rogyott le egy karosszékre, de alighogy kipihentnek érezte magát, ismét nekiállott birkózni a munkával. Amikor már szanaszét feküdt minden bútor a hálószobában, és a függönyöktől, vitrázstól, képektől megfosztott szoba úgy állott előtte, mint egy levetkőztetett, utcára kitett koldus, kiadta a jelszót, hogy most a szalont is szedjék szét.

Szinte vadul nyúltak a szalon bútoraihoz. A tükör is zordul verte vissza a háborgó nők rombolni kész mozdulatait, amelyek egyikről ráragadtak a másokra. Ha valaki kívülről tévedt volna ide, nem tudta volna hamarjába felfogni, hogy mi történt itt voltaképpen. Amit Gaby nagytakarításnak nevezett, az a tömegkivégzés egy neme volt.

A nagytakarítás vihara már a vége felé járt.

A takarítónő a szőnyeget püfölte az udvaron. A szakácsné a parkettet síkálta az előszobában. Egy pillanatra csend lett a szobában, ahol Gaby tartózkodott. Gaby kimerülten nézett szét. Az egyik sarokban megpillantotta a gramofont. Már fölugrott, hogy kipenderítse ezt is, amikor groteszk ötlete támadt. Felhúzta a gramofont, és játszani kezdte a Lohengrin nászindulóját.

Mielőtt az acéltű megrekedő zajjal elérte volna a lemez utolsó körét, Gaby még egyszer felhúzta a hangszert, és új lendületet préselt belé. Kacagatóan szomorúan hatott a wagneri örömjongás a feje tetejére állított bútorok, parkettkefe, padlóviasz-

torlaszok, a hanyatt fektetett kályhaellenző fölött. Egy gyászos győzelem furiosója!

Valaki megérintette Gabyt a vállánál. Felsikoltott. Pali volt, aki elcsodálkozó bamba arccal nézett a feleségére.

Pillanatokig egy szót sem szólottak, csak nézték egymást ki-beszélhetetlen sajnálattal.

– Mit jelent ez, Gaby fiam? – törte meg Pali a csöndet kíméletes gyöngédséggel, mintha attól tartott volna, hogy Gaby megtévelyodott.

– Ez azt jelenti – szólott Gaby szilárd eltökéltséggel –, hogy maradok. Sohasem megyek el tőled – de hangjában nem volt meggyőződés. Lázasának e fura formák között jelentkező nagy kitörése után erőtlenség és tehetetlenség állott meg a szoba közepén. A gramofon ezalatt tovább játszott.

Pali közelebb lépett hozzá, megfogta a kezét, mintha támogatni igyekezett volna. Egy pillanatig habozott, és arcon csókolta.

– Köszönöm neked, Gabykám, hogy így döntöttél. Én ígérem neked, hogy igyekezni fogok – de elakadt a szava, mert attól tartott, hogy ostobaságokat fog beszélni. Úgy megutálta ezt a szót, hogy „igyekezet”, hiszen az igyekezés, a törtetés mérgezte meg az életét.

Így ment végbe a kibékülés kettőjük között. Így verték le – seprűnyéllel a forradalmat.

Gaby irtózott minden ünnepélyességtől, és erőltetett nevetéssel így szólott Palihoz:

– Gyere inkább, segíts te is takarítani – biztatta Gaby megtévesztő buzgósággal –, hiszen te voltál a rend atyamestere.

Egyedi lábujjhegyre állott, hogy a lámpa egyik égőjébe új villanykörtét csavarjon.

Gaby évődött:

– Nem éred fel, akárhogy is erőlködsz.

– Én ne érném fel! Hiszen ha egy gyermeket tartanék a fejem fölé, még a plafont is elérném.

– Ha egy gyermeket, akkor igen – de abban a pillanatban Gaby megint szomorúan elfordult.

Teltek a napok, Pali még mindig emlegette, hogy mégiscsak meglesz a kert, benne sok-sok virág, üveggömbös rózsatők, és a babérlevél az emeleti ablakokig fut majd fel, és olyan sűrű lesz, hogy még a szellő sem hatol keresztül rajta.

Már egyik is elfelejtette a maga kalandját, a másik is. Ha esténként együtt ültek a tűz mellett, olyan történéseket újítottak fel, amelyekre visszaemlékezni nem volt fárasztó, és ha a múlt visszaidézése közben zavaros momentumok szűrődtek át,

elnézően mosolyogtak. De azzal is tisztában voltak, hogy egyben természetes, született ellenfelek egymásnak, és ha meghalnak, csak a saját nevükben hálnak meg. Mégis nemegyszer beszéltek arról, hogy ki hal meg előbb, és ilyenkor mind a kettő megremegett a gondolattól, hogy talán túl fogja élni a másikat. Gaby látszólagosan közömbösen beszélt a halálról, és ez a szó, hogy halál, egyszerű tisztsággal lebegett az ajkán. Csak magának az öregedésnek a fogalma töltötte el különös borzalommal, és a sírás fojtogatta, amikor szóba került, hogy lassan-lassan kiszorulnak a világból, helyükbe az erősebbek jönnek, és hogy a természet újra zöldellni fog, de ők évről évre kevesebbet fognak majd el a tavasz gyönyörű hangjaiból. Pali tűnődve lapozott a szürke selyembe kötött családi fényképalbumban, hol mindkettőjük szüleinek, nagyszüleinek képei sárgultak, és elborult a tekintete, amikor meglátta apja képét, egy már szétmálló dagerrotípust, hogy milyen ijesztően hasonlít hozzá.

– Kifejejtettük élni a jelent – szólalt meg Pali –, és eliramlik az élet a fejünk felett.

– Voltam a Kékbarlangban, és nem vettem észre – szólalt meg Gaby is, és lehajtotta a fejét, eltűnődött.

Ősz, ősz, enervált, zimankós ősz! Legyek ütődnek az ablakhoz, zümmögve keresik a helyüket. A házmesteri lakásból felízen egy tárogató. Pali lassan átmegy a másik szobába, és azt tanulmányozza, hogy ha majd egyszer szőlője lesz, mint védi meg a filoxéra ellen. Gaby az ablaknál áll, néz, néz bánatos nemtörődomséggel. Megunja, most ismét a szobában hordozza körül megtört fényű tekintetét, szorongást is érez, a tiszta, ápolt, rendbe hozott lakásban olyan bizalmasságot sejt meg, amelyhez neki semmi köze sincs. Ellenállhatatlan kéz a szoba belsejéből ismét az ablakhoz vonszolja. A szoba megtelik sötét árnyakkal, odakünn elárad a sárga köd, és beledugja zsákjába az élet utolsó színeit. Megvénhedt, hullásra érett felhők vonultak szakadt gúnyáikkal az égen, mint a koldusok. Egy kémény füstje egyenesen lendült az ég felé, de meghajtotta a szél. Szállott a füst, összefogott a végtelennel, senki sem ment utána.

Két varjú himbálózott a táviródrótokon. Bizonyára sejtelmük sem volt, hogy azon a ponton keresztül, amelyen ők meghintáztatták magukat, egy egész világ érverése lüktet. De lehet az is, hogy homályosan megéreztek maguk alatt a kozmikus erőt. Erőltették is szárnyaikat, hogy tovább szálljanak, de inkább zuhan-
tak, mint repültek.